

شرح آیات التلخیص والمختصر

ومنہ التوفیق

اشبوی (شرح آیات التلخیص والمختصر) نام کتاب فوائد نصابك نسخ
مطبوعه سی ازالمش اولدیغندن چارشوی کیرده بزازستان عتیق نزدنده
سکسان نومرولی دکانده ساکن صحافی حاجی توفیق افندینك معرفتیه
غایت مصحح اولهرق طبع و تمثیل قلنمشدر .

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیه طبع اولمشدر

استانبول

(تهران) مطبعه سی — باب عالی چاده سنده نومرو ۷

۱۳۰۴

شرح آيات التلخيص والمختصر

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي جعل اشعار البلغاء مشروحة لفؤاد بني آدم . وكل كلامهم بانزال القرآن العربي المحكم . والصلوة والسلام على سيدنا ورسولنا محمد الذي به نظام آيات العالم . المبين اهم مشكلات الامم . بيت قصيدة الاقبياء والاصفياء . صدر جريدة الاولياء والانبياء . مظهر انا انزلناه قرأنا عربيا . مظهر ورفعهنا مكانا عليا . افصح الفصحاء . ابلغ البلغاء . متمم مكارم الاخلاق . مكمل ما في الانفس والآفاق . يثرب التنزيه والتوحيد . بطحاء التجريد والتفريد . مطلوب جميع الطالبين . مخاطب وما ارسلناك الا رحمة للعالمين . وعلى آله ذوى العصمة والاطهار . واصحابه المعصومين والاخيار (و بعد) فيقول الفقير الى ربه القوى المتين . ابو العصمة مصطفى عصام الدين . عصمه عن جميع الآفات في كل آن وحين . ان الآيات في التلخيص وشرحه المختصر . مشكلة الصيغ معضلة المباني . متباينة المرادات متفاوتة المعاني . مشحونة بالمزايا والاستعارات . مملوءة بالبدايع والاستعمالات . بعضها متعلق ببعض العلوم والحكايات . لاجرم ٢ . اردت ان اكتب عليها شرحا تركيا لحل الفاظها ومبانيها . وكشف اعراضها ومزاياها ومعانيها . فاتخذت ماخذنا

٢ قوله لاجرم قال الفراء هي كلمة كانت في الاصل بمنزلة لا بدولا محالة فجرت على ذلك وكثرت حتى تحولت الى معنى القسم وصارت بمنزلة حقا فلذلك يجاب باللام كما يجاب بها عن القسم الا ترى هم يقولون لاجرم لا تبتك وروى البغوي ان اصله القطع وجرم اسم من هذا كانه قيل لا قطع قيل وجب وقطعا واني رايت في شرح المقامات للشيخ السالك صدر الدين الميبدى الشيرازي ان لاجرم يستعمل بمعنى من اجل ذلك وهذا الوجه اشد تطبيقا على المواضع المستعملة هي فيها مما قالوه الا ان الشيخ لم يسنده الى واحد من الاساتذة الثقات

لحصول هذا الخطب ٤ العظيم والامر الجسيم المطول والاطول وحاشية
 السيد السند وحاشية حسن جلبي وملا خسرو وحاشية الخطاطي وشرح
 المسالك والتصنيف والمعول لالوحيدى ومعاهد التصنيف للزهرى والعباسى
 وشرح ابيات المفتاح لابن الخطيب محمد المزسترى وشروح المفتاح وشرح
 ابيات الايضاح وبعض الكتب الكلامية والحكمية والتواريخ والامثال
 واللغة كشرح المواقف وشرح الهداية وتاريخ ابن خلكان وفرائد الخرائد
 والقاموس والصحاح فالتقطت درر العبارات من هذا الحياض . واخذت غرر
 الاشارات من تلك الغياض . ما صرفت الا من كس اصحابها . وما بذلت الا من
 جيب اربابها . بيدانى نظمتها بسلك اتركى لطيف وتعبير منيف وتقرير شريف
 مع غاية الانتظام ونهاية الاندجام خاليا عن الاصطلاحات الباردة والالفاظ
 الشاردة فكتبت اولابحر كل بيت وتقطيعه مع ما طرأ عليه من العلل والزخافات
 اهتمام التصحيح الفاظ الابيات ثم بينت قائله لحصول الاعتماد على من اشتهد به
 لدى المحاورات ثم حررت ما اقتضاه من الاعراب واللغات والاستعمالات
 والضروب والمزايا والنكات والاستعارات والاستشهادات وما يتعلق ببعض
 العلوم والحكايات لتكميل الارادات ثم زبرت معناه مسانبا بالفاظه على قاعدة
 النحاة (وسميته التصنيف المنتظر فى شرح ابيات التلخيص والمختصر)
 فلم جو من اهل الكمال والفضلاء ومن ارباب الحال والكرماء ان يسالوا الغطاء
 على ما فيه من الخطاء اذ القلم قد يسهو وقد يظنى لكن بعد امرار النظر وبعد
 ملاحظات وفكر فان من لم ينظر فيه بامعان الانظار لا يطلع على ما فيه من
 الاسرار ومن المعلوم ان التعصب والانكار يحجبه عن مشاهدة رياض امتلائت
 من الازهار ولطائف الثمار . اللهم بارك لنا فيما رزقت ولا تضع اشجارا اورقت
 ومتع بظلالها العالين واذق لذائذ ثمارها الحاضرين والغائبين آمين يا واسع
 اللطف والكرم ويارب العالمين (مقدمه) قال الفاضل الوحيدى فى المعول فى
 شرح ابيات المطول اعلم ان اشعار الجاهلية تجب معرفتها كفاى دلائل الاعجاز
 وتفرض كفاية كفاى التهذيب وكذا اشعار المحدثين لتوقف حق معرفة القرآن
 وقد صح انه صلى الله تعالى عليه وسلم كان يسمعه وكان اصحابه يتناشدون
 بينهم حتى فى المسجد من غير تكبير من واحد كفاى الشمايل وقد عجا فى الحديث
 الشعر بمنزلة الكلام فحسنه كحسن الكلام وقبحه كقبح الكلام كما فى جامع
 الصغير (ثم ان العروض من جملة العلوم الادبية النافعة كفاى القسطاس وشرح

٤ الخطب بفتح الحاء
 المعجمة الامر الذى عظم
 شأنه

قوله الغياض جمع الغيضة
 وهى مفيض ماء يجتمع
 فينت فيه الشجر كذا فى
 الصحاح

المفتاح الشريفى والحاشية السیرامیة وغيرها کیف وانما یجاب عما اشبهه على بعض الملاحدة الطاعنین بالقران العظیم والفرقان الکریم کافى المفتاح

(شربنا واهرقنا على الارض جرعة • فللارض من كأس الکرام نصیب)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیبی (شربنا) فعولن (واهرقنا) مفاعیلن (عللار) فعولن (نخبرعتن) مفاعلن مقبوض (فللار) فعولن (ضمنکأسل) مفاعیلن (کرام) فعول مقبوض (نصیبو) فعولن محذوفدر (قائل یمین الدوله سلطان محمود سبکتکین در دیو نقل اولنور) (شربنا دیوب صیغه نفس متکلم مع غیره بی اختیارنده نکته منفردا شربده اولان لذندن احبا ایله شربده اولان لذت الذوصیغه توحیدده کی بوی ترفع و تعززدن اجتناب ایدوب خاصیت سکر اولان نزل وتذلی اختیاردر وشربنا تک مفعولی محذوفدر تقدیری شربنا خمر دیمکدر ومحذوف اولان خمر اولدیغنه قرینه مقالیه اوچدر بری صیغه شربنا وبری جرعة وبری کأس در (واهرقنا لازمک ملزوم اوزرینه عطفی قیلندن اولوب شربنا اوزرینه عطف اولنور) (اهرق هراقندن مأخوذدر هراق کسر ها ایله دویمکدر) (على الارض اهرقنایه متعلقدر) (جرعة نصب ایله اهرقنا تک مفعولیدر) (جرعة ضم جیم ایله باده وآنک بقیه سنه دیرلر) (فللارض مقدم خبردر فاسی اهرقنا على الارض جرعة قولنی تعلیل ایچوندر بوکا اصطلاح بدیعه مذهب کلامی دیرلر) (من كأس الکرام مؤخر مبتدا اولان) (نصیبیه متعلقدر) (کأس باده ایله سرشار اولان قدحدر خفی بیورلمیه شربنا واهرقنا وجرعة وکأس میانلرنده صنایع بدیعه دن مراعات نظیر واردر)

(کریم کریمک جمعیدر لفظ کریم کاهیجه صورت حسنهیه اطلاق اولنور (ماهدا بشران هذا الاملک کریم) آیت کریمه سنده اولدینی کبی وکاهیجه نسب عالییه اطلاق اولنور رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمک یوسف علیه السلامک حقنده (یوسف اکرم الناس) بیوردقلری کبی که مراد شریفاری نسب ایله دیمکدر وکاهیجه شیء عزیزه اطلاق اولنور) (آن اکرمک عندالله اتقا کم) نص کریمنده اولدینی کبی وکاهیجه جلیل وخطیر اولانه اطلاق اولنور قصه سلیمان علیه السلامده اولان (انی القی الی کتاب کریم) قرآن کریمنده اولدینی کبی اما مشایخک کلامی یوراده بودر که کریم عصیان ایدهن عفو ووعدینه وفا واعطا ایتدکجه آرتوره نه مقدار ویردی وکیمه ویردیکنده مبالات ایتمیه وکندینک غیریه رفح حاجت ایدر ایه

راضی اولیه و کندی به رجا ایدنه رجا سنی ضایع ایلیمه و وسائل و شفعان
اغنا ایدنه اگر بونلر کندی به تکلفسز جمع اولور سه جواد حق و کریم
مطلق در و بوصفانک اضداد ایله متصف اولان لثیم مطلقدر بعضیلر من غیر
طلب معطی اولان ذاته دیر لر دیش (نصیب بهره معناسنه در و قاعده فن قوافی
اوزره بانک ضمه سنی اشباع واجدر و جمع قوافی بونک کیدر کرک ضم و کرک
فتح و کرک کسر اولسون (معنای بیت) بزکریملر باده بی ایچدک و بقیه سنی یره
دو کدک زیر اگر یملرک کاسه مندن یرک دخی بهره سی و نصیبی واردد پس بو بیتله
شاعرک مرادی کندی نک کر ما و کبار قومدن اولدیغنی بیاندر معلوم بیور یله که
شیخمک شیخی احمد ملوی مختصر دیباجه سی شرحنده فلارض قولنک
قاسی اصلنده و او ایدی صکره سعد الدین تبدیل ایلدی دیوب یتسه شوبله
معنی و یرر که انلرک بزه یعنی کاسه سرشاری نوش ایدنلره نسبتی ارضک نسبتی
کیدر پس بزم انلره فضلمز کاسک ارضه اولان فضلی کیدر و بو کلام
تمثیله اشارت طریقیله حکایه در استعاره تمثیله اولمقده صحیح اولور

(سعد الزمان و ساعد الاقبال • ودنی المنی و اجابه الآمال)

بو مطلع بحر کمالک ضرب مقطوعنده اضمار جائز اولانددر تقطیعی
(سعدزما) متفاعلن (نوسا عدل) متفاعلن (اقبالو) مفعولن مضمرة
و مقطوعه (ودنلما) متفاعلن (و اجا بهل) متفاعلن (آمالو) مفعولن
مضمرة مقطوعدر (قائلی دانای صمدانی سعدالدین تفتازانی در دیونقل اولنور
(سعد ایله) ساعدنک بیننده تجنیس زائد وارددر (الزمان سعدنک فاعلیدر زمان
متکلمینک عندنده امر موهوم متجدددر که انکله امر موجود متجدد تقدیر
اولنور و حکما عندنده فلک اعظمک حرکه سنک مقداریدر و بعضک قتنده
فلک اعظمک حرکه سیدر و بعضیسنک عندنده فلک اعظمک کندودر
و بعضیلرک قتنده حقیقی معلومه دکدر کذا فی شرح المواقف و ساعد سعد
اوزربنه معطوفدر ساعد مقاعله دن صیغه ماضیدر اعانت ایتدی دیکدر
(الاقبال ساعدنک فاعلیدر) اقبال دولت معناسنه در (ودنی یا قربنه یا بعدنه
معطوفدر) دنی صیغه ماضیدر قریب اولدی دیکدر مأخذی دنودر (المنی
تقدیرا مرفوع دنانک فاعلیدر) منی ضم ایله منیه نک جمعیدر مقصود معناسنه
الزمان الاقبال المناده اولان الف لامر مضاف الیه دن عوضدر تقدیر لری
زمانه اقباله مناه دیکدر و ضمیر لری مدوحه عائددر (و اجابه بودخی یا قربنه یا بعدنه

معطوفدر اجاب افعالدين صيغه ماضى در وضيميرى ممدوخه عائددر (الآمال
 اجابه نك فاعليدر آمال مدمهمزه ايله امل كنه سنك جمعيدر مطالب ومأمول
 معناسنه (معناى بيت) ممدوخك زمانى سعيد اولدى ودولتى مساعده واعانت
 ايلدى ومقصودلرى قريب اولدى ومطالب وآمال اكا اجابت ايتدى
 مرادى ممدوحى اوصاف مذكوره ايله وصفدر خفى بيورليه بيت سابق
 وبويت مختصرك ديياجه سنده اولغله محشبلز دن بر كيمسه شرحنه تصدى
 ايتدى اما شيخمك شيخى احمد ماوى مختصرد ديياجه سنى شرحنده بويته شويانه معنى
 ويرر كه زمان كندنده خيرك ظهوريله سعيد اولدى وزمان بكامل بويته اقبال
 ايتدر مكله موافقت ايلدى واميد وار اولديغم شيك امارتلك ظهورى قريب
 اولدى ومأمول اولنان شى زمانه موافقت ايلدى سعادتك زمانه ومساعده نك
 اقباله واجابتك آماله اسنادلرى مجاز عقلى در ومراد زمانك اهليدر ومنانك
 دنوى حذف مضاف قيلندن اولوب زمانتك دنويدر واحتمالدر كه استعازه
 مكنيه طريقه سعادت واقبال وآمالى كندندن طلب اولندقد نسكره سعيد
 ومساعد وحبب اولان انسانه تشبيه ايتمش اوله وافعال مذكوره تخيل اولور

(وفرع يزىن المتن اسود فاحم . ايتث كقنو النخلة المتعكل)

بو بيت وبيت آنى بحر طويلك ضرب نايسندندر تقطيعى (وفرعن) فعولان
 (يزىنلمت) مفاعيلان (ناسو) فعول مقبوض (دفاحن) مفاعيلان مقبوض
 (ايتث) فعولان (كقنون نخ) مفاعيلان (لنلم) فعول مقبوض (تمكلى)
 مفاعيلان مقبوضدر بونارك قائى شعراء جاهليه دن امرى القيس نام شاعر در
 معلقات سبعك برى اولان قصيده مشهوره سندندر (وفرع ده اولان واو
 رب معناسنه تكبر ايجوندر) فرع فتح فا وسكون راء مهمله ايله صاج در
 (يزىن زىنسدن ماخوذ صيغه مضارعدر وفرع لفظنك صفتيدر ياخوذ
 خبريدر) المتن يزىن نك مفعوليدر والف لامى مضاف اليهن عوضدر
 تقديرى متن المحبوبة ديمكدر ومتن ظهر معناسنه در (اسود فاحم نصبي
 جرينه محمول فرع لفظنك صفتيدر واضافى شبه بهك مشبهه اضافى
 قيلندندر كور كى سياه ديمكدر اطولده بين وظاهر ديمكدر ديدى (ايتث)
 صفت بعدصفتيدر كثير معناسنه (كقنوده اولان كاف معنای كترى تشبيه ايجوندر
 (قنوكسرفاق وسكون نون ايله خرما صلقمه ديرلر (نخه خرما اغاجنه ديرلر
 بس قنو نخه به كوره كرمه كوره عنقود كيدر (المتعكل نخه نك صفتيدر متعكل

كسر وفتح كافي ايله ذات اغصان ديمكدر (معنای بیت چوق صاج محبوبه نك آرقه سنه زينت ويرد اويله صاچكه كور كي سياه ياخود سوادى ين و ظاهر در واغصان صاحبي خرما اغاجنك صلقمى كي چوقدر

(غدائره مستشزرات الى العلى . تضل العقاص فى مثنى ومرسل)

تقطيبي (غدهاء) فعول مقبوض (رهو مستش) مفاعيلن (زراتن) فعولن (اللى) مفاعيلن مقبوض (تضاليل) فعولن (عقا صفي) مفاعيلن (مثنن) فعولن (ومرسلي) مفاعيلن مقبوضدر (غدائره متبدا در ضميرى بيت سابقده اولان فرع لفظنه راجعدر (غدائرها روايته كوره حبيبه عاندر (غدائره غديره نك جمعيدر بلوك بلوك اولان صاچه ديرلر بوكا ذوايب وذؤابه ده ديرلر وحدي فاضل تنصيصنده تاج الاسامى وقانوندن نقل ايدوب غديره ني كيسوى زنان وكيسوى بافته ايله و صورت واوده همزة مرسومه ايله اولان ذؤابه ني كيسوى مرد ايله تفسير ايلدى (قاعده) اكر مفردده نالك واقع اولان مدزائد اولورسه فعائل وزنى اوزره اولان جمعدر همزه يه قاب اولنور قلاذه وقلاذ صحيفه وصحائف رساله ورسائل عجوز وعجائز كي واكر مفردده نالك واقع اولان مد زائد اولمازسه همزه يه قاب اولتماز قسور وقساور معيشة ومعاش كي (مستشزرات مبتدائك خبريدر (مستشزرات كسر زاي ايله ارتقع معانسه اولان استشزردن مأخوذ مرتفات معانسه لازم اولوب قالفجير ديمك اولور ياخود فتح زاي ايله رفعت معانسه اولان استشزردن مأخوذ مرتفات معانسه متعدى اولوب قالدريش ديمك اولور مستشزرات كله سنده تنافر اولمغله بو بيت ايله اشتهاد ايلدى تنافر كله نك لسان اوزره ثقلى و عسرت ايله تكلمنى ايجاب ايدن وصفدر نته كيم مستشزرات ده مشاهده اولدى اطولده عصام محقق شوبله تحقيق ايدوب ديركه اكر چه تنافر كلمات دتنافر حروفك بيلنمسنك مرجى حسدر لكن هر حسه ده اعتماد يوقدر بلكه بونده حاكم نافذ الحكم فصاحتده سلبه سى اولان ياخود غير فصيحى تكلمدن تحفظ ايدوب فصيح ايله تكلمه نمارسه سندن ذوق سليمى كاسب اولان عرينك حسيدير و تنافر بحسب المخارج حروفك كمال تباعد وقربندن اوتورى دكلدر والامر جى علم مخارج اولور و جهر وهمس ايله وصفده حروفك اختلافدن اوتورنده دكلدر والامر جى اقسام حروفى ضبط اولور بونلردن برشيته ذهابدن احتراز ايلسه زيرا جمعيسى مرجع تنافرى تعييندن غلته مبيدر

الی العلی مستشزرات کلمه سنه متعلقدر (علی ضم ایله اعلانک تأنیثی اولان
 علیانک جمعیدر دنا دنیانک جمعی اولدینی کبی والف ایله یازلمق لازمدر دیدیلر
 بونکله راسک شعرلرینک اعالیلرینی مراد ایدر بو صاحب اطولک تقریریدر
 بعضیلری بونکله جهات علایی مراد ایدر دیش (تضل العقاص غدائرک
 نعتیدر) تضل صیغه مضارعدر غائب اولور دیکدر (العقاص تضلنک
 فاعلیدر ولام ایله تعریفی اضافت ایله تعریفدن بدل اولوب تقدیری تضل
 عقاصها دیمک اولور یاخود تضل العقاص منها دیمک اولوب منها حذف
 اولمشدر وحذفی مراد معلوم اولدیغندن اقتضا ایشدر دیشلر وعلی کلا
 التقدیرین هاضمیری غدائر کلمه سنه عائددر (عقاص کسر عین مهمله ایله در
 فتح عین ایله اولان عقیصه نک یاخود کسر عین وسکون قاف ایله اولان
 عقصه نک جمعیدر زمانه هیئت اوزره شعردن باشده جمع اولنان خصله به دیرلر
 وخصله مرأه شعرینی طوتوب بوکوب باشی اوزرنده جمع و عقد ایتمیکی
 معقوده مجتمعهدر بعضیلر خصله بلوک بلوک اولوب باش اوزرنده جمع اولمش
 صاحبه دیرلر دیش (فی مثنی و مرسل تضلنک ظرفیدر مثنی اورلمش مقبول
 معناسنهدر بعضیلر مثنی شعردن وغیردن ایکیلان شیده دیرلر و بوکا فارسیده
 دوتا کرده شد ایله معنی ویرمشاردر دیش (مرسل مثنی نک خلافتنه اورلامش
 دیکدر مطولده عقیصه مثنی خلافتنه دکدر دیدی و فی مثنی و مرسل نک تقدیری
 فی مثنی و مرسل منها اولوب ینه منها حذف اولمشدر وحذفی مرادک معلوم
 اولدیغنه مبیدر وهاضمیری ینه غدائر کلمه سنه راجعدر و مثنی و مرسل میاننده
 صنایع بدیعه دن تضاد واردر و بیتک جمیع الفاظی اره سننده مراعات النظیر
 واردر (معنای بیت) فرعک یاخود حیبه نک شعرینی کثرت وطول ایله
 وصف ایدوب دیرکه اول حیبه نک غدائر و ذوایی یعنی بلوک صاحیلری
 یاخود فرعک بلوکلری عالیء راسنده قالدلمشاردر یاخود قالمجیلر در او ایله
 غدائرکه اندن برخصله سی مقبول وغیر مقبولنک مابیننده غائب اولور
 بعضیسی علوه مرفوع و بعضیسی مثنی و بعضیسی غیر مثنی و بعضیسی معقوص
 ملتویدرکه مثنی و مرسل میاننده غائب اولور

(ازمان ابدت و انحا مقلجا . اغر بر اقاو طر ف ارجا)

بو بیت و بیت آتی بحر رجزک ضرب اولندندر تقطیعی (ازمان اب) مستفعلن
 (دتواضحن) مستفعلن (مقلجا) مفاعلن مخبونه (اغر بر) مستفعلن

(راقبوتر) مستفعلن (فن ابرجا) مستفعلن سالم در بونلرك قائل روبة بن العجاجدر شراح دیدیلرکه (ازمان مبتدادر ازمان فتح همزه ایله شاعرک محبوه سنک اسمی اولوب غیرمنصرفدر (ابدت مبتدایک خبریدر بدان ماخوذ صیغه ماضیدر اظهار ابتدی دیمکدر فاعل مستکنی ازمانه عائددر تنصیصده دیرکه ازمان مقصور زمان اولان زمن کله سنک جمعیدر ازمان نسخه قدیمه مصححهده ضبط اولندیغنه کوره نصب ایله اولوب تقدیری اذکر ازمان وصالها دیمک اولور و ابدت جمله سی استینافیهدر واضح ابدت کله سنک مفعولی اولان موصوف و محذوفک صفتیدر تقدیری سنا واضح دیمکدر (مفلجا بودخی موصوف محذوفک صفت بعد صفتیدر مفلج اسم مفعولدر سیرکنلمش دیمکدر اگر بودخی موصوف محذوفک صفاتنددر (اغر ایض معناسه) براقا بودخی موصوف محذوفک صفتیدر براق صفت مشبهه در لمعان ایدیچی دیمکدر و طرفا واضح اوزرینه عطف اولنور (طرف فتح طاء مهمله و سکون راء مهمله ایله کوز چشم معناسه در تنصیصده دیرکه طرف جمعلمنز زیرا اصلنده مصدردر واحد و جمع اولور (لا یرتد الیهم طرفهم) نص کریمنده اولدینی کبی (ابرجا طرفا کله سنک صفتیدر ارج واسع معناسه صفتدر (معنای بیت) ازمان نام محبوه واضح و سیرک و زیاده بیاض و لمعان ایدیچی اولان دیشنی اظهار ایلدی و واسع اولان چشمنی اظهار ایلدی

(ومقله و حاجبا مزججا . وفاحا ومر سنامسرجا)

تقطعی (ومقلتن) مفاعلن مخبون (وحاجبن) مفاعلن مخبون (مزججا) مفاعلن مخبون (وفاحن) مفاعلن مخبون (ومرسن) مفاعلن مخبون (مسرجا) مفاعلن مخبوندر خفی بیورلمیه بویت بحرر جزک ابیات زحافاتنددر ومقله واضح اوزرینه معطوفدر یاخود طرفا اوزرینه عطف اولنور (مقله ضم میم و سکون قاف ایله کوزک سیاهی یاخود سیاه و بیاضنه دیرلر تنصیصده مقله بیاض و سیاهی جمع ایدن شمه عیندر دیدی (وحاجبا بوده یا واضح یا مقله اوزرینه عطف اولنور حاجب قاش ابرو معناسه (مزججا حاجبا کله سنک صفتیدر مزجج اسم مفعولدر ایجه لشمش واوزونلمش دیمکدر (وفاحا بوده واضح یاخود حاجبا اوزرینه عطف اولنور موصوف محذوفک صفتیدر تقدیری شعرا فاحما دیمکدر شعر فاحم کور کبی سیاه صاچه دیرلر اطولده احم بین الفحومه اولان اسوده دیرلر دیدی (ومرسنا بوده یاقرینه یا بعدنه

مغلولدر (مرسن فتح ميم وسكون را وكسرسين مهمله ايله بورون انف
معناسنه تفصيده ديركه مرسن موضع رسن در يعنى افنده جلك موضعيدر
صكره ذكر جزء اراده كل طريقى اوزره افنده استعمال اولدى (مسرجا
مرسنا گله سنك صفتيدر مسرج فتح را ايله اسم مفعولدر صاحب تلخيص
مسرجه شويله معنى ويروب ديركه اويله مرسن كه دقت واستواده سريجي نك
قليجي كيدير وياخود بريق ولمعانده سراج وقديل كيدير ياخود منور
ديكدر زيرا سرج الله وجهه دينلور الله تعالى انك يوزيني نورلدرسن
وكوزل ايتسون ديكدر پس مسرج گله سى بومعنازه احتمالى اولوب كندنده
غرايت اولمغله بو بيت ايله استشهاد ايلدى غرايت گله وحشيه اولمق در يعنى
معناسى ظاهر واستعمالى مانوس اولمامقدر ننگيم مسرج ده نمايان اولدى
(علامه سعد مطولده ديركه وحشى ايكي قسمدر برى غريب حسن وبرى
غريب قبيح در پس غريب حسن عربه استعمالى عيب اوليان شىء در
زيرا عندلرنده وحشى دكدر اللرى وياقلى غليظ معناسنه اولان شربث كى
وبو غريب حسن نظمه اولمه سندن نژده اولسى احسندر غريب قرآن
وغريب حديث بوندندر وغريب قبيح مطلقا استعمالى عيب اولان شىء در
وبوكا وحشى غليظ تسميه اولنور وبو غريب الاستعمال اولسيه بيله سمعه
ثقل وذوقه كره اولور وبوكا متوعر دخى تسميه اولنور فريدك اسمى اولان
حميش كى عصام محقق اطولده شويله تحقيق ايدوب ديركه مسرج لفظنك
دلالتى غير ظاهر واستعمالى غير مانوس اولمغله بيانى ايچون سريجي ياخود
سراجدن ماخوذ اسم مفعول قيلمغه محتاج اولنسى يعنى سراجه ياخود
سريجي به مشبه قيلمغه محتاج اولنسى وصيغه اسم مفعولدن تشبیهك تحصيلنك
وجهى بويله اولوركه مسرجك معناسى زيد اسد مثلى كى بنهماده اتحاد
دعواسيله يا سراج قلمش ياخود سيف سريجي قلمش ديمك اولور پس
مسرج تفعيل اولوب فرحته قيلنندن اولور انى فرح قيلدم ديمك اولور بعضيلر
تفعيل اصلنه نسبت ايچون كلور تمته كييكه انى تميمه نسبت ايتدم ديكدر پس
مسرج مشبهك مشبه به نسبتى قيلنندن اولوب سريجي به ياخود سراجه منسوب
معناسنه اولور (معناى بيت) دخى ازمان نام محبوبه كوزينك سياهى وكور
كى سياه صاحبنى وايجه لشمش واوزونلشمش قاشنى وايجه لكده وطوغر بلقده
سريجينك قليجي كى ياخود لمعانده سراج وقديل كى اولان بورنى اظهار ايلدى

(الحمد لله العلی الاجل . انت ملک الناس رباقبل)

بو بیت بحر رجزک ضرب نایسننددر تقطیعی (الحمد لل) مستفعلن
 (لاهعلی) مستفعلن (یلاجلل) مفعولن مقطوع (انت ملی) مفعولن مطوی
 (کننا سرب) مستفعلن (باقبل) مفعولن مقطوعدر قائلی معلوم اولمامغله
 شراح تحریر ایلمدیله اما خالد ازهری تصریح شرحک آخرنده مصرع
 ثانی (الواسع الفضل الوهوب المجزل) در دیوب قائلی ابوالنجم العجلی دردیش
 (حمد لغتده انعام و غیر انعامدن جمیل اختیاری اوزرینه ثنادر خفی دکلدر
 جمیل اختیاریدن متبادر قصد و اختیار ایله صادر اولان شیء دیمکدر
 بو تقدیرجه حمد انجق فعل اختیاریه اولوب تعریف صفات قدیمه سی
 اوزرینه اولان حمد شامل اولماز زیرا صفات قدیمه افعال اختیاریه دن
 دکلدر بویله اولنجه تعریف افرادی جامع اولماز بوسؤال مشهوردر بوندن
 جوابده دینلدیکه ذاتک صفات ایله استقلالنده صفات افعال اختیاریه
 منزله سندهدر حق سبحانه ایسه کندودن افعالک صدورنده برسبب مفصله
 محتاج اولدینی کی صفات ایله اتصافده کندودن مفصل سببه محتاج
 دکلدر زیرا احتیاج و جوب ذاتی به منافی در بو جوابک رنده دینلدی که
 تزییده صفات اوزرینه صحت حمدی اقتضا ایتمز بلکه بر سیل تجوز صفاتی
 اوزرینه اولان ثنایه لفظ حمدک صحتی اقتضا ایدر بعضیلر اصل اعتراضدن
 جوابده دیمشکه جمیل اختیاری ایله مراد مختاره منسوب بر امردر کرک
 اختیار ایله صادر اولسون کرک ایجاب ایله صادر اولسون معلومدر که صفات
 ایجاب ایله صادره در وعرفده منعمه تعظیمی اشعار ایدن فعلدر منعم منعم
 اولدینی سبیدن و حمدک عند العارفین حقیقی قول و فعل و حال جهتدن
 کمال محمودی اظهاردر کرک اول کالده اختیاری اولسون کرک غیر
 اختیاری اولسون فاضل محقق قره خلیل افندینک حاشیه شرح مختصر
 منتهی حاشیه سنک اولنده اولان تحقیقیدر عصام فاضل اطولده دیر که (الله)
 لفظی رحمن کی جمیع محامده مستحق اولان ذات واجب الوجوده مختص اسم
 اولوب ملین و غیر یلری بیتمده غیره اطلاق اولماز اولقدر و ارکه الله لفظی علم
 قسمندن اسمدر اما رحمن صفتدر ذات بو اسمک ضمننده صفات کالک جمعیه سیله
 متصف اوله رق مشبر اولدی حاتم جود ایله او اسمک ضمننده مشبر اولدینی
 کی بو اسم جمیع صفاته علی سیل الاجال دلالت ایدوب بونی ذکرده دخی مزید

اکمال اولمغله ساثر اسماء حسناء مأثوره سنک یبندن اختیار ایلدی زیرا بواسطه کبی
 ساثر اسمانک برنده دخی جمیع صفاته بردن دلالت یوقدر اگر چه (الحمد للخالق یاخود
 للرازق دیدی الله تعالینک حمده استحقاقی بروصف ایله در وصف آخر ایله
 دکدر ایهامی لازم کلورایدی ودوام وثباته دلالت ایسون ایچون جمله فعلیه دن
 جمله اسمیه عدول ایندی وحمدی لفظه جلال اوزرینه تقدیمی مقام مقام
 حمد اولدیغدن اهمیتنه اعتبار ایله در نقدر ذاته نظرا ذکر الله اهم ایسه ده
 صاحب کشف الله تعالینک (اقراً باسم ربک) قول شریفده فمک تقدیمده
 ذاهب اولدینی کبی خفی بیورلیه الحمدده اولان الف لام جنس ایچوندر اصل
 اولان بودر وبومعنايه اولان الف لام الله تعالینک جمیع محامده استحقاقی
 من جهة الاتزام افاده ایدر وعبادک افعالری کندیبری ایچون مخلوقه اولیوب
 افعالرندن اوتوری حمده استحقاقری کسببری اوزره حمده استحقاقری
 مستلزمدر سؤالی وارد اولسون زیرا بونلرک کسبه قدرتبری الله تعالینک
 خلقیه در بویله اولنجه حقیقتده حمده مستحق الله تعالی در انار دکدر و بو
 الف لام مقامک معونتیله مذهب جمهوره کوره استغراق ایچون اولمغده
 جائزدر و بو معنایه الف لام الله تعالینک جمیع محامده استحقاقی من جهة
 المطابقه افاده ایدر وینه خفی بیورلیه (الحمد ثابت لله) کلامبرینک معناسی حمد
 الله تعالی ایله قائم دیمک دکدر زیرا قیام حمد حادثدر حامد ایله قائمدر بلکه
 معناسی الله تعالی حمده مستحق در دیمکدر وحمده استحقاقدن ماهیت
 حمدک الله تعالی به اختصاصی لازم کلور اما الحمد لله کلامنک تفسیرنده حق
 اولان الحمدودیه نابتة الله تعالی دیمکدر پس بوتفسیر مصدری اطلاق مفعولی
 اراده قیلندن اولور ومعلومدر که محمودیت قدیمه در خفی بیورلیه (الحمد لله
 جمله سی یاخبر یاخود انشادر اولکنه کوره یا قضیه طبیعیه یاخود موجه کلیه
 یاخود موجه جزئییه یاخود قضیه شخصییه در بونلانه اخیریه کوره من حیث
 الجهة یا مهمله یاخود موجه ضروریه یاخود دائمه در (العلی شول ذات نزاهت
 سمندر که انک رتبه سنک فوقنده رتبه اولیه وجمیع مراتب اندن منحصط اوله زیرا
 علی علودن مشتقدر علوده سفله مقابل اولان علودن ماخوذدر اما مشایخ کرام
 العلی ذاتی در کدن عالی وصفاتی تصوردن بری اولان حقه در لر دیمشار بعضیار
 شول ذاتدر که اشراق جلالنده الباب متحیره ووصف کالنده ارباب عقول عاجزه
 اوله (اجل الله تعالی به اطلاق بر قاج وجه ایله در بری اسماء الله توقیفیه اولوب

شارعدن ثابت اولدی اکثر علمانک مذهبی بودر وبری امام غزالی مذهبی
 اوزره توصیف طریقیه در تسمیه طریقیه دکلددر وبری مطلقا نقصی ایهام
 ایتیمان شیتک اطلاقک جواز نه بناءدر وبری الاجل لفظنه ماده ده و معناده
 مشارک اولان اسماء الله دن الجلیل نک و رودیله اکتفا ایچوندر (اجل ادغامسز
 قیاس لغوی به مخالفدر قیاس اولان ادغام ایله اولمیدر پس اجل
 لکه سنده قیاس لغوی به مخالفت اولغین بو بیت ایله استشهاد ایلدی مخالفة
 لکه واضعدن ثابت اولانک خلافتنه اولمقدر نتکم اجلده مشاهده اولندی
 مطولده دیرکه مخالفت لغت عربی بی تبعدن یعنی الفاظ موضوعه لرینک
 مفرداتی یاخود مفردات حکمنده اولانی تبعدن مستبذ اولان قانونک خلافتنه
 اولمقدر فامده اعلاک و مدده ادغامک وجوبی و بونلرک غیری علم تصریفک
 شامل اولدینی شیتک وجوبی کبی اطولده دیرکه اگر سؤال اولنورسه اجل
 مفرد اولدینی حالده فصیح دکلددر زیرا مفرد موضوعک قسمیدر و موضوع
 اجلدر اجل دکلددر جواب بودرکه عندلرنده هر معینک اصلی فرع کبی
 موضوعدر اوقدر و ارکه اول فرع اصلی هجرایدر وینه سؤال اولنورسه
 شاعره فک ادغام جائز اولاندر و بو اتفاقا اضطرار شرطیله جائزدر و ابن جنی
 عندنده من غیر اضطرار دخی جائزدر جواب بودرکه ضرائر ایکی قسمدر بری
 مقیسه وبری غیر مقیسهدر و فک ادغام غیر مقیسدر مأمولدرکه شعر عرب
 عربانک اولیوب بلکه شول کیمسه نک اوله مسوغ اولیان رده انک ایچون فک
 اوله (انت مبتدا و جناب حقه تقرب ایچون خطابدر (ملیک الناس مبتدایک
 خبریدر و اضافتی استغراقیهدر (ملیک فعل یعنی فاعلدر مالک معنانه اگرچه
 جناب حق سبحانه و تعالینک ملک و مالک کبی بعض اسمای معنای آخرا یله نقدر
 غیره اطلاق اولنورسه ده حقیقتده کندویه اختصاصه منافی دکلددر ابن قیم
 بدایعده الله تعالینک حی و سمیع کبی کندویه و غیره اطلاق اولنان اسمای الله
 تعالی ده حقیقت غیر یسنده مجاز میدر یاخود کندوده مجاز غیر یسنده حقیقت میدر
 یاخود ایکسنده ده حقیقت میدر دیو سؤال ایتمش شهاب الدین محقق شرح
 شفانک اولاننده بونلرک زیاده ظاهری ایکسنده ده حقیقت اولمیدر اما الله
 تعالی ده مجاز غیر یسنده حقیقت اولدیغنه کوره مراد اسماء الله دن هر بر اسم
 ماسوا سندن اشرفدر و اسمک شرفی مسمانک شرفی ایله در دیو جواب
 وپردی فقه اکبرده امامز امام اعظم رحمه الله تعالی حضر تلی الله تعالینک

اسما و صفاتی عظم و فضله مستویه در بینلری فرقی ایتموز دیو بیوردقلری
 ذکر اولنانلره منافی دکدر شهاب الدین فاضل جواب و یروب بیوررکه امام
 اعظم روح الله روحه نك تسویه دن مرادی اسماء و صفات موصوف و مسالرینه
 اضافتی حیثیتنددر زیرا جمع اسمانك مسامی و جمیع صفاتك موصوفی
 بر درکه الله تعالیدر (ربا سکون الف ایله یاربی دیمکدر و حرف ندا اولان
 یا محذوفدر و الف یای متکلمدن بدلدر فیومی مصباحده دیمشکه رب معرف
 باللام و مضاف اوله رق الله تعالی به اطلاق اولنور اما الله تعالینك غیری به
 اطلاق حقیده ابن انباری دیمشکه رب شینك مالکنه دیرلر و سید و مطاع
 و مصلح معنالرینه ده اولور بعضیلر مالک معناسنه اضافت ایله رب الدین
 و رب المال دینلور اما مالک معناسنه کوره مخلوقه معرف باللام اوله رق
 الرب دینلمز زیرا عموم افاده ایدر مخلوق ایسه جمیع مخلوقاته مالک اوله مز
 دیش و بعضیلر مالک معاسنه کوره (هزارب العبد و هذاربی) دینلمک ممنوعدر
 زیرا بوتر کیلرک معنای ظاهریسی مشارالیه حق تعالی اولمقدر دیش (فأقبل)
 تضرعانه الله تعالی حضرتلرینه خطابدر مفعولی مصراع اولده اولان
 حمددر تقدیری فأقبل حمدی دیمکدر (معنای بیت) هر بر حامدك حمدی یعنی
 وصف جمیلی عالی و جلیل اولان الله تعالی به مخصوصدر یا خود محمودیت
 عالی و جلیل اولان الله تعالی به ناسته در یاربی سن جمیع ناسک پادشاهی
 سن بن حمدیمی قبول ایله دیمکدر خالد ازهرینك ایراد ایلدیکی مصراعك
 معناسی اوله الله تعالی که واسع الفضل و هو بدر کثیر العطادر دیمکدر

(مبارک الاسم اغر اللقب • کریم الجرشى شریف النسب)

بویت بحر متقاربك ضرب ثالثنددر تقطیعی (مبار) فِعُول مَقْبُوض (کَلِم) فِعُول مَقْبُوض (اغرل) فِعُولن (لقب) فِعْل مَحذُوف (کریمل) فِعُولن (جرششا) فِعُولن (شریفن) فِعُولن (نسب) فِعْل مَحذُوف قَائِل ابوالطیب
 متنبی در سیف الدوله ابوالحسن علی همدانی نام امیرك مدحده انشاد ایلدیکی
 قصیده سیدر (مبارک الاسم ممدوحك نعتیدر مضاف ایله اولان الاسم نك
 تعریفی مضاف ایله دن عوضدر تقدیری مبارک اسمه دیمکدر و ضمیری
 ممدوحه عأندر اوصاف آیه نك تعریفلری دخی بونك کیدر علامه
 سعددر که اسمنی مبارک ایله وصفك نکتہسی امیر المؤمنین علی کرم الله
 وجهه و رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك اسم عالسنه موافقتدن اوتوریدر

وحدی مکان علی رضی الله تعالی عنده اولدیغندن او توریدر دیمش
 عصام فاضل اطولده دیرکه مبارک وصفتک اسمہ اختصاصی لازم دکلدرد بلکه
 کنیه ده وصفلنور او قدر وارکه اختصاصی شعرك ضیق اولمسندن اوله
 بودخی بعید دکلدردکه الله تعالینک العلی اسمنه موافقتدن اوتوری اسمی مبارک
 واسمنه برکت کله ابلغ اولانده بودر زیرا اسمی اسم الله دن برکت اکتساب ایتمش
 اولور (اغرفی الاصل خیلدن ابیض الجیهه اولندر زیرا غره جیهه فرسده اولان
 بیاضه دیرلر صکره هر واضح معروف و مشهورده استعاره اولندی (لقب مدح
 و ذمی مشعر اولانه دیرلر) وسیف الدوله لقبی وصفیله اشتہاری تفاؤل و تمدحن
 اوتوری دکلدرد (کریم الجرشى بودخی نعت بعد نعتدر) جرشى کسر جیم و کسر
 راء مهمله و تشدیدشین معجمه ایله نفس وذات معناسنه در و بونی سمعده کراحت
 اولغله بو بیت ایله استشهاد ایلدی خفی بیورلیه جرشى ده کراحت بو طریقه
 درکه بونی سماعدن سمع تبرى ایدر اصوات منکره نی سماعدن تبرى کبی زیرا
 لفظ اصوات قیلندندر واصواتدن بعضیسنک سماعیله نفس استلذاذ ایدر
 بعضیسنک سماعیله استکراه ایدر (شریف النسب بو دخی نعت بعد نعتدر
 شریف عالی معناسنه نسب من جهة الابداد (معنای بیت) اول ممدوحک
 اسمی مبارکدر یعنی اسمی حضرت علینک اسمنه موافق اولدیغندن تبرک
 اولمشدر و لقبی سیف الدوله ایله مشهوردر نفسی کریمدر و نسبی عالیدر

(و قبر حرب بمکان قفره و لیس قرب قبر حرب قبر)

بو بیت بحر رجزک ضرب ثانی سندندر تقطیعی (وقبر حر) مفاعلن مخبون
 (بنسبکا) مفتعلن مطوی (ننقفرن) مفعولن مقطوعه (ولیسقر) مفاعلن
 مخبون (بقبر حر) مفاعلن (بنقبرو) مفعولن مقطوعدر (قبر حرب مبتدادر
 بمکانده اولان بافی معناسنه در (قفر جر ایله بمکان نک صقتیدر جار مجرور
 مع الصفة محلا مرفوع مبتدائک خبریدر یاخود قفر مبتداء محذوفک خبری
 اولوب تقدیری هو قفر دیمک اولور قفر فتح قاف و سکون فا ایله آب
 و کاهدن خالی اولان زمیندر (ولیس ده و او حاله در) (قبر قبر حرب تتابع
 اضافات اوزره اولوب لیس نک خبریدر قبر اسمیدر ضرورت شعر ایچون تاخیر
 اولمشدر تنصیصده اسمنک اوزرینه تقدیمی کلام عربده شایعدر ضرورت
 ایچون دکلدرد دیدی اگر سؤال اولنورسه موضع مضمرة مظهر کنوردی حق
 اولان مضمرة کنوروب قرب قبره دیمک ایدی جواب بودرکه توجهک لزومه

دلالت اینسون ایچوندر بو بیتده تنافر اولمغله استشهد ایلدی کلامده تنافر کلماتک لسان اوزرینه ثقیله اولمغانی در نقدر هر برسی فصیحه اولورسده نکتیم بو بیتده مشاهده اولندی (معنای بیت) حرب نام کیمسه نك قبری اوتدن وصولد خالی اولان مکانده یا خود بر مکانده درکه اوتدن وصولد خالیدر حال بوکه اول حربك قبرینه قریب قبر یوقدر دیمکدر بیتک ظاهری اخباردر معناسی حربك قبرینک اول مکانده اولدیغنه تأسف و تحسردر عجایب الخلو قانده ذکر اولنورکه حرب بن امیه نام کیمسه بر کون سحرای بیابانده کذران ایدر ایکن هاتف دیدکری جندن بری پاننه کلوب نعره اورمغله کمال روعدن عدم آباءه روان اولدقده جن مزبور تأسفانه بیت مرقومی کویا اوله رق سحرایی دوان اولدی

(البس حجر القول من لو هجوته • اذن لهجانی عنه معروفه عندی)

بو بیت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (الب) فعول مقبوض (سبحر لفقو) مفاعیلن (لمتلو) فعولن (هجوتهو) مفاعیلن مقبوضه (اذنل) فعول مقبوض (هجانیعن) مفاعیلن (همعرو) فعولن (فهوعندی) مفاعیلن سالمدر (البس) داخل اولان همزه مفتوحه استفهام انکاری ایچوندر (البس) ضم همزه وسکون لام و کسر باء موحده ایله الباس دن مأخوذ نفس متکلم و حدهدر (هجر القول نصب ایله) (البس نك مفعول ثانی سیدر) (هجر ضم ها) وسکون جیم ایله منطوقده اولان فحشه دیرلر (من محلا منصوب) (البس نك مفعول اولیدر) (لو هجوته ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر و جهه سی منک تعیدر اذن هجو ایتدیکم تقدیرجه دیمکدر) (عنه معروفه نك ضمیر لری ینه من لفظنه عائددر معروفه رفع ایله لهجانی نك فاعلیدر معروف احسان معناسهدر) (معنای بیت) ممدوحه کلامک فاحشنی الباس ایدرمیم یعنی هجو ایدرمیم ایتم اگر انی هجو ایلمس تحقیق بی اندن اولان عندمده کی احسانی هجو ایدر

(کریم متی امدحه و الوری • معی واذا مالته لمته وحدی)

بو بیت ینه بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (کریم) فعولن (متا مدح) مفاعیلن (هامدح) فعولن (هولورا) مفاعیلن مقبوضه (معیو) فعول مقبوض (اذا مالم) مفاعیلن (تہولم) فعولن (تہو وحدی) مفاعیلن سالمدر بیت اول و بیت ثانی نك قائلی ابو تمام نام شاعردر (موسی بن ابراهیم رافعی بی مدح ایدوب هجو ایله اتهامی دفع ایتدیکی قصیده سندندر) (کریم مبتداء محذوفک خبریدر تقدیری هو کریم دیمکدر) (متی اسم شرطدر امدحه) (متی ایله

۳ مغربی دیرکه و او حالیه
 قیلوب امدحده مستتر
 اولان ضمیر مرفوع اوزرینه
 عطف اولمندی بی ایکی
 وجهدن اوتوریدر بری
 مصراع ثانی به موافقت
 ایچونکه انده واحدی
 حال واقع اولمشدر و بری
 اگر عطف قیلنسه وری بی
 مدح انک مدخدن جزء
 اولور اما حال ایچون
 قیلدقده وری بی مدح
 انک ایچون مستمر اولور
 دیش اولور

عجز و مدر (والوری ده اولان و او ۳ حالیه در الوری مبتدادر خبری می
 قولیدر وری قصر ایله حصی وزنی اوزره خلق معناسنه در اطولده دیرکه
 و اوی حالیه قیلوب عاطفه قیلمامسنه نکته مقابلنه یعنی و اذا لمته لمته وحدی
 قولنه موافقت ایچوندر و بوده اگر و رانک معنی مدحده مشارکت ایله
 تفسیر و وحدتی و رانک کندویه ملامتده عدم مشارکتی ایله تفسیر اولنورسه در
 علامه سعدک تحقیقی بودر (اما اطولده دیرکه اگر معیت ناسک حضوری
 و وحدت ناسک عدم حضوری ایله تفسیر اولنورسه معنی مدحوی دائماً ناسک
 حضورنده مدح ایدرم ناس کندی ایله ایتهاجندن اوتوری و بر کیمسه نک
 حضورنده اکا ملامت ممکن دکلدر بلکه اگر لوم اولنسه غیبت ناسده لوم
 اولنور بویله اولنجه و او حالیه اولدینی متمین اولدی خفی بیورلمیه مدحوک
 مدحه استحقاقده تفسیر مشهور ابلغدر و بو تفسیر ملامتدن تزیهده ابلغدر
 و ملامتدن تزیهنک لطایفندندر که ملامتک ذکرینسه صورت نیک غیریده
 قادر اولامز بوسیدن اذانک ما بعدینی ملامتی صورت ابرازدن اوتوری
 زیاده ایتدی و حالی عطف اوزرینه ترجیح ایدندر که مفردی عطفده اسم
 ظاهر فعل متکلمک اسنادی کلفتی واردر و جمله بی عطفده تناسبی فوت
 واردر بزم غیریمز ایچون بوراده وجوه آخر واردر اهله ترک ایلدک وینه
 علامه سعدک فوایدندندر که (و اذا لمته قولنده اذانی و فعل ماضی بی استعمالده
 اعتبار لطیف واردر یعنی دعواسنک ثبوتی ایهام واردر کویا کندندن لوم
 تحقق ایلدی و اکا کیمسه مشارک اولدی لکن مدح ذم ایله یاخود هجا ایله
 مقابله اولنوب لوم ایله مقابله اولنسی صاحب بن عبادک تعیب ایلدیکی
 شیدندر حتی نقل اولنور که صاحب بن عباد بوقصیده بی اسنادی ابن العمیدک
 حضورنده انشاد ایدوب بو بیته بالغ اولدقده استاد بونده هجنتدن بر شیء
 بلور میسن دیو سوال ایلدی صاحب دخی ذم و هجایه مقابل اولان مدحی
 لومه مقابل ایتش بوندن غیری بر شیء بیلم دیدکده استاد دخی (امدحه
 امدحده حروف حلق دن حانک و هانک جمعنه مقارن تکرار در که حد
 اعتدال دن خارج جمیع تنافرک نافریدر دیوب اگر امدحنک تکریرنده نقل
 واردر دیبیدی اولی اولوردی و بین المثالین فرق آخر بودر که (ولیس قرب قبر
 حرب قبر مثالی تنافرده متباهی و منشأ نقل مجرد کلماتک اجتماعله در اما بو مثال
 تنافرده اندن دوندن و منشأ نقل امدحه امدحنک تکریری و حروف حلقدن

حاهانك اجتماعيدر (معناى بيت) ممدوح بر كرميدر كه نه زمان انى مدح
 و ثنا ايلسم حال بو كه خلق بنمله درونه زمانكه انى لوم ايلسم بالكزم ديمكدر
 (و ما مثله فى الناس الا مملكا . ابو امه حى ابو يقاربه)

بو بيت بحر طويلك ضرب ثانیسندندر تقطیعی (و ما مث) فعولن
 (لهوفنا) مفاعیلن (س اللام) مفعولن (مملکن) مفاعلن مقبوضه
 (ابوام) فعولن (مہی حین) مفاعیلن (ابوه) فعول مقبوض (يقاربه)
 مفاعلن مقبوض در قائلی فرزدق در فرزدق سفر جل وزنی اوزره تنوره
 دوشمش رغیفه دیرلر كه مفردی فرزدقه در یاخود امك پارچه سنه دیرلر
 وهام بن غالب بن صعصعه نك لقبیدر (مملك خلفاء بنی امیه دن هشام بن
 عبدالمك بن مروان نام كیمسه نك خالی اولان ابراهیم بن هشام بن اسمعیل
 مخزومی بی مدح ایدر بو ابراهیم هشامك طرفندن امیر مدینه ایدی (مالیس
 معناسنه در (مثله مانك اسمیدر و مبدل منه در ضمیری ابراهیمه عائددر
 فى الناس خبریدر یعنی انك مثلی ناسده یوقدر دیمكدر مجرد عربده یوقدر
 دیمك دكلدر زیرا فى الناس قولنی ذكر ايله نفی عام قیلدی اكر بویله
 اولییدی عربده مثلی نفی تبادر ایدر ایدی (الاملكا حى يقاربه دن مستنادر
 مستثنى منهك یعنی حى نك اوزرینه تقدیم اولمغله نصبی واجب اولمشدر
 بوایسه تأخیر حینده مرجوحدر زیرا مختار اولان بدل اولمق اوزره رفیدر
 و بو تقدیم شایع الاستعمالدر لکن بو تقدیم تعقیده زیاده بی اقتضا ایدر (و مملك
 مال و ملكی اعطا ایدن كیمسه ايله تفسیر اولندی گویا اسم مفعول روایت
 اولندی والا ابلاغ اولان اسم فاعل اولمقدر و مملكدن مراد هشامدر (ابوامه
 مبتدادر ضمیری مملكه عائددر (ابوه خبریدر و ضمیری ابراهیم ممدوحه عائددر
 وجهه سی مملكا قولنك صفتیدر پس مبتدا و خبرك میانى یعنی ابوامه ايله
 ابوه نك میانى اجنبی ايله یعنی حى ايله فصل ایلدی حى مستثنى منه در و مبدل منه
 اولان مثله دن بدلدر ذی حیات معناسنه در (يقاربه حى لكه سنك
 صفتیدر پس بدل یعنی حى ايله مبدل منهك یعنی مثله نك و صفت ايله موصوفك
 یعنی حى يقاربه نك میانى اجنبی یعنی ابوه ايله فصل ایستدیکه جائز اولیاندندر
 (يقاربه فضائلده اكا مشابه اولور دیمكدر ضمیری خاله یعنی ابراهیمه عائددر
 و ضرورت وزن ایچون هاسی ساکن قلمشدر بعضیلرک مثله مبتدا
 حى خبریدر مالغت قیمیه به کوره عامله دكلدر دیدیكى و بعضیلرک حى مبتدا

مثله خبریدر و عملک بظلالی خبرک تقدیمندن اوتوریدر دیدیکی معناده قلق
 واضطرابی موجیدر تأمل ایله ظاهر اولور خفی بیورلیه قوانین نحویه به
 مخالفه واصل اولان مستثنی منهک تقدیمه مخالفت سببیه تعقید حاصل
 اولدی و مستثنانک تقدیمی ایچون شیوعی ایله بیله تعقیده زیاده دخلی واردر
 (تعقید برخلل ایچون کلامک مراد اوزره دلالتی ظاهر اولما مقدر مرادی فهمه
 صعوبتی موجب اولان تقدیم و تأخیر و حذف و اضمار و غیریلری کبی نتکیم
 بیتده رؤیت اولندی و بوییتی ایراددن مرادی تعقیدی توضیحدر حد
 فصاحتدن اخراج ایدن شیء تمثیل ایچون دکلدر و شاعر خال هاشمی مدحده
 واکا مائل اولانی نفیده مبالغه ایدر خفی بیورلیسه اگر چه فی الناس قولی
 مثله نیک خبریدر مملکا مثله دن مستنادر (ابومه مبتدادر حی خبریدر ابوه
 خبر نانیدر یقاربه خبر نالدر دینسه تعقید اولماز و معنی ممدوحز ابراهیمک
 مثلی ناسده یوقدر غایت حداننده مملک واردر زیرا مملکک اناسنک
 باباسی حی در و اناسنک باباسی ممدوحک باباسی در و اناسنک باباسی مملکک
 جدی اولمقدن نظری قطع ایله بیله ممدوح مملکک اقرباسیدر دیمک اولوب
 ممدوحی حسب ایله مدحدنصکره نسب ایله مدح اولور بو توجهده مملکا
 کله سنک نصبندن غیری برشی یوقدر زیرا مختار اولان رفعیدر و اگر مخافه
 اسام اولمیدی بعض فضلاء انامک شرح و حواشی سنده اولان وجوه
 اخزایی دخی ذکر ایدوب مزیف اولانی تریف و قابل احکام اولانک
 محکم قیلار ایدم و بویتنک ترتیب سابق اوزره معناسی بودرکه ناسک ایچنده
 اول خال مثلی ککندویه فضائلده مائل و مشابه اولور برکیمسه یوقدر
 انجق هشام واردر اول هشامک اناسنک باباسی اول خالک باباسیدر

(ساطلب بعدالدار عنکم لتقر بوا . و تسکب عینای الدموع لتجمد)

بویت بحر طویلک ضرب نایسنندندر نقطیعی (ساطلب) فعول مقبوض
 (بعهددا) مفاعیلن (رعنکم) فعولن (لتقر بوا) مفاعلن مقبوض (وتسک)
 فعول مقبوض (بعیناید) مفاعیلن (دموع) فعول مقبوض (لتجمدا) مفاعلن
 مقبوضدر قائلی عباس بن احنف در اطولده درکه ذاتلرینک بعدنک خاطره
 دخی خطوری ممکن اولمدیغنه اشارتدن اوتوری بعدی داره مضاف ایدوب
 طلبی تسویف ایلدی (بعدالدارا طلب نک مفعولیدر لتقر بوا بعدینی
 تعلیلدر (تقر بوافتح را ایله علم بایسنندر . و لاتقر بوا الصلوة واتم سکاری

آیت جلیله سنده اولدیغی کبی حسن بایندنده کلور (تسکب ابلغ اولان بانک رفعلیه اطلب اوزرینه عطف اولمقدر زیرا تحت تأکیدده اولور و بوروایت صحیحهدر ودلائل الاعجازده شیخک کلامی بوکا مبیدر ونصبی توهمدر زیرا نصب اولنسه (بعدالدار اوزرینه عطف اولنوب تقدیری (ساطلب سكب الدموع دیمک اولور و بونک معناسی یوقدر یاخود لتقربوا اوزرینه عطف اولنوب تقدیری (ساطلب بعدالدار عنکم لتسکب الدموع دیمک اولور و دارک بعدی قربندن کنایهدر پس دارک قربی دموعک سکنه علت اولمق لازم کلور بونک دخی معناسی یوقدر تأمل (تسکب تصب معناسنه صیغه مضارعدر دوکر دیمکدر عینای تسکبک فاعلیدر الدموع مفعولیدر (دموع ضم دال مهمله ایله دمع کله سنک جمعیدر فتح دال وسکون میم ایله کوز یاشنه دیرلر (تجمداده اولان لام دموعک سکنی تعلیل ایچوندر ضمیری عینای کله سنه راجعدر پس شاعر دموعک سکنی که بکادر انی فراق احبیه لازم کلان حزنندن کنایه قیلوب اصابت ایتدی زیرا بکا چوق کره فراق وکابیه دلیل قیلنور حتی ابکانی وافضحکنی دینلور بکا اساتت ایتدی و بی مسرور قیلدی دیمکدر لکن جمود عین ایله دوام تلاقی ووصالی موجب اولان فرح و سروردن کنایهده خطا ایتدی زیرا جمود عیندن مفارقت احبیه بکا و حزن اراده سی حالنده عینک دموعی بخلنه انتقال واردر شاعریک ملاقات اصداقا و مواصله احبه ایله حاصل اولان سروری قصدینه انتقال یوقدر و بوسبیدن دعاده (لا ابکی الله عینک دینلیدیکی کبی لازالت عینک جامده دینلمک صحیح دکدر و نه جماد و ناقة جماد دینلور مطروبلن اولماز ایسه کویا بونلر مطر و لینی بخل ایدرلر حتی بخیله قطام وزنی اوزره جماد دینلور و بخل معناسنه جماد دینلور و جمود جواد مقابله سندهده استعمال اولنور اگر سوال اولنورسه شاعر جمودی مقیدی مطلقده استعمال طریق اوزره مجاز عینک دموعدن مطلق خلونده استعمال ایدوب صکره جمود عین ایله مطلق خلو عاده مسرته لازم اولدیغندن مسرتدن کنایه ایلدی جواب بودرکه بوتاول انجق کلامک صحت واستقامته کافیدر کلامی تعقید معنویدن اخراج ایتمز زیرا ظاهر در که ذهن بوکا سهولت ایله انتقال ایتمز و تعقید معنویدن خالی اولان کلام معنای اولندن معنای ثانیسنه من جهة الظاهر انتقال اولناندر حتی سامع معنای ثانیسی حاق لفظندن فهم ایتدیکی تخیل اولنه اما شول کلامکه معنای ثانیسی اولیه

یعنی خواص و لوازمی اولیه او یله اولان کلام معنایه دلالت اعتباریله بلغانک
 عندنده درجه اعتباردن ساقط منزله سنده در مقتضیات احوالی رعایت
 حیثیتندن قدر معتبر ایه (معنای بیت) عادت زمان و دیدنه اخوان
 نقیض مطلوبی اتیان و عکس مقصود اوزرینه جریان اولمغله بنده دخی
 الی الان قرب و سرور طلبنده اولوب حزن و فراقدن غیر برشی نمایان
 اولمغله بوندن صکره قرب و وصالی تحصیل ایچون بعد و فراقی طلب و فرح
 و سروری تحصیل ایچون حزن و کأبه بی طلب ایدرم بو معنی تسکب ان
 تقدیریه نصب اولنوب بعدالدار اوزرینه عطف اولدیغنه کوره اما تسکب نك
 صواب اولان رفغنه کوره معنی ديمك اولور که مستقبلده قرب و وصال ایله
 سرور و فرح حاصل اولسون ایچون الان اغلام و تحزن ایدرم بو تقدیرجه
 دموعك سکی تحت طلبده اولماز لکن شاعر دموعك سکنی اوزره مکب
 و امر مطلوبه ملازمت کبی ملازمت ایلدیکه دهره دموعك سکنی شاعرک
 مطلوبی ظن ایدوب ضدینی اتیان ایده و بومعنی میان قومده مشهور اولان
 معنادر بونده اولان تکلف و تعسف خفی دکلدرد بونک منشای معنایده
 عدم تعمق و سلفدن اولان مهره نك کلامنی قلت تصفحدر و صحیح اولان
 شاعره طلب فراق ایله طیب نفسنی و فراق اوزرینه ثابت و محکم اولسنی مراد
 ایدر که کویا فراق شاعره امر مطلوبدر و بوکا کوره معنی بودر که ایوم بن
 نفسی بعد و فراق ایله طیب و مقاسات احزان و اشواق اوزرینه محکم و ثابت
 قیلوب غصص احزانی تجرع ایتدیریرم و احزان و اشواق ایچون عینمدن
 دمی فائض اولان حزنی تحمیل ایدرمکه بو تحمیل ایله دائمه اولور و صلته
 زائله اولماز مسرته سبب ایدرم زیرا صبر فرحک مفتاحیدر و هر عسره
 یسر مقارندر و هر بدایتک نهایتی واردر بودلائل الاعجازدن مفهوم اولاندر
 و بوکا کوره ساطلب ده اولان سین مجرد تا کید ایچوندر صاحب کشفک
 • سنکتب ماقالوا • آیت جلیله سنده ذکر ایلدیکی کبی اما سین فی الاصل
 استقبال و تا کید ایچوندر و کله بی بعض معناسندن تجرید عندلرنده شایعدر

(وتسعدنی فی غمرة بعد غمرة • سبوح لهامنہا علیها شواهد)

بو بیت بحر طویلك ضرب نایسنندرد تقطیعی (وتسع) فعول مقبوض
 (دنیقینغم) مقاعیلن (رتبع) فعولن (دغمرتن) مقاعلن مقبوضه (سبوحن)
 فعولن (لهامنہا) مقاعیلن (علیها) فعولن (شواهدو) مقاعلن مقبوضدر

قائلی ابوالطیبر سیف الدوله بی مدح ایلی یکی قصیده سندن در (تسعدنی اعانت معناسنه اولان اسعadden مأخوذ صیغه مضارع مؤنشدر بکا اعانت ایدر دیمکدر فاعلی مصراع ثانیده اولان سبوح در (فی غمره تسعدنی به متعلقدر (غمره فتح غین معجمه وسکون میم وفتح راء مهمله ایله اصلنده برشینی صویک احاطه وسترایلمسیدر نتمک (یغمرك من الماء) دینلور صوسنی احاطا وسترایلسه بوراده شدت معناسنه استعاره اولندی (سبوح فتح سین مهمه وضم باء موحده ایله فعول بمعنی فاعل اولوب فرسك شدت عدوی معناسنه اولان سبوح یاخود سباحه دن مأخوذدر وبونك تأیث وتمد کبری مساویدر بوراده سبوح دن مراد راکنه مشقت ویرمیوب صوده یوزرگی تیزرو وکوزل یوروشلی فرسدر (لها سبوح نك) صفتیدر اطولده منهلها به متعلقدر یاخود لها به فاعلده متنازعدر وبوشواهددن حالدر دینلندن احسن وادقدر دیدی شواهد لها ظرفك فاعلیدر لها موصوفه اعتماد ایتدیکندن اوتوری (شواهد شاهدك جمعیدر بوراده فرسك اصلی پاك اولمغانه دلالت ایدن علامات شاهده معناسنه در بویتده ضماړك تکراری اولدیغندن استشهاد اولندی (معنای بیت) سبوح دیدکبری فرس برشدن نضکره برشدته یعنی شدت حربده اعانت ایدر اوبله فرسکه کندودن اولیجی اولدیغنی حالده اوزرنده کرم ونجابتنه دلالت ایدن علامت شاهده لر وحصال حمیده لر واردر دیمکدر

(حمامة جرعی حومة الجنادل سبحی . فانت بمری من سعاد وسمع)

بویت بحر طویلك ضرب نایسنندن تقطیعی (حمام) فعول مقبوض (تجرعاً حو) مفاعیلن (متلجن) فعولن (دلسجی) مفاعلن مقبوضه (فانت) فعول مقبوض (بمراتمن) مفاعیلن (سعاد) فعول مقبوض (ومسعی) مفاعلن مقبوضدر قائلی عبد الصمد بن بابك نام شاعردر ابو علی احمد بن احمدك حقتده دیدیکی قصیده سنك مطلعیدر بویتده تتابع اضافات اولمغانه استشهاد ایلی یعنی حمامه جرعی به جرعی حومه به حومه جنده مضافدر (حمامه فتح حاء مهمله ایله بیوتده الفت ایتمیوب بری اولان کوکرچندر صدر الافاضل مکه وکوفه وشام اراسنده اولور دیش قانونده بیوتده الفت ایدن کوکرچندر دیش یاخود کردنده طوقی اولان قریدر دیشی به وارککه شاملدر اسم جنسی حمامدر حمامه حرف نداسی محذوف منادای منصوبدر یاحمامه دیمکدر (جرعی فتح جیم وسکون را وضرورة قصر ایله

اصلى مد ايله جرعاءدر اطولده جرعاءنك مخففيدر ديدى (وجرعى اجرع
كلمه سنك مؤنثيدر جرعاء اوت تيميان قوملى ارض مستويه در اطولده برطرفى
طاش و برطرفى قوم ارض كنيبدر ديدى (حومه فتح حاء مهمله وسكون
واو وفتح جيم ايله اصلنده بحرورمل و عيالك معظمى معناسه در اما بوراده
مطلقا شينك معظمى معناسه در (جندل فتح جيم وسكون نون وكسر دال
و ضم جيم وفتح نون وكسر دال ايله كندوده طاشلر مجتمع اولان موضعدر
پس جندل كلمه سى مكسور الدال قلمق واجب اولدى تقدر تصحيفى مفتوح
الدال مشهر اولديسه حتى بعضيلر حالك اسمنى محله اطلاق قيلندن قلوب
مراد ذات حجاره اولان ارضدر ديش و بعضيلر جندل كلمه سنى مكسور الدال
قلوب فتحين وكسر دال ايله اولان جندل كلمه سنك مخففيدر ديوب حجاره
صاحبى اولان موضع معناسه در ديش و بو بعض نونك اسكانى ضرورت
ايچون قلمش بونده نظر واردر زيرا ضرورت ايچون مقيس اولان حذف
ايكيدر برى مختلفدر بوده متصرفى عدم صرف ايله اولور و برى متفقددر
بوده ترخيم ايله اولور تسهيلده بويه تصریح اولندى (اسجى صيغه امردر
صوتى ترديد ايله يعنى آواز ايله ديمكدر (سج فتح سين مهمله وسكون جيم
ايله حمامك آوازي هديرالحمام معناسه (فلان منى برأى و مسمع) ديلور
شول مكانده در كه انى كوريرم و كلامنى ايشيديرم ديمكدر (معناى بيت) طاشلى
ترك معظمنك اوت تيميان قوملى یرك حمامه سى سگاندا ايدرم آواز و ترنم و تغنى
ايله زيرا سن سعاد نام محبوبه مك سنى كوروب صداكى ايشيدجك مكانده سن
سكا طرب و تغنى دن مانع يوقدر و بو كلامده تأسف و تحسّر اولديغى خفى دكلدر
(جاء شقيق عارضارحه . ان بنى عمك فيهم رماح)

بوييت بحر سريعت عروض اولى مطويه مكسوفه و ضرب اول مطوى
موقوفنددر تقطيعى (جاء شقى) مفتعلن مطوى (قنعارضن) مستغلن (رمحهو)
فاعلن مطويه مكسوفه (انبنى) مفتعلن مطوى (عمكفى) مفتعلن مطوى
(همرماح) فاعلان مطوى موقوفدر قائلى حجل بن نضله نام شاعردر حجل
فتح حاء مهمله و فتح جيم ايله شاعر مزبورك اسميدر و بونى مازنك عبديدر
تنصيصده فتح جيم وسكون حاء مهمله ايله ايله ضبط ايتشدر اما حجل ينه فتح
حاء مهمله و فتح جيم ايله رسول آكرم صلى الله تعالى عليه وسلمك اعمامندن
مغيره نك لقيدير (شقيق بررچلك اسميدر جاءنك فاعليدر خفى بيورليه

آخر یتک استعدا واقضاسنه کوره اگر مخاطب اولان بورجل ایسه
 طریقه سکا کی اوزره غیبتدن خطابه التفات اولور اما ان بنی عمک قولنده
 التفات متفقد و اگر مخاطب بورجلک غیر ایسه التفات یوقدر بلکه معتبر
 قولی تقدیر ایدوب (قلت لهم ان بنی عمک فیهم رماح دیمک اولور عارضا جاءک
 فاعلندن حالدر (عرض العود علی الاناء والسیف علی الفخذ دینلور عودی
 اناء اوزرینه و سینی اولغنی اوزرینه عرض ایتسه یعنی آرقری وضع ایتسه
 زحمة نصب ایله عارضا کله سنک مفعولیدر شقیقه عانددر بنی عمک ان نک
 اسمیدر فیهم رماح جمله سی محلا مرفوع ان نک خبریدر بنی نک اصلی بنین ایدی
 عمک یه اضافتله نون دوشدی بنی قالدی رماح قافیله اولوب ضروره حانک
 سکونیه قراءت اولنور لکن من جهة الاعراب اصلی رفع ایله رماح اولوب
 مؤخر مبدادر فیهم مقدم خبردر رماح رمح جمعیدر فارسیده نیزه دیرلر
 (معنای بیت) شجاعتی اظهار و خصوم ایله عدم مبالات طریق اوزره اولدیغنی
 اظهار ایدوب دیرکه شقیق نام کیمسه مزراغنی آرقری اولغنی اوزره وضع ایتدیکی
 حالده کلدی یعنی شقیق ابنای عننده رماح وار ایدیکن انکار ایتمز بلکه جنکه
 حاضر اولوب مزراغنی آرقری اولغنی اوزرینه وضع ایدوب کلدیکندن انکار
 علامتی ظاهره اولمغین منزله منکره تنزیل و خطاب التفات ایله مخاطب قلینوز
 (ان بنی عمک فیهم رماح یعنی تحقیق سنک عمکک اولادلرنده رماح واردر دیوب
 ان ایله تأکید ایلدی امام مرزوقینک اشارتی اوزره بو بیتده تهکم واستهزا
 واردر کویاشاعر شقیق خوف وضعف ایله وصف و ذم ایدوب ابنای عننده رماح
 اولدیغنی بلیدی محاربه دن کیرز و تحمیل رماح قدر تیاب اولمزدی دیمک استر
 (فقات لحرز لما التقینا . تنکب لایقطرک الزحام)

بو بیت بحر و افک ضرب اول مقطوفنددر تقطیعی (فقتلمح) مفاعلتن
 (رزلممل) ماعیلن مقبوض (تقینا) فعولن مقطوفه (تنکبلا) مفاعیلن
 (یقطرک) مفاعلتن (زحامو) فعولن مقطوفدر قائلی امام مرزوقی در
 لحرز فقلت یه متعلقدر (محرز ضم میم و سکون حاو کسرا ایله عسکر
 کندیسنک امان و حفظنده مصون اولان کیمسه یه اطلاق اولنور (التقینانک
 فاعلی محرز کله سنه راجعدر و مفعولی نادر تنکب صیغه خطاب اولوب
 یا تفعیلندر تجنب معناسنه یا خود تفعیلندر تبعده معناسنه (یقطر یقطع
 معناسنه) الزحام رفع ایله یقطرک فاعلیدر (زحام غلبه و ازدحام معناسنه در

(معنای بیت) بزه ملاقی اولدینی وقتده محرز دیدم قاج یاخود اوزاق اول
سنی زحام و غلبه عسکر قطع ایتمسون یعنی ضرر لری اصابت ایتمسون شاعرك
مرادی بیت سابق کبی بونکله دخی تهکم واستهزا اولوب کویا محرز
شدائد حربه مباشرت و مضایق مجامع حربده مبارزتدن منع ایدوب ناتوان
وضعیف بنیان اولان مانند صیدان وزنان محرز مذکوری حلبه مبارزانده
بایمال فارسان اولورسن دیو استهزاء تخویف ایتدی

(اشاب الصغیر وافی الکبیر . کر الغداة ومر العشی)

بو بیت بحر متقاربک ضرب ثالثدندر تقطیعی (اشابص) فاعولن (صغیر)
فاعول مقبوض (وافل) فاعولن (کبی) فعل محذوفه (رکررل) فاعولن (غدات)
فاعول مقبوض (ومررل) فاعولن (عشی) فعل محذوف در قائل صلتان عبیدی
حماسی نام شاعر دو (صلتان قاموسده فتح صاد وفتح لام و تخفیف تاء مثناة
فوقیه ایله مضبوط در اوغلی عمروه وعظ ونصح ایتدیکی کم عدد ابیاتی
مشمطله قطعه سندندر بعضیلر صلتان سعیدر دیش و بو بیتده تدویر
صنعتی واردر یعنی سطر اولک آخرندن سطر ناینک اولته یاخود نایندن
اوله برحرف یاخود ایکی حرف تدویر وانتقال ایله وزن تمام اولور بوراده
الکبیرنک راء مفتوحه سی مصرع ثانی به انتقال ایتمسدر الصغیر اشابه نک
الکبیر افی نک مفعولیدر کر الغداة اشاب وافی نک فاعلیدر کر تکرار معناسنه
مصدر در (غداة غدک جمعیدر صباح معناسنه (ومر العشی کر الغداة اوزرینه
معطوفدر مرور معناسنه مصدر در (عشی قاموسده فتح عین مهمله
وکسر شین معجمه ایله آخر نهاردر واصلی تشدید یا ایله در . بکرة وعشیا .
نص کریمنده اولدینی کبی لکن بوراده ضروره تخفیف اولندی (معنای بیت)
صباحلرک یعنی ایامک تکراری و آخر نهاریک یعنی لیلی نک مرور عبوری صغیر
وطغلی شاب کبیروشیخی افوا فانی ایله دی بو بیتک قائل ظاهرینی مراد ایتدیکی
نامعلوم وظاهری اعتقادی دخی مظنون اولماغله اشاب وافی نک کر الغداة
ومر العشی به اسنادی مجازه حمل اولمندی زیرا کندوده تاویل منتفی وظاهری
اعتقادی دخی محتمل اولوب جاهلک (انبت الربیع البقل) قولی قیلندن اولور

(قد اصبحت ام الحیار تدعی . علی ذنباً کله م اصنع)

بو بیت بحر رجزک ضرب اولدندر تقطیعی (قد اصبحت) مستغفلن
ام ملخیا (مستغفلن) رتدعی (مستغفلن) سألله (علییدن) مفاعلن محبون

(بنکلهو) مستفعلن (لم اصنعی) مستفعلن سالم در (بو بته وایات آتیه مصرع دیرلر قائلی ابو النجم عجبی در) (اصبحت صیغه ماضی مؤنث غائبه در کانت و صارت معناسه وکاهیجه دخلت فی الصباح معناسه کلور (ام الحیار رفع ایله اصبحت کله سنک اسمیدر ام الحیار کنیه امرأه در) (تدعی ام الحیارک صقتیدر علی مقدر ثابتا کله سنه متعلقدر وجهه سی حالیه در ذنبا ثابتا کله سنه مفعول اولور و تنکیر ایچون نکره قبلنمشدر کله نصب ایله (لم اصنع نك مفعولی اولوب وزن ایچون تقدیم اولنمشدر ضمیری ذنبا لفظنه عائددر و بولکله نك تفصیلی ان شاء الله تعالی تکرار اشاعیده کلسه کرکدر (معنای بیت) ام الحیار نام مرأه جمله سنی اشلمدیکم کناه اوزریمه ثابت اولدینی حاده دعوی ایدر اولدی بوندن صکره دعواسنی بیان ایدوب دیر

(من ان رأی رأسی کراس الاصلع . یا ابنة عمالاتومی واهجی)

تقطیعی (من ان رأی) مستفعلن (راسیکرا) مستفعلن (سلاصعی) مستفعلن سالمه (بیتتم) مفتعلن مطوی (مالاتلو) مستفعلن (میوهجی) مستفعلن سالم (من کله سی ام الحیارک دعواسنی بیان ایچونددر ومدخولی اولان ان رأی جمله سی محلا منصوب تدعی به مفعولله واقع اولور و رأی کله سنک ضمیر مستکنی ام الحیاره عائد در رأسی رأی کله سنک مفعولیدر کراس رأی کله سنک مفعولندن حالددر اصلع قاموسده شول کیسه به صفتدرکه مقدم راسنده ماده شعرك نقصانندن اوتوری مقدم راسنک شعرینک انحسار وانکشافی اوله دیمش اما شراح راسنک شعری بیاض اولانه دیرلر دیمشدر (عمایله هاء ندبه ایله اولان عمایی مراد ایدر (واهجی صیغه امردر ترک ایله دیمکدر) (معنای بیت) ام الحیارک دعواسنی بنم رأسی راس اصلع کبی رؤیت و مشاهده سندن اوتوریدر یعنی مسن اولوب هر م شدیدده بالغ ورسیده اولدیقمندن بنی پسندیده ایتمز زیرا نسوان شبیه غضب ایدر و حیینک کمال شبان بنی طلب ایدر بویله اولنجه ای عممک قزی بکا لوم ایلمه لومی ترک ایله

(میز عنه قزعا عن قزعه . جذب اللیالی ابطی' او اسرعی)

تقطیعی (میزعن) مفتعلن مطوی (هو قز عن) مستفعلن (عن قزعی) مستفعلن سالمه (جذب الیالی) مستفعلن (لی ابطی') مستفعلن سالمدر (او اسرعی) مستفعلن سالمدر (میز صیغه ماضیدر آردی فصل ایلدی دیمکدر) (ماز الشی' ومیزه عن الشی' دینلوب عن ایله وبنفسه تعدیه ایدر شیبی' شیدن فصل ایلدی دیمکدر) (عنه ضمیری بیت سابقده اولان راسه عائددر قزعا میزنک مفعولیدر

عن قنزعده اولان عن بعد ایچون اولمغین بعد معناسنه اولوب بعد قنزع دیمک
 اولور (قنزع قنزعنه نك جمعیدر قنزعه جوانب رأسده مجتمع اولان شعره
 دیرلر پس میزنه قنزعاً عن قنزع جمله سی رأسی رأس اصلع کبی رؤیتی مفسره
 ووجه شبهی مینه در (جذب الیالی میزنك اسناد اولئسیدنی فاعلیدر
 مطولده جذب الیالیدن مراد لیلک مضی واختلافیدر اساسده جذب
 الشهر دینلور شهرک عامه واکثری کجدی دیمکدر دبدی تنصیصده
 دیرکه لیلی دن مراد ایامه شامل اولان مطلق زماندر تخصیص بالذکرک
 نکته سی بودرکه عرب زمانی لیلی ایله تاریخلندیرلر زیرا غره شهر ابتداء
 رؤیت هلالنددر وابتداء اعوام دخی بوندندر و بونده اثر مشهور واردر
 تخصیص بالذکرده اظهر اولان وجه بودرکه غموم و هموم لیلی ده زیاده
 اولور واکثریا شعرا لیلی دن شکایت ایدرلر خفی بیورلمیه (اللیل والیلی نك
 رسمنده حق اولان لام واحده مشدده ایله تحریر اولمقدز الذی والتی نك رسمی
 کبی دیشلر (بعضیابر ابطی او اسرعی قولی الیالینک صفتیدر تقدیری
 الیالی المقول فی حقها ابطی او اسرعی دیمکدر دیش بعضیابر قولی
 تقدیریه الیالی دن حالدر تقدیری الیالی مقولاً فی حقها ابطی او اسرعی
 دیمکدر دیش بعض شراح ابطی او اسرعی قولیه شاعر تبطی و تسرعی
 معناسنی مراد ایدوب موضع خبره امری وضع ایتدیکنک نکته سی لیلی
 جذب و مضی واختلافنده الله سبحانه وتعالینک امریه مأمورات وحکمیله
 مسخرات اولدقلرینه دلالت ایتسون ایچوندر دیش و بو امری خبر معناسنده
 استعمال و خبری امر معناسنده استعمال ایله بونک امثالی لطایفی قصد ایدرلر
 و جائزدرکه ابطی او اسرعی قولی ماقبلندن منقطع اولوب اصنع ماشئت
 یعنی ای لیلی شعر رأسی تمیزدن صکره نه دیلر ایسه ک ایله بنم عندمده حال
 تفاوت ایتمز دیمک اوله پس بوکا کوره غیبندن خطابه التفات اولور (معنای
 بیت) لیلینک مضی واختلافی اول راسندن نواحیسنده مجتمع اولان شعری
 فصل ایلدی بر صکره فصل ایتدکدنصکره اوله لیلی که حقنده بطیئه
 و سریعه اول دینلمشدر یاخود ای لیلی شمدنصکره دیلدیکیکی اشله کرک
 حرکت بطیئه و کرک حرکت سریعه ایله حرکت ایله زیرا سنده مبالات یوقدر
 هر نه درلو شدایدی ایدر ایسک کیمنک حرکت بطیئنک سببی ایله عیشنی طیب
 و کیمنک حرکت سریعک سببی ایله عیشنی ردی و کیمنی سهولنده و کیمنی عسرتده
 کیمنی هر م و کیمنی ضعیف البدن و کیمنی فانی قلوب هر برینی بر کونه متأثر

قیلارسن یاخود ای لیالی حقننده ابطی او اسرعی دینلدیکی خالد
حرکتکده بطیئه ویا سربعه اول بوراده مزه نك جذب الیالی به اسنادی
ابو النجمك (افناه قیل الله قولینك استدلالی وقرینه سیله مجاز اولمغین

(افناه قیل الله للشمس اطلعی . حتی اذا واراك افق فارجمی)

دیدى تقطیعی (افناه قی) مستفعلن (للاهلس) مستفعلن (شمسطلعی)
مستفعلن سالمه (حتا اذا) مستفعلن (واراكاف) مستفعلن (قفرجمی)
مستفعلن سالمدر (افناه انی فانی یعنی معدوم قیلدی دیمكدر منزله فایه تنزیلندن
اوتوری زیرافایه مشرفدر یاخود انی فانی یعنی هرم قیلدی دیمكدر زیرافای
ضعیف وهرم مغالرینه کلور وضمیری ابوالنجمه یاخود شعررأسه عاؤدر
(قیل الله افنی نك فاعلیدر قیل کسرایله امر و اراده معناسنه اسمدر قال دخی بونك
کیدر اما قول و قوله و مقال و مقاله ده صادر در کثر القیل و القال دینلور و حدیث
شریفده (نهی عن قیل و قال) وارد اولمشدر اطلعی امر مخاطب مؤنث
اولوب محلا منصوب مقول قیلدر شمسه خطابدر معناسی تحریکی من افق
المشرق دیمكدر حتی اطلعی به متعلقدر و اطلعی نك غایتیدر و بونك بعدنده
اولان کلام محکیدر شرط و جزادن مرکب جمله در یعنی اذا معنای شرطی
متضمن ظرفدر (فارجمی اذ انك جزاسیدر (واراك شمسه خطابدر کاف
مفعول ایله صیغه ماضیدر سنی ستر ایلدی دیمكدر افق و اراك نك فاعلیدر
افق عند اهل الهیئه بر دائرة عظیمه در که فلکدن رؤیت اولان ایله رؤیت
اولیانك بیننی فصل ایدر و اول دائرة به نسب ایله طلوع و غروب بینلور
(معنای بیت) ابوالنجمی یاخود اول شعر رأسی الله تعالینك شمسه طلوعه
امر و اراده سیله فانی و معدوم یاخود هرم قیلدی بویه اولنجه ای شمس سنی
افق پوشیده ایتدکده در عقب ینه رجوع ایله که امر الله اتقیاد ایدوب افنا
واعدامه بادی اوله سنن دیمك اولور پس بوقول شاعرك اعتقادی فعل
جناب حقمك اولوب مبدی و معبد و منشی و مفنی حق تعالی نك اولدیغنه دلالت ایدر
بویه اولنجه جذب الیالی به اسناد تاویل ایله اولور جذب الیالی زمان یاسبب
اولدیغنه بناء حاصلی شاعر مؤمن اولدیغندن کلامنك ظاهری جذب الیالی نك
میز اولدیغنی مراد ایتیمسوب بلکه حقیقته الله تعالی اولدیغنی مراد ایدر
(یرینا صفحتی قره . یفوق سناهما القمر)

بویت و بیت آتی بحر و افرك ضرب ثانی مجز و ننددر تقطیعی (یرینا صف)

(مفاعیلن)

مفاعلتن معصوب (حقیقمرن) مفاعلتن مجزوه (یفوقسنا) مفاعلتن
 (هملقمرا) مفاعلتن مجزوسالمدر مطولده بونارك قائلی ابونواس بن معذدر
 دیدی اما قاموسده ابن هانی دیمکله مشهور شاعر در دیدی اطولده جائزکه
 ابونواسک ایکی کنیه سی اوله بوتقدیرجه منافات مندفع اولور دیدی ریناده
 (بری افعالدن صیغه مضارعدر کوستردیمکدر ایکی مفعوله تعدی ایدر بری نادر
 و بری صفحتی در صفحتی اصلی صفحتین ایدی قره اضافله نون دوشوب سکون
 یا ایله صفحتی قالمشدر (صفحه فتح صاد مهمله و سکون فایله وجهک جایی
 معناسه در و بوراده استعاره مصرحه طریق اوزره مشبهه اولان قمری ذکر
 ایدوب مشبه اولان وجهی اراده ایدی و مشبه اولان وجهه محبوب ایله مشبهه
 اولان قره میاننده وجه شبه ضیادرکه مصرع ثانیدن مستفاددر (یفوق صیغه
 مضارعدر عالی اولور دیمکدر فاق اصحابه دینلور اصحابنه شرف ایله عالی
 اولدی دیمکدر (سناها یفوق نک فاعلیدر القمر مفعولیدر و آخرنده اولان
 الف اطلاق ایچونددر یس یفوق جمله سی صفحتی قر قولنک نعتیدر
 (سناهاده اولان صفحتی تنبیه سنه عائددر سنانک حقیقت لغویه سی برقک
 ضوئیدر اما مجاز لغوی سی وجهک ضوء و ضیاسیدر بوراده اولدیغی کی
 (معنای بیت) اول محبوب قره مشابه اولان وجهک صفحهلرینی یعنی
 رخسارینی بزه کوسترر اوله صفحهلرکه ضیا و لمعانلری قره عالی و فائق اولدی
 (یزیدک وجهه حسنا ادا مازده نظراً)

تقطیعی (یزید کوچ) مفاعلتن (ههوحسنن) مفاعلتن معصوبه (ادا مازد)
 مفاعلتن معصوب (تهو نظراً) مفاعلتن سالمدر (یزید فعل مضارعدر ایکی
 مفعوله تعدی ایدر مفعول اولی کاف خطابدر و ثانسی حسنادر لازم دخی
 استعمال اولنور و حسن دن مراد حسن الوجهدر (وجهه یزیدنک فاعلیدر
 ضمیری محبوبه عائددر (ادا ما الی آخره شرطدر جزاسی یزیدک الی آخره در
 (زده دخی ایکی مفعوله تعدی ایدر بری وجهه عائد اولان ضمیردر و بری
 نظرادر (معنای بیت) اول محبوبک وجهی سکا حسن وجهی زیاده ایدر
 چن اول وجهه نظری زیاده ایلسک مرادی حسن و جمالده برغایتده درکه
 هر بار که اعاده نظر ایدوب اکثار تأمل ایلسک انده بر بشقه حسن
 دخی رؤیت ایدرسن خفی بیورلیه و جهک حسنی زیاده ایتمی مجاز عقلیدر
 اما حقیقتی الله تعالی سکا انک وجهنده حسن زیاده ایدر دیمکدر

(لاتعجبوا من بلاغلاته • قدزاراره علی القمر)

بو بیت بحر منسرحك ضرب اولندن ویت طیندندر تقطیعی (لاتعجبوا)
 مستفعلن (منبلاغ) فاعلات مطوی (لاتیھی) مفتعلن مطویه (قدزاراز)
 مستفعلن (رارهوع) فاعلات مطوی (للقمری) مفتعلن مطویدر (بلا
 چورومکدرغالاتیه مضافدر (غلاله) کسر غین معجمه ایله قیص معناسنه در
 ضمیری محبوبه عائددر (زرصیغه مجهولدر ایلکلندی دیمکدر (ازرار جمع زردر
 ایلك دیدکریدر (معنای بیت) اول محبوبك قیصنك چورومه سندن تعجب
 ایتیمکزیرا تحقیق انك ایلكلری قراوزرینه ایلکلندی سینه بللورینی استعاره
 تصریحیه طریقله قره تشبیه ایدر و قرک خاصه سی کتان بزینی ابلا ایتک
 اولغله مشبه بهك ملائمی مشبه مقارن قلوب استعاره ترشیحیه قیلدی عالم
 ربانی سعد الدین تفتازانی بو بیتی سکاکی مفتاحده مع ذکر الطرفین باب
 استعاره دن قیلدیغنه دلیل ایراد ایلدی دیو مختصرنده ذکر ایلدی لکن
 استعاره بالکنایه قیلندن قلوب خطا ایتشددر خفی بیورلیه که بو بیتک قائل
 ولغات و معناسنک تفصیلی ان شاء الله تعالی اشاعیده مخلنده ذکر اولنور

(قالی کیف انت قلت علیل • سهر دائم و حزن طویل)

بو بیت بحر خفیفك ضرب اولندن ویت خبندندر تقطیعی (قالیکی) فاعلاتن
 (فانتقل) مفاعلهن مخبون (تعلیلو) فعلاتن مخبونه (سهر ندا) فعلاتن مخبون
 (عن و حزن) مفاعلهن مخبون (نطویلو) فاعلاتن سالمدر قائل نا معلومدر
 تنصیصده دیر که علیل لفظنك لامنی قاعده اعرابه بناء منون او قومق جاژدر
 اما قاعده وقفه و انشاء شعره بناء تنوخی ترك ایدوب و او اشباعیه نی تولد ایتدیروب
 لامنی ضم ایله او قومق لازمدر (کیف سیدویهك قنده ظرفدر و محل و موضعی
 دائما منصوبدر و بونی اخفش انکار ایدوب موضعی مبتدا ایله رفعدر غیر ایله
 نصبدر و تقدیری کیف زید مثلیده صحیح زیددر و کیف جاء زید مثلیده
 اراکبا جاء زیددر و جوابی صحیح و نحوه در و بوراده محل رفعه انت دن
 خبردر و تقدیری کیف انت اصحیح ام سقیم دیمکدر ابن مالک دیمشکه کیف
 ظرف اولدیغنی بر کیمسه دیمشدر زیرا کیف زمان و مکان دکلددر لکن کیف
 لفظی علی ای حال ایله تفسیر اولنوب احوال عامه دن سؤال اولدیغندن
 ظرف تسمیه اولندی زیرا کیف جار و مجرور تاویلنده اولوب مجاز و زرینه
 ظرف اسمی اطلاق اولندی و ابن هشام بونی استحسان ایلدی تفصیلی ابن

حجر هیشمی نك همزیه شرحنك اولنده مسطوردر (قلت علیل) ده مسندلیه اولان انا لفظی حذف ایدوب قلت انا علیل دیدیکنك نكته ووجهی ایکدر بری ظاهره بناء عبیدن احتراز وبری عقل ولفظدن اقوای دلیله عدولی تخیلدر یعنی من حیث الظاهر مسند الیهی ذکرى عندنده اعتماد لفظك دلالتی اوزرهدر وحذفی عندنده اعتماد عقلك دلالتی اوزرینهدر پس عقل دلالتده استقلالی اولمغین اقویدر لفظ بونك خلافتدهر زیرا عقله محتاجدر فچن مسند الیهی حذف ایتسك دلیل اضعفدن اقوایه عدول ایتدوکی تخیل ایدرسین وینه (سهر دائم و حزن طویل) دیوب لی سهر دائم ولی حزن طویل دیموب مسندی حذف ایتدیکنك نكتهسی بودر که مرض عشق ائی شول رتبه ضعیف ایلمشکه لفظ مسند ایله تلفظه قدرتی نابود اولمش (علیل بمعنی مفعولدر) علت مرض معناسنه پس صاحب مرضه علیل دیرلر اما معلول لفظی متکلمون استعمال ایدرلر سهر قتحه لریله کیجه ایله اویومامقدر کرک کایسنده کرک بعضیسنده وکیجه ایله اویومیانه ساهر وسهار و سهران دیرلر صحاحده سهر قتحه لریله ارق معناسنهدر دیمش (مطارزی مقامات شرحنده ارق ایله سهرک میانخی فرق ایدوب دیرکه ارق عشیق ومرضدن تولد ایدن شیدر سهر هم و حزنندن تولد ایدن شیدر بوسبیدن الیق اولان سهر بدلی ارق دینلملی ایدی دیمش (حزن) ضم حاه مهمله وسکون زای معجمه ایله هم معناسنهدر جمعی احزان کلور حزن ایله خوفك فرقی حزن واقع اولانه خوف متوقعه اطلاق اولتور (معنای بیت) محبوب بکا فراق واشتیاقده نیجه سن دیدی بنده اكا علیم دیدم پس بویله دیدیکم کبی محبوب دخی سکانه اولدی وعلتسك سببی ندر دیوسؤال ایلدی بنده اكا جواب ویروب دیدمکه وصالکدن بعد و فراق وجمالکه شوق واشتیاق سببیه نم ایچون سهر دائم و حزن طویل واردر (معلوم بیوریه که مصرع ثانی قلت علیل قولندن نشأت ایدن سؤال مقدره جوابدر تقدیری معنای بیتده کوسترلدی و بویتی خطیب دمشق رحمه الله تعالی اشاعیده استیناف اوج نوعدر اولکینسی علت و حکمک مطلق سببندن سؤالدر دیدیکی یرده ایراد ایلدی

(بالله یاظیبات القاع قلن لنا . لیلائی منکن ام لیلی من البشر)

بو بیت بحر بسیطک ضرب اولتدندر تقطیعی (بلایا) مستغفلن (ظیبا) فعلن محبون (تلقا عقل) مستغفلن (لنا) فعلن محبونه (لیلائیمن) مستغفلن

(کنن ام) فاعلن (لیلا مثل) مستفعلن (بشری) فعلن مخبون در
 (ظیبات) ظیبة کله سنک جمعیدر (قاع ارض مستوی به دیرلر (معنای بیت)
 ارض مستوی سنک ظیبه لری سزه ندا ایدوب یمین ویررمکه بزه سویلیکر
 لیلام سزدیمدر یوخسه لیلی بشردیمدر لیلی بی تکرارک نکته سی
 استلذادن اوتوریدر بو بیتک قائل و لغاتی علم بدیعه ذکر اولندی

(ان الذین تروهم اخوانکم . یسفی غلیل صدورهم ان تصرعوا)

بو بیت بحر کاملک اضمار واقع اولان ابیات زحافاتنددر تقطیعی (انئلذی)
 مستفعلن مضمر (تروهم) متفاعلن (اخوانکم) مستفعلن مضمره
 (یشفیغلی) مستفعلن مضمر (لصدورهم) متفاعلن (انصرعوا) مستفعلن
 مضمر در قائل عبده بن الطییدر اولادینه عقلا و شرعا مرضی اولان شیثله
 وعظ ونصیحت و توصیه ایتدیکی قصیده سندندر (تروهم ضم تاء مشاة
 فوقیه وفتح راء مهمله ایله ارائه دن مأخوذ صیغه مجهولدر تظنونهم معنانه
 زیرا بو بابک مجهولی رؤیه دن مأخوذ اولورسه ظنده متعارفدر وطن ایله
 مراد یقینک غیریسیدر بوراده صیغه معروف روایه مردوددر زیرا صیغه
 معروف یقین معنانه در بوراده ایسه متصور دکلدر (اخوانکم نصب ایله
 تروهم کله سنک مفعول ثانیسیدر مفعول اولی تروهمده اولان ضمیر جمعدر
 اخوان اکثریا اصدقاده استعمال اولنور اخوت ولادنده استعمال اولندیکی
 و بوکا ابو تمامک قولی اشارت ایدر . ذوالود عندی و ذوالقربی بمنزله .
 واخوتی اسوة عندی و اخوانی . یسفی ان نک خبریدر (غلیل صدورهم
 نصب ایله یسفی نک مفعولیدر (غلیل عطش معنانه یاخود عطشک شدتی
 معنانه یاخود جوفک حرارتی معنانه کلدیکی قاموسده مسطوردر بعضیلر
 حقد معنانه در دیش بعضیلر غلیل کشینک دروننده شدت عطش
 و شدت غیظ و حسددر بولنان حرارته دیرلر دیو تعریف ایلدی صدورهم
 غلیل نک مضاف الیهی در صدوردن مراد ذکر محل و اراده حال طریقله
 قلوبدر (ان تصرعوا موضع رفعه یسفی نک فاعلیدر معنایی اطولده
 اولدیغنه کوره ان تظرهوا علی الارض دیمکدر زیرا صرع ارضه طرح
 ایتمک معنانه در ظاهر اولان بودرکه ان تصرعوا انلرک غلبه ایتملرندن
 کنایه اولور اما مطولده ان تهلکوا و تصابوا بالحوادث ایله معنی ویرلمشدر
 (معنای بیت) ای اوغللرم تحقیق شول قومکه سزاملری اخوان و اصدقاکر

ظن ایدرسکز انلرک ایسه سزه غلبه ایتملری صدرلرینک یعنی قبلرینک عطشنه شفا ویرر یاخود سزک قتل ایله هلاک اولقلغکز وحوادث ایله مصاب اولمکز انلرک صدورلرینک شدت و حقدینه شفا ویرر مرادی آنلره اعتماد ایتمکز وشوق واشتیاق کوسترمیکز زیرا انلر سزه دشمنلردر دیوب تحذیر ایله خطابدر خفی بیورلمیسه که بوراده مسند الیهی اسم موصول ایرادی مخاطب خطا اوزره اولدوغنه تنیسه ایچوندر

(ان الذی سمک السماء بنی لنا . یبنا دعایه اعز واطول)

بو بیت بحر کاملک ضرب اول سالمندنر تقطیعی (انلذی) مستغلن مضمهر (سمکسما) متفاعلن (بنانا) مفاعلن سالمه (یتدعا) مستغلن مضمهر (یمهو اعز) متفاعلن (زواطولو) متفاعلن سالمدر (قائلی فرزدق نام شاعردر تنصیصده دیرکه بو بیت فرزدقک یوز بیتدن زیاده برقصیده طویله سنک مطالعیدر (سمک صیغه ماضیدر رفع ابتدی دیمکدر بیتا کله سنک تکبری تعظیم ایچوندر بیتدن مراد کعبه در یاخود بیت وشرف ومجددر اولکی علامه قطب الدینک قولیدر وبومر جو حدر ایکنجی امام زوزنینک قولیدر حتی لبیدک (فنی لنا بیتا رفیعا سمکه) قولنده الله تعالی بزه سقنی عالی بیت شرف بنا ایلدی دیوب معنی ویردی وشاعر مرقوم لبیدک قولنه تلمیح ایلدی دعایه مبتدادر اعز خیریدر واطول اعز اوزرینه معطوفدر وجهه سی بیتا قولنک نعتیدر (دعایم فتح دال ویاه تختیه ایله اولوب داللرک کسرلریله اولان دعایم ودعامه نک جمعیدر بیتک عماد وستونی معناسه (اعز عزتدن مأخوذ افضل تفضیلیدر سید شریف مقتاحده اقوی ایله تفسیر ایلدی بعضیلر اغلب ایله تفسیر ایلدیلر تنصیصده اطول اکرم معناسنه اولور دیدیکی بوتفسیرلره مناسبدر پس دعایه اعز واطول نک تقدیری من دعایم کل بیت دیمکدر بعضیلر من السماء دیمکدر دیمش لکن بونده اغراق بلکه غلو وارددر وبعضیلر من بیتک یاچریر دیمکدر دیمش لکن مفضل علیهی بیانده احسن تقدیر اولکیدر بعضیلر تقدیردن قورنارمق ایچون اعز واطول عزیز وطویل معناسنه در دیمش (معنای بیت) تحقیق سماوی رفع ایدن الله تعالی بزه بر بیت شرف بنا ایلدیکه اول بیتک دعایمی جمیع دعایم بیتدن قوی واطولدر خفی بیورلمیه ان الذی سمک السماء قولنده منی علیه خبر یعنی بنی لنا بیتا خبری ذوق سلیم قنده رفعت وینا جنسندن برامر اولدوغنه

پس مسند الیهک موصولیتی علت اسناده یعنی سماک سمک ورفعه ایما ایدر وبو ایما خبر اولان بناء بیتک شانک تعظیمنه وسیله در علت واهده نک انارینک تشابهت بناء علی الخصوص علت جنس واحد دن اولورسه کذا فی الهوادی سماک سمکی بناء بیتک علتی دکدر بلکه سماک سمکی مسند الیهه اسنادی اوزرینه حامله علتدر وبناسی مؤثر واحسدک آثارینک تشابهت بناء شان خبرک تعظیمنه ذریعه در کذا فی شرح المفتاح للسید

ایما واردد اما الله بنی لنا بیتا دینلسه بونک خلافتنه اولور وینه بوخبر ارفع
واعظم جمیع بنا اولان سمانی رفع ایدن ذاتک فعلی اولمغله بیتک بناسنک
تعظیمنه تعریض واردد والحاصل مجرد مسند الیهی اسم موصول ایله ایراد
وجه بناء خبره ایما دکلدرد بلکه شان خبره تعظیم ایله تعریضه وسیله قنور
بوراده اولدینی کبی تفصیلن مراد ایدن مطول واطوله مراجعت ایله

(ان التي ضربت بیتا مهاجرة • بکوفة الجند غالت ودها غول)

بو بیت بحر بسیطک ضرب اول مخبونندرد تقطیعی (انلتی) مستفعلن
(ضربت) فعلن مخبون (یستمها) مستفعلن (جرتن) فعلن مخبون (بکوفتل)
مفاعلن مخبون (جندتا) فاعلن (لتوددها) مستفعلن (غولو) فعلن
مخبوندرد قائلی عبده بن الطییدر (التي موصوفی محذوف اسم موصولدر تقدیری
ان الحیبة التي دیمکدر وموصوفک حذفک نکتہسی ایکیدر بری موصولی
متعین اولمسیدر و بری موصولده کال تعظیم ومزید تفخیم اولدیغیدر
ضربت بنا ایلدی دیمکدر بیتا ضربت کلمه سنک مفعولیدر و ضربت بیت
اقامتدن کنایه در (مهاجرة ضربت کلمه سنک فاعلندن خالد و مهاجرة
کلمه سنک متعلقی مجرد اختصار ایچون حذف اولندی بوکا ایجاز فی الحذف
دیرلر تقدیری مهاجرة عن بغداد دیمک اولور و بو حذفک قرینهسی بکوفة
الجند قولیدر بکوفة الجندده اولان بانی معناسنه در و ضربت فعلنه
متعلقدر مزستری مهاجرة کلمه سنه متعلقدر دیدی و کوفه ده ملک فرس
اولان کسر انک عسکر و جندی اقامت ایلدکدرندن کوفه یه کوفه الجند
دیو تسمیه اولمشدر و کوفه نک ترابی قرمزى اولدیغندن کوفه دیو تسمیه
اولمشدر (غالت هلاک ایلدی دیمکدر حتی جوهری صحاحده نقل ایدر که
برشی فقد اولوب عود و رجوعی مأمول اولماسه غاله غول دیرلر بوراده دخی
بو معنایی ملاحظه ایله غالت ودها غول دیدیکه بردخی اکا اول و دک
رجوعی مأمول دکلدرد ودها نصب ایله قالت کلمه سنک مفعولیدر و غالت
جملهسی ان نک خبریدر (و د ضم واو و دال مشدده ایله محبت معناسنه در
و بو و دک صلهسی محذوفدر تقدیری ودهالی دیمکدر و ضمیری التي نک
موصوفهسی اولان محبوبه یه عائددر غول غالت کلمه سنک فاعلیدر زیرا
غول مؤنث سماعیدر بونی علامه سعد احوال مسندک آخرنده تصریح
ایلدی (و غول ضم ایله اسمدر جمعی اغوال و غیلان کلور مصایح شرخنده باب

الفسال والطیره ده علامه بیضاوینک تحریرینه کوره عرب دیرلر که غیلان
فلواتده اشکال مهیبه متباینه منشکل وصور والوان مختلفه ایله متلون
ومتقول ناسه ظاهر اولوب اضلال واهلاک ایدر واضلاللری اذن باری ایله در
بعضیلر غیلان سحره شیاطین وجاندرناسی طریقندن اضلال ایله سحر ایدرلر
دیش و بوغیلانک وجود وعدمنده اختلاف اولندی ابویوب انصاری
رضی الله تعالی عنہک . کان لی تمر فی سهوة کانت القول تحییء فتأخذ . حدیثی
وبینه . اذا تعولت الغیلان فبادروا بالاذان . حدیث شریفی وطحا وینک
فی الاصل غول وار ایدی الله تعالی انی عبادی اوزرندن دفع ایلدی سوزی
وجودنی مثبتدر و جابر رضی الله تعالی عنہن روایت اولنان . لاغول .
حدیث شریفی عدم وجودنی مقتضیدر لکن احتیاطدر که . لاغول . قول
شریفندن مراد تلونی کنندی اختیار ایله در وتصرفی کنندی نفسنده در
دیو عربک اعتقاد ایتملرینی نفی ایله وعلی کلا التقدیرین (اذا تعولت الغیلان
فبادروا بالاذان) حدیث شریفی ایله . لاغول . حدیث شریفی میاننده تعارض
واقع اولدی اولکیسی وجودنی اثباتده نص در ایکنجیسی وجودنی سلبدہ
ظاهر و تاویلہ محتملدر پس نص ایله ظاهر تعارض ایتسه قوتندن اوتوری
نص ترجیح اولنور بووجه وجیه دن ماعدا قصیده بانت سعادت اوزره اولان
ترکی شرحزده وجوه شتی ذکر اولندی مراجعت بیوریلہ (معنای بیت)
تحقیق اول محبوبه بغداددن هجرت ایدیجی اولدینی حالده کوفه الجنده
بیت بنا ایلدی یعنی کوفه ده اقامت ایلدی اولیله محبوبه که بکا اولان محبتی
غول هلاک ایلدی یعنی ودو محبتک عود و رجوعی مامول دکلدر پس بو بیتک
لفظی خبردر معناسی تأسفدر خفی بیوریلہ که بو بیتده دخی مسند الیهی
اسم موصول ایله ایراد خبرک تحقیق و شوتنه ذریعه و وسیله ایچوندر زیرا کوفه ده
بیتک بنا اولسی و کوفه یه مهاجرتده زوال محبت وانقطاع مودتدن انبواشعار
ایدن بناء خبرک طریقته ایما واردر صکره بو ایما زوال محبتی تحقیق و تقریر ایدر که
کویازوالته برهان اولور و بو تحقیق خبرک معناسیدر و بان الله سمک السماء کیده
مفقوددر زیرا الله تعالینک رفع سما اتمسندہ انلره الله تعالینک بیت بنا ایتسیچون
ثبیت و تحقیق یوقدر بویله اولنجه ایما و تحقیق الخبر میاننده فرق ظاهر اولور

(هذا ابو الصقر فردانی محاسنه . من نسل شیبان بین الضال والسلم)

بو بیت بحر بسطک ضرب اولن محبوبنندنر تقطیعی (هاذا ابص) مستغلمان

بو بیتده علت اسناد یعنی
ضرب بیت حال هجرت
اولدیغنه ایما واردر و شاعر
بو ایما ی غولک غولی که
خبردر انک تحقیقنه وسیله
ایدر کذافی الهوادی

(صقر فر) فاعلان (دن فی محام) مستفعلان (سنهی) فعلان مخبونه (من نسل شی)
 مستفعلان (بان بی فاعلان) (نضضال وس) مستفعلان (سلمی) فعان مخبوندر
 قائلی ابن الرومی در هذا اسم اشارت ایرادی ایله مسند الیهی تعریفی غرضاردن
 بر غرض ایچون مسند الیهی اکمل تمیز ایله تمیزدن اوتوریدر زیرا حسن ایله مدرک
 عقل ایله مدرکدن اقوادر (ابوالصقر صاد مهمله نک فتحه سی و قافک سکونیه
 بر کیمسه نک کنیه سیدر و مسنددر تنصیصده دیرکه جائزدرکه ابوالصقر مسند
 الیهی بیان اولوب بیت ثانی نک اولنده اولان کافه الشمس مسند اوله (فردا
 منفردا معناسنه اولوب یامدح واختصاص یا حال اوزرینه منصوبدر اولکنه
 کوره فعل محذوفک مفعولی اولوب تقدیری اعنی فردا اولور و بوکا منصوب
 علی المدح دیر اگر مقام مدحده اولور ایسه یاخود فرد ایله مشهور اولوب
 لقب محراسنه جاری اولور سه ثانی به کوره عامل معنای اشارت اولور فی محاسنه
 فردا کلمه سنه متعلقدر (محاسن فتح میم ایله علی خلاف القیاس حسن کلمه سنک
 جمعیدر من نسل شیبان فردا کلمه سنه متعلقدر بوده یاخبر ثانیدر یاخود حال
 اخری در یاخود فردا کلمه سنک صفتیدر (نسل ولد معناسنه و شیبان دن
 مراد شیبان بن ثعلبه درکه ابو قبیلهدر یا قبیلهدر اسم اولمشدر ویتده ایکسیده
 محتملدر) (وین الضال شیبان دن خالد الله تعالینک و اتباع ملة ابراهیم خنیفاه
 قول شریفنده اولدینی کچی دیمشدر صاحب تنصیص بونی رد ایدوب دیرکه
 بلکه اضافتله اولان (من نسل شیبان دن خالد زیرا شیبانک نسلندن مراد
 شیبانه نسبت اولنان کیمسه در ضال و سلم اشجار بادیه دن ایکی شجره نک
 اسملریدر مهذبده (ضال لامک تخفیفله کبان یایدقاری اغاجدر (سلم فتحه لر ایله
 قتی براغاجدر دیمش مزستری دیمشکه (ضال تخفیف لام ایله ضاله کلمه سنک
 جمعیدر (ضاله شجره سدرک بریدر (سلم سلمه کلمه سنک جمعیدر (سلمه دیکنلی
 شجردن برنوعدر (معنای بیت) شو ابوالصقر دیدکلریدر فضائل و محاسنده
 منفرد اولدینی حالده یاخود ابوالصقر دن مرادم محاسنده فرد اولاندر
 یاخود فرد لقبیه ملقب اولاندر و بو بادیه ده ضال و سلم نام شجره تانک میاننده
 مقیم اولان شیبانک نسلندن نسل شیبان دن اولمی کرما عر بدندر دیمکدر
 و ضال ایله سلم میاننده مقیم اولمی خلص و فصحاء عر بدندر دیمکدر یاخود
 اعزّه ناسدندر دیمکدر زیرا فقد عز حضرده در یعنی بلده اقامتده در و عرب
 بادیه ده اقامت ایله افتخار ایدر لر یاخود مرعی و مسکن صاحبی اولوب آنده

غيرك منازعه سی اولیان سادات عربند در دیکدر و بویتک مابعدی

(كانه الشمس فی البرج المنیف به • علی البریه لانار علی العلم)

در تقطیعی (كانهش) مفاعیلن مخبون (شمس فی) فاعیلن (برجلمی) مستفعلن
 (فهی) فاعیلن مخبونه (عللبری) مفاعیلن (یتلا) فاعیلن مخبون (نار نعلل)
 مستفعلن (علمی) فاعیلن مخبوند (كانهك اسمی ابوالصقره عائددر) (الشمس
 كانك خبریدر برجدن مرادی ممدوحك قصریدر منیف عالی ومشرف
 معناسنه ممدوحی شمسه تشبیه ایتدیکندن قصرینی برج قلدی (بده اولان
 ضمیر ممدوحه عائددر) (البریهده بریه ناس معناسنهدر والف لامی استغراقه
 محمولدر) (علم فتحه لریله جیل معناسنهدر) (معنای بیت) گویا ابوالصقر مانند برج
 جمیع ناس اوزرینه کنندی سببیه عالی اولان قصرنده اشتهارینه بناء شمسدر
 جیل اوزرنده اولان نار دکدر

(اولئك آباءئى فحئى بمنلهم • اذا جمعنا یاجریر المجامع)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (الاء) فعول مقبوض
 (کآباءئى) مفاعیلن (فحئى) فعولن (بمنلهم) مفاعیلن مقبوضه (اذاج)
 فعول مقبوض (معنایا) مفاعیلن (جریرن) فعولن (مجامعو) مفاعیلن
 مقبوضدر قائل فرزدقدر بونکه جریره افتخار ایدر و بویتی جارالله علامه
 اساس البلاغهده (جمعتهم جامعه) قولنده استشهاد ایچون ایراد ایلدی
 (اولئك) مستدالیهی اسم اشارت ایرادی ایله تعریفی آبا سنی تعین ایلدیکندن
 سامعک غباوتنه تعریض ایچوندركه گویا محسوسک غیرینی درك ایتمز عداد
 حیواناتدهدر کذا فی المطول لسعدالدين اما فاضل عصام اطولده دیرکه
 گویا سامعک عقلی یوقدر انجق قوت ادراکیه سی حیوانات عجم کبی
 حسددر زیرا فهم ایتمز مادامکه شیء کال تمیز ایله تمیز ایلمز و ممکندرکه
 اسم اشارتله سامعک فطانتنه تعریض اوله کویا هر شیء محسوسی
 درك ایدرکی درك ایدر و مشارالیه عندنده غایت تعین ایله متعیندر فحئى بمنلهم
 آبا کدن بکا انلر کیلیری ذکر ایله دیکدر بو تقدیرجه بونده تهکم اولورکه
 هجونه مناسبدر یاخود فرق ناسدن بکا انلر کیلیری ذکر ایله دیکدر بو معنی
 آبا سنک تمدحی مقامنه مناسبدر بعضیلر امر بوراده تعجیز ایچونددر (فاتوا بسوره
 من مثله) آیت جلیله سننده اولدینی کبی زیرا شاعرک عندنده تحقق ایتدیکه
 مخاطب ایچون آبا سی کبی یوقدر صاحب تمیزه خفی اولیه که کلامی تهکم

قیلمق تمجیز ایچون قیلمغه محتاج دکلدز یا جریر خطاب بیدنده ینه سامعک
غباوته تنیه واردر کویا دینلدیکه مادامکه ندا اولنمیا سین کندوکک مخاطب
اولدیغکی بیلمز سین و بلادندن قریب ظن ایتمز سین و بعید عد ایتمدن
دخی زائل اولمز سین اذاده عامل جفتی دریا جریر معترضه در مجامع جمعتانک
فاعلیدر (مجامع فتح میم ایله مجالس معناسنه در مجلس مجلس طوائف عرب
حاضر اولدقلندن مجالس معناسی ویرلدی (معنای بیت) شونلرکه قدر
وجالادن حاللرینی استماع و شرف و کمالک شانلرینی بیلدیگک بنم نسیم
منتی اولان ابامدر ای جریر بزی مجالس و محافل جمع ایتمدیکی وقتده یعنی
مجالسده جمع اولدیغمزده انلر کیلیری بکا ذکر ایله یاخود انلر کیلیری
بکا کتور و نقل ایله بیلورمکه کتور مکدن عاجز سین

(ولقد امر علی اللئیم یسبنی . فضیت ثمة قلت لا یعنی)

بو بیت بحر کاملک ضرب ثانی مقطوعه اضمار واقع اولان اییات
زحافاتندندر (ولقد امر) متفاعلن (رعلل لئی) متفاعلن (م یسبنی) متفاعلن
ساله (فضیت ثم) متفاعلن (متقلت لا) متفاعلن (یعنی) مفعولن مقطوع
مضمردر (قائی معلوم دکلدز (امر قولنی فضیت قولنه موافق اولهرق صیغه
ماضی ایله ایراد ایتمیوب صیغه مضارع ایله ایرادنک نکته سی مرور مستمره
دلالت ایسون ایچوندز کویا وقتا بعد وقت سبب بعد سبب ایله موصوف
اولان لئامدن لئیم غیر معینه مرور ایدرم و مبالات ایتم بلکه اکالتفات ایتم
دیش اولورد بوسید شریف مطول حاشیه سنده تحقیق ایلدی (اللئیم ده اولان لام
لام حقیقتدر و بولام حقیق ایله مراد فرد غیر معین اولمغه معناده نکره کبی
اولوب معامله منکر ایله معامله اولنوب جمله ایله وصفنور بوراده یسبنی ایله
وصفندیگی کبی سید شریف قدس سره مطول حاشیه سنده درکه اللئیم ایله
حقیقت واستعراق اراده اولغندی و بوظاهر در و اناءه و وقار ایله تمدحن مقصود
اولاتی ادادن قصوری اولدیغندن اوتوری معهود معین دخی اراده
اولغندی فضیبده اولان فاعلی الفور مضی سنی اشعار ایچوندز زیرا مهله
خطر و قوعی احتمال واردر (ثم وثمة ناء مثله لرك فتحه لریله وها ایله ایکیسیده
اسمدر کندی ایله اشارت اولنور مکان بعیده موضوع اولان هنالك معناسنه
ظرفدر منصرف اولماز قاموسده تصریح اولنن بودر اما معلوده و شرح
مفتاحده (ثم ضم نا ایله ثم کبی حرف عطفدر میاننده فرق بودر که ثم عطف

اما عینی و علامه سعد
بنو سولدن بر رجدلر
دیشلر

المفرد وعطف الجملة ايمدن اعمدر امانمة عطف الجملة ايمکه خاصدر وشم نك بوراده فائده سی ایکی امرک تفصیلتی بیاندر بری مرور وبری مضی در وشم جمله به داخل اولسه اخبارده ترتیب ایچون اولور (لایعینی لایریدی معناسنه در (معنای بیت) تحقیق وقتا بعدوقت لئامدن برلثیم غیر معین اوزرینه مرور وکذران ایلم اوله لثیم که بکاسب ایدر اول مکاندن کچدم و بوسب ایله بنی مراد ایتمز دیدم و بو معنی الله تعالینک و اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما قول شریفنه قریبدر

(هوای مع الركب الیمنین مصعد . جنب و جنبانی بمکه موقوف)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (هوای) فعول مقبوض (معررکبل) مفاعیلن (یائی) فعولن (تمصعدو) مفاعلن مقبوضه (جنب) فعولن (و جنبانی) مفاعیلن (بمکک) فعول (تموتقو) مفاعلن مقبوضدر (قائلی جعفر بن علیة الحارثیدر و بو حماسیدر سجنده ایکن محبوبنسک افتراقدن تأسف و تحسری عندنده دیشدر (هوای مسند الیهدر و بونی معارفدن بر شیده اضافله تعریفنک نکته سی مسند الیهک ذهن سامعه بعینه احضاری اخضر طریق اولدیغندن اوتوریدر (هوا مصدر مبنی للمفعولدر بناء علیه شارح محقق مطولده مهوییی ایله تفسیر ایلدی محبوبی دیمکدر (هوا دیده دیرکه هوا ایله مرادی ذکر محل اراده حال طریق اوزره مهجه و روحیدر و شاعر مهوییی یعنی محبوبی معناسنده استعمال ایلدی اطولده اعتراض ایدوب دیرکه صواب اولان مهوییی و محبوبیتی ایله تفسیر ایلدی زیرا بو بیتک ما بعدی تأیث ایله تفسیری اقتضا ایدر (مصعدنک تدکیری سنی شبهه یه القا ایتمسون هوای لفظنه ناظردر و هوای قولی من الذی اهوادن یاخود من اهوادن اخضردر و اسمنی ذکر ایتک مخاطبه نفع ویرمز و اسم اشارت و ضمیر مقامی دخی دکلدر وضیق مقام و فرط سآمتدن اوتوری اختصار دخی مطولدر زیرا شاعر سجنده و محبوب رحلت اوزره ایدی اطولده دیرکه دیمک ممکندر بو هوای ده اولان اضافه سبب و داعی هوایک نفسنه اضافه ایله استلذاذ اوله (مع الركب مصعد کله سنه متعلقدر (ركب فتح را و سکون کاف ایله (راکبک جمعیدر صاحب و صحب تاجر و تاجر کبی (هوادیده دیرکه رکان ركبک جمعیدر (ركب سفرده اولان اون و اونک مافوقی اصحاب ایله دیرلر تنصیصده دیرکه (ركب اسماء جموعدن اسمدر نفر ورهط کبی و بو اصلنده راکب ایله خاص ایدی صکره توسعا دابه به ركب ایدنک هر برینه

مغیر یعنی یعنی لفظنک
بوزنتیسی دیکدر

اطلاق اولندی (یمانین تخفیف یا ایله مغیر یعنی اولان میان گلهسنک جمیدر
والف یادن عوضدر تنصیصده دیرکه (یمانین میان گلهسنک جمیدر (ثمان
کبی وینه حق نسبت یعنی اولمی ایدی لکن بوندن نسبت یالرینک بری حذف
اولوب اندن عوض الف کنورلندی (مصعد مبتدائک خریدر (مصعد بعد
وارضده کیدیجی دیکدر (اصعد فی الارض) دینلور ارضده یوریه وکجه
جنیب مصعد گلهسنک صفتیدر یاخود خبر بعد خریدر (جنیب فتح جیم
وکسر نون ایله محبوب کبی مستیع ومنقاد معناسنه بعضیلر جنیب یرینه
(جیثک روایت ایلدی قدریجی دیکدر اولکیسی صحیحدر مزستری دیرکه
(جنیب فصل بمعنی المفعولدر محبوب معناسنه (جنیب شول شیدرکه
شخص انی یاننده جر ایدر وهر تابع ومنقاده جنیب دیرلر (جئان ضم جیم
وئا مثله ایله شخص معناسنه در اما سین ایله جسم وشخص معناسنه بدن
انسانده مستعملدر قائم اولورسه وخیلیک عندنده جئان وجئان معناده
سیاندر (موثق ئا مثله نك فتی ایله مأسور ومقید معناسنه اسم مفعولدر
اوقفه فی الوفاق دینلور قید وشد ایلسه وجئانی بکة موثق جمله سی
حالیه در بکة موثق گلهسنه متعلقدر (معنای بیت) بم محبوب بین جانبی
قصایددر رکان ابل ایله کیدیجی واوزاق اولیجیدر وانلر مستیع ومنضمدر
وبدتم مکده مقیددر حاصلی روحم جانب یننه رحلت ایتدی جسم
مکه ده مقیددر دیمک استر یتک لفظی خبردر معناسی کندینک محبوبدن
بعدی وقید ایله مبتلا اولدینی شینه تأسف وتحسر وتجزندر

(له حاجب فی کل امریشینه . ولیس له عن طالب العرف حاجب)

بو بیت بحر طویلك ضرب نایسننددر تقطیعی (لهوفا) فعولن (جینفیکل)
مفاعیلن (لامرن) فعولن (لشینهو) مفاعلن مقبوضه (ولیس) فعول
مقبوض (لهوعظا) مفاعیلن (لباعر) فعولن (حاجبی) مفاعلن مقبوضدر
قائلی ابن ابی السمطدر قاموسده سمط کسر سین وسکون میم ایله صیاد
معناسنه در (له مسنددر ضمیری ممدوحه راجعدر (حاجب مانع معناسنه در
وحاجب مسند الهدر نکره ایله ایرادی تعظیم ایچونددر وایکنجی حاجب دخی
مسند الهدر اما تنکیری تحقیر ایچونددر (فی کل امر حاجب گلهسنه متعلقدر
(یشینه صیغه مضارع معروفدر معناسی عیب ویرر دیکدر (کل امر
قولنک نعتیدر ضمیری ممدوحه عائددر (ولیس ده اولان ووا حالیه در (عن طالب

(حاجب)

حاجب ثانی به متعلقدر (عرف ضم عین مهمله وسکون راء مهمله ایله عطا
واحسان معناسنهدر (معروف دخی بو معنایهدر (معنای بیت)مدوحه عیب
ویرن جمیع امرده ممدوحی مانع عظیم واردر حالبوکه طالب احساندن
ممدوحی مانع حقیر دخی یوقدر شاعرک غرضی ممدوحک عرضی ابتدالدن
کمال صیانت ایله وصف واریاب آماله اموالی کمال ابتدال ایله اعطا ایدر دیوشنادر
(الامی الذی یظن بك الظن . کان قد رأى وقد سمعا)

بو بیت بحر منسرحک طی واقع اولان ابیات زحافاتنددر تقطیعی (الامی)
مستفعلن (بلذی) فاعلات مطوی (ظنیکط) مفتعلن مطوی (ظننکان)
مفتعلن مطوی (قدرأیو) فاعلات مطوی (قد سمعا) مفتعلن مطویدر
قائلی اوس بن حجردر فضالة بن کلهه نک مرثیهسنده دیدیکی قصیدهسننددر
و بو بیتده تدویر واردر (ظن لفظی مصراع ثانی به دورایدر (الامی و الیمعی)
ایکیسیده ذکی متوقده معناسنهدر یعنی فطانت و ذکاسی آتش کبی اشتعال
ایدیحی دیمکدر (الذی یظن بك الظن الخ قولی المی قولنک معنی و حقیقتندن
کاشف و صفدر یعنی تعریف مجراسنه جاری صفت کاشفه و موضحه سیدر
حتی اصمعی بن المعیدن سؤال اولندوقده بیتی الی آخره او قودی او وزیرنه آخر
بر شی زیاده ایتمدی دیو نقل اولنور لکن مسند ایله دکدر زیرا بیت سابقده
اولان ان نک خبر مرفوعیدر بیت سابق و خبر ان اولان بیت و مطلع قصیده
ان شاء الله تعالی برربر شرح اولنسه کر کدر یاخود المی منصوبدر بوده ایکی
وجهلهدر بری ان نک اسمنه صفت اولور و بری اعنی تقدیر یلهدر یظن بوراده
بیلور دیمکدر یعلم معناسنه صیغه مضارع معروفدر بکده بازائدهدر . کنی بالله
شهیدا . آیت جلیلهسنده اولدینی کبی تقدیری یظنک دیمک اولور یعلمک
الظن نصب ایله یظن نک مفعول مطلقیدر (کان تخفیف ایله تشدید ایله اولان
کان معناسنهدر یاخود کاندن مخفدر (رأی رؤیتدن مأخوذ صیغه ماضی
معروفدر کوردی دیمکدر (سمع علم بایندن صیغه ماضی معروفدر ایشندی دیمکدر
و آخرنده اولان الف اشباع فتحه ایچوندر تنصیصده دیرکه کان قد رأى الخ
یا فاعلین حال اولوب تقدیری حال کونه مشاهلمن قد رأى و قد سمع اولور یاخود
الظن نک الف لامنی عهد ذهنی ایچون قیلوب الظن نک صفتی اولور (شعر)
ولقد امر علی اللیم بسنی . ده اولدینی کبی (معنای بیت) مرثیه اولان ممدوح
بررتبه ده ذکی درکه ذکاسی آتش کبی اشتعال ایدر او یله ذکی که ذکا و فطانت و صدق

فراستندن سنی بیلملکی تحقیق کوردی واشتدی کبی بیلور مطلع قصیده

(ایته النفس اجلی جزعا . ان الذی تحذرن قد وقعا) در

تقطیعی (ایتهن) مفتعلن مطوی (نفسواجم) مفعولات (لیجزعا) مفتعلن مطویه (انلذی) مفتعلن مطوی (تحذرن) فاعلات مطوی (قد وقعا) مفتعلن مطوی شاعر تجرید طریقله نفسنه خطاب ایدوب . ایته النفس . دیدی (اجلی صیغه امر در کوزل ایله دیمکدر) جزعا نصب ایله اجلی نك مفعولیدر (الذی اسم موصولی موندن عبارتدر) تحذرن . نفسه خطابدر قور قدینک دیمکدر تحذرن الی آخره قولی الذی نك صله سیدر وصله به عائد اولان ضمیر ضروره حذف اولنشدر تقدیری تحذرن منه دیمکدر (وقعا صیغه ماضیدر ومستری الذی به عائددر والفی اشباع ایچوندر (معنای بیت) ای نفس سکا ندا ایدرم جزعی کوزل ایله تحقیق شول موتکه اندن تحذیر ایدر ایدک تحقیق واقع اولدی جزعی کوزل ایلمک جزعی زیاده دن کنایه در ونفسک تحذیر ونخوفی ممدوح عدم آباءه رحلت ایدرسه حالک نیجه اولور دیدوکی اولسه کرکدر وان نك اسمی اولان بیت سابق

(ان الذی جمع الساحة . والنجدة والبر والتقی جمعا) در

تقطیعی (انلذی) مفتعلن مطوی (جمعس) فعلات مطوی محبون (ماحتون) مفتعلن مطوی (نجدتول) مفتعلن (برروت) فاعلات مطوی (قاجعا) مفتعلن مطوی در وبو بیتده دخی تدویر واردر یعنی نون ثانی وجیم ودال وتا مصراع ثانی به دور ایدر (انک اسمیدر وخبری) (اللمیدر مرفوع اوقوندیغنه کوره) (جمع صیغه ماضی) معروفدر (الساحة نصب ایله جمع نك مفعولیدر) (ساحة فتح سین مهمله ایله جود وسخا معناسنه در) (والنجدة الساحة اوزرینه معطوفدر) (نجده نونک فتحی وجیمک سکونیه شجاعت معناسنه در) (والبر والتقی ایکسیده الساحة اوزرینه معطوفدر) (بر کسرباه موحدو وتشدید راء مهمله ایله صله وخبر وحت واحسانده اتساع معنارینه در اما فتحی وضی ایله برور وصدق وطاعت معنارینه در) (تقی هدی وزنده تقوی معناسنه) (جمع سرد وزنی اوزره اسمدر مصدرکی استعمال ایدوب جمع نك مفعول مطلقیدر و آخزنده اولان الف اشباع ایچوندر) (معنای بیت) تحقیق حقنده مرثیه اولنان ممدوح شول کیمسه درکه ساحت وشجاعت وبروتقیبی جمع ایتمکک ایله جمع ایتدی

(اودی فلا تنفع الاشاخه من . امر لمن قد يحاول البدعا)

تقطيعي (اودافلا) مستفعلن (تفعلا) فاعلات مطوى (شاجتمن) مفتعلن
مطويه (امرلنمن) مستفعلن (قدیحاو) فاعلات مطوى (للبدعا) مفتعلن
مطويدر (اودی بیت سابقده اولان انك خبريدر (المی نصب ايله او قونديغنه
كوره (اودی صیغه ماضی) معروفدر هلاك ایتدی ديمكدر (الاشاخه تنفع نك
فاعلیدر (اشاخه كسر همزه ايله وحاء معجمه ايله حذر و خوف معناسنه در (من
امر بدعی بیاندر و امر دن مراد جنتدر يحاول مفاعله دن مضارع معلومدر
طلب ایدر ديمكدر (البدعا يحاول نك مفعولیدر فاعلی من در بدع كسر باه موحده
و فتح دال ايله بدعه نك جمیدر عجیب و غریب معناسنه و الفی اشباع ایچوندر
(معنای بیت) اوصاف مذكوره ايله موصوف اولان ممدوح هلاك اولدی
پس جنتك بدایع و غرایبی طلب ایدن كیمسه به خوف نفع ویرمز حاصلی ممدوح
اولسون دیو ای نفس سن خوف ایدر ایدك لكن انك مطلبي جنتك عجایبی
اولنجه سنك خوفكك فائده سی اولماز

(والمؤمن العائذات الطیر تمسحها . ركبان مكة بين الغيل والسند)

بو بیت بحر بسیطك ضرب اولندندر تقطيعي (ولمؤمنل) مستفعلن (عائذا)
فاعلن (تططيرتم) مستفعلن (سحها) فعلن مخبون (ركبائك) مستفعلن
(كسبي) فعلن مخبون (نلغيلوس) مستفعلن (سندی) فعلن مخبوندر (قائلي)
نابغه ذبیانیدر نعمان بن المنذر ی مدح ایلدیكي قصیده سندندر و بو قصیده سی
احسن اشعارندن اولمغه معلقات سبع مشهوره به الحاق ایلدیلر (المؤمن و او قسم
ایله مجرور اولوب موصوف محذوفك صفتیدر تقدیری (والله المؤمن ديمك
اولور (مؤمن معلم وزنی اوزره اولان آمن دن اسم فاعلدر امین قلیچی ديمكدر
و بر مفعوله متعددر تفعیله نقل اولنور ایسه ایکی به تعدی ایدر ديمشار خفی
بیورلیه (المؤمن ده اولان لام علامه سعدك . جمع الامیر الصياغه . قولنك
شرخنده تحقیقنه كوره بالاتفاق لام تعریفدر بویله اولنجه
مناسب اولان المؤمن ده حال و استقبال معناسی ملاحظه سیله
(العائذات نصب و موصوف تقدیر اولنوب تقدیری اقسام بالله الذی يؤمن
العائذات ديمك اوله (وحدی نك المؤمن به صفتدر دیدیكي العائذاتده
عمل ایتدیكنه میندر یوخسه اصل اولان قسم ايله استعمالنه كوره اسماء
حسنادن اولمقدر العائذات منصوب اولوب المؤمن نك مفعولیدر عائذات

عائذہ نك جمعیدر جدیدۃ التناج معناسنہ یعنی بہایم و طیوردن یکی طغوران
 دیمکدر لکن خطایی عائذات عائذتک جمعیدر حرم اللہ ملتجئہ معناسنہ در
 دیدی و ثعلبی عائذاتن مراد مکہ مکرمہ یہ التجا ایدوب قتلی حرام و صیددن
 و اورکوتمکدن امین اولان حمامہ در دیدی (الطیر نصب ایلہ العائذاتن
 عطف بیاندر و عطف بیان البتہ متبوعنہ مختص اسم اولمق لازم دکدر عبد
 القادر بغدادی بورادہ العائذات الطیر صفتک موصوفنہ اضافتی قبیلندن
 اولوب الطیر مجروردر لکن اولی اولان منصوب اولوب العائذات نك عطف
 بیانی یاخود اندن بدل اولمقدر دیمش بعضیلر العائذات نك موصوفی حذف
 اولندیغندن مہمہ اولوب الطیر ایلہ واضحہ اولدی دیو زعم ایتمش (تمسحہا
 مسحدن مأخوذدر مسح کیدرمک معنای لازمیسی ال ایلہ منع ایلمک یعنی
 اورکوتمکدر و ہا تمسح نك مفعولیدر طیرہ راجعدر و تمسحہا جملہ سی طیرک
 اتصاددن امنی بیان ایچون استینافدر (رکبان تمسح نك فاعلیدر (رکبان ضم
 ایلہ صحبان صاحبک جمع اولدینی کبی راکبک جمعیدر راکب اصلندہ راکب
 الابلہ دیرلر ایدی صکرہ توسعا ہر دابہ یہ راکب اولانہ اطلاق اولندی
 و بورادہ مراد بودر (غیل غین معجمہ نك فتحیلہ قاموسدہ تسطیر اولندیغنی
 اوزرہ یلملم عندندہ بر موضعک اسمیدر و یامہ قربندہ بر موضعدر بنوجعدہ
 ایچون بروادیدر و صو اولان ہر موضعہ دیرلر (وسند فتحلریلہ بودخی
 بر موضعک اسمیدر اما معولده کسر ایلہ غیل و فتحلریلہ سندمکہ و مدینہ نك
 میانندہ ایکی موضعدر دیدی (معنای بیت) حرم اللہ ملتجئہ اولان حمامہ بی
 یاخود جدیدۃ التناج اولان بہایم و طیوری صید اولمندن امین قلبیجی اللہ تعالیٰ بہ
 قسم ایدرم اول عائذات طیردر اولیلہ عائذات کہ انلری رکبان مکہ غیل و سند
 نام موضعلر ارہ سندہ کیدہ درلر یعنی اورکو درلر اما المؤمندہ اولان لام لام
 تعریف اولدیغنہ کورہ معنی دیمک اولورکہ اللہ تعالیٰ بہ قسم ایدرم اولیلہ اللہ کہ
 خوفدن امین ایدر و حرمنہ ملتجئہ اولان طیری حفظ ایدر اولیلہ طیر کہ مکہ یہ قصد
 و عزیمت ایدن رکبان اول طیری غیل و سند نام موضعلر میانندہ اورکو درلر

(والذی حارت البریۃ فیہ • حیوان مستحدث من جماد)

بو بیت بحر خفیفک خبن واقع اولان ابیات زحافاتنددر تقطیعی (وللذیحجا)
 فاعلاتن (رتلبری) مفاعلن (یتقیہی) فاعلاتن مخبونہ (حیوانن) فاعلاتن

مخبون (مستحدثن) مستفعلن (من جمادی) فاعلان در قائل ابو العلاء
المعریدر ابو حمزه ایله مکنی برفقیه حنفی به مرثیه ایتدیکی قصیده سندندر (والذی
مبتدا موصولدر و بونک مصراع ثانیده خبری اولان حیوان اوزرینه تقدیمک
وجهی خبر ذهن سامعده ممکن ایتسون ایچونددر زیر امتداده خبره تشویق
وارددر و معلومدرکه بعد التشوق بر شیک حصولی الذ و نفسده او قعددر
(حارت ماضیء معروفدر متحیر اولدی دیمکدر) البریه رفع ایله حارت کله سنک
فاعلیدر خلائق معناسنه (فیه حارت کله سنه متعلقدر و ضمیری موصوله
عائددر) و حارت البریه فیه جمله سی الذینک صله سیددر (حیوان مبتدآنک
خبریددر) حیوان یاه تختیه نک فتحیله در اما سکونیه غلطدر (مستحدث
اسم مفعولدر حیوان کله سنک نعتیددر) من جماد مستحدث کله سنه متعلقدر
جماد میت معناسنه در (معنای بیت) شول شیکه انده خلائق متحیره اولدی اول
خلائقک متحیره اولدینی شی جماددن مستحدث اولان حیواندر یعنی ابدان
و عظام انسان بعد الممات تراب ایله یکسان جماد اولور صکره بو جمادی جناب
رب منان جسم و جثمان ایله اعاده و نشر و عیان ایدر بوبله اولان معاد
جسمانی و نشر جسمانی نیجه اولور و رفات و تراب اولمش ابدان و عظام
نه کیفیت ایله حیات بولور بونده عقول خلائق متحیره اولدی دیمک استر
صدر الافاضلک ضرام السقطده و یردیکی معنی بودر پس بو معنایه کوره
جماددن مستحدث ایله موصوف اولان حیواندن مراد یوم نشورده حیوان
معاددر ابتداء جماددن مخلوق اولان دکلددر ترابدن مخلوق آدم علیه السلام
و هجردن مخلوق ناقه صالح علیه السلام و شجردن مخلوق ثعبان موسی علیه
السلام و رماددن مخلوق ققنس ایله مسمی طائر کی دکلددر زیرا سباق بیته
موافق اولماز لکن سید شریف شرح مفتاحده بو معنایه اعتراض ایدوب
بیوررکه شاعریک تلمیذی تنویر السقطده ذکر ایدرکه جماددن مستحدث
اولان حیواندن مراد بوا مورک بریدر فاضل عصام دخی اطولده دیرکه
بلکه مراد جمیعسنه عام اولاندر و کلام تشبیه بلیغدر پس بوکا کوره
(معنای بیت) شول جسم محشورکه ناس انده متحیر اولدی دکلددر الاجاددن
مستحدث اولان حیواندر و معلومدرکه اعاده استحدثدن اهو ندر تنصیصده
دیرکه ادبایه اعلامدن ابن قطاع و ابن اثیر و غیر یاری کینک مذهبی کلامی
مقامک مناسبته کوره لفظک تحلی اولدینی شیبه حمل ایتمکدر ابو زکریا

دیر که معانی بی کلام عربده ادخل اولان شیئه و معانی شعره الیق اولانه حمل ایتمک وجه و حیسه در بی بر قائلکه بنم مرادم شویله و بویله در دیو ادعا ایسه انی مرادی اوزرینه حمل ایتمک واجبدر زیرا کثرت اختلافات و تشنت اقاویل ایله بیله اکامیان علماده جاری اولان قانون تفسیر و یاخود قاعده تأویل مساعده ایدر (ققنس ضم قاف اولی و سکون ثانیه و ضم نون ایله در حسن چلی مرحوم مطول حاشیه‌سنده نقل ایدر که ققنس بلاد هندده بر طاردر بیاضلقده ضرب مثل اولمشدر بردن زیاده اولماز بیک بیل یشار بعضیلر سنه کامله یشار دیش بورنی غایت طولدر اوزرنده اوچیوز التمش دلکی واردر چن تصویرت ایسه هر برندن بر کونه صوت عجیب و صدای غریب خروج ایدر عادتی بودر که هر کون خطب جمع ایدوب مدت عمری تمام اولدقده خطبک ایچنه کیروب قنادر ایله برتبه‌ده رقص و ضرب ایدر که کمال سرعت ضربندن ناریددا اولوب خطبی سوزان ایدر صکره کندی دخی اول نار ایچره ینار ورماد اولور بعده رمادندن جناب‌قادر مطلق کندی مثلی بر ققنس دخی خلق ایدر بعضیلر بوراده بر قید زیاده ایدوب دیشکه رمادندن بعد مدته مثلی خلق ایدر خفی بیورلیه حسن چلبینک بر ققنس سوزی یوقاریده بردن زیاده اولماز دیدیکنه کوره‌در اما بعض حواشیده الله تعالی رمادنده امثال عدیده سن خلق ایدر واقع اولمشدر و شیخ الاسلام حفیدی شیخی عالم ربانی زین العربندن نقل ایدر که مصرده صویک غلیانی وقتده طیندن فاره تولد ایدر دیو بیورمش و بیت سابق

(بان امر الاله و اختلف الناس . س فداع الاضلال و هاد) در

تقطیعی (بانا مرل) فاعلاتن (الاهوخ) مفاعلن محبون (تلفننا) فعلاتن محبونه (سفدا عن) فعلاتن محبون (الی ضلا) مفاعلن محبون (لوهادی) فاعلاتندر بویتده تدویر واردر الناس نک سینتی مصرع ثانیه دور ایدر (بان صیغه ماضیدر ظاهر اولدی دیمکدر) امر الاله رفع و اضافته بان نک فاعلیدر (الناس) اختلف نک فاعلیدر (فداع‌ده اولان فاتفصیلیه در داع قاض کبی اسم فاعلدر ضمیری ناسه عائددر (معنای بیت) کمال قدرتیله الله تعالینک رفات و ترابدن استحداث و خلق امری کندویه نسبتله هین و آسان اولدینی عقلا اراسنده ظاهر اولدی و ناس دخی بعض اجسادده اختلاف ایدوب ایکی فرقه اولدیلر بعضیسی ضلال و انکاری داعی و قائلدر و بعضیسی هادی و معترفدر

حاصلي بعضی معاد جسمانی و نشر جسمانی منکر در و بعضی قائل و مثبت در

(ما كل ما یتمی المرء یدركه . تجرى الريح بما لا تستهی السفن)

بو بیت بحر بسطك ضرب اولندندر تقطیعی (ماكل ما) مستفعلن (یتمن)
 فعلن مخبون (نلمرء ید) مستفعلن (رکھو) فعلن مخبونه (تجرریا) مستفعلن
 (حما) فعلن مخبون (لائتھس) مستفعلن (سفنو) فعلن مخبوند (قائل)
 ابوالطیب متنبی در والی مصر اولان کافوری مدح و سیف الدوله یه عتاب
 ایلدیکی قصیده سندندر نقل اولورکه سیف الدوله نك مجلسنده ندماسی
 متنبی قذح و ذم ایدوب قتلنه تعریض استدلاری کندویه بالغ و واصل
 اولغله متنبی دخی بویتی اعداسنك حقدده دیدی ان شاء الله تعالی معنی
 وریلور ایکن زیاده جه افاده اولور عبد القاهر رحمه الله تعالی دیرکه لفظ
 كل برکزه شمول نفی و برکزه نفی شمول ایچون اولور اگر كل ادا تندن مؤخر
 اولوق طریقله حریفه داخل اولورسه كرك كل اداة نفيك معمولی اولسون
 بوراده اولدینی کی كرك اولسون و كرك اداة نفيك خبری فعل اولسون بوراده
 اولدینی کی كرك غیر فعل اولسون (ما كل متمنی المرء حاصله) کی (یدرکده
 اولان ضمیر منصوب ماء موصوله عائددر (و تجری جمله سی بیان علت یا خود بیان
 نظیر ایچون استینافدر (الريح تجرى نك فاعلیدر الف لامی استغراقه محمولدر
 بماده اولان باباه ملامسه در و مامصدریه در و عائد تقدیریله ماموصوله اولمده
 جائز اولوب تقدیری (الذی لائتھیه ديمك اولور اشتھانك سفنه اسنادی مجاز
 عقلیدر اما حقیقی اشتھانك اسنادی اهل سفنه اولمیدر (السفن لائتھينك
 فاعلیدر (سفن ضمیتین ایله سفینه نك جمیدر صحیفه کی و نوننی اشباع
 ضمه ایله او قوملیدر (معنای بیت) كشینك تمی ایلدیکی شينك جمعسه كشی
 درك و واصل اولور دكلدر زیر اریاح سفینه لرك یعنی اهلنك اشتها ایلمدلاری
 شینه ملامس جریان ووزان ایدر یعنی دشمنلرم نم هلاكم تمی ایتسلر هلاكمه
 واصل اوله منزل زیر روزگار انلرك مراد لر نجه اسمز ديمك استر بو معنی
 واحدینك و معری و ابن جنینك بو بیته تحریر ایلدکلریدر

(قد اصبحت ام الحیار تدعی . علی ذنبا كله لم اصنع)

تقطیعی (قد اصبحت) مستفعلن (ام ملخیا) مستفعلن (رتددعی) مفاعلن
 مخبون (علیذن) مفاعلن مخبون (بنكللهو) مستفعلن (لم اصنعی) مستفعلن
 سالمدر (قائل ابوالنجم مجلیدر لغات و معناسی مرور ایتدی انحق بوراده

غرض کل کله سیدرکه بوراده مرفوع و منصوب روایت اولندی اگر مرفوع اولورسه مانحن فیهک امثله سندن اولور یعنی کل کله سی ادا تندن مؤخر اولمق طریقله حین نفیة داخل اولماز و فعل منفینک معمولی اولماز بلکه کل کله سی هر فرددن شمول النفیة و عموم النفیة دلالت ایدر یعنی شاعرک ذنبک هر برندن برائنه دلالت ایدرام الحیارک بنم اوزریمه ادا عایلدیکی ذنوبک هر برنی اشلعدم دیمکدر جمیعسنی اشلدم دیمک دکلدروا اگر منصوب اولورسه (ما کل مایتمنی المرء یدرکه) قیلنسن اولور یعنی کل کله سی حین نفیة داخل اولور و فعل منفینک معمولی اولور یعنی کله لم اصنع فعل منفینک مفعولی اولوب و ضمیر منصوبه محتاج اولوب تقدیری لم اصنعه دیمک اولور پس رفع ایله قراءت اولندینی کبی بواضا رددن دخی مستغنی اولور بو تقدیر مزبور مطول و مختصر و اطول و هوادی و حواشینک خلاصه سیدر

(کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه . و جاهل جاهل تلقاه مرزوقا)

(هذا الذی ترک الاوهام حائرة . و صیر العالم التحریر زندیقا)

بو ایکی بیت بحر بسیطک ضرب ثانیء مقطوع سندن در تقطیعی (کعاقلن) مستفعلن (عاقلن) فاعلن (اعیت مذا) مستفعلن (هبهو) فاعلن مخبونه (وجاهلن) مفاعلن مخبون (جاهلن) فاعلن (تلقاهم) مستفعلن (زوقا) فاعلن مقطوع (هاذلندی) مستفعلن (ترکل) فاعلن مخبون (اوهامحا) مستفعلن (رتن) فاعلن مخبون (وصیرل) مفاعلن مخبون (علمن) فاعلن (نحر رزن) مستفعلن (دیقا) فاعلن مقطوع مخبوند و بونلرک قائلی ابن الروانندی دیمکله مشهور ابوالحسین احمد بن یحیی در علم کلامده صاحب مقالاندر تصنیفاتندن یوز اون درت مقداری کتابی واردر ایکوز قرق بشده رحلت کرده داربقا اولمشدر راوند نیسابور قریه لرنده برقریه در (کم تکثیر ایچوندنر (عاقل عاقل ایکنجی اولک و صفیدر کامل العقل و عقلمده متساهی دیمکدر (مررت برجل رجل) دیدیکک کییکه رجولیتده کامل دیمکدر جمیع شراح بویله دیدیلر اطولده (کل فرد فرد) قیلنسن اولمق احتمالدر دیدی و هوادیده بر شیئی صورت تکریرایله وصف اول شیئی غایت کماله مفهومده اتهاسی ایچوندنر و عربک ظل ظلیل و لیل الیل و شمس شامس قولاری بوندندر پس بریده که تکریرایله وصف ممکن اولماسه عرب موصوفدن مشتق ایله وصف ایدر لر دیدی (اعیت اکا عجز و یردی یاخود انک اوزرینه صعب اولدی دیمکدر عائد مفعولی

حذف عائد مجروری حذفند اهو ندر و بالغ اولان مفعولی تعمیم ایچون حذف
ایتمکدر پس عائدینک تقدیری اعیت کل احد یا خود صعبت علی کل احد طرقت
معایشه دیمکدر تنصیصده دیرکه اعیت افعال باندن لازم و متعدی کلور
ایعانی دینلور بی تعاب ایتدی دیمکدر اعیای یورومه دن قالمق و یورلمقدر (مذاهبه
اعیت کله سنک فاعلیدر مذاهدن مراد طرقت معایشدر یعنی شول طرقتدرکه
آنده ارزاق طلب اولنه و بومذاهبی جمع ایرادنک نکته سی جمیع وجودن
عاقلک کلال و عجربی اظهاردر خفی بیورلیه اعیت مذاهبه جمله سی میز مفردینه
مضافه اولان کم خبریه دن خبردر (وجاهل جاهل جهلده غایتیه رسیده اولیچی
دیمکدر عاقل عاقل اوزرینه معطوفدر فائده اگر جهل علی ایله تعدی ایدر
ایسه سفاهت معناسه اولور علمک ضدی معناسه اولماز (تلقاه مرزوقا اعیت
مذاهبه اوزرینه معطوفدر و مجرورک مقدم اولسنده باس یوقدر (ومرزوقا
مفعولدن حال اولمق احتمالدر و فاعلدن حال اولمق دخی احتمالدر بوکا کوره
دیمک اولورکه سن اکاملاقانک سببیه مرزوق اولدیغک حالده ملاقی اولورسن
و بونده مزید مبالغه واردر خصوصا مضارع استمرار ایچون قیلنورسه
(ترك صیر معناسه ماضیدر چن ترك ایکی مفعوله تعدی ایلسه صیر معناسه
کلدیکی تسهیلده مذکوردر تنصیصده و مفردانده تسطیر اولنان بودرکه
(ترك جعل معناسه در اگر مشهوره بناء انا بن التارك البکری بشره قولنده
اولدیغی کبی صیر معناسه قیلنه و صیر العالم قولنه کوره تکرری توهم
اولنور (الاهام حائرة تركه نک مفعولدر اوهامی عقول اوزرینه اختیارینک
نکته سی عقول بواوردنی سریع الزوالک امثالندن متحیره اولما دیغدر و صیر
ترك اوزرینه معطوفدر (العالم صیرنک مفعول اولدر (التحیر العالم نک صفتیدر
نحریر متقن معناسه در نحر العلم دینلور علمی اتقان ایتدی دیمکدر (زندیق
صیرنک مفعول نایسنیدر اطولده دیرکه زندیق صانی نافی و آخرنی منکر
دیمکدر اما مجرد کافر و صانی نافی و اگر وجودی اولیدی امر بویه اولمازدیو
قائل ایله سعد محققک مطولده و سید مدققک شرح مفتاحده تفسیرلری
قاموسده زندیق آخرته و ربو بیتسه ایمان کتور میان کیمسه در دیدیکنه
موافق دکلدر وینه قاموسده زندیق زندیندن معربدر دین المرأة دیمکدر
دیو مسطوردر هوا دیده تسطیر اولنان بودرکه زندیق ایله مراد الله
تعالی نک عدل و حکمتی منکر دیمکدر صانی نافی دکلدر زیرا عاقل و جاهلک

حالترینک تعاکسی قلبی نفی صانعہ سوق ایتمز بلکه عدل و حکمت
صفتارندن مجرد اولدینی حالده وجود صانعہ سوق ایدر خنی بیورلمیه (هَذَا
قولی حکم معقول سابق غیر محسوسه اشارتدر و بو حکم عاقلک محروم
جاهلک مرزوق اولمسیدر و مقام مقام مضمر ایدی لکن مسندالیه عجیب الشان
اولان حکم بدیعہ یعنی اذہانک حائرہ عالم متقنک زندیق اولسنہ یاخود عاقلک
محروم جاهلک مرزوق اولسنہ مختص اولدیسہ مسند الیهک تمیز یله عنایت
متکلم کاملہ اولوبدر عقب غیر محسوسی معرض محسوسه ابراز ایلدی کویا
شوشی متعین و متمیز شول شیدرکه بو صفت عجیبه و حالت بدیعہ انکیچون
اولدینی سامعینہ کوسترلدی (معنای بیتین) چوق عقلمه کامل واردر که
آنک طرُق معاشی اکا عجز و یردی یاخود اوزرینہ صعب اولدی و چوق چهلمه
نهایتہ رسیده اولمش واردر که مرزوق اولدینی حالده سن اکا ملاقی اولورسین
شو حکم بدیع یعنی عاقلک محروم جاهلک مرزوق اولسنی اوهامی حیرت
ایدیچی قیلدی و عالم متقنی زندیق قیلدی یعنی صانعی نافی اخرتی منکر قیلدی
یاخود عدل و حکمتی منکر قیلدی یاخود کافر و صانعی نافی و اگر وجودی
اولیدی امر بویله اولمازدی دیو قائل قیلدی یاخود اخرته و ربو بیتہ ایمان
کتورمز قیلدی یاخود مرآه دینلی قیلدی سؤال اولنورسه که بو حکم بدیع
اوهامی ذوات حیرت قیلسون غایتی عالمک امری تحیر ایتک اولور صانعی
نفی ایله جازم اولمق زردهن کلدی جواب بودر که اول عالمک مرزوق اولمغه
استحقاقی وار ایکن محروم اولسندن ناشی اوزرینہ مستولی اولان غضب کندونی
معاند و منکر صانع قیلدی نعوذ بالله ان نکون صاحب غضب سید شریف
مفتاح شرحنده ابن راوندی بی ردی متضمن بو ایکی بیتی ایراد ایلدی (شعر)
• کم من اریب فهم قلبه • مستکمل العقل مقل عديم • ومن جهول
مکثر ماله • ذلك تقدير العزيز العليم • وینه برکیمسه دخی رنده دیش
• نکد الاریب وطیب عیش الجاهل • وقد ارشداک الی حکیم کامل
• و تحیر الزندیق فی ظلماته • متشبها اذ یال و هم غائل •

(تعاللت کی اشجی و مابک عله • تریدین قتلی قد ظفرت بذالکا)

بو بیت بحر طویلک ضرب نائیسندندر تقطیعی (تعالل) فعولن (تکی اشجای)
مفاعیلن (وماب) فعول مقبوض (کعللتن) مفاعلن مقبوضه (تریدی)
فعولن (نقتلی قد) مفاعیلن (ظفرت) فعول مقبوض (بذالکا) مفاعلن

بو ایکی بیتی حضرت علی
کر الله وجهه ورضی الله
تعالی عنه یه نسبت ایدوب
حسین میبدی (استکمال)
نام کردن (اقلال) درویش
بودن (اکثار) بسیار
شدن ایله شرح ایتمشدر

مقبوضدر (قائلی ابن دینهدر) تعاللتك بناسی باطنده اولیائی اظهار ایچون اولمغه سنده اولیان علت و مرضی اظهار ایلدک یاخود اظهارنده تکلف ایلدک دیکدر محبوبه سنه خطاب ایدر (اشخی علم بایندن صیغه معروف لازمدر معروف اولانده بودر شیخی زید دینلور حزین اولدی دیکدر (وباب نصردن صیغه مجهول متعدی اولوب احزن معناسنه اولمغه احتمالدر (ومابک علة قولی حال مؤکدهدر زیرا تعاللدن فهم اولسانده بودر یاخود جمله دعائیه معترضهدر (تریدین قتلی جمله سی تعاللت قولنی مینهدر یاخود اندن بدلدر ظاهر اولان تریدین برینه اردت دیمی ایدی اوقدر وار که شاعر حکایت حال ماضی مراد ایده) قدظفرت قولی هل ظفرت بهذا المراد سؤالندن جوابدر (ظفرت علم بایندن صیغه معروفدر با ایله و بنفسه تعدیه ایدر مسند الیهک بایسک غیر یسنده مسند الیهک محسوس کبی کمال ظهورنی اعدادن اوتوری موضع مضموره اسم اشارت وضع ایلدی یعنی به دمیوب بذلک دیدی شو قتل محسوس ایله دیکدر و احتمالدر که بو (ذلک ایله قتلک بعدینه اشارت اوله زیرا کمال شجاعتدن هر کس انی قتلدن بعید اولور اما محبوبه سنک بو قتلکه ظفریاب اولسی مجرد تعالل ایلهدر (معنای بیت) ای محبوبه بنم محزون اولم ایچون یاخود محزون قیلنم ایچون علت و مرض اظهار ایلدک حال بو که سکا ملاس اولان علت ایله قتلمی مراد ایدر سین تحقیق شو قتلمه ظفریاب اولدک بن ایسه شیخ ایدم قتلمه کیمسه ظفر بوله من ایدی

(الهی عبدک العاصی انا کا . مقرا بالذنوب فقد دعا کا)

(فان تغفر فانت لذلک اهل . وان تطرد فن یرحم سوا کا)

بو بیتلر بحر و افردندر تقطیبی (الاهیعب) مضاعیلن معصوب (دکلمعاصی) مضاعیلن معصوب (انا کا) فعولن مقطوفه (مقررنبذ) مضاعیلن (ذنوب فقد) مضاعلتن (دعا کا) فعولن مقطوف (فان تغفر) مضاعیلن (فانت لذلک) مضاعلتن (کا هلن) فعولن مقطوفه (وان تطرد) مضاعیلن معصوب (فن یرحم) مضاعیلن معصوب (سوا کا) فعولن مقطوفدر و بو بیتلرک (قائلی بعض حواشی) مختصرده تحریر اولندیغنه کوره ابراهیم بن ادهم قدس سره حضرتلریدر و بعضیسنده شیخ شهاب الدین سهر وردی قدس سره حضرتلریدر دیو محرردر (اما فاضل بهترین احمد فخرالدین بو ایکی بیتنی امامز امام ائمه الاسلام امام کبیر بحر الهمام ابو حنیفه کوفی رضی عنه ربه القسوی به نسبت ایتشددر (الهی حرف نداسی محذوف منادادر

تقدیری یا الهی دیکدر و بومبتدا اولور (عبدك مبتداء نائیدر خبری جمله انا کادر
والفی اشباع ایچوندر عبدك العاصی اناك دیوب العاصی بی بدل ایتمک اوزره
انا العاصی ایتمک دیدی زیرا عبدك ذکرنده تخضع ورحمته استحقاق وشفقته
ترقب واردر که لفظ انا ده یوقدر وینه عبدك ده العاصی ایله وصفدن ناشی تمکن
واردر زیرا مضمر و صفلنمز (مقرا اسم فاعل اولوب اتی نک فاعلندن حالدر اقرار
واعتراف ایدیچی دیکدر بالذنوب مقرا کله سنه متعلقدر (دعا کا فعل و مفعولدر
سکا نیاز و تضرع ابتدی دیکدر مستتری عبده راجعدر و کاف خطابه متصل
اولان الف اشباع ایچوندر (فان تغفر جزاسی محذوف فعل شرطدر تقدیری
(فان تغفر فالامر سهل دیکدر (فانت الخ شرطك علتیدر لذاک تغفردن
مستقاد اولان مغفرتیه اشارتدر (وان تطرد بوشرطك دخی جزاسی محذوفدر
تقدیری (وان تطرد فالامر مشکل دیکدر فن یرحم شرطك علتیدر ومن
استفهامیه در فعلانی جزم ایتمز یرحم ایسه بوراده محزومدر وجهی حسن
چلبی مرحومك نخریرینه کوره وصلی وقف مجراسنه اجرادن اوتوریدر
اما بعض حواشیده وزنه خلل کلاسون ایچون ساکن قلندی دیوتحریر اولنمش
اطولده دیر که اگر وان ترجم فن یرحم دیدی غایت لطافتده اولوردی
کویا شیطانك وصفنده شیوعی اولان لفظ رجندن اعتراض ایلدی (سواکا
کسریله غیر معناسنه در و کاف خطاب ایچوندر والفی اشباع ایچوندر
(معنای بیتین) ای مقصود و مطلوب اولان الله سکا نیاز و تضرع ایدر مکه
عصیان ایدیچی عبدك سکا کلدی ذنوبنی مقر و معترف اولدینی حالده
حال بوکه عفویخی سندن نیاز و تضرع ایتمشیدی اگر مغفرت ایدرسن امر
سهلدر زیرا سن مغفرتیه اهل سین و اگر مغفرت ایتمیوب طرد و ابعاد ایدرسن
امر مشکلدر زیرا سندن غیری مرحمت و مغفرت ایدر کیم واردر و بو بیتلرک
لفظی خبر معناسی استعطافدر یعنی عفو و مرحمت و مغفرت طلب ایتمکدر

(تطاول ليلك بالآمد . و نام الخلی ولم ترقد)

(وبات و بات له ليله . کلیلة ذی العائر الارمد)

(وذلك من نبا جاء فی . و خبرته عن ابی الاسود)

بویات ثلاثه بحر متقاربك ضرب ناك محذوفنددر تقطیعی (تطاو) فعول
مقبوض (للیل) فعول مقبوض (کبلاث) فعولن (مدی) فعل محذوفه (ونامل)

(فعولن)

فعولن (خالی) فعول مقبوض (ولم تر) فعولن (قدی) فعل محذوف (وبات)
 فعول مقبوض (وبات) فعولن (لهولی) فعولن (لتن) فعل محذوفه (کلیل)
 فعول مقبوض (نذلعا) فعولن (رءلار) فعولن (مدی) فعل محذوف (وذال)
 فعول مقبوض (کمنن) فعول مقبوض (بانجا) فعولن (ئی) فعل محذوفه
 (وخر) فعولن (تهوعن) فعولن (ابلاس) فعولن (ودی) فعل محذوفدر
 و بو ابیات ثلثه امری القیسک قصیده مرثیه سندندر دیو علامه شیرازی شرح
 مفتاحده ذکر ایدر (تطاول تفاعلدن صیغه ماضی معروفدر تطاول تاج
 المصادرده کردن کشتی کردن ایله تفسیر اولمشدر تطاول علیه واستطال دینلور
 ایکیسیده اگا غلبه ایتدی وانی قهر ایتدی دیمکدر ومدار باب زیاده اوزرینه در
 (لیک تطاولنک فاعلیدر لیلک تذکیر خطاب ایله در نقدر نفسک خطابنده
 تأیث شایع ایسه و بوکا دلیل ولم ترقد تذکیر خطاب ایله اولسیدر و بوراده
 متکلمدن مخاطبه التفات وارددر مقتضای ظاهرلیلی دیمک ایدی بعضیلر لیلک
 علی طریق التحریددر و التفات دکدر دیمش و بوکا شرح کشفده شویله
 جواب ویرلدیکه تجرید ایله التفات میاننده منافات یوقدر جائزدرکه بر اعتبار ایله
 تجریددر و بر اعتبار ایله التفات اولور و بو جواب شویله رد اولندیکه تجریدک
 مناسبی منتزع ایله منتزع منهک مغایرتنه مبنیدرکه حتی وصفده مبالغه قصد
 اولنان شی انک اوزرینه ترتب ایله امامدار التفات اتحاد معنی اوزرینه درکه
 صورت اخراده اراده معنادن مراد اولنان شی حاصل اولور (فاضل یقینی درکه
 ابوعلی وابن جنی وابن اثیرک لیلک تجریددر التفات دکدر دیو حکملری دخی
 بونی تأیید ایدر حسن چلبی مرحوم دیرکه صواب اولان اگر لیلک التفات حمل
 اولنورسه تجرید اولماز و اگر تجرید عد اولنورسه التفات اولماز (بالا تمده اولان
 باقی معناسنه اولوب تطاولنک ظرفیدر ائمده فتح همزه و سکون ناء مثله وضم میم
 ایله بر موضعک اسمیدر بوراده مراد بودر و همزه و میمک کسریله دخی مرویدر
 بور وایته کوره فیومی کحل اسود دیدکریدر معادنی مشرقده اولور دیمش بعض
 فقها کحل اصفهانی بودر دیمش جوهری کند و ایله اکتحال اولنان بر حجردر
 دیمش قاموسده ائمده احمد و زندهدر و میمی مضموم اولور دیمش (و نامده اولان
 و احوالیه در یا خود تطاول اوزرینه عاطفه در (الحلی نامنک فاعلیدر الحلی حزن
 و همدن خالی معناسنه در (ولم ترقد نام الحلی اوزرینه معطوفدر (ترقد نوم
 معناسنه اولان رقاددن مأخوذ فعل خطابدر بونکله نفسنه خطاب ایدر

بات کچه ایدی دیمکدر و مستری نفسه عائدر (بات صارت معناسنه
) لهده اولان ضمیر نفسه عائدر لیله بات کله سنک اسمیدر (کلیله ذی العائر
 الارمد محلا منصوب بات کله سنک خبریدر مزستری له بات کله سنک
 خبریدر) کلیله ذی العائر الارمد محلا مرفوع لیله تک صفتیدر دیدی
 باتده اسناد مجازیدر بونکله بیله که مقیددر و باتده اسناد حقیقی
 و مطلقدر بویه اولنجه بینهماده عطف بحسب الظاهر احد متباینی
 اخرک اوزرینه عطف اولور و بحسب الحقیقه مقیدی مطلق اوزرینه
 عطف اولور (عائر کوزک حال وجعه آدینی قذای رطیدر الارمد
 ذی العائر تک صفتیدر کسر ایله رمدن مأخوذدر کوزی تحریک ایتدی
 دیمکدر بعضیلر عائر و رمد بر معنایه در ذی العائر رمد چشم صاحبی
 دیمکدر دیش مراد قلق واضطرارده نفسنی عائر ارمدا صاحبنه تشبیهدر
 و کچه سنی طولده عائر ارمدا صاحبنک کچه سنه تشبیهدر اوقدر وارکه
 کلامده اخصر ایلدی (و ذلك شو ایکی بیتده مذکور سوء حاله اشارتدر
 یاخود تطاول لیله و مشاقدن ذکر اولنانه اشارتدر نبأ مفردانده ذی شان
 اولان خبره دیرلر دیش جانی جمله سی نبأ کله سنک صفتیدر (خبرته فعل
 مجهولدر اعلمته معناسنه ضمیری نبأ عائدر (عن ابی الاسود خبرته یه
 متعلقدر بعضیلر بوخبردن مراد ابوالاسودک پدرینک قتلی خبریدر
 دیدی صاحب تنصیص دیرکه کلمه عن بعد و مجاوزه معناسنه در
 و محرفون الکلم عن مواضعه . آیت جلیله سننده اولدینی کبی یاخود
 من معناسنه در . و یعفوا عن السيئات . نص کریمنده اولدینی کبی یاخود
 با معناسنه در . و ما یطق عن الهوی . آیت کریمه سننده اولدینی کبی
 و ابوالاسوددن مراد بوخبر سوئی مخبردر یاخود مخبر عنه در خفی بیورلیه که
 بو ایات ثلثه ده اوج التفات واردر اما بیت اولده حکایه دن خطاب التفات
 واردر زیرا قیاس تطاول لیلی دیمک ایدی بو تقریر مرور ایتدی و بیت
 ثانیه خطاب دن غیبه التفات واردر زیرا و بات دیدی قیاس ایسه
 خطاب اولمق اوزره و بت ایدی ولم ترقد ایله و بات لهده التفات
 یوقدر زیرا ایکسیده ماسبقلرینک ظاهری اوزره جاریلردر و بیت ثالثه
 غیبتدن حکایه یه التفات واردر زیرا جانی ده قیاس جاء ایدی
 (معنای ایات ثلاثه) ای نفس ائمه نام موضعده لیلک اوزادی یعنی

ممدوحكك قتلى خبرى مسموعك اولوب جزنكدن ناشى سهر ايلديككدن
 كيجهك اوزادى حال بوكه جزندن خالى اولان اويودى اى نفس سن اويومادك
 يعنى ممدوحكك قتلى خبريله محزون اوليان كيمسه خواب راحتده اولدى سن
 ايسه محزون اولديغككدن سهر ايدوب اويومادك و نفس يتوتت ايتدى و كيجه
 دخى نفس ايچون قلق واضطر ابده رمد چشنى اولانك كيجهسى كى يتوتت
 ايتدى و بو يتيدن مذكور اولان سوء حالك ياخود تظاول ليل و ذكر اولنان
 مشاقك منشائى ممدوحكك قتلى خبرندندر كه اول خبر بكا كلدى اصلا كذبه
 احتمالى يوقدر زيرا انى بن ممدوحك اوغلى ابوالاسوددن استماع ايلدم و بو
 ابيات ثلثه نك لفظى خبر معناسى ائمه نام موضعه كندويه اصابت ايدن
 محن و شدائدن تفجع و توجعدر

(نحن الذين صباحوا الصباحة . يوم النخيل غارة ملحاحا)

بو بيت بحر سريعك ضرب مكسو فندندر تقطيعى (نخيلدى) مستفعلن
 نصبيحص (مفاعلن مطوى (صياحا) مفعولن مكسوفه (يومنخى)
 مستفعلن (لغارن) مفاعلن مطوى (ملحاحا) مفعولن مكسوفدر (قائلى
 شعراى جاهليه دن ابو حرب اعلم عقيلى در بعضيلر روه در ديمش (نحن
 متكلمندن) (الذى غيبته التفات ايتدى (صبوحوى عرب اعدا اوزرينه هجوم
 ايلدیلر ديچك برده محازا استعمال ايدرلر (الصباحة ظرفيت اوزره منصوب
 صبوحونك ظرفيدر تقديرى وقت الصبح ديمكدر و الفى اشباع ايچوندر (يوم
 النخيل عربده عادتدر كه مقاتله لرى قننى محله و قننى شجر ك قربنده واقع
 اولورسه مقاتله ايلدكلرى يومى اكا مضاف ايدوب استعمال ايدرلر پس بوراده
 مقاتله لرى خوما اعاچنك قربنده اولمغله يومى نخيله مضاف ايدوب يوم النخيل
 ديدى (غارة بفته معناسه) (ملحاحا مرة بعداخرى ديچك برده استعمال اولنور
 تكرارى مفيددر مأخذى الحاحدر (معنای بيت) بزلر يعنى شول كيمسه لره
 صباح و قننى يوم نخيله مقاتله ايچون اعدا اوزرينه بفته و مرة بعد اخرى هجوم
 ايلدیلر خفنى بيورليميه بو تحرير ايلديكم شرح و معنى شيخم علامة الدنيا
 ابوالصفادن مختصر قراءت ايلديكم تاريخده على وجه الاوقات مسموعم اولوب
 طرح افكن بوادى نسيان اولسون ايچون هامش مختصره ثبت و كتب
 اولمش ايدى امامعولده تحرير اولنان شرح و معنى بودر كه نحن مبتدادر موصول
 مع صلته خبريدر موصولى الذون كتورديكنك نكتهسى مذكر سالم مجراسته

اجرادن اوتوریدر که هذیل وعقیلک لغته کوره حالت رفعمده واوایله رفع اولنور ابن مالک تسهیل شرحنده لغت طی ده نصر اللذون آمنوا علی الذین کفروا قولنه کوره اللذون ایکی لام ایله تحریر اولنور زیرا بناسنک حالتی حرفه شیده در و موصولک تعریفی عهد ذهنی ایله در دیدکریسه کوره لام تعریفدر دیش (الصباحا قولی ملافارینک سوزینه کوره من جهة التأكيد صبوحنک معناسنک برجزئی تصریحدر صبحه دینلور صباح وقتی اکاکندی دیکدر ونصبی ظرفیت اوزره در یاخود ضربت الضرب کبی مفعول مطلقدر يوم التخیله يوم نک نصی لقیته يوم الجمعة غدوذة اولدینی کبی ظرفیت اوزره منصوبدر (نحیل صیغه تصغیر ایله مدینه منوره علی مشرفها افضل الصلوة والتجیهه قریب برعین مانک اسمیدر ازهری ناحیه شامده بر موضعی اسمیدر دیوب بوراده مراد بودر دیش صفاتی عتابده حضر موته قریب بر موضعی دیش (غاره عدو اوزرینه اغارده دن اسمدر مغیرین تاویلی حالت اوزره منصوبدر یاخود تعلیل اولمق اوزره منصوبدر تقدیری لاجل الغاره دیکدر (ملحاحا الحاحدن مأخوذ منعام ومکثار کبی مبالغه صیغه سیدر الح المطر دینلور مطر دائم اولدی دیکدر یاخود ملحاح مصدردر یاخود نسبت معناسنه ذات الحاح دیکدر (معنای بیت) بزوم نخیلده اعدا اوزرینه غارت وزیاده الحاح ایدیچی یاخود غارت والحاح ایچون وقت صباحده صباح ایدن فرساتر

(طحابک قلب فی الحسان طروب • بعید الشباب عصر حان مشیب)

(تکلفنی لیلی وقد شط ولها • وعادت عواد یننسا وخطوب)

بوایکی بیت بحر طویلیک ضرب ثالث محذوفنددر ویت اول مطلع قصیده اولمغله عروضی دخی محذوفه قلنمشدر تقطیبی (طحاب) فاعول مقبوض (کقلبفل) مفاعیلن (حسان) فاعول مقبوض (طروبو) فاعولن محذوفه (بعیدش) فاعولن (شبابعص) مفاعلن مقبوض (رحان) فاعول مقبوض (مشیبو) فاعولن محذوفدر (تکلل) فاعول مقبوض (قیلیلی) مفاعیلن (وقد شط) فاعولن (طولیها) مفاعلن مقبوضه (وعادت) فاعولن (عوادنبی) مفاعیلن (نساو) فاعول مقبوض (خطوبو) فاعولن محذوفدر (قائلی) علقومه بن عبده بن النعمان بن قیدر حارث بن جبلة بن ابی سمرة الغسانی به انشا ایلدیکی قصیده سندندر (طحا صیغه ماضی معروف لازمدر اتسع

وذهب معنانه واستعمالده تعدیه سی ذهب کی باایله اولغله بك دیدی وكاف
 كرك مذكر وكرك مؤنث اعتبار اولنسون عندالجمهور تحریز طریقیه و عند
 السكاكى التفات طریقیه نفسه خطاب ایچوندر یعنی منکلمدن خطابه
 التفات ایچوندر زیراقیاس طحانی دیهلی ایدی بوصولده التفاتك فائده سی
 ازاله توهمدرکه قلب سنی جانب محبوبه کیدردی دیدکده مخاطب منکلمك
 غیریسیدر دیو توهم اولندی پس خطاب کندی نفسنه اولدینی فهم
 اولنسون ایچون التفات ایلدی (قلب طحانك فاعلیدر وتنکیری تفخیم وتعظیم
 ایچوندر (فی الحسان اطولده طحا کلمهسه متعلقدر دیدی مطولده طروب
 کلمهسه متعلقدر دیدی بوکا کوره ظرفك تقدیمی حصر وتخصیص
 ایچون اولور (حسان کسر حاء مهمله ایله حسناءنك جمعیدر تنصیصده دیرکه
 مقصوره اولان حسنی نك جمعیدر الله تعالینك . فهین خیرات حسان .
 قول شریفنده اولدینی کبی وبونی مختارات حسان الخلق والخلق ایله تفسیر
 ایلدیلر امامدوده اولان حسناءنك جمعی حسندر حمراء وحرر کبی بوراده
 اکثر شراح حذف کوزتمشدر بعضیسنده تقدیری فی طلب النسوة الحسان
 وبعضیسنده فی رجاء الامور الحسنه دیوب حسنانی حسنك جمعی قلمشدر
 (طروب قلبك نعتیدر (طروب فتح طاء وضمراء مهمله ایله کسر رایله اولان
 طربدن مشتق صفت مشبهدر کثیرالطرب معنانه طرب فتحه لریله
 هو ایدیه شدت فرح یاخود شدت حزن یاخود شدت سروردن افسانه
 عارض اولان خفتدر دیو تعریف اولمشدر بعض حواشیده حسندن حاصله
 خفتدر دیو واقع اولمش اما بویتك شارحی مرزوقی طربه حسانك مرادده سنده
 اولان نشاط معنانهدر دیش اطولده دیرکه بعید الشباب شابدنصرکه
 شبابه قریب زمانده دیمکدر بعدنك تصغیری قرب وتقرب ایچوندر بویله
 اولنجه عصر حان مشیب قولنه منافی اولور زیراشیب شبابك خلافیدر
 بوکا جوابده زمان شبابك اکثرینك بعیدی اولان زمان شیب مراددر دینلدی
 اگرچه (بعید الشباب قولی شابدنصرکه شیهه قریب زمانده دیو تفسیر
 اولونیدی منافات مندفع اولوردی هو ایدیه دیرکه بعید طحانك ظرفیدر
 وبعد زماننك تصغیری تقلیل ایچوندر بوسبیدن عصر حان مشیب قولنی
 بعیددن بدل ایلدی سید شریف مقتاح شرحنده دیرکه بعید طروبك
 ظرفیدر یاخود طحانك ظرفیدر وحين یاخود عصر ایکی روایته کوره یعنی

عصر حان یا خود حین حان روایتلرینه کوره بیعدن بدلدر پس بعید
الشباب عصر حان مشیب نك معناسی شبابك اعراض و تولیسی زمانیکه شباب
منصرم و منقطع اولمغه قریب اولدی و مشیبك زمانینك قریب و هجومی اوزرینه
اقبالی دیمك اولور سید شریف اكا اشارت ایدرکه بعیدالشباب و حین حان
مشیب نك ایکسیده ابدان اولمق اوزره شیء واحدك ظرفلری اولمقلقلرنده
منافات یوقدر زیرا مراد شبابك شبیه قریب وقتی و شبیبك اقبالی وقتیدر
حان الشیء دینلور وقتی کلدی و وقتی قریب اولدی دیمکدر (یکلفنی فاعل
مستتری قلبه راجعدر و یا متکلم مفعول اولیدر (ولیلی مفعول ثانیسیدر
و یکلفنی جمله سی مستأنفدر یعنی سؤال مقدره جوابدر تصویر ی بودرکه
ذلك القلب سگانه ایشلدی دینلدرکه جواب و یروب دیرکه ذلك القلب بکا
لیلابی تکلیف ایلدی و وصال و وصالنی بدن مطالبه ایلدی مطولده و شرح
مفتاحده لیلاده مضاف تقدیر ایلمشار عنایه ده کوسترلدی و یکلفنی قولی لیلی
جانبه و لیلانك وصاله توقان و انجذابنده استعاره در یا خود استعاره تخنیلیه
دیرکه قلبی من له الامرہ تشبیه ایدوب اكا تکلیف اثبات ایلدی تکلیف مأمور
اوزرینه مشقت و یرن شیئله امردر و لیلایه میل و وصالدن زیاده مشقتلی
قنی شی واردر (و تکلفنی تاء مثناة فوقیه ایله روایت اولندی بوکا کوره
ایکی توجیه ایلمشار بری لیلایه مسند اولوب مفعولی مخذوف اولور تقدیری
شدائد فراق لیلی دیمك اولور و بری قلبه خطاب اولور بو تقدیرجه غیبتدن
خطابه التفات اولور (وقد شطده و او حاله در قد تحقیقه در شط بعد
معناسنه صیغه ماضیء معروفدر اوزاق اولدی دیمکدر (ولیها شط نك
فاعلیدر ولی قرب معناسنه مصدردر و ضمیری لیلایه عائدر و عادات
(عواد بیننا و خطوب جمله سی علی طریق التذیل شط جمله سی اوزرینه
معطوفدر (مرزوقی دیمشکه عادتت یا معاداتن مأخوذ عداوت ایتدی
دیمکدر بوکا کوره معنی کویا صوارف و خطوب اكا عداوت ایدر ایددی دیمك
اولور یا خود عادیه دودن مأخوذ رجوع ایلدی دیمکدر بوکا کوره معنی
بینمزده حلول ایدن عوائق و موانع اولدن اولدنی شی اوزرینه رجوع ایلدی
دیمك اولور (عواد تقدیرا مرفوع عادت کله سنك فاعلیدر و عادیه کله سنك
جمعیدر عاتقه دهر و صارفة آوان و عارضه زمان معناسنه در (بیننا بر مقدر حلوله
متعلقدر (و خطوب عواد اوزرینه معطوفدر (خطوب ضم حاء معجمه ایله خطب

که سنک جمیدر صعب عظیم اولان امره دیرلر بوراده خطوبدن مراد شداندن امور عظام در یاخود سخن زماندر (معنای بیتین) ای نفس حسناری طلبیده کنیر الطرب اولان قلب عظیم سنی کیدردی شباندنصره شیده قریب زمانده یعنی شباب تولی واعراض ایدوب منصرم ومنقطع ومقرض اولدینی زمانده بوندن بدل شیک قریب وهجوئی اوزرینه اقبالی زماننده اول قلب لیلانک وصالی بکا تکلیف ایدر حال بوکه اول لیلانک قرب وصالی بعیدا ولدی وینمزه حلول ایدن عوائق وموانع دهر وشدائدک عظامی عداوت ایتدی یعنی وصالدن مانع اولدی یاخود اولدن اولدینی شیده رجوع ایتدی بویتده شاعر ایچون تحسرو قلبنک لیلایه میل وطلبنده تکلیفی انکارده زیادهک واردر

(مثل الامیر یحمل علی الادهم والاشهب)

قبعثری نام شاعرک کلام منشوریدر سبب ورودی بودرکه قبعثری ادباندن بر جماعت ایله بستانده اوتورلردی وحصرمک موسم وزمانی ایدی (حصرم حاهمهمله نک کسری وصاد مهمله نک سکونیه اول عنبرکه ترکیده قورق دیدکلریدر مجلسده حجاج ذکر اولندی اول حینده (سودالله وجهه وسقانی من دمه وقطع عنقه) دیدی یعنی الله یوزینی سیاهلندر سن وقانندن بی سوارسن وکرداتی قطع ایلسون دیدی پس قبعثرانک بوکلامنی حجاج استماع ایدوب حضورینه احضار وعتاب وتهدید ایلدکده در عقب قبعثری بوکلامله حصرمی مراد ایلدم دیدی صکره حجاج دخی متوعد اولدینی حالده (لاحملنک علی الادهم) دیدی یعنی ای قبعثری البته سنی ادهمه بندیر برم دیدی حجاجک مرادی قید ایدی زیرا قیده ادهم دیرلر بعده قبعثری حجاجک بوکلام وعیدینی معرض وعده چیقاروب ترقب اولنان شیک غیری ایله تلقی ایدوب (مثل الامیر یحمل علی الادهم والاشهب) دیوب حجاجک کلامنده اولان بیاضی کیده روب سوادی غالب اولان فرس ادهمه حمل ایلدی واکا بیاض غالب اولان فرس اشهبی دخی ضم ایلدی حجاجک ایسه ادهمدن مرادی انجیق قید ایدی پس قبعثری فرس اوزرینه حمل امیرک قصد ایلدیکی شیدن اولی اولدینغه تنبیه ایلدی حاصل معنی شول کیمسه که غلبه وکرم ومال ونعمتده امیر مثللی اوله در بند ایدوب جزا ایلمکدن اکا اعطایتمک جدیروسزادر دیمک اولور بوندنصره حجاج قبعثرایه (انه حدید) دیدی یعنی ادهم حدید در دیدی در عقب قبعثری حدیدی حجاجک مرادنک خلافتنه حمل ایدوب (لان یکون حدید اخیر من ان یکون بلیدا) دیدی

یعنی انک حدید و قوی اولقلغنی بلید و قبل و سست اولقلغندن خیرلیدر دیدی

(ومهمه مغبره ارجاؤه • کائن لون ارضه سماؤه)

بویت بحر جزک خبن بیتنددر تقطیبی (ومهمهن) مفاعن مخبون (مغبرتن) مستفعلن (ارجاء هو) مستفعلن سالمه (کائن لو) مفاعن مخبون (نارضهی) مفاعن مخبون (سماهو) مفاعن مخبوندر (قائلی رؤبه بن المعجاج نام شاعر در بونکله مفازه و صحرائی غبره واسوداد ایله وصف ایدر ومهمه ده اولان و او رب معناسه در (مهمه میمک فتحه لری میاننده هانک سکونیه مفازه بعیده و صحرا و پیدا معناسه در معلوم بیوریه که بوقیر عصام الدین بیک یوز الی طقوز تاریخنده شیخ ابوالصفا علامه دنیا الشیخ ابراهیم الحلبي مدالله ظله حضر تلرندن مختصر معانی قراءت ایدر ایکن بیوردیلر که شیخ علامه عالم السید علی السیواسی قدس سره دن جامع ازهرده بیک یوز او توز طقوز تاریخنده مختصر معانی قراءت ایدر ایدم بویته کلدکده صحرايه مهمه تسمیه سنی شویله تقریر ایلدیلر که صحرايه سالک اولان کیمسه کنندیسنی و رفیقنی اعدا و حیوانک ضرر لرندن محافظه ایدوب صدالرینی استماع ایتدرمک ایچون کفتاره اغاز کزند ایتدکجه مره بعداخری بر لرینه اسکت اسکت معناسه مه مه دینکلرندن صحرايه مهمه تسمیه اولمشدر خفی بیوریه که صحرا معناسه اولورسه مهمه متصل تحریر اولتور اسکت اسکت معناسه اولور ایسه مه مه منفصل یازیلور ایکیسیده بوقطعه ده واقع اولمشدر • اسرع و سر طالب المعالی • بکل واد وکل مهمه • وان لخی عاذل جهول • وقل له یاعذول مه مه • معناسی ای طالب معالی هر وادی و صحرايه سرعت ایله و یوری اگر بر عاذل جهول لوم ایدر سه اکا ای عذول سکوت ایله سکوت ایله دیوسوبله دیکدر (مغبره غبره ایله متلونه معناسه اسم مفعولدر غبره غباره شیه اولان لونه دیرلر (ارجاؤه مغبره کله سنک نائب فاعلیدر اطراف و نواحی معناسه مقصور اولان رجا کله سنک جمعیدر تنیه سی رجوان کلور و ضمیری مهمه لفظنه راجعدر و مغبره ارجاؤه جمله سی مهمه نک نعتیدر (کائن تشبیه ایچونددر لون ارضه نصب ایله کائن نک اسمیدر (سماؤه رفع ایله کائن نک خبریدر و ضمیری مهمه لفظنه راجعدر و سماؤه حذف مضاف وارددر تقدیری لون سماؤه دیکدر پس مصراع اخیر باب قلیدندر ان شاء الله بیته معنی ویرر ایکن کوستریلور قلب اجزاء کلامک برینی آخرک مکاننه و اول آخری برینک مکاننه قیلمغه دیرلر (معنای بیت)

بعید المسافه و صاحب خطر و مخافه چوق صحرا و مفازه وارد در که ریاح
مختلفه نك هب و بندن اطراف و نواحی غبره ایله متلونه در گویا ساسنك
لونی كثرت غباردن ارض غبراسنك لونیدر بوراده اعتبار لطیف وارد در که
لون سمایی و صفده اولان مبالغه در بو مبالغه در قلبدن نشأت ایدر حتی لون
ارض لون سمایه لون غبره دره تشبیه اولندی و مع هذا ارض لون غبره دره اصلدر
توضیح کلام بودر که مقتضای ظاهر اغبرارده سمایی ارضه تشبیه ایلملیدی زیرا
اغبرارده ارض سمان اقوی در لکن غبره ایله سمایی و صفده مبالغه درن اوتوری
تشبیهی قلب ایلدی و ارض و سمانك مهمه لفظنه اضافتی مجازدر اطولده دیر که
کائن لون ارضه سماؤه قولی قلب و حذف اولیه رق تفسیر ممکن در یعنی
ارضدن بر مرتبه دره غبار قالموب مترکم اولدی که سمایه متصل اولدی گویا سما
ارضه متصل اولدی لونك جسمه اتصالی کی گویا لون ارض نفس سما اولدی
(فلما ان جرى سمن عليها . كما طينت بالفدن السیاعا)

بو بیت بحر و افرك ضرب اول مقطوفنددر تقطیعی (فلما ان) مفا عیلن
مغضوب (جرى سمن) مفاعلتن (عليها) فعولن مقطوفه (كما طین)
مفا عیلن مغضوب (تبفدنس) مفاعلتن (سییاعا) فعولن مقطوفدر
(قائل قطامی نام شاعر در ناقه سنی سمن ایله وصف ایدر لما شرطیه در
جوابی بیت آتی در که ان شاء الله تعالی شرح اولنسه کر کدر (ان جراده
ان مصدریه در جرى صیغه ماضی معروفدر سمن کسر سین و فتح میم ایله
چری نك فاعلیدر (علیها در اولان ضمیر ناقهیه راجعدر (طینت تطیندن
ماخوذدر تطین جداره چامور سورمك و چامور ایله جدازی تسویه ندر مکه
دیرلر (بالفدن طینتیه متعلقدر ظاهرده طینت نك مفعول غیر صریحدر
اما معنی و حقیقتده بالسیاعیه مسلط اولوب تقدیری كما طینت الفدن بالسیاع
اولور بو تقدیرجه الفدن مفعول صریحی بالسیاع مفعول غیر صریحی اولور
ان شاء الله تعالی بیته معنی ویرر ایکن کوستریلور (فدن فا و دال مهمله نك
فتحله لریله گوشك قصر معناسنه در (السیاعانك الفی اشباع ایچوندر (سیاع
کسر سین مهمله ایله چامور یاخود کر چه دیرلر مسیاع سورجك آتیه دیرلر
قاموسده سیاع سحاب وزنی اوزره صمانلی چامور در دیش (معنای بیت) و قناکه
ناقمه سمن جریان ابتدیه یعنی کلوب جمیع اعضاسی طولوب هز الدن ناشی

القطامی بالضم لقب شاعر
من تغلب

طشره چقان کموکاری دوزلندی وقوی اولدی ایسه سنک قصری جامور یاخود کرج ایله چامورلیوب صیوایوب یوکسکنی والچقنی دوزلندیکنک وقوی قیلدیغک کبی علو وار تفاعده ناقه بی قصره تشیه ایلدی اطولده دیر که تقدر مصراع ثانی ناقه بی سمن ایله وصفده مبالغه بی متضمن ایسه بیله بونکله ناقه نك بدنده اصل اولان لحم مکتسبه اشارت ایلدی ومعروض سمن فرع اولدی نکه سیاع اصل قیلنوب قصر سیاعک طنبی منزله سنده قیلندی لکن بو طبعدن بعیددر زیرا طینت السیاع بالفدن قولمز اذهانک استهجان واذانک استقباح ایلدیکی شیدندر

(امرت بها الرجال یا خذوها . ونحن نظن ان لن نستطاع)

تقطیعی (امرت بها) مفاعلتن (رجالیا) مفاعلتن (خذوها) فعولن مقطوفه (ونحن نظن) مفاعلتن (ان لن نس) مفاعیلن معصوب (تطاعا) فعولن مقطوفدر (امرت متکلم معروفدر بهاده اولان هاناقه به عائددر الرجال امرتک مفعولیدر (یا خذوها امرتک علتیدر یاخذونک فاعل مستتری رجاله عائددر وهاینه ناقه به راجعدر (نستطاعا صیغه مجهولدر نائب مستتری ناقه به عائددر والفی اشباع ایچونددر (معنای بیت) بنده اول ناقه ایله رجاله امر ایلمکه اول ناقه بی حمل افعال ایچون اخذ ایتسونلر و بزلرطن ایدرزکه اول ناقه کمال قوتندن البته اطاعت اولنور دکلدر یعنی اطاعت ایتمز مرادی ناقه نك کمال قوتنی بیانددر

(ومن يك امسى بالمدنية رحله . فاني وقيار بها لغريب)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثالثنددر تقطیعی (ومن ی) فعول مقبوض (کامسابل) مفاعیلن (مدین) فعول مقبوض (ترحلهو) مفاعیلن مقبوضه (فانی) فعولن (وقیارن) مفاعیلن (بهال) فعول مقبوض (غریبو) فعولن (فانی صابی بن حارث برجمی نام شاعردر حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه نك زماننده محبوس ایکن سویلمشدر شرح ایضاحده دیمشکه (من شرطیه در جزاسی حذف اولنوب مقامنه غیریسی اقامت اولمشدر تقدیری من یمسی بالمدینه رحله فایمس وانی لامس بها دیمکدر یعنی مدینه ده کیجه لین کیجه لسون بن اوراده کیجه لم زیرا بن غریم غریب ارتحال اوزرینه غریمت ایدر اولور (حسن چلبی مرحوم دیمشکه نك اصلی یکون ایدی من شرطیه ایله نونک حرکه سی اسقاط اولمغله واودن نوندن اجتماع ساکنین

(اولدی)

اولدی دفعیچون واو حذف اولنوب یکن اولدی بو کله کثرت استعمالی اولوب تخفیفدن اوتوری نون دخی حذف اولنوب یک قالدی بعضیلر نونک حذفی آخرده واقع اولوب نون اعرابه مشاهتدن حذف اولندی دیمش بعضیلر تنوینسه تشبیهدن اوتوری حذف اولندی دیمش. (رحله امسانک اسمیدر) (رحل فتح راء وسکون حاء مهملتین ایله منزل معناسه در وضمیری من لفظه عائددر پس امسانک مکانه اسنادی مجازدر و مجازی ذکر محل اراده حال طریقهدر زیرا رحلدن مراد اهلیدر (بالمدنیة امسانک خبیردر یاخود مبتدا مع خبره امسانک فاعلندن یعنی من شرطیه یه عائد اولان فاعلندن حالدر و ممکندر امسانک فاعلی من لفظه ارجاع ایدوب بالمدینة رحله جمله سی خبر اوله یاخود امسی نامه اولوب جمله واوی متروک حال اوله خرجت مع البازی علی سواده اولدینی کبی ورحله نك ظرفیت اوزره نصبی جائز دکدر زیرا فی تقدیرینه قابل مبهم دکدر کذا فی الاطول (قیار فتح قاف ایله قاموسده صابی بن حارثک جمله نك اسمیدر یاخود فرسنگ اسمیدر دیمش سید شریف یاخود غلامنک اسمیدر دیدی (لغریب قیاردن خبر اولمق جائز دکدر زیرا مبتدیانک خبرینه لام دخولی قلیدر یاخود لامک دخولی هو تقدیر نسز معدومدر ان نك خبرنده کثرتیه بیله و قیاردن وان دن ایکیسندن معا خبر اولمق جائز دکدر معمول واحدده مختلفینک عملنک بطلانندن اوتوری و قیارده اولان واو مفردی مفرد اوزرینه یاخود جمله بی جمله اوزرینه عطف ایچوندر ایکیسنه کورده قیارك ان نك خبری اوزرینه تقدیمی قیارك وصاحبنک اغترابده تسویه سندن اوتوریدر یاخود غربت اوزرینه تحسری تا کیده اعتراض ایچوندر خفی بیورلمیه قیار مسند الیه در مسندی اولان غریب لفظنک ترکنک نکته سی ضیق مقام یعنی محافظه وزن و عبثدن احتراز ایچوندر (معنای بیت) مدینه ده منزلی کیجه لین یعنی کیجه لین اهل منزل کیمدر اول کیسه کیجه لسون زیر ابن و بنم قیار نام فرسم یاخود جمله یاخود غلام اول مدینه ده تحقیق غریبلرز غریب ایسه ارتحال اوزرینه عزیمت ایدر بریده قرار و ارام ایلمز دیمکدر بو بیتک لفظی خبر معناسی اغترابی و وطنندن بعدی اوزرینه تحسردر

(نحن بما عندنا وانت بما عندك ارض والرأى مختلف)

بو بیت بحر منسرحک ضرب اول مطوبسندندر تقطیعی (نحن بما) مقلعان

مطوی (عندناو) فاعلات مطوی (انتبا) مفتعلن مطویه (عندك را) مفتعلن مطوی (ضتور رأی) مفعولات (مختلفو) مفتعلن مطویدر (قائلی قیس بن خطیمدر بعضیلر قائلی عمرو بن امری القیس در دیش (نحن مبتدادر خبری محذوفدر وحذفك نکته سی بیت سابقه ذکر اولاندر که قصد اختصار و ظاهره بناء عشدن احتراز و توجع سبيله مقامك تنك اولسی و محافظه و زندر پس بوراده محذوف بیت سابقك عكسنه ثانیك قرینه سبيله اولك خبریدر تقدیری نحن بما عندنا راضون دیمکدر (بما عندنا مقدر اولان راضون کلمه سنه متعلقدر (بما عندك راض کلمه سنه متعلقدر و مصراع ثانیده انتنك خبری اولان (راض نحن دن خبر اولق جائز دکدر زیر امفرددر نحن ایسه جمعدر (والرأی مبتدادر خبری محذوفدر (رأی اعتقاد معناسنه جمله سی حالیه در دیشار (معنای بیت) بزلر عندمزده اولان الله تعالینك ویردیکی و تقسیم ایلدیکی مال و غیر ماله راضیلر زوسن دخی عندکده اولانه راضیسن انده منازعه و محاسده مز یوقدر حال بوکه هر بر رأی و اعتقاد بونده مختلفدر و بو بیتدن مراد ای ناسك حاللرندن تعجبی اظهاردر حاصلی هر کسه ازله اولان قسمت حق نه ایسه اوله جقدر واکا راضی اولوب ترهاتدن کف لسان ایتملی ایکن تعجب ایدرمه که هر بری قسمتته راضی اولیوب قسام حقیقی حقنده کونا کون ترهات ایلدک لرنندن ماعدا بر برینه حسد و منازعه ایدرلر دیمک ایستر بو معنی شرا حک ویردک لریدر اما مز سترینك ویردیکی معنی بودر که بزم عندمزده اولان اعتقادات و افعال عاداته راضیلر ز سنده بولردن عندکده اولانه راضیسن لکن آرا و افکار و طرائق و اعمال مز مختلفه در صلاح و صدق و خیر و حق اولانه الله تعالی عالمدر یعنی بزم طریقمز سزك طریقکردن خیر لودر بو الله تعالینك بیوردینی (کل حزب بما لدهم فرحون) قول شریفی کیندر

(ان محلا وان مرتحلا . وان فی السفر اذ مضوا مهلا)

بو بیت بحر منسرحك ضرب مطوی سنندندر تقطعی (انمحال) مفتعلن (لنوا ن) مفعولات (مرتحلا) مفتعلن مطویه (وانفس) مفاعلن محبون (سفر اذم) فاعلات مطوی (ضومهلا) مفتعلن مطوی (قائلی اعشی در محل مصدر میمی در حلول معناسنه مرتحل بودخی مصدر میمی در ارتحال معناسنه فی السفر اننك خبریدر ظرف اولدیغندن اسمی اوزرینه تقدیم اولمشدر (سفر فتح سین مهمله و سکون فائله سا فرک جمعیدر صحب صاحب

کبی از مضوا اگر از کله سی وقت معناسنه اسم اولوب ظرف اولمازسه
 السفردن بدل اولور بوکا کوره معنا تحقیق سفرده بوندن بدل مضیلری زماننده
 دیمک اولور اگر ظرف اولورسه فی ایله معانی السفردن بدل اولور لکن معنی بر در
 شرح مفتاحده سید شریفک تحقیقی بودر تنصیصده دیرکه بو از انجق خوای
 کلامدن مستفاد حرف تعلیلدر زیرا ضربته از اساء دینلده کده خوای کلامدن
 مستفاد معنی آتی ضربم اساءتی ایچوندر دیمک اولور لکن ظاهر لفظدن مستفاد
 اولان وقت وزمان معناسنه (مهلا ان نک اسمیدر (مهل فتحه لر ایله مطولده
 بعد و طول ایله تفسیر اولمشدر اما صدر الافاضل تقدم ایله تفسیر ایلمشدر مهلا
 یرینه مثلاً روایت اولمشدر بوکا کوره امواتده احیایه مثل وعبرت واردر دیمک
 اولور (معنای بیت) تحقیق دنیا به بزم ایچون حلول واردر وینه بزم ایچون دنیادن
 آخرته ارتحال واردر و تحقیق آخرته مسافر لرده بونلردن بدل مضیلری زماننده
 تقدم یا خود آخره مثل یا خود آخره آخردن بعد و طول واردر یعنی آخرته سفر
 ایدنلر کتدیلهر و اوزادیلر انلره رجوع بو قدر و بز لرده عن قریب اثر لری اوزره یز
 بو بیتده حکمت و بزه تبصره و عظه و نصیحت واردر خفی بیورلیه بوراده
 جز ما و قطعاً ظرف اولان مسند حذف اولندی تقدیری ان لنا محلا وان لنا
 مرتحلاً دیمکدر پس بو حذفک نکته سی قصد اختصار و اقوای دلیلین اولان
 عقله عدول و ضیق مقام یعنی شعر اوزرینه محافظه و استعماله اتباعدن
 اتوری و استعماله اتباع ان مالا وان ولدا مثلیده حذف مطرد اولدینی
 ایچوندر تقدیری ان لنا مالا وان لنا ولدا دیمکدر حتی سیویه کتابنده
 بو حذفه بر باب وضع ایدوب هذا باب ان مالا وان ولدا دیدی

(لیک یزید ضارع لخصومه . و محتبط مما تطیح الطواجی)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (لیک) فعول مقبوض
 (یزید ضا) مفاعلن مقبوض (رعنل) فعول مقبوض (خصومتن) مفاعلن
 مقبوض (ومخت) فعول مقبوض (بطن مما) مفاعلن (تطیحط) فعولن
 (طواجی) مفاعلن مقبوضدر (قائلی ضرار بن نهشلدر یزید بن نهشله مرثیه
 ایلدیکی قصیده سننددر (لیک منی للمفعولدر یعنی امر غائب مجهول وزنی
 اوزره در یزید لیک نک نائب فاعلیدر یزیده وزن فعل و علمیت اولدیغندن
 غیر منصرفدر (ضارع ضاد معجمه ایله عاجز دلیل معناسنه اسم فاعلدر و بو ضارع
 فعل محذوفک فاعلیدر تقدیری بیکه ضارع دیمکدر و بو بیکه ضارع کندینک

قرینه سی اولان سؤال مقدرک جوابیدر وسؤال مقدر من بیکه در
 وبو سؤال وجوابک تصویر ی بودر که یزید بن نهشل اغلنسون دیند کده
 اکاکیم اغر دیو سؤال اولنوب اکا ضارع و ذلیل اغر دیو جواب ویرلدی
 اما لیک مبنی للفاعل اولوب یزید نصب ایله لیک نک مفعولی و ضارع
 فاعلی اولسی بزم صد دنده اولدیغمز مدحدن اولماز زیرا مبنی للمفعول
 اولسی مبنی للفاعل اولسنک اوزرینه خطیب دمشق علامه سعدک
 تقریرلرینه بناء اوج وجهله رحمان وفضلی واردر (اولکی وجه لیک
 یزیددن بکانک اسناد اولندینی باکی اجمالاً بنور من بیکه سؤال مقدردن
 بکانک اسناد اولندینی فاعل معلومک تعینی بینور بیکه ضارع جوابندن
 بکانک اسناد اولندینی فاعل تفصیلاً بنور معلومدرکه اوج کره اسناد
 اقوی واولا اجمال ثانیاً تفصیل نفسنده اوقع واولی اولغله مبنی للمفعول
 اولسی مبنی للفاعل اولسی اوزرینه ترجیح اولندی (ایکنجی وجه یزیدرف ایله
 مسند ایله جزء جمله اولغله فضله دکدر اما مفعولیت اوزره منصوب
 اولسه فضله اولور (اوجنجی وجه فاعلی بلمک نعمت غیر مترقبه نک حصولی
 کیدر زیرا فاعلی ذکرده کلامک اولی سائلی مطمع دکدر بویله اولنجه
 فاعل من غیر ترقب رزق اولور بو ایسه الذدر (اما مبنی للفاعل اولسه فاعلی
 ذکرده کلامک اولی سائلی مطمعدر (لخصومه ضارع کله سنه متعلقدر
 جار و مجرور ده یعنی ظرفده رایحه فعل کافی اولدیغندن ضارعک نفی
 واستفهام و موصول و غیریدن بر شیه اعتماد اتمسی لازم دکدر بو تقدیره
 کوره معنی دیمک اولور که ذلیل اولان و خصمایه مقاومت و مقابله دن عاجز
 اولان کیمسه یزیده اغر زیرا یزید اذلاء و عجزه وضعفایه ملجأ و ظهیر و معین
 ایدی و مقدر بیکه تعلق من جهة المعنی قوی دکدر زیرا بو تقدیرجه
 بکا خصومت اجلیچون اولوب ممدوح ایچون اولماقی لازم کلور (و مختبیط
 ضارع اوزرینه معطوفدر مختبیط شول کیمسه در که احسان ایچون وسیله
 سز سکا کله و سؤالی ناسدن کرلیه زیرا فی الاصل اهل ثروت ایدی
 سؤال ابتلاسی مالی مهلکات اهلاک ایتدیکی اجلدندر و سلطان العارفین
 ملا جامی قدس سره حضر تازی مختبیط من غیر وسیله سائله دیرلر دیو
 جامع و مانع تعریف بیوردیلر و اطولده فاضل محققک تحقیقی بودر که ضارع
 ایله مراد یزیدک و فائسندنصرکه ذلیل اولاندر و مختبیط ایله مراد یزیدک

وفاتند نضکره سؤاله مبتلا اولاندر و بونی لیک مضارع اولوب استقباله دالالت ایتمسی دخی تأیید ایدر زیرا حیاتنده خصومات و مهلکانی دافع و بونلر حیاتنده اصلا واقع دکل ایدی و بر متمولک مالی اهلاک اولتماز ایدی حتی خصومت ایله بر کیمسه ذلیل اوله خفی اولمیکه بو احتمالده یزید ناسی ظلمدن حمایه ایدر دیو کمال مدح واردر (تطیح اطاحه دن مأخوذدر اطاحه اذهاب و اهلاک معناسنه (طوایح علی غیر القیاس مطیحه نک جمعیدر لواقع ملحقه نک جمعی اولدینی کبی طوحته الطوایح و اطاحته الطوایح دینلور طوحته المطوحات و اطاحته المطیحات دینلمز (نما محتبظ کله سنه متعلقدر و ما مصدریه در بو تقدیرجه معنی دیمک اولور که بغیر وسیله سؤال ایدن یزیده اغلر اول سائلک مالی مهلکات اهلاک ایتدیکی اجلدن زیرا یزید سائله بغیر وسیله اعطا ایدر یا خود بیک به متعلقدر یعنی منایا یزیدی اهلاکی اجلدن سائل بکا ایدر و تطیح ایکی تقدیره کوره ده ماضی معناسنه اولور زیرا سائلک بکسی مهلکات مالی اذهابدن نصکره و منایا یزیدی اهلاکدن نصکره اولمغله تطیح ماضی معناسنه اولور امامضارع حال ایچوندر پس مضارع دن ماضی به عدولنک نکته سی بو امر هائلک صورتی استحضار ایچوندر (معنای بیت) یزید بن نهشل اغلنسون کویا اکا اغلیان کیمدر دینلکده ضارعدر دیدی یعنی ذلیلدر و ذلیل اولان و خصمایه مقاومت و مقابله دن عاجز اولان کیمسه یزیده اغلر زیرا یزید اذلاء و معجزه وضعفایه ملجأ و ظهیر و معین ایدی و ذلیل اولان انکله خصماسنک کندویه اولان خصومتی دفع ایدر ایدی و نواب زمان و حوادث مهلکه مالی اذهاب و اهلاکدن فقیر و سائل اولان دخی یزیده اغلر زیرا یزید انیدخی اموال ایله اغنا ایدردی

(او کما وردت عکاظ قبیله . بعثوا الی عمر یفهم یتوسم)

بو بیت بحر کاملک ضرب سالمندندر تقطیعی (او کما) متفاعلن (ورد تعکا) متفاعلن (ظقیلتن) متفاعلن سلمه (بعثوا الی) متفاعلن (يعر یفهم) متفاعلن (یتوسم) متفاعلن سالمدر (قائلی ظریف بن تیم در ناس اوزرینه کثرت جنایات ایله نفسنی و صفده دیمشدر همزه و واوک سیبویه عندنده مکانلری مقلوبه در زیرا استفهام ایچون صدارت واردر بو تقدیرجه همزه مذکور اوزرینه داخل اولور و زمحشری عندنده مکانلرنده نایسته لردر و همزه

واوك معطوف اولدینی شی مناسب مقدر اوزرینه داخله در تقدیری
 اکما قصدت ووردت عكاظ ديمك اولور و بو همزه يا تقرر يا خود نفسنه
 تويخ و امرندن تعجب ايجوندر ديمش (عكاظ ضم عين مهمله و آخرنده ظاء
 معجمه ايله مکه مکرمه قربنده بر سوق و بازارك اسميدر) انده قبائل عرب
 سنهده بر کره تبایع و تناشد یعنی قراءت شعر و مفاخره ايجون مجتمع اولور
 و انده وقایع و حوادث واقع اولور و اسلامك ظهورینه دكين امرلری دائماً
 بو اجتماع ایدی مطرزی قرق التنجی مقامه نك شرحنده عكاظ مکه ايله
 طائفك میاننده در ديمش (عريف القوم نقيب و رقیلری ديمکدر و امرلرینه
 کفیل یعنی او مورلرینه عارف یا خود ناسك معروف و مشهوری معنلرینه در
 (یتوسم فعلنك مسند اولسی اخصر وجه اوزره تجددی افاده ايله بیله احد
 ازمنه ايله تقید ايجوندر معناسی اندن مره بعد اخری یعنی شیئا فشیئا لحظه
 بعد لحظه تأمل و فراست صادر اولور ديمکدر اگر چه متوسما دیسیدی
 بو معنای تجددی افاده ایتزایدی قیله نك بو عربی شاعره بعث و تسیرلرینه
 ایکی نکته تحریر اولمش بری شاعرك جنایتدن حذر دن اوتوری و بری
 شاعرك اوزرینه مفاخره لرینی عرضدن اوتوری زیرا شاعر رئیس الشرفا
 صاحب الرد و الامضادر پس بو ایکی غایتله کوره شاعر دن من جهة المفاخره
 استفهام تقرر ايجوندر بعضیلر استفهام نفسنه تويخ و امرندن تعجب
 ايجوندر ديمش (معنای بیت) مکه مکرمه قربنده عكاظ نام سوق و بازارده
 قیلله عرب قصد ایتدیلر می دخی وارد اولدیلر می یعنی اولدیلر اویله قیلله که
 کافل امرلرینی یعنی امورلرینك عارفی یا خود عندالناس معروف و مشهورینی
 بکا بعث و تسیر ایلدیلر اویله کافل امرلریکه مره بعد اخری کندندن تأمل
 و فراست صادر اولور و بونی بکا بعث و تسیرك نکته سی ایکیدر بری
 بنم جنایتدن حذر در و بری بن رئیس الشرفا صاحب الرد و الامضایم
 بو بیتدن مرادی هر قیلله اوزرینه بنم ايجون جنایه وارد نه زمان عكاظ
 نام سوقه وارد اولسه لر امرلرینه کافل اولان بی طلب ایدر ديمکدر

(لا یألف الدرهم المضروب صرنا . لكن یر علیها وهو منطلق)

بو بیت بحر بسیطك ضرب اول محبوبندندر تقطیعی (لا یألفد) مستفعلن
 (درهمل) فاعلن (مضر و بصر) مستفعلن (رتنا) فعلن محبوبه (لکینمر)
 مستفعلن (رعلی) فعلن محبوبن (هاوهومن) مستفعلن (طلقو) فعلن محبوبندر

قائلی نصر بن جویه یاخود جویه بن نصر در (یألف الفهـدن مأخوذ در
 (الدرهم لایألف نک فاعلیدر) (المضروب الدرهم نک نعتیدر) (صرتنا ظرفیت
 اوزره منصوب لایألف نک مفعول فیهی در اکـرچه بو مشهوردر
 احسن اولان الدرهم المضروب منصوب اولوب لایألف نک مفعولی اوله
) (صرتنا مرفوع اولوب لایألف نک فاعلی اوله بوتقدیرچه عدم الفت جانب
 صرهـدن اولور) (صرة ضم صاد مهمله وتشدید راء مهمله ایله ایچنده دراهم
 جمع اولنان شیئه دیرلر فارسیده همیان دیرلر صرهـنک ضمیر متکلم مع غیریه
 اضاقتک نکتهسی صره کنندی ایله غیرینسک میساننده مشترکه اولدیغی
 بیاندر یاخود عرف عامه مبنیدر یاخود افتخار ایچوندر (میرفاعل مستتری
 درهمه عائددر علیهاهه اولان ها صرهیه عائددر) (وهو مسند الیهدر ودرهمه
 عائددر وای حالیهدر ووزن ایچون هانک سکونیه قراءت اولغیدر) (منطلق
 مسنددر بو مسندی اسم ایرادینسک نکتهسی تجدد اعتبار ایتمکسزین
 صرهـدن درهمک انطلاقی ثابت ودائمدر دیمک اولمغله تجدد وحدوث قصد
 اولنان فعل ایله ینطلق دیمدی زیرا زید ینطلق نک معناسی زیددن اطلاق
 جزا جزا حاصل اولور دیمکدر حتی شیخ عبدالقاهر دیمشکه اگر اخباردن
 مقصود اثبات مطلق ایسه اسم ایله اولمق لایقدر واکر غرض ذلك الثبوتک
 زمانی اشعار ایله تمام اولورسه فعل ایله اولمق لایقدر وهو منطلق جملهسی
 مروردرن استفاد اولدیغنه کوره حال دائمه یاخود حال مؤکدهدر . وهم
 معروضون . نص کریمنده اولدیغی کبی (معنای بیت) مضروب ومسکوک اولان
 درهم کیسه مزده الفت ایتمز ایاهیچ صره کزه کیرمزمی دیو توهم اولندقدده
 توهمی دفع ایچون لکن ایله استدراک ایدوب دیرکه لکن اول درهم کیسه مزه
 مرورایدن حال بوکه اول درهمک صره مزدن انطلاقی وذهابی ثابت ودائمدر
 بویتدن غرضی نفسی جوودو سخا وکثرت انفاق ایله مدح وشنادر وبویتک اولی

(انا اذا اجتمعت یوما دراهمنا . ظلت الی طرق الخیرات تستبق)

در تقطیعی (انسا اذج) مستفعلن (تمت) فعلان (یومندرا) مستفعلن
 (همنا) فعلن مخبونه (ظلت الی) مستفعلن (طرقل) فعلن مخبون
 (خیراتس) مستفعلن (تبقو) فعلن مخبوندر (دراهمنا اجتمعت کله سنک
 فاعلیدر ظلت صارت معناسنه) (معنای بیت) تحقیق بزم برکون
 درهممز جمع اولسه طرق خیراته سبقت ایدر اولور حاصلی بزده اکلنمز

(فیا وطنی ان فاتنی بک سابق • من الدهر فلینعم لساکنک البال)

بو بیت بحر طویلك ضرب اول سالمندندر تقطیعی (فیاو) فعول مقبوض
 (طنی انفا) مفاعیلن (تیب) فعول مقبوض (کسابقن) مفاعلن مقبوضه
 (منده) فعولن (رفلینعم) مفاعیلن (لساك) فعول مقبوض (نكلبالو)
 مفاعیلن در (قائلی ابو العلاء معری در بغداددن معرہه کلدیکی حینسده
 دیدیکی قصیده سندندر (ان کلهسی استقبالك غیریسنده کان وواو وصلک
 غیریسنده قلیل استعمال اولدیغنه مثالدر بک ده بافی معناسنده در وکاف
 مجازا وطنه خطا بدر (سابق موصوف محذوفک صفتیدر تقدیری زمان
 سابق دیمکدر یاخود سابق مجاز احادث معناسنده در وجه تسمیه اول حادث
 ازله سبقت ایستدیکندن دینلمشدر (فلینعم شرطک جزاسیدر ایادی کبارک
 اصلاح ایلهدیکی بعض نسخ سقطده رونما اولان اعجامه کوره فتح عین ایله
 اولوب علم وزنی اوزره اولان نعمدن ماخوذ اولور اما ضم عین ایله اولورسه
 صحاحده ذکر اولتانه کوره ضم عین ایله اولان نعمدن ماخوذ اولور نعم لین
 اولدی دیمکدر و بو فلینعم کلهسنی صیغه مجهول ظن ایدن سهو اتمشدر
 (لساکنک فلینعم کلهسنه متعلقدر کافی وطنه خطا بدر (البال فلینعم کلهسنک
 فاعلیدر بال حال معناسنه مابالك دینلور حالک نیچدر دیمکدر قلب و رخاء
 نفس معنارینه ده کلور اما ایضاح سقطدن مستفاد اولان بالك حال معناسنه
 اولسی استعمالی ثانیدر بویه اولنجه الله تعالینک • فابال القرون الاولى •
 قول شریفیله اشکال وارد اولماز (معنای بیت) شاعر کندوینی فوت ایدن
 شیدن اوتوری تحسیرانه وطنه خطاب ایدوب دیر که ای وطنم سنک
 حقکده ازمنه ودهردن زمان سابق یاخود برحادث بی فوت ایدرسه بنم
 سنده سکونمندن خالی قیلوب مانع اولورسه سنده اولان ساکنکک حالی
 نعمت یاخود نعیمه وطیبه اولسون بندخی انلرکی سنده سکوننی رجا ایدرم
 (ولوطار ذوحافر قبلها • لطارت ولکنه لم یطر)

بو بیت بحر متقار بک ضرب ثالث محذوفندندر تقطیعی (ولوطا) فعولن
 (رذوحا) فعولن (فرن قب) فعولن (لها) فعل محذوفه (لطارت) فعولن
 (ولاکن) فعولن (نهولم) فعولن (یطر) فعل محذوفدر (قائلی ابی بن ربیعہ
 حماسی در (لوکلهسی لامتناع الثانی لوجود الاول معناسنه اولدیغنه مثالدر
 لولا علی لهلك عمرده اولدیغنی کبی معناسی علی نک وجودی عمرک عدم

هلاکنه سپیدر دیمکدر یوخسه علی نك وجودی عمرک عدم هلاکنه دلیل
 دکدر (ذوحافر طارنك فاعلیدر ذوحالت رفعی واو ایله صاحب معناسنه
 حافر قواثم اربعه صاحبك طرفنه دیرلر حافر حفردن مأخوذ اسم فاعلدر
 فرسك طرفنه حافر تسمیه سی فرس ارضی شدت دوس ایله حفر ایتمکندن
 اوتوریدر (قبلها ضمیری فرسه عائددر) (لطارت کله سنك مستر اولان فاعلی
 فرسه عائددر) (لکنه ده اولان ضمیر ذوحافره عائددر) (معنای بیت) اگر تلك
 الفرسدن اول حافر صاحبی طیران ایدیدی فرسم دخی طیران ایدردی لکن
 حافر صاحبی طیران ایتمدی یعنی تلك الفرسك عدم طیراننك وجودی حافر
 صاحبك عدم طیراننه سپیدر امام مرزوقی بویتی شویله تقریر ایشککه اگر ذوات
 حوافرک کندویه مخصوصه آلت ایله طیران قدرتمده قیلیدی بو فرس طیران
 ایدر ایدی بو فرس کندنده نجابت و کرم اولدیغندن ذلک الطیرانه دخی
 حقیقدر لکن طیران ذو الجناحه مخصوص اولمغله طیران ایتمدی (معولده
 • هرکه غم جهان خوردکی خورد از حیات بر • روتو غم جهان مخور تاز حیات
 بر خوری • بیت فارسی دخی بو قیلدندر دیدی فاضل لئی دیرکه استادم
 قدس سره دن ایشتمد طلبه دن بعضیسی ولو طار الخ. بیتی علامه سعدن
 سؤال ایدوب دیشککه بو بیتدن استفاد اولان معنی نیجه صحت پیرا اولور
 مع هذا مقدمک نقیضی استثنا منتج اولمدنی محذره تسطیر کرده اهل
 تحقیقدر دیدکده جوابنده علامه دخی استقصاسی شرح تلخیصندنکه
 طلب اولسه دیش صاحب معول دیرکه عجایب انفاقدندر طلبه اعجابک
 بعضیسندن استماع ایتم شویله که نقل ایدر ایدیکه متأخیریندن ملوک فرسك
 بعضیسنك ایکی مغنیه جاریه سی وار ایدی برینك اسمی جهان وبرینك
 اسمی حیات ایدی وجهانه محبتی حیانه محبتدن ازید ایدی برکون حیات
 ملکی مترصده اولوب بیت مذکور می مثل کتوروب موقعنده واقع اولدی
 (ولودامت الدولات کانوا کبیرهم • رعایا ولكن مالهن دوام)

بو بیت بحر طویلك ضرب ثالث محذوفندندر تقطیعی (ولودا) فعولن
 (متددولا) مفاعیلن (تکانوا) فعولن (کبیرهم) مفاعلن مقبوضه (رعایا)
 فعولن (ولکنما) مفاعیلن (لهنن) فعول مقبوض (دوامو) فعولن محذوفدر
 (قائل ابوالملاء معریدر) (لویسه بوراده لامتناع الثاني لوجود الاول معناسنه در
 (الدولات فتحه لريله دولة نك جمعی اولوب دامت کله سنك فاعلیدر) (معولده

دوله ضم دال ایله مالدہ فتحلہ حربده استعمال اولنور دیدی (صحاحده میانلرنده تسویه واردردیمش کغیرهم کانونانک خبریدر بعضیلر رعایا کانونانک خبریدر دیمش (صدر الافاضل دیرکه رعایا کافک عطف بیانیدر بدل اولسی جائز دکلدر زیرا بونده امر مماثلہ فوت اولور بعضیلر کغیرهم رعایادن حال اولق جائز اولور تقدیری لوکان کذا لکانوا رعایا حال کونهم مماثلین غیرهم دیمک اولور دیمش (مالهن ده ما نافیهدر وضمری الدولات به عائددر (معنای بیت) اگر دولتلر دائمه اولیدی انلر غیریلری کبی رعایا اولورلرایدی لکن اول دولتلر ایچون دوام یوقدر بویله اولنجه انلرده رعایا اولمازلر بعضیلر شوپله معنی ویرمشکه اکر دولتلر دائمه اولیدی جمیع سلاطین اوله رعایا اولورلرایدی خفی بیورلیه قدیم وحادثده احوال ملوک وسلاطینه واقف اولانه کوره بو معناده خلاف ظاهر واردر اما تحقیق اولنان واقرب اولان معنی بودرکه اگر ممدوحک طاعتدن رغبت واعراض ایدنلرک دولتلری دائمه اولیدی ممدوحک رعیتی سلکنه منحرف اولورلرایدی لکن ممدوحک طاعتک دوامنه قادر اولیوب ممدوحه عاصی اولدیلر ممدوحده انلری استیصال ایلدی واولان اولدی اما تنویر سقطده اولان معنی بودرکه اگر انلر ممدوحک رعیتسه راضی اولیدیلر انلرک دولتلری کیتمز ایدی

(اذا قبح البكاء علی قتیل . رأیت بکاءک الحسن الجمیلا)

بو بیت بحر و افرک ضرب اول مقطوفدندر تقطیعی (اذا قبحل) مفاعلتن (بکاءعلا) مفاعلتن (قتیلن) فعولن مقطوفه (رأیت بکا) مفاعلتن (عکاحسنل) مفاعلتن (جمیلا) فعولن مقطوفدر قائل خنسا نام شاعردر برادری فحرك مرثیهسنده دیمشدر (البکاء) رفع ایله قبح نک فاعلیدر بکاء مدیله اولورسه بکا ایله بیله اولان صوت مراد اولنور بوراده مراد بودر قصر ایله اولورسه دموع وخروجی مراد اولنور بکیته وبکیت علیه دینلوب بنفسه وعلی ایله استعمال اولنور ایکسیده بر معنایهدر (علی قتیل بکاء کلهسنه متعلقدر) قتیل مقتول معناسنه در بکاءک رأیت نک مفعول اولیدر (الحسن الجمیلا نعمت ومعنوتی مفعول نانیسیدر) الجمیلاک الفی اطلاق ایچوندر شاعره مذکوره حسنک بکا اوزرینه قصرخی وشئ آخره تجاوزنی مراد ایلمز واکر مراد ایلسه رأیت بکاءک الحسن الجمیلا قولنی اذا قبح البکاء علی قتیل قولنه جواب قیلق حسنلی اولماز ایدی زیرا اذا قبح البکاء علی قتیل

لم يحسن الالبكاء مثليده قصر ك معناسى يوقدر اساليب كلامه ادنى درايه سى
اولانه خفى دكلدر زيرا ظاهر در كه غرضى بكاسيچون حسن اثبات ايدوب
قتلى بومقتولك غيرى اوزرينه اولان بكاسندن بكاسنى اخراجدر (معناى بيت)
چن مقتول اوزرينه بكا قبيح قيلسه ينه سنك بكا كى حسن جميل كوريرم
زيرا صخر بكا به شايسته در ديمك استر

(له هم لامنتهى لكبارها . وهمته الصغرى اجل من الدهر)

بو بيت بحر طويلك ضرب اولندندر تقطيعى (لهوه) فعول مقبوض
(من لامن) مفاعيلن (نهال) فعول مقبوض (كبارها) مفاعلن مقبوضه
(وهمم) فعول مقبوض (تهرصغرا) مفاعيلن (اجلال) فعول مقبوض
(منددهرى) مفاعيلن و بو بيت معجز بيانك قائلى حسان رضى الله تعالى عنه
حضرتاريدر جمع ملك و انسانك افضل و اشرف و اكرم و اعلاسى اولان
حضرت رسول اكرم و نبى مفخم صلى الله تعالى عليه وسلم اقدمك مدحتده
بيور مشدر (له مقدم خبردر) همم مؤخر مبتدادر و بومسندك مسنداليه اوزرينه
تقديمى اول امردن مسند خبر اولوب نعت اولديغنه تنبيه ايجوندر زير انعت
منعوتى اوزرينه تقديم اولناز اگرچه بو ظرف و خبر اولان له مبتدا اولان
همم دن تاخير اوليدي همم كله سنك نعتيدر خبرى دكلدر ديو توهم اولنور
ايدى (هو اديده ديديكه تخصيص ايجون تقديم اولندي ديتلمز زيرا مقام
آندن ابا ايدر لكن اهتمام ايجون تقديم اولندي ديمك و اجيدر زيرا
صددى مكرم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتارينك احوالندهدر (وهمم
كله سنك جمعيتيله بيله تنكبرى كثر افاده سنديه تعاضد و تعاون ايدر (همم
كسر ها ايله همه كله سنك جمعيدر) منتهى ضم ميم ايله مصدردر اتها
معناسه (وهمته مبتدادر ضميرى رسول اكرم صلى الله تعالى عليه وسلمه عاندر
(الصغرى همته نك نعتيدر صغرى اصغر ك مؤنيدر كبرى اكبر ك مؤننى
اولدينى كى) اجل مبتدائك خبريدر (اجل قدرا اعظم و شانانا ارفع ديمكدر
(دهر دن مراد دنيا در حقيقى زماندر بعضيلر ابدر ديمش) (معناى بيت)
رسول اكرم و نبى مفخم صلى الله تعالى عليه وسلم حضرتارينك بر مرتبه ده همم كشره
و كيره لرى واردر كه كبارينك منتهاسى يوقدر و تحديد و تصويرى دخى ممكن
دكلدر و همت صغيره لرى دخى دنيا و زمان و ابدر دن اجل و اكبر در حاصلى دهر
اكا و اسع اولار در دكلدر ديمك استر لر و بو بيت فصاحت نمون و بلاغت مشحونك

ایکنجی بیٹی

(له راحة لون معشار جودها . على البركان البراندى من البحر) در
 تقطیعی (لهورا) فعولن (حتن لوان) مفاعیلن (نمعاشا) فعولن (رجودها)
 مفاعلن مقبوضه (عللبر) فعولن (رکانلبر) مفاعیلن (راندا) فعولن
 (منلبحرى) مفاعیلن سالمدر (لهمقدم خبردر) راحة مؤخر مبتدادر و تقدیمك
 نكته سی بیت سابقدن مستفاددر (راحه كف معناسنه در بوراده مجاز مرسل
 اولوب نعمت واحسان مراد اولمشدر (معشار كسر ميم ايله عشره دیرلر
 و عشر عشره نك بر جزئنه دیرلر (جودها كسر ايله معشارك مضاف الیهیدر
 جودسغا معناسنه و ضمیری راحیه عائدر (على البر معشاره متعلقدر (برفتح
 باه موحده ايله یرارض معناسنه (كان البر الخلو كله سنك جوابیدر (البر
 كانك اسمیدر (برینه فتح باه موحده ايله یرارض معناسنه (اندى من البحر
 جمله سی محلا منصوب كانك خبریدر (اندى زاله معناسنه اولان ندى دن
 مأخوذ افعال تفضیلدر زیاده رطبلی دیمكدر (شرح موافقه سید شریف دیركه
 فلان ندى الكف دینلور سخنی اولسه بوكا كوره زیاده سخنی دیمك اولور
 (بس راحة مفضل من البحر مفضل منه اولور اولكى معنایه كوره اندى ايله
 بحر میاننده مراعات النظیر وارددر (معنای بیت) رسول اكرم و نبی مفتح
 صلى الله تعالى عليه وسلم افندمن حضرت تالرینك راحة سعادتاری وارددر كه
 اگر تحقیق اول راحة سعادتارینك جود و سخناسنك عشری یر اوزرینه
 اولسه یر بچردن زیاده رطبلی اولور یاخود زیاده سخنی اولوردی
 (سعادت بغرة وجهك الايام . و تزینت ببقائك الاعوام)

بو بیت بحر كاملك ضرب ثانی مقطوعنددر تقطیعی (سعادت بغر) متفاعلن
 (رتوجهكل) متفاعلن (ایامو) مفعولن مقطوعه مضممره (و تزینت) متفاعلن
 (بقاء كل) متفاعلن (اعوامو) مفعولن مقطوع مضمردر قائلی ثعالی در
 سلطان محمود بن سبكتکین سجستانی خلف بن احمد دن اخذ ایتدكده تنیه
 ایچون انشا الیه دیک قصیده سندندر (سعادت مسندر (بغرة وجهك ده اولان
 باباه سبیه اولوب سعادت كله سنه متعلقدر (غره ضم غین معجمه ايله فرسك
 چیه سنده در همدن بیوجك بیاضدر صكره هر واضح معروفه استعاره اولندی
 (الايام سعادت كله سنك فاعلیدر خفی اولیه مسند بو مثاله فاعلدر امثله سابقه ده
 اسم ایدی بوراده مسندك تقدیمك نكته سی فاعل فعل اوزرینه تقدیم اولتماز لكن

فاعل مبتدا و فعل خبری قیلنوب لفظ فعل ایله تفألاً تقدیم اولنور و تزینت
سعدت اوزرینه معطوفدر ببقائکده اولان باباه سبیه اولوب تزینت کلمه سنه
متعلقدر (الاعوام تزینت کله سنک فاعلیدر (اعوام فتح همزه ایله عام کله سنک
جمعیدر سنه معناسنه (معنای بیت) ای مددوح سنک و جهکک غره سی سبیه
یعنی شهرت و معروفیتک سبیه ایام سعادتلی اولدی و سنک بقاودوامک
سبیه عاملر یعنی سنه لر زینتلو اولدی

(ثلثة تشرق الدنيا بهجتها . شمس الضحی و ابو اسحق و القمر)

بو بیت بحر بسطک ضرب اول مخبونندندر تقطیعی (ثلاثین) مفاعلهن مخبون
(تشرق) فاعلهن (دنیا بیه) مستفعلن (جهتا) فعلن مخبونه (شمسضحا)
مستفعلن (وابو) فعلن مخبون (اسحاقول) مستفعلن (قرو) فعلن مخبون
(قائلی محمد بن وهیبدر کنیه سی ابو اسحق اولان معتمم باللهک حقسنده
دیشدر (ثلثة مسند مقدمدر (تشرق باب افعالدن صیغه مضارع لازمدر
اشرق فلان دینلور مضی اولدی دیکک یرده ثلثة نک صفتیدر (فاضل عصام
اطولده تشرق الدنيا بهجتها جمله سی ثلثة نک صفتیدر دیدی (الدنيا
تشرق نک فاعلیدر بمضیاری تشرقده اولان ضمیر ثلثیه مسنددر الدنيا
ظرفدر تقدیری فی الدنيا دیکدر یاخود اشرقیه فعل متعدی معناسنی
تضمین طریق اوزره مفعول در توهمی سهودر زیرا بو تقدیره کوره نور ثلثه نک
کندولری اولور بو ایسه جائز دکدر زیرا فاعل حقیقی اولان شمس و قرایله
فاعل مجازی اولان ابو اسحاق جمع لازم کلور (بهجتها تشرقیه متعلقدر
بهجه فتح باء موحدده و سکون ها ایله حسن و نضارت و رونق و بهامعناسنه در
و ضمیر مجرور موصوف اولان ثلثه کلمه سنه عائددر (شمس الضحی مسندالیله
مؤخردر بودیاردده علی الخصوص بلاد حاردهه ضحی شمسک اوقاتک اشرفی
اولغله شمس ضحایه مضاف قیلندی خفی اولیه مسندک مسند ایله اوزره
تقدیمک نکته سی مسند الیهک ذکرینه سامعک تشویق ایچونددر و ابو اسحق
معتمم باللهک کنیه سیدر شمس الضحی اوزرینه عطف اولنور (والقمر
یاقرینه یا بعدینه معطوفدر خفی بیورلیه شهردن اوج کون مرور ایتدکن
سکره الی آخر الشهر بیاضیتندن اوتوری قر تسمیه اولنور زیرا قر ابیض
معناسنه در (معنای بیت) ضحی کونشی و ابو اسحق و قر بونلر اوجدر که
دنیا بو اوجک بهجت و حسن بهالریله منوره و مزیئه اولور خفی بیورلیه

شمس و قمرک نور نندن بهجه و حسن ایله تعیرک نکتہ سی ابو اسحاقک حسنی
شمس و قمرک نور لرینه غالبدر دیمک اولور بوکا کوره غلو اولور و ابو اسحق
وسطده ذکرینک نکتہ سی شهرت شعار اولان حیر الامور اوسطها کلامنی اشعاردر

(شجوه حساده و غیظ عداہ • ان یری مبصر و یسمع واع)

بویت بحر خفیفک خبن واقع اولان ابیات زحافاتنددر تقطیعی (شجوه حسا)
فاعلاتن (دهی و غی) مفاعلن (ظعدا هو) فعلاطن مخبونه (ان یرامب)
فاعلاتن (صرن و یس) مفاعلن (مع و اعی) فعلاطن مخبون (قائل ابو عباده
البحتری در مستعین باللهه تعریضا معتز باللهک حقنده دیدیکی قصیده سندندر
(شجوه حساده مبتدادر خبری ان یری مبصردر شجوه و غیظ اسم مقامنه
اقامت اولتمش مصدرلردر (شجوه حزن معناسنه حساده به مضافدر (حساده
ضم هاء مهمله ایله حاسدک جمعیدر ضمیری معتز باللهه عائددر (و غیظ عداہ
شجوه حساده اوزرینه عطف اولنور غیظ غضب معناسنه عداہ به مضافدر
(عدا عدوک جمعیدر و بو جمعک نظیری یوقدر ضمیری معتز باللهه عائددر
(مبصر یرانک فاعلیدر (و یسمع واع یری مبصر اوزرینه عطف اولنور (واعی
اسم فاعل ناقصدر استماع ایتدیکی شیء حفظ ایدیجی دیمکدر (فاضل عصام
اطولده دیدیکه اصح اولان تنوین سبیلده حذف اولاتی اعاده سز منقوص
اوزرینه و قفدر بوسبیدن اصحه کوره قاض مثلیده یایلمز خفی بیورلمیه فاضل
مشارالیه سهو بیورمشار زیرا آخریتده تنوین ممکن دکلدر دائما یا اشباع یا اسکان
ایله در بوراده واع یسمع نک فاعلی اولغله قاض کبی تقدیرا مرفوع اولوب یاسز
تحریر اولنور لکن آخر بیت اولدیغندن تنوین سز اشباع کسره ایله قرائی
واجبدر تأمل اولنه (معنای بیت) معتز باللهک حسادینک حزنی و عدولرینک
غضبی یعنی رؤیت صاحبی و سمع صاحبی بولنوب محاسنی بصر ایله درک
وامامتہ انجق کندینک استحقاقنه داله اخبار ظاهره سنی سمع ایله درک
ایدوب امامت تمی ایدن حساد و اعداسی امامتده معتز باللهه ایله منازعه به سبیل
بولمدیلر حاصل کلام شاعر بلاغت آسام یری و یسمع بی لازم منزله سنه
تزیل ایلدی یعنی محاسن و اخبار کبی مفعول مخصوصه من غیر تعلق مبصر
و واعیدن رؤیت و سماع صادر اولور دیمک قصد ایلدی صکره یری و یسمع مطلق
رؤیت ایله معتز باللهک اثار و محاسنی رؤیت و مطلق سماع ایله آنک اخبار بی
سماع میاننده ملازمت ادعاسیله معتز باللهک محاسن و اخباری کبی مفعول مخصوصه

(متعلق)

متعلق اولان رؤیت و سماعدن کنایه قیلدی و بوناری منزله لازمه تزیلنک و صکره کنایه قیلنسنک دلیل معتز باللهک اثار و اخباری کثرت و اشهارندن بر مکانه بالغه و رسیدنه اولدیکه خفاسی ممتنع اولوب هررانی رؤیت و هرواعی استماع ایلدی بلکه بررانی کورمنز الاتلک الاتاری کورر و برواعی استماع ایتمز الا تلک الاخباری استماع ایدر ایدی پس شاعر ملزوم اولان مطلق رؤیت و مطلق سماعی ذکر ایدوب لازم اولان محاسنی رؤیت و اخباری استماعی طریق کنایه اولمق اوزره ایلدی پس مفعولی ترکند و مفعولدن اعراضنده بونی اشعار و اردرکه معتز باللهک فضائلی ظهور و کثرتندن بر مکانه بالغه و واصله اولمشدرکه اول فضائلده مجرد رؤیت صاحبی و سماع صاحبی بولنمق کفایت ایدر معتز بالله فضائل ایله منفرد اولدیغی بلنه اگرچه مفعول ذکر و تقدیر اولنسه بومعنی فوت اولور ایدی

(ولوشئت ان ابکی دمالبکیتنه . علیه ولكن ساحة الصبر اوسع)

بویت بحر طویلک ضرب نانیسندندر تقطیعی (ولوشأ) فعولن (ت ان ابکی مفاعیلن (دمنل) فعول مقبوض (بکیتهو) مفاعلن مقبوضه (علیه) فعول مقبوض (ولاکنسا) مفاعیلن (حخصب) فعولن (راوسعو) مفاعلن مقبوضدر (قائلی جرمی نام شاعر در اطولده خزیمی بعض حواشده جرمی واقع اولمشدر لیث نام اوغلنه مرثیه ایدوب نفسی شدت حزن و مصیبتنه صبر ایله وصف ایدر تنصیصده عرب شامک امیری اولان ابوالهیدام عامر بن عماره مرثیه ایلدیکی قصیده طویله بدیعه سندندر دیدی (ابکی وزن ایچون یانک سکونیلهدر . یادارهند عفت الاثافیه . قولنده اولدیغی کی مبرد رحمة الله دیشکه بوکونه ضرورت احسن ضرور ایدر بعضیلر یانک سکونی ان ناصبه نک عملدن اهلانه مینیدر . فاذاکروا اسم الله علیها صوافی . نص کریمنده سکون یا ایله قراءت اولندیغی کی دیش (صوافی صافیله کلمه سنک جمعیدر خوالص لله تعالی دیو تفسیر اولمشدر پس فعل مشیتک بکاء دمه تعلق فعل غریب اولمغله مفعولی ذکر لازم اولدیکه نفس سامعده تقررو انکله انسیت ایده بوکا کوره (ان ابکی دما جمله سی محلامنصوب) شئت نک مفعولیدر ابکی نک مفعولی (دمادر لبکیتنه دمه عائد اولان ضمیر لبکیت نک مفعولیدر (علیهده اولان ضمیر شاعرك اوغلنه راجعدر (ولکن ساحة الصبر اوسع قولنک اصلی لکنی صبرت اذلیس فی الجزع نفع ابدی اوقدر وارکه شاعر صبری کندنده ساکن وانتفاع اولنور دارکی به تشبیه واستعاره بالکنایه طریق اوزره کندنده ساکن

اولنور شیتک افراندندن فرد قیلدی صکره کندنده ساکن اولنور شیتک
لوازمندنکه ساحدر مبالغه استعاره تحصیله طریق اوزره اکا اثبات ایلدی
(معنای بیت) اگر دم اغلق دیلم انک اوزرینه البته دمی اغلر ایدم لکن
صبرک ساحهسی اوسعدر وبو بیتک مابعدی

(واعدته ذخر الكل ملمة . وسهم المنايا بالذخاير مولع) در

تقطیعی (واعدد) فعولن (تہوذخرن) مفاعیلن (لکلل) فعول مقبوض
(ملماتن) مفاعلن مقبوضه (وسهمل) فعولن (منایبذ) مفاعیلن (ذخای)
فعول مقبوض (رمولعو) مفاعلن مقبوضدر (اعدده اعداددن مأخوذدر
حاضرلدم دیمکدر وضمیری اعددهنک مفعول اولی اولوب شاعرك اوغلونه
راجعدر (ذخرا اعددهنک مفعول ثانیسیدر ذخراضم ذال معجمه وسكون خاء
معجمه ایله ادخار اولنان شیشه دیرلر (ملمة صحاحده ایکی معنایه ککش بری دهر و زمان
معناسنه و بری شدت معناسنه (وسهم المنايا) اولان و او حالیه در سهمک المنايا
اضافتی مشبه بهک مشبه اضافتی قیلندندر (منایامنیه نك جمعیدر (مولع فتح
لام ایله مغری و ملصق معناسنه لازمدر یا ایله تعدیه ایدر (معنای بیت) دخی اتی
هر زمان یاخود شدت ایچون ذخر و ذخیره حاضرلدم ایدی حال بوکه سهم منایا
ذخیره مغرای و ملصقدر

(فلم ببق منی الشوق غیر تفکری . فلوشئت ان ابکی بکیت تفکرا)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثانیسندندر تقطیعی (فلمیب) فعولن (قنیشو)
مفاعیلن (قغیر) فعول مقبوض (تفککری) مفاعلن مقبوضه (فلوشا)
فعولن (تان ابکی) مفاعیلن (بکیت) فعول مقبوض (تفککرا) مفاعلن
مقبوضدر (قائل ابو الحسن علی بن احمد الجوهری در کندیکنک عشقندن
ناشی غایت مخافتی وصف ایدر) منی ده اولان من فی معناسنه در (الشوق) فلم ببق نك
فاعلیدر (شوق عشق معناسنه غیر تفکری نصب ایله فلم ببق نك مفعولیدر
(ان ابکی محلا منصوب شئت نك مفعولیدر ابکی وزن ایچون سکون یا ایله در
(بکیت تفکرا شرطک جزاسیدر (تفکر بکیت نك مفعولیدر معلوم بیوریله که
بو بیتده مشیتک مفعوله تعلقنک غرابته بناء مشیتک مفعولنک حذفی ترک
اولناندندر (صدر الافاضل ضرام السقطده دیر که مصراع نایدن مرادلوشئت
ان ابکی تفکرا بکیت تفکرا در شاعر مشیتک مفعولنی حذف ایدیدی لوشئت
بکیت تفکرا دیر ایدی زیر مشیتک بکاء دمه تعلق کی بکاء تفکره تعلق ده غیر بیدر

اما بویتك بیت سابق قبیلندن اولدیغنك علی لوشئت ان ابکی ایله مراد بکاء حقیقیدر بکاء تفکری دکلدرزیرا شاعرک مرادی اوزره بیتک معناسی بودرکه شوق وعشقدن حاصل اولان تحول وضعف بی فنا ایلهدی بنده جولان ایدر خواطر و تفکر مدن غیری قالمدی حتی بکادیسلم کوزمک قباقرنی و کوزیمی دمع و جریان وسیلانی ایچون صیقارم دمع بولام کوزمدن دمع بدلی تفکر خروج ایدر پس مشیتک واقع اولدینی بکاتفکره متجاوز اولمیان بکاء مطلق مبهم در و بکیت تفکر ایله مراد مقید و تفکره متجاوز بکادر بویله اولنجه بوبکاء تانی مقید بکاء حقیقی بی او یله بینلرنده تغایر لرندن اوتوری تفسیر اولمغه صالح اولماز لوشئت ان تعطی درها اعطیت در همین دیدکده تانی اوله تفسیر اولدینی کبی بعضیار کلام ابکانک مفعولنده در شئت نک مفعولنده دکلدردیوب بیتده مفعولک خذنی بعدالایهام بیان قبیلندن دکلدرد بلکه غرض آخردن خذف اولنش دیدیکی قلت تدبر وسوء فهمندن نشأت ایتشدرد بعضیار دیمشکه احتمالدرکه معنی لوشئت ان ابکی تفکر ابکیت تفکرا دیمک اولوب باب تنازعدن اوله ضربت واکرمت زیدا کبی حاصل کلام بنده اخلاط و فضلاتدن ماده دموع قالمدیکه بکاء تفکره قادر اولور اولدم دیمکدر (پس مشیتک مفعولی غرابتدن اوتوری ذکر اولتان قبیلدن اولور و بو بعضک کلامنده نظر واردرزیرا لوشئت ان ابکی بکیت تفکرا کلامنک لم یبق منی الشوق غیر تفکری قولی اوزرینه ترتبی تأمل صادق عندنده بومعنادن ابا ایدر زیرا بکاء تفکر اوزرینه قدرت تفکرک غیری باقی قالماق اوزرینه توقف ایتمز

(وکم ذدت عنی من تحامل حادثه . و سورة ایام حزرن الی العظم)

بو بیت بحر طویلك ضرب اولسندرد تقطیعی (وکم ذد) فعولن (تعنیمن) مفاعیلن (تحام) فعول مقبوض (لحادثن) مفاعیلن مقبوضه (وسور) فعول مقبوض (تاییامن) مفاعیلن (حزرن) فعول مقبوض (اللعظمی) مفاعیلن سالمدر (قائلی بختری در بونکله ابو السقری مدح ایدر (کم خبریه در میزی (من تحامل قولیدر علماء نحو دیدیلرکه چئن کم خبریه ایله میزی میانی فعل متعدی ایله فصل اولنسه مفعوله ملتبس اولسون ایچون من کتورمک واجب اولور . وکم اهلکنامن قریه . آیت جلیله سننده اولدینی کبی (وکم لفظی محلا منصوب ذدت نک مفعولیدر (ذدت دفت و طردت معناسنده در ذاده عن کذا دینلور انی اندن طرد و دفع ایلسه (تحامل فلان علی دینلور عادل

دکدر بکا ظلم ایلدی دیمکدر (من تحمل حادثه اولان اضافت موصوفک صفته اضافتی قبیلندن اولوب معناسی من ظلم حادث وقتا فوقتا دیمک اولور بعضیلر اضافت استغراق عرفی ایچوندر دیمش و مضاف الیهک تنکیری تکثیر و تفخیم ایچوندر (موفق الدین زوزنی میز محذوفدر تقدیری کم مرة دیمک اولور من تحملده اولان من زائدهدر دیمش بونده نظر واردر بزم ذکر ایتدی کمزه کوره میزک حذفندن ومن کله سنک زیاده لکنندن استغنا واردر (سوره ایام تحمل حادث اوزرینه معطوفدر (سوره فتح سین مهمله وسکون واو وفتح راء مهمله ایله شدت وصولت معناسهدر و سوره نک ایامه اضافتی استغراق عرفی ایچوندر و مضاف الیهک تنکیری تکثیر و تفخیم ایچوندر (حزرن قطع ایلدی لر معناسه صیغه جمعدر و مستتر اولان فاعلی تحمل حادث قولنه راجعدر یاخود سوره ایام قولنه راجعدر و حزرن بی جمع صیغه سی ایله ایراندنه ایکی وجه واردر بری فاعلنک اضافتی استغراقیه اولمغله جمعیتی افاده ایدر بری مضاف الیهه نسبت ایله مضاف تکرری افاده ایتدیکنندن معنای جمعیت حاصل اولور بعضیلر حزرن نک ضمیری باعتبار المعنی کم خبریه به راجعدر دیوب ضمیر کمک لفظ و معناسی اوزرینه رجوع ایدر کم امرأة لقیته و لقیتهن کی دیو استدلال ایلدی (پس بوراده حزرن نک مفعولی حذف اولمشدر تقدیری حزرن اللحم دیمکدر اگر ذکر اولنسه مابعدی اولان الی العظم ذکر اولمازندن اول قطع و حز عظمه منتهی اولمسی بعض لحده قالدی دیو توهم اولنور ایدی (پس بوتوهمی دفعچون مفعول حذف اولمسی (معنای بیت) ای ممدوح کموکه وارنجه لحمی قطع ایدن هر بر حادث کثیر و عظیمک ظلمنی و هر بر ایام کثیره و عظیمه نک شدت وصولتی بدن چوق کره دفع و طرد ایلدک

(قد طلبنا فلم نجدک فی السوود . و الحمد و المکارم مثلا)

بو بیت بحر خفیفک خبن واقع اولان ایبات زحافاتندندر دیو بیت مدور و سوود کله سنک نصفی مصراع اولدن نصفی مصراع ثانی به دور ایدر تقطیعی (قد طلبنا) فاعلاتن (فلم نجد) مفاعلاتن مخبون (لک فسسو) فاعلاتن مخبونه (ددولمچ) فاعلاتن (دولمکا) مفاعلاتن مخبون (رمنلا) فاعلاتن مخبوندر (قائلی) بحتری در بونکله معتر باللهی مدح ایدوب مستعین باللهه تعریض ایدر خفی بیورلیه اگرچه شاعر قد طلبنا لک مثلا فلم نجده دیدی ظاهرده طلب

(مثل)

مثل اوزرینه واقع اولور ایدی حال بوکه شاعر ممدوحک مثلث ثابت اولور
ایهامندن اوتوری مثلثی طلبدن فرار ایدر بوندن بویله ممدوحک مثلثه راجع
اولان ضمیر اوزرینه عدم وجدان واقع اولور حال بوکه شاعر بونیده مراد
ایتمز (لک قولنی) (مثلا اوزرینه تقدیمک نکته سی) (مثلا لک دن حالدر یا خود نفی
مثل مخاطب ایچون اولدیغندن اهتماما تقدیم ایلدی حضرت خطیب دمشق
و علامه سعید دیدیلر که جائزدر که طلبنانک مفعولنک حذفه سبب اگر چه
شاعر طلبنانک مثلا دیوب ممدوحک مثلثی طلب ایلسه مخاطبه و مواجهه سن
ترک ایدوب سوء ادب ایتمش اولور ایدی شاعرک ایسه غرض و قصدی
مبالغه ایله تأدب اولمغله اصلا مثلنک وجودینی تجویز ایتمز زوده قالدیکه
طلب ایله زیرا عاقل وجودی جائز اولانی طلب ایلر (اطولده دیرکه بومثال
بصریین مذهبه کوره در والا مثلا قد طلبنانک مفعولیدر و حذفنک
وجهی مشهوره کوره فضله ده اضمار قبل الذکردن احترازدر (فی السوود
مثلا کله سنه متعلقدر زیرا فی السوود وجه شبه اولمغله تخصیصا تقدیم
اولندی سوود سیاده معناسنه اصلی سوود ایدی تا داله قلب اولندی بعضیلر
سوود فعل وزنی اوزره برقع کبی جنذب کله سنه الحاق اولنان باینددر
ودال ثانیه الحاق ایچون زائده در (مجد حسب و شرف معناسنه) (مکارم
مکره نک جمعیدر بوده کرمدن اسمدر و فعل خیر مکرمه در یعنی کرمه
سبیدر (معنای بیت) ای ممدوح تحقیق سیادت و حسب و مکارمده سکا
مثل اولدینی حالده طلب ایلدک بوله مدق

(انا الذائد الحامی الذمار و انما یدافع عن احسابهم انا او مثلی)
بو بیت بحر طویلک ضرب اول سالمنددر تقطیعی (انذنا) فاعولن (ءلحامذ)
مفاعیلن (ذمار) فاعول مقبوض (وانما) مفاعیلن (یدافع) فاعول مقبوض
(عن احسا) مفاعیلن (بهم) فاعول مقبوض (ناو مثلی) مفاعیلن سالددر
(قائلی فرزدق در) (انا مبتدادر) (الذائد خبریدر ذائد ذود کله سندن مأخوذ
اسم فاعلدر مانع ودافع و طارد معناسنه) (الحامی الذمار مضاف و مضاف الیه در
الضارب الرجل کبی مزستری دیرکه الحامی خبر بعد خبردر) (الذمار نصب ایله
الحامی نک مفعولیدر حامی حافظ معناسنه) (ذمار کسر ذال معجمه ایله عهد
معناسنه) جمله حقیقی لازم اولان شیئه دیرلر دیو محرردر شاعر غرضی
مدافعه بی مدافع اولان متکلم اوزره قصر اولوب مدافع عنه اولان احساب

اوزرینه قصر اولدیسه اماندن انا ضمیرنی فصل وتأخیر ایلدی اکر
 انما ادفع عن احسابهم دیدی معنی شاعر انلرک احسابندن مدافعه ایدر ایلدی
 غیر یلرینک احسابندن ایتمز ایدی دیمک اولوب شاعرک مقصودی اوزره
 اولماز ایدی زیرا شاعرک مقصودی اولان معنی انلرک احسابندن مدافع بنم
 غیرم دکلدردیمکدر (یدافع نک مفعولی محذوفدر تقدیری یدافع حوادث الزمان
 دیمکدر) عن احسابهم یدافع به متعلقدر (احساب حسب کله سنک جمعدر
 حسب کشینک شرف نفسندن و آباشنک مفاخرندن عد و تعداد ایلدیکی
 شیئه دیرلر بعضیار اولاد و انسابه و حمایه و حفظی کشینک اوزرینه واجب
 اولان شیئه دیرلر دیش مقامه مناسب اولان بودر و ضمیری قبیله فرزدقه
 راجعدر (انا یدافع نک فاعلیدر (اومثلی انا اوزرینه معطوفدر (معنای بیت)
 بنم حجا و قوعی قتنده اعدایی مانع و خصمانی دافعم و عهدی و حفظی لازم
 اولانی حفظ ایدیجییم و انحق بن یاخود شجاعتده و احراز کالانده بنم مثلی
 انلرک احسابندن یعنی حمایه سی واجب اولاندن حوادث زمانی مدافعه ایدر

(ساغسل عنی العار بالسيف جالبه . علی قضاء الله ما کان جالباً)

بو مطلع قصیده بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (ساغسل) فعول
 مقبوض (لغلمان) مفاعیلن (ربسسی) فعولن (جالباً) مفاعلن مقبوضه
 (علی) فعول مقبوض (قضاء لالا) مفاعیلن (هماکان) فعولن (نجالباً)
 مفاعلن مقبوضدر (قائلی سعد بن ناشب بن عمر بن تمیم در (العار نصب ایله
 (ساغسل نک مفعولیدر عارعب معنانه (بالسيف ساغسل به متعلقدر (جالباً
 ساغسل نک فاعلندن حالدر (علی جالباً کله سنه متعلقدر (قضاء الله جالباً کله سنک
 فاعلیدر (قضاء حکم معنانه (ما کله سی محلاً منصوب جالباً کله سنک مفعولیدر
 (کان تحتده اولان اسم مستری قضاء الله عائددر (جالباً کان نک خبریدر بوراده
 مفعول محذوفدر تقدیری جالباً ایاه دیمکدر ایاه نک ضمیری مایه راجعدر (معنای بیت)
 عاروعبی کندمدن سیف ایله قریباً غسل ایدرم قضاء اللهک یعنی حکم الهی نک
 جلب ایتدیکی شیئی یعنی موت محتومی اوزریمه جلب ایدیجی اولدیغم حالده

(من این عشرون لئامن انی)

بو بیت مشطور بحر سریعک ضرب مکشوفندندر بعضیار بحر رجزدندر
 دیش تقطیعی (من این عش) مستفعلن (رونلنا) مقتعلن (من اننا) مفعولن
 مکشوفه و مکشوفدر (قائلی ابو زیدک نوادرنده ثعلبدن اخفشک حکایه

و نقله كوره مدرک بن حصین در بویتی شیخ رضی کافیه شرحنده ظروف
بمخنده ایراد ایلمشدر (علامه سعد اندن اخذ ایتشدر (من انی من این
معناسنه اولوب من این بی تأکید ایچون کلمشدر (معنای بیت) زده ایلدن بکرمی
زردندر زیرا کلام ایلده در بوراده بسط کلام بدن ضایع اولدی

(الاياما الليل الطويل الا انجلي . بصبح وما الاصبح منك بامثل)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (الای) فعولن (یهلیلط)
مفاعیلن (طویل) فعول مقبوض (النجل) مفاعیلن مقبوضه (بصبحن)
فعولن (ومل اصبا) مفاعیلن (حمنک) فعول مقبوض (بامثل) مفاعیلن
مقبوضدر (قائلی امری القیس در الانبیه ایچوندر و بو تنبیهی تکرارینک
نکته سی مخاطبک مرام و مقصودندن کمال بعدی و مرامسندن کمال غفلتی
و اعتبار ایلدیکی انجلا و انکشافی غایت نیسانندن اوتوریدر (ونداتخیر وتوله
ایچوندر منادی و مخاطب بوراده لیلدر الطویل اللیلنک نعتیدر) بعض
نسخده البهم واقع اولمشدر (بهم اسود معناسنه نقدر بو نسخه وصف لیلده
اعرف ایسه لکن طویل نسخه سی سیاق کلامه کوره اطلقدر (انجلی متن
و شرحک نسخه یا ایلده در بعض معلقه تاده حذف یا وما قبلنک کسره
اصلیه سی ایفا ایلانجیل واقع اولمشدر زیرا جزمک وجهی یوقدر و بونسخه
اولکنک تذکیرینه علامتدر انجلا انکشاف معناسنه در جلوته فانجلی دینلور
انی کشف ایتدم اولدخی منکشف اولدی دیمکدر و بوراده انجلی قولی لیله انجلا
و انکشاف ایله تنی معناسنه امردر (بصبح ده اولان باسبیه اولوب انجلی به متعلقدر
صبح فجر معناسنه و بوجمله ندائیه بیت سابقده واقع اولان قلتنک مقولیدر
وقتا که کلام کیجه دن زیاده اصباحک افضلیتنی ایهام ایتدیه و ما الاصبح
منک بامثل قولی ایله تکمیل و احتراس ایلدی تکمیل ایهامی دفع ایدن کلامی
ایتانه دیزلر احتراس خلاف مقصودی دفع ایدن کلامی ایته دیرلر و انجلا لیلده
تنی بی استعمال انجلا ایلی تمتع و محال عد ایتدیکندن اوتوریدر زیرا انجلا
و انکشاف بالذات لیله مقدور دکلدر صکره اصباحک افضلیتنی سلب کمال تحیره
دلالت ایدر (وما الاصبح ده اولان مانافیه در اصباح کسر همزه ایله مصدر وزنی
اوزره اولوب اسم مصدر در فارسیده بامداد ان شدن ایله تفسیر ایلدیله صبح
معناسنه ده کلور منک فیکده روایت اولتوب فی جنبک ایله تفسیر اولندی (امثل
افضل معناسنه مثل فضلی معناسنه (امائل افضل معناسنه در (معنای بیت)

چونکه امر شویله شویله اولدیسه لیلی عاقل ومدرك فرض ایدوب کندویه
متسلی اولوب دیرکه ای لیلله طویله سکا تنبیه اولسون آگاه اول ظلامک صبحک
ضیاسیله یاخود صبحک اقبالیله زائل ومنکشف اولسون حالبوکه صبح عندمده
سندن افضل دکلدز زیرا بن صبحده مغموم سنده مغموم اولدیغم کبی یاخود
صبح عندمده سندن افضل دکلدز که حتی نهارده همومی مقاساة ایتم لیلده
همومله مقاساة ایتمدیکم کبی همومک اوزریمه ازدحامندن نهارم کوزیمه ظلمت اور
اولور پس غرض انجلائی طلب دکلدز زیرا لیل اکاقدار اوله منزلکن انجلائی تمی
درکه کیجه ایله کندویه عارض اولان تباریح جوی زواعج اشتیاقدن تخلص
ایچون وکیجه نک استطاله سندن انجلاسنه ترقب ایتمدیکندن غیری کندو
ایچون توقع دخی یوقدر بو سبیدن تمی به حمل اولنوب ترجی به حمل اولنمدی

(زعمت هواک عفا الغداة کاعفا . عنها طول بالوای ورسوم)

(لا والذی هو عالم ان النوی . صبر وان ابا الحسین کریم)

(مازلت عن سنن الوداد ولاغدت . نفسی علی الفسواک تحوم)

بو ایات ثلاثه بجز کاملک ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (زعمت هوا) متفاعلن
(کعفلغدا) متفاعلن (تکما عفا) متفاعلن سالمدر (عنها طول) مستفعلن مضمز
(لنبلوا) مستفعلن مضمز (ورسومو) فعلا تین مقطوع (لاولذی) مستفعلن
(هو عالمن) متفاعلن (اننوی) مستفعلن مضمزه (صبر نوان) متفاعلن
(نابلحسی) متفاعلن (نکریو) فعلا تین مقطوع (مازلتن) مستفعلن مضمز
(سنلودا) متفاعلن (دولاغدت) متفاعلن سالمه (نفسی علا) مستفعلن مضمز
(الفسوا) مستفعلن مضمز (کتحومو) فعلا تین مقطوعدر وبونلرک قائلی
ابو تمامدر ابو الحسین محمد بن هیشمی مدح ایله یکی قصیده سنندندر (زعمت
کله سنک فاعلی حبیبه به راجعدر حسن چلی مرحوم دیر که زعم حرکات ثلثه ایله
قول معناسنه کلور وحق وباطلده استعمال اولنور لکن نانیده استعمالی اکثردر
وکاهیجه ظن معناسنه کلوب ایکی مفعوله تعدی ایدر اما شرح عقائد اوزرینه
خیالی زعم ضم زای ایله اعتقاد باطل معناسنه در وفتح زای ایله قول باطل
معناسنه در دیمش (هواکده اولان خطاب نفسنه در (عفا محو و مندرس ایتمدی
دیمکدر و بو هواک و عفا زعمت کله سنک مفعولدر (الغداة عفاک نظر فیدر
غداة صباح معناسنه در تقدیری وقت الصباح دیمکدر و مراد هجران صباحی

و قیدر (عناده اولان ضمیر دیاره عائددر طولو ضمه لریله طلل کله سنک جمعیدر
 آثار داردن فلانه دیر لر (و طولو عفانک فاعلیدر) بالواوه اولان باقی معناسنه لوی
 بر موضعک اسمیدر (و رسوم طولو اوزرینه عطف اولنور رسم کله سنک جمعیدر
) لا کله سی عاشقک هوا و عشقی مندرس اولدی دیو جیه نیک ادعاسنی نفی در
 و بوکا بیت اول دلالت ایدر (مزستری دیرکه منفی محذوقدر تقدیری لبس الامرکا
 قلت وزعت دیمکدر) والذی ده اولان و او قسم ایچوندر و موصول مع صلته مقسم
 به در و بو قسمک فائده سی نسیدن مدیحجه خروچدر بوکا حسن تخلص دیر لر
 و قسمک جوابی بیت ثالثدر مزستری ان اسم و خبریله بیله قسمک جوابیدر دیدی
 (نوی هجران و فراق معناسنه) صبر فتح صاد مهمله و کسرباء موحدده ایله دواء
 مره دیر لر لکن بوراده مطلق مر معناسنه مجازا استعمال اولنمشدر خفی بیورلیه
 معطوف ایله معطوف علیه اراسنده جامعک فوقی ایله بلغا ابوقامی تعیب ایلدیلر
 زیرا ابو الحسینک کر میله نوی و هجرانک مراره سی میاننده مناسبت یوقدر
 کرک نوی و هجران ابو الحسینک اولسون کرک غیر یسنک اولسون بو یله
 اولنجه بو گونه عطف مقبول دکدر کرک مفردی مفرده یعنی ابا الحسینی نوی
 اوزرینه و کریم کله سنی صبر کله سی اوزرینه عطف اولسون ظاهر اولانده بودر
 کرک عالم قولنک مفعوللری موقعسه و قوعی اعتباریله جمله بی جمله بی یعنی
 ابا الحسین کریم قولنی ان النوی صبر قولی اوزرینه عطف اولسون زیرا ایکی
 صورتدهده جامعک وجودی شرطدر خفی بیورلیه استشهاد ظاهره نظر ایله
 صحیح دکدر زیرا عطف المفرد علی المفرد قبیلندندر و بوا یسه بزم صد دنده
 اولدیغمزدن دکدر (سنن فتحه لریله طریقت معناسنه در) و داد فتح و او ایله
 محبت معناسنه (الف کسر همزه و سکون لام ایله مصدر منی للفاعلدر الیف معناسنه
 الفت ایدیجی دیمکدر) تحوم حوم و حومان دن مأخوذ صیغه مضارع غائبه در
 فاعلی نفسه راجعدر دوران و میل ایدر دیمکدر تحوم و لاغدت کله سنک
 خبریدر (معنای ایات ثلثه) محبوبه زعم ایتدی و دیدیکه ای نفس وای عاشق
 سنک هوا و عشقک هجران صباحی وقتده محو و مندرس اولدی لوی نام
 موضعه اولان دیاردن آثار و رسوم مندرس اولدینی کی بنده دیدمکه لایعنی
 ای محبوبه امر سنک دیدیکک و زعم ایتدیکک کی دکدر و بن شول ذات
 نراحت سمات اولان الله تعالی به قسم ایدرمکه اول ذات قدیم الصفات تحقیق
 هجران و فراق مر المذاق اولدیغنه و ابو الحسین کریم اولدیغنه عالمدر حاصلی

حجران محبوبه نك مرار سنه و ابوالحسينك كريم اولسنه عالم اولان الله تعالىه قسم ايدر مکه بن سنن و طریقه محبتدن زائل اولدم و عدول ایتدم و نفسم دخی سنك غیرك محبوبه یه الفت ایدیجی اولدیغی حالده میل و دوران ايدر اولمدی
(وقال رائد هم ارسوا نزا اولها . فكل حتف امری یجری بمقدار)

بویت بحر بسیطك ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (وقالرا) مفاععلن
مخبون (ءدهم) فعلن (ارسونزا) مستفعلان (ولها) فعلن مخبون
(فكللحت) مفاععلن مخبون (فرعن) فاعلن (یجری بمق) مستفعلان (داری)
فعلن مقطوعندر (قائلی اخطل نام شاعرك نقلی اوزره زائددر) رائد هم
قال نك فاعلیدر و ضمیری قومه راجعدر (رائد صوواوت طلبی ایچون قومی
تقدم ایدوب كیدن كیمسه یه دیرلر بعضیار اوت طلبی ایچون ارسال
اولنان كیمسه یه دیرلر دیمش (وعربك الهی رائد الموت قولی بوندندر و بونكله
شاعر سفینه رئیسینی مراد ایدر و بونی سید هم روایتی تایید ایدر) ارسوا اقیموا
معناسنه امردر ارسیت السفینه دن مأخوذدر مرصاة و لنگر ایله سفینه می
طور دردم و حبس ایلدم دیمكدر و ارسوا جمله سی قال نك مقولیدر (تراولها
نحاولها و نعالجها معناسنه در مزاوله و محاوله معالجه معناسنه ضمیری جریه
عائددر بعضیار خمره و بعضیار سفینه یه عائددر دیمش و چه بزم ذکر ایستدیکمزدر
تراولها جمله سی لفظا معنی خبر اولمغله لفظا و معنی انشا اولان ارسوا جمله سی
اوزرینه عطف اولمادی و اختلاف مذکور ایچون بویکی جمله میانی رائد
فصل ایتمکله بومثال بین الجملتین کمال انقطاعه مثال ایراد اولنمشدر و بوجهلرک
اعرابدن محللری بوقدر اگرچه محلی منصوب اولسه قال نك مفعولی اولور
فكل حتف امری مبتدادر و فاکلامك مفهومی اولان عدم خوف و مبالاتی
تعلیل ایچونددر مزستری ارسا ایله امرک جوابیدر دیدی فحتم کل امری دیدی
مع هذا وزن ینه مستقیم اولور ایدی زیرا مرادی کشتی غرق و قتل و حتف
الانفدن نه کیفیتله اولورسه اولسون ینه الله تعالینك قضا و قدر یله اولور قضا
و قدر سر اکا موت تطرق ایتمدیکی تحقیقدر (حتف مطلق موت معناسنه در
یجری بمقدار مبتدانك خبریدر مقدار قدر معناسنه در مراد قدر الله در
(معنای بیت) قومك رائد و مقدمی طور یکر مقاتله ایدم دیدی زیرا هرکشینك
موتی الله تعالینك مقداری و قدری ایله جاریدر جین نجات و یرر دکلدر اقدار
دخی رداوانور دکلدر مرادی قتاله قدر مقدر ابن حاجب ایضاحنده ارسوا

کله سنک انزلوا ايله و نزاولهائی تشریها ايله تقریر ایشمکه شاعر شول شاربری وصف ایدرکه سیدلری خمری طلب ایچون کیدوب ظفر یاب اولوب کتورد کده شاربلره دیشمکه نزول ایدیکر خمری نوش ایدلم زیرا هر کشینک موتی قدر وقضا ايله کدران ایدر باری لذت شرینی قبل الموت تحصیل ایدلم

(اقول له ارحل لاتقیم عندنا . والا فکن فی السر والجهر مسلما)

بو بیت بحر طویلك ضرب ثانیسنندندر تقطیعی (اقول) فعول مقبوض (لهر حلالا) مفاعیلن (تقیمن) فعولن (نعندنا) مفاعلن مقبوضه (واللا) فعولن (فکنفسر) مفاعیلن (رولجه) فعولن (رمسلما) مفاعلن مقبوضدر قائلینه زائددر (ارحل لفظ امردر اذهب معناسنه رحل عن البلد رحلا دینلور سفر ایتدی و کیندی دیمکدر و ارحل مقول قولدر ارحل ايله مراد واستعمالدن غرض و مقصود مخاطبک اقامتک کال کراحتی کال اظهاردر زیرا محبوبرد اولمز و مرغوب فیهین نهی اولمز (لاتقیمن عندنا قولی ايله مرادی واستعمالدن غرض و مقصودی تأدیبه زیاده و فایدر زیر لاتقیمن بوندن حاصل تا کیدایله مخاطبک اقامتک کال کراحتی کال اظهاره باعتبار الوضع العرفی دلالت مطابقه ايله دلالت ایدر خفی بیورلمیه بو بیت بدل اشتاله مثالدر یعنی لاتقیمن ارحلدن بدل اشتالدر . امدکم بانعام و بنین و جنات و عیون . نص کریمنده اولدینی کبی زیرا ترك اقامتی طلب ارتحالی طلبده داخل دکدر بلکه اولکی ایکنجی به لازمدر یعنی یینلرنده ملاسه لزومیه وارددر پس اولکی تأییده عدم دخولندن بدل بعض اولماز و میانلرنده مغایرت اولدیغندن تا کیدوب بدل کل اولماز زیرا تا کیدوب بدل کل اراسنده عدم تغایر شرطدر (والان ايله لادن مرکبدر نونه لامک قرب مخر جاری اولدیغندن ادغام اولندی پس ان حرف شرطدر لاحرف نفی در و فعل شرط محذوفدر تقدیری وان لم ترحل اولور اگر رحلت ایتمز ایسن دیمکدر (فکن ده اولان فاجوابیه درکن اسم و خبری ايله جزاء شرطدر (فی السرکن قولته متعلقدر زیرا اصحه کوره کن حدته دلالت ایدر (مسلم منقاد معناسنه اسلام اتقیاد معناسنه (معنای بیت) اکا دیرمکه رحلت ايله والبتّه قتمزده اقامت ایلمه اگر رحلت ایتمز سن مسلمک اولدینی شی اوزره سروعلانیه ده مسلم اول حاصلی دینده ایکی حالتی مساوی اولان مسلم کبی اول و ملائده منافق متدین خلأده منافق غیر متدین کبی اولمه

(اقسّم بالله ابو حفص عمره مامسها من نقب ولادبر)

(اغفر له اللهم ان كان فخر)

بوایات مشطوره بحر رجز دندن تقطیبی (اقسم بل) مفتعلن مطوی (لاه ابو)
 مفتعلن مطوی (حفصن عمر) مستفعلن سالمدر (مامسها) مستفعلن (منتقبن)
 مفتعلن مطوی (ولادبر) مفاعلن محبونه و محبون (اغفر لهل) مستفعلن (لاهم
 ان) مستفعلن (کاتفجر) مفتعلن مطویه و مطویدر (بونلرک قائلی اعرا بیدر
 بعضیلر روبة العجاجدر دیش صواب اولان اعصابه ده اولدیغی اوزره اصحاب
 کرامدن عبدالله بن کبشه در بعضیلر عمر بن کبشه در دیش (ابوحفص
 حضرت امیر المؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه الوهابک کینه سعادتلر بیدر
 و عمر ابو حفصک عطف بیاندر متبوعنی انجق ایضاح ایچون کتوریلور
 اما اهل معانی قنده تعیری بودرکه جمله نانیه جمله اولی بی بیان و توضیح
 ایچوندر اطولده جمله نانیه نیک جمله اولی بی بیان ایچون اولسی اولی ایچون
 نانیه تماما بیان یاخود اولی جزئی ایچون نانیه تاما بیان یاخونانیه نیک جزئی
 اولی نیک جزئی ایچون بیان اولسندن اعمدر دیدی (مامسها ده اولان ضمیر
 ناقیه عأددر (وما نافیله در (نقب فتحه لر یله دوه نیک طباننک در یسنک رقته
 و آشنمنه دیر لر (دبر مصدر در دوه نیک ارقه سی یغرا اولمغه دیر لر (له نیک ضمیری
 (وکان و فخر نیک مستر لری دخی حضرت عمر رضی عنه یه عأددر (الله دعاده
 مستعمله کله در یا الله معناسه و میمی حرف ندادن عوضدر بوسیدن حرف ندا
 ایله میم جمع اولماز و مفتوح قلندیغ نیک نکتہ سی بودرکه حروف منیده در و بناده
 اصل اولان سکون اولمغه میان ساکنان زیاده قلوب التقاء ساکنین اولدی
 دفعیچون میم نانیه اخف حرکه اولان فتحه ایله حرکه نسی بو خلیل
 و سیدوهک مذهبیدر (فخر صیغه ماضیدر ضروره آخری ساکندر حقدن میل
 ایتدی و یلان سویلدی دیمکدر بونک قصه سی شیخ رضی و علامه زخشری
 و حضرت ملا جامی و غیر یلرینک تخریر لری اوزره بودرکه بر کون حضرت
 عمر بن الخطاب رضی عنه ربه الوهابه بر اعرابی کلوب تحقیق اهلیم بعیددر
 و بن یغری و ارق و طبانی آشنمنش دوه اوزریم استرمکه نبی بر ابو دویه
 بندر سین دیدکده حضرت عمر رضی الله تعالی عنه دخی اعرابی نبی کاذب ظنیله
 بندرمدی در عقب اعرابی کیدوب ذکر ایلدیکی دوه سنه بنوب جانب بطحایه
 توجه و استقبال ایلدی و قریب اولدقده دوه سندن نزول ایدوب اردنده اقسام
 بالله ابو حفص عمر . مامسها من نقب ولادبر . اغفر له اللهم ان کان فخره دیرک

یورر ایدی اول حینده حضرت عمر اعلائی وادیدن اقبال ایدوب کلور ایدی
 اعرابی اغفرله اللهم ان کان فخر دیکده حضرت عمر اللهم صدق صدق
 دیو بیوره رق بر بر لرینه ملاقی اولدی لر حضرت عمر اعرابینک لندن طوتوب
 راحله کی ایندی ریدو بیور دی لر اولدخی ایندردی واقعا دوه یغر لی وارقی ایدی
 هاندم حضرت عدالت پناه اعرابی کی کندی دوه سنه بندروب زاد و زخیره
 ووروب اعرابی بی آکسا ایلدی (معنای ابیات مشطوره) ابو حفص کتیه سیله
 مکنی اولان حضرت امیر المؤمنین عمر رضی الله تعالی عنه اول دوه طباتی
 آشنمش و یغر اولمق ایله مس ایلمدی دیو الله تعالی به قسم ایلدی یار بی حضرت
 عمره مغفرت ایله آکر حقدن میل ایلدی ایسه

(وتظن سلمی انی ابنی بها . بدلا اراها فی الضلال تهیم)

بو بیت بحر کمالک ضرب ثانی مقطوع بنددر تقطیعی (وتظنسل)
 متفاعلن (مانتی) مستفعلن مضمهر (ابنی بها) مستفعلن مضمهر
 (بدلن ارا) متفاعلن (هافضلا) مستفعلن (تهیمو) فعلا تین مقطوع در
 (قائلی معلوم دکلددر بو بیت شبه کمال انقطاعه وشبه کمال اتصاله
 مثالدر شبه کمال انقطاع اصطلاحده جمله اولی جمله ثانیه دن عطفی
 ترک ایله منقطعه کی اولوب جمله ثانیه اولی نک غیر سی اوزرینه عطفی
 موهم ایکن ثانیه اولی به ترک عطف اولمغه در لر و بوشبه کمال انقطاعدن
 اوتوری بوفضله قطع تسمیه اولنور بوراده (اراهه جمله سنی (تظن سلمی
 جمله سندن عطفی ترک ایله منقطعه کی قیلوب (تظن سلمی جمله سنک غیر
 اولان (ابنی اوزرینه عطفی موهم ایکن ثانیه اولی به عطف اولندی (سلمی
 تظن نک فاعلیدر (سلمی فتحله بر مرأة جمیله نک اسمیدر (اتی ده ان نک اسم
 و خبریله تظن نک مفعولیدر (ابنی بها قولی بدلا قولی قرینه سیله ابنی بدلها
 دیکدر (بدلا ابنی نک مفعولیدر (مزستری دیر که بهاده اولان با مقابله معناسنه در
 وضمیری سلمایه عائددر (اراهاض همزه ایله صیغه مجهولدر معروف معناسنه
 استعمال اولنوب اظنها معناسنه اولور وضمیری سلمایه عائددر (فی الضلال
 مؤخر تهیم به متعلقدر (تهیم متحیر اولور معناسنه صیغه مضارع غائبه در
 مستر اولان فاعلی سلمایه عائددر (هام فی الامر دینلور اول امرده متحیر اولسه
 و تهیم جمله سی اراهانک مفعولسندن حالدر (ضلال بر طریقته سلو کدر که
 مطلوبه ایصال ایلمز سلمانک ضلالی مظنون قیلدیغنه اوج نکته تحریر

اولمشدر بری ضالانده دعواى يقيندن احترازدر وبرى دعواى ظننده غایت
 جراتى اشعار وبرى مظنون سلمى اولان طلب اغيار محبت ذمتنى راءتده دعواى
 يقينى عدم تروىجدر (پس اراها قولنى تظن سلمى قولندن فصل ايتدى مع
 هذا اراها وتظن خبر اولمهده اتفاقرلى ومسند اولمهده اتحاد لرى وايگيسندهده
 مسند اليك بر برلرينه تناسبلى واردر زيرا اولكنك مسند اليهى سلمى
 يعنى محبوبه در وايگيسنسك مسند اليهى اراهانك فاعلى اولان محبدر
 بوبله اولنجه ميانلرنده تضاييف ياخود خيالده تقارن اولور زيرا اراهانك
 مقصودك خلافى اوله رق ابى اوزرينه عطفنى ايهام ايدر اماشبه كمال اتصال
 اصطلاحده جمله ثانيه جواب و بو جوابى جمله اولى اقتضا ايتمكه بر برينه
 متصله كى اولوب جمله اولى سؤال منزله سنه تنزيل اولنجه ديرلر پس
 جمله ثانيه جواب اولديغندن جمله اوليدن مفسوله اولان جمله ثانيه
 وعطفى ترك ايله جملتين مياننده اولان فصله استيناف نسميه اولنور بوراده
 سؤال وجوابك تقرر لرى بودر كه كويا سلماني شو طننده نيجه ظن ايدر سين ديو
 سؤال اولندقدن سلماني ظن ايدر مكه اوديه ضالانده متحيره در ديو جواب
 ويرلدى (معناى بيت) سلمى نام محبوبه تم تحقيق بنى كندينك يرينه بدل ومثل
 طلب ايدر م ظن ايدر بنده انى شو طنندن اوتورى اوديه ضالانده متحيره اولور
 ظن ايدر م زير ايه قتمده مثلى يوقدر بلكه مثليه كمز كه حتى مثلى طلب ايدر م

(قاللى كيف انت قلت عليل . سهر دائم و حزن طويل)

بو بيت بحر خفيفدندر تقطيعى (قاللى كى) فاعلاتن (فانقل) مفاعلن
 مخبون (تعليلو) فاعلاتن مخبونه (سهر ندا) فاعلاتن مخبون (منو حزن) مفاعلن
 مخبون (نظويلو) فاعلاتن سالمدر (بو بيت مسند اليك حذفه مثال
 اولمق اوزره مرور ايتدى بوراده حكيمك مطلق سببندن سؤاله مثالدر يعنى
 سبب بعينه دن سؤاله مثال دكلدر (سهر فتحه لربه انقطاع نوم معناسنه در
 اكثر يا عشاقه عارض اولور پس معشوق عاشقه سن نه كيفيله سن ديدى
 عاشق دخى عليم يعنى بن عليم ديدى كويا معشوق علتك سببى ندر ديو سؤال
 ايتدى عاشق دخى معشوقه تكريم الم تلفظندن لسانى حفظ ايدوب جوابى
 معشوقك سؤالى منزله سنه تنزيل ايدوب مصراع ثانى ايله سهر دائم بمله در
 و حزن طويل بمله در ديو جواب ويردى

(زعم العواذل انى فى غمرة . صدقوا ولكن غمرنى لا تجلبى)

التضاييف وهو كون الشئین
 بحيث لا يمكن تعقل كل
 منهما الا بالقياس الى تعقل
 الاخر كما بين العلة والمعلول
 والاقول والاكثر

بویت بحر کاملک مضمهر اولان ایبات زحافاتندندر تقطیعی (زعملعوا) متفاعلن
 (ذلاتنی) متفاعلن (فیغمرتن) مستفعلن مضمهره (صدقو ولا) متفاعلن
 (کنغمرتی) مستفعلن (لاتجلی) مستفعلن مضمهردر (قائلی جنذب بن عماردر
 و یوحاسیدر) زعم صیغه ماضیدر زعم علمی ادعادر (عوادل زعمنک فاعلیدر
 عوادل عاذله نک جمعیدر جماعت عاذله معناسه بعضیلرک رجل عاذل معناسه
 اولان عاذله کلمه سنک جمعیدر وناسی علامه نک ناسی کبی مبالغه ایچونددر
 دیدیکی ملتفت دکلدر زیرا قیاس اوزره دکلدر و عاذل کلمه سنک جمعی اولمقده
 جائر دکلدر زیرا فاعل صفتدر فوائل وزنی اوزره جمعلنمز (اتی فی عمره زعمنک
 مفعولیدر) (عمره فتح غین معجمه و سکون میم ایله شدت معناسه) (صدقوا فاعل
 مستتری جماعات عوادل یه راجعدر) (صدقوا قولی سؤال مقدره یه جوابدر
 گویا شدتده اولدیغکی جماعات عوادل تصدیقی ایئتیلر یوخسه تکذیبی
 ایئتیلر دینلده کده تصدیق ایئتیلر دیو جواب و یردی و ینسه) (ولکن غمرتی
 لاتجلی قولی صدقوا اوزرینه معظوف سؤال مقدره جوابدر گویا دینلده کده
 سنک شدتک سائر شدائد کبی منکشف و منجلی اولمازمی اول دخی جواب
 و یروب علی وجه الاستدراک دیدیکه لکن بنم شدتم منجلی اولور دکلدر پس
 بویت سبب خاصدن سؤاله مثال اولور (معنای بیت) جماعات عوادل زعم ایئدی
 و دیدیکه تحقیق بن عمره و شدتده ایم گویا شدتده اولدیغکی تصدیقی ایئتیلر
 یوخسه تکذیبی ایئتیلر دینلده کده جواب و یروب دیدیکه جماعات عوادل
 زعمارنده بنم عمره و شدتده اولدیغکی تصدیق ایئتیلر و ینسه سنک عمره و شدتک
 منکشف و منجلی اولور قیلندیمدر دیو سؤال اولندقدده و لکن بنم عمره و شدتم
 اکثر غمرات و شدائد کبی منجلی اولور دکلدر دیو جواب و یردم مرادی نفسنی
 تجلده ایله وصف و مهالکه خوض ایله تمحدر

(زعمتم ان اخوتکم قریش . لهم الف و لیس لکم الف)

بویت بحر و افراک ضرب اول مقطوفندندر تقطیعی (زعمتم ان) مفاعیلن
 معصوب (ناخوتکم) مفاعلتن (قریشن) فعولن مقطوفه (لهم الف) مفاعیلن
 معصوب (ولیس لکم) مفاعلتن (الافو) فعولن مقطوفدر (قائلی مساور بن
 هندین قیس حماسیدر بونکه بنی اسدی محو ایدر بویت استیناف بالکلیه
 حذف اولنوب مقامنه برشی اقامتیه اکتفا اولنانه مثالدر گویا انلر زعمتم خطابی
 استماع ایئتده آیا اصابتی ایلدک یوخسه خطامی ایلدک یا خود زعمزده

صادقین یوحسه کاذمین دیدکده شاعرده خطا ایتدیگنر و کاذب اولدیگنر دیدی صکره بو استینافی بالکلیه حذف ایدوب مصرع ثانی بی مقامنه اقامت ایتدردی زیر امصراع ثانی شاعرک جوابنک علئیدر یاخود مصرع ثانی بو جوابدن استینافدر زیرا شاعر خطا ایتدیگنر دیدکده گویا مخاطبیر بونی ندن در سین دیدکده شاعرده بو مصراعی دیدی اگر چه دعوا ی اخوده اولان زعمتم کذبم معناسنه اولسه مصرع ثانی بالاصاله بو جوابدن استیناف اولور و بعضیلری بونی فصل ایتمدن غرضی زعمتم قولنک مفعولی اولمق اوزره عطفی توهم اولماسون ایچوندر دیش (ان اخونکم زعمتم قولنک مفعولیدر (اخوده دن مراد شرف و نسبه اخوه دیمکدر قریش قریش کله سنک تصغیریدر (قریش فتح قاف ایله هند دریاننده اولور غایت قوتلو بردابه نک اسمیدر بونکله نصر بن کنانه نک اوغلی صغر و صباوتنده غایت قوتندن و کال شجاعتندن او توری تسمیه اولندی صکره بوندن قبیله به نقل اولنوب تعظیم ایچون تصغیری اعتبار اولندی (لهم مبتدا اولان الف کله سنک خبریدر (الف کسر همزه ایله علم بایندن مصدردر الفه کی الف المكان دنیلور اول مکانده ساکن اولدی و اکا محبت ایتدی وانکله استیناس ایتدی دیمکدر (لکم لیس نک خبریدر الف اسمیدر الف کسر همزه ایله مفاعله دن مصدردر خفی بیورلیه بونلرک الفارندن مرادمکه مکره به الف و ملازم تریدر یاخود شتا و صیفده ایکی رحلته الف و ملازم تریدر بی اسد تجار تری ایچون هر سنه ایکی رحلته الفت و ملازمت ایتدیله ایدی بری شتاده یمنه رحلت و بری صیفده شامه رحلت ایدی (معنای بیت) زعم ایتدیگنر که شرف و نسبه سزک اخوه کر قریشدر او ایله قریشکه انلرک شتاده یمنه و صیفده شامه تجارت ایچون رحلتلرنده الفت و ملازم تری واردر حال بوکه سزک بو ایکی رحلتده الفتکز یوقدر گویا بنواسد بز بو زعمده صادقین یوحسه کاذمین دیو سؤال ایتدکلرنده سزله بو زعمده کاذب اولدیگنر دیو جواب ویرلدی پس بو استینافک کلیمی حذف اولوب یرینه بو کادالات ایدن لهم الف و لیس لکم الف اقامت اولندی بو بیتک ما بعدی

(اولئک آمنوا جوعا و خوفاه و قد جاعت بنواسد و خافوا)

تقطعی (اولاهکا) مفاعلتن (منو جوعن) مفاعیلن معصوب (و خوفن)
 فعولن مقطوفه (و قد جاعت) مفاعیلن معصوب (بنواسدن) مفاعلتن
 (و خافو) فعولن مقطوفدر (اولئک مبتدادر قریشه اشارتدر (آمنوا خبریدر

جوعا و خوفًا تميزت اوزره منصوبدر (بنو اسد جاعت کلمه سنک فاعلیدر)
 (خافوا مستتری بنواسده راجعدر (معنای بیت) اول قریش جوع و خوف
 جهتدن الله تعالی به ایمان کتوردیلر حال بوکه بنواسد تحقیق جابع و خائف
 اولدیلر لکن ایمان کتورمدیلر دیکدر و بویکی بیت ایله لایلاف قریش سورۀ
 منزله سنه اشارت ایدر

(ثلثة تشرق الدنيا بهجتها . شمس الضحی و ابواصحق والقمر)

بحر بسیطک ضرب اولدنددر تقطیعی (ثلاثتن) مفاعلن مخبون (تشرقد)
 فاعلن (دنیا به) مستغلن (جتها) فاعلن مخبونه (شمسضحا) مستغلن
 (وابو) فاعلن (اصحاقول) مستغلن (قرو) فاعلن مخبونددر بوییت مسندک
 تقدیمه مثال اولمق اوزره مرورایتدی بوراده تکرار ایرادنن غرضی بودرکه
 وهم بولتهئی معرض امثاله ابراز ایدوب نوع واحددن توهم ایدر یعنی وهم
 اجتهاد ایدوب بواوحنی مفکرده جمع ایدر الحبق عوارض و مشخصات ایله
 مختلفه اولورلر اما عقل بونلرک هر بری بری برینه متباین نوع آخردن بیلور
 و بونلر کندیلرینک بهجه لریله دنیانک اشراقی اولان عارضده مشترکه و بو
 عارض ابواصحاقده مجازدر مختصر و مطولده بویله تحریر اولندی (اما اطولده
 دیرکه شارح محقق کلامنده نظر واردر زیر اتمائل ایله مراد شمس و قمره نوع
 اختصاصی اولان و صفده اشتراکدر حقیقت نوعیده اولان اشتراک دکدر
 و بو وصف بوراده اضاءدر و بواضاه شمس و قمریننده مشترکه در و شمس و قمر
 حقیقه متماثلاندر بلکه دیرزکه اشراقه مراد نور حسی ایله نور معنوی اولان
 عدل ایله دنیانک حالنک حسیدر و بونلرک مجموعندن علی طریق التغلیب
 اشراق ایله تعبیر ایلدی بویله اولنجه ثلاثه نک میاننده تمائل اولور و سنک ایچون
 بولته نک میاننده بهجینی قدر مشترک قیلمق واردر

(فلما خشیت اظافیرهم . نجوت و ارهنهم مالکا)

بویت بحر متقاربک ضرب ثالث محذوفنددر تقطیعی (فلما) فاعلن (خشیت)
 فاعلن مقبوض (اظافی) فاعلن (رهم) فعل محذوفه (نجوت) فاعلن مقبوض
 (واره) فاعلن مقبوض (نهم) فاعلن (لکا) فعل محذوفدر (قائل عبد الله
 بن هشام سولیدر (اظافیرهم نصب ایله) خشیت نک مفعولیدر اظافیر ظفورك
 جمعیدر ظفورك ایله ظفر معناسنده در مطرزی ظفرك جمی اولان اظفارك
 جمعیدر دیش و مطولده اظافیر اسلحه ایله تفسیر اولمشدر اطولده قوت

اراده اولسه جاژدر ضعفدن فلم الاظفار ايله تعبيرنك عكسه دیدی (نجوت
 قلمانك جو ایدر (وارهنهم حال واقع اولان مضارع مثبتده و او اتیانی مبتدیانك
 حذفی اعتباریله در جمله جمله اسمیه اولمق ایچون تقدیری و انا ارهنهم دیمکدر
 بعضیلر و اوک اتیانی ضرورت ایچوندر دیمش اما عبدالقاهر بوراده و اعطف
 ایچوندر حال ایچون دکلدز زیرا معنی نجوت راهنا مالنكا دیمکدر دیمش بلکه
 بوراده مضارع ماضی معناسنه اولوب رهنه دیمك اولور پس حال
 ماضیه بی حکایه دن او توری لفظ ماضیدن مضارعه عدول اولندی حال
 ماضیه بی حکایه نك معناسی زمان ماضیده فرض اولنان بوزمانده واقع اولدی
 دیمکدر و بوندن لفظ مضارع ايله تعبير اولنور (ولقد امر علی اللئیم یسبنی)
 قولنده امر مررت معناسنه در و بوده جمله فعلیه ده فعل مضارع مثبت اولورسه
 اولور (معنای بیت) انلرك اسلحه یا خود قوتارندن خوف و خشیت چینده
 نجات و خلاص بولدم حال بوکه بن انلره مالکی رهن ایدرم یا خود رهن ایتدم
 یعنی مطلوبلری اولان مالکی انلره ویردم اگرچه ویرمیدم عدم نجاتم رونما
 اولور ایدی دیمك استر بعضیلر ارهنهم ارهنه دن مأخوذ اتی دائم و ثابت قیلدم
 دیمکدر رهن دنیلور دام و ثبت معناسنه رهن ثابت معناسنه دیوب شویله معنی
 ویرمشکه اعدایه و بکا اظفار لرینی با ترمقدن خوف و خشیت ایتدیکم چینده
 انلردن نجات بولدم و مالکی انلرك قتده ثابت و دائم قیلدم و ترك ایتدم
 بعضیلر اظفار همده اولان جمع ضمیرینی عیدالله بن زیاده تعظیما ارجاع ایدوب
 شویله معنی ویرمشکه عیدالله بن زیادك حمله سندن و انساب اظفارندن خوف
 و خشیت ایتدیکم چینده نجات بولدم و مالکی انك یدنده ترك و تسلیم ایتدم
 خفی بیورلیه لفظ جمع تعظیم ایچون کلدیکی قرآن جلیل الشانده چوقدر

(اذا انكرتني بلدة او نكرتها . خرجت مع البازي على سواد)

بویت بحر طویلک ضرب ثالثنددر تقطیعی (اذان) فعولن (کرتیل)
 مفاعیلن (دناو) فعولن (نکرتها) مفاعلن مقبوضه (خرجت) فعول مقبوض
 (معلبازی) مفاعیلن (علی) فعول مقبوض (سوادو) فعولن محذوفدر
 (قائلی بشار بن برده در) اذ اظاها اولان ظرف زمان مستقبلدر (انکرت بیلمدی
 دیمکدر راغب اصفهانی مفرداتده دیمشکه انکار ضد العرفاندر انکارك اصلی
 تصور اولمیان شینك قلبه وارد اولسیدر و بوجهلدن برنوعدر . فلما رای

ایدهم لاتصل الیه نکرهم . نص کریمنده اولدینی کبی (بلده انکرتی کله سنک
 فاعلیدر مصباحده دیشکه بلده ارضدن عامر وخلاء اولان موضعه اطلاق
 اولنور . الی بلدمیت . آیت جلایه سنده الی ارض لیس بهانیات ولامرعی ایله تفسیر
 اولدینی کبی مفردانده دیشکه بلده مکان محدوددر (اونکرتها انکرتی اوزرینه
 معطوفدر وضمیری بلده یه عائددر) خرجت اذانک جوابیدر (مع البازیده اولان مع
 مصاحبت ایچوندر بازی طوغان معناسنه (سوادفتح سین مهمله ایله لیلدن بقیه
 معناسنه در (علی سواد قولی کندنده واورک اولنان خالدر شیخ عبدالقاهر دیشکه
 بوراده وجه بو مثلیده اسم ذی الحاله اعتماد ایدن ظرفک فاعلی اولمقدر مبتدا
 اولما مقدر ولایقدر که بوراده فاعل تقدیر اولنسه علی الخصوص علی ظرفی
 اسم فاعل تقدیر نده در فعل تقدیر نده دکلدر اوقدر وارکه فعل ماضی قدایله
 بیله تقدیر اولنه انتهی کلامه (معنای بیت) زمان اهل یلده قدریمی بیلمسه
 یاخود بن آنلری بیلمسم ابکر طیور اولان بازی یه مصاحب اولدیغم حالده
 انلردن چیقدم وانلردن مفارقت ایلدم حال بوکه اسفار صبحی منتظر اولمیان
 ظلمت لیلدن بقیه اوزریمه مشتمل ایدی شاعر نفسنی عز و اقتدار ایله وصف ایدر

(فقلت عسی ان تبصرنی کائما . بی حوالی الاسود الحوارد)

بو بیت بحر طویلك ضرب نایسنندندر تقطعی (فقلت) فعول مقبوض
 (عسا انتب) مفاعیلن (صرینی) فعولن (کائما) مفاعیلن مقبوضه (بنینی) فعول
 مقبوض (حوالیل) مفاعیلن (اسودل) فعولن (حواردو) مفاعیلن مقبوضدر
 (قائلی) فرزدق در بونکله نوار نام زوجه سنه خطاب ایدر میانلرنده زمان گذران
 ایشکه تولد واقع اولماش حرد علیه دینلور غضب ایتدی دیمکدر حرد و حارد
 حواردنک مفرد لیدر اکثریا اسده نعت اولور (بی حوالی الاسود الحوارد قولی
 جمله اسمیه در و بو جمله (تبصرنی نک مفعولندن یعنی تبصرینی ده اولان
 یاه متکلمدن حال واقع اولمشدر اگرچه (کان لفظی بو جمله اسمیه حالیه نک
 اوزرینه دخول ایشه کلام کوزل اولماز الاوا ایله اولور) و حوالی قولی آکنافی
 و جوابی معناسنه اولوب بی دن خالدر حرف تشبیه اولان کان ده معنای فعل
 اولدیغندن اوتوری تنصیصده دیر که حوالی تبصرینی نک ظرفیدر حول کله سنک
 جمعیدر (حوال فتح ایله پیرامن معناسنه در و یاه ثانی یاه متکلمدر قعد و احواله
 و حوالیه و حوالیه دینلور کسر لام ایله حوالیه دینلمدیکی صحاحده و قاموسده
 مسطوردر (معنای بیت) شو مرایه دیدمکه انلرک ایچنده بکا لوم و ملامت ایلمه

قربابی کورر و مشاهده ایدرسین حال بوکه بنم اولادلرم جوائتمده یعنی
بین و بسارمده غضب ایدیجی اسدلر کیدر بنی سنک ملامتکدن محافظه
ایدلر دیمکدر

(والله یبیک لنا سالما . برداک تحیل و تعظیم)

بو بیت بحر سریع ضرب ثالث اصلمنددر تقطیعی (وللاهیب) مستفعلان
(بیک لنا) مفتعلن مطوی (سالمن) فاعلن مطویه مکسوفه (بردا کتب)
مستفعلان (جیلنوتع) مستفعلان (ظیمو) فعلن اصلمدر (قائلی ابن رومیدر نهاییه ده
دیمشکه) بردضم ایله نیابدن برنوع معروفدر و برداک لفظ منی اوزره اولوب کافه
اضافله نونی دو شمشدر و بونی بردی الجذبیدن اخذ ایتمکدخی بعید دکلدر
جذبک جناحاری معناسنه (برداک تحیل جمله اسمیه سی حال مفرده اولان) (سالما
عقبنده حال واقعه اولمشدر اگر حال مفرده اولان) (سالما تقدم ایتمسه و اولک ترکی
حسنلی اولمازدی و بویکی حال بری جمله اسمیه و بری سالما احوال مترادفه دن
اولمقده جائزدر احوال متداخله دن اولمقده جائزدر اما احوال مترادفه احوال
متعدده در صاحبی بردر بوراده) (ببیکده اولان کاف کی و اما احوال متداخله
حال متأخره نک صاحبی شول اسمدر که حال سابقه بواسمک اوزرینه شامل اولور
بوراده) (برداک تحیل قولنی) (سالما ده اولان ضمیردن حال قیلمق کی کذا فی المطول
اطولده دیرکه شاهد غیر منصو صدر احتمالدر که برداک سالما کلمه سنک فاعلی
اولوب تحیل برداک دن بدل اوله زیرا معرفه دن بدل اولان نکره بی وصف
واجب دکلدر بلکه وصف حسندر چن رحله تحیل و تعظیم سالم اوله جلدده سالم
اولور زیرا تحیل سلامتک فرعیدر قنامل وینه حال جمله حال مفرده نک عقبنده
اولمی اگر حال جمله سالما کلمه سنک معمولی اولمازه اولور زیرا بوتقدیرجه حال
تعدد ایتمز که حتی حال جمله اوله اما شارحک جائزدر که حالین مترادفتین اوله
یاخود متداخلتین اوله دیدیکندن غرضی بزم ذکر ایتمکمز غیر منصو صبت
اوزره تنبیه اوله والا مختل اولور (اساس البلاغه ده بجمله فی اعینهم دینلور
کوزلرنده انی عظیم قیلدی دیمکدر (معنای بیت) الله تعالی بزه سنی اذادن سالم
اولدیغک حالده و تحیل و تعظیم ایله رد اولتمش اولدیغک حالده ایضا ایلسون

(والعیش خیر فی ظلا . ل النوک من عاش کدا)

بو بیت بحر کاملک محجز و مضممر مرفلنددر تقطیعی (والعیشخی) مستفعلان
مضممر (رنفیظلا) مستفعلان محجزوه مضممره (لنوکم) مستفعلان مضممر

(منعاشکدا)

(منعاشکدا) مستعملان مجز و مضمهر مر فادر (قائلی حارث بن حلزة الیشکریدر
یشکر عربدن ایکی قبیله در بری بنویشکر بن علی بن بکر بن وائل در و بری
بنویشکر بن بشر بن صعب در مفرداتده دیشکه (عیش فتح ایله حیوانه مختصه
حیاتدر و مطلق حیاتدن اخصدر (نوک ضم نون و فتحها و سکون واو ایله
حق و جهالت معناسنه (کد مکدود و متعوب معناسنه مصدر مبنی للمضولدر
(وکدا عاش نک تحتده اولان ضمیردن حالدر یاخود مصدر محذوفک صفتدر
تقدیری مکدودا متعبا یاخود عیسا مکدودا دیمکدر عربک نهاره صائم قولی کبی
و بو بیتک اصل و تقدیری (والعیش الناعم فی ظلال النوک خیرمن عاش کدا
فی ظلال العقل دیمک اولور لکن بیتک لفظی بونی وافی اولماغله محل اولوب
غیر مقبول اولدی (معنای بیت) حق و جهالت ظالانده اولان عیش خیرلیدر
شول کیمسه دنکه یعنی شول عاقلدنکه متعوب اولدینی حالده تعیش ایلدی

(وفاجأها وقد جمعت جموعا . علی ابواب حصن مصلتنا)

(وقددت الادیمر اهشیه . والفی قولها کذبا ومینا)

بو ایکی بیت بحر و افراک ضرب اول مقطوفدندر تقطیعی (وفاجأها)
مفاعلتن (وقد جمعت) مفاعلتن (جموعن) فعملن مقطوفه (علا ابوا)
مفاعیلن معصوب (بخصن مص) مفاعیلن معصوب (لتینا) فعملن مقطوف
(وقددتل) مفاعلتن (ادیمرا) مفاعلتن (هشیه) فعملن مقطوفه
(والفاقو) مفاعیلن معصوب (لها کذب) مفاعلتن (ومینا) فعملن
مقطوفدر (بونرک قائلی عدی بن زیددر زبانک جذیمیه غدربنی و تزوجه
وعدا ایتدیکنه اخلافی وملکنی ملکنه جمعنی و جذیمیه نک قلی قصه سنی ذکر
ایدر (زبافتح زاء هوز وباء موحدده مشدده و مدایله صحاحده مسطور اولدیغنه
کوره ملوک طسواتقندن معدوده ملکه الجزیره در (جذیمیه فتح جیم و کسر
ذال معجمه ایله کریمه و زنی اوزره ملک حیره در ازد قبیله سندن جذیمیه بن
فهم بن دوس در صاحب الزباء دیرلر حضرت عیسی علیه السلامدن اتوز
سنه صکره حیره به والی اولدی (وفاجأهاده فاجأ بقتة کلدی دیمکدر باب
مفاعله دن صیغه ماضیدر ضمیر مستکنی جذیمیه عائددر و ضمیر بارزی زیایه
عائددر (وقد جمعتده اولان واو حاله در جمعتده اولان ضمیر مستکن زیایه
عائددر (جموعا جمعت کله سنک مفعولیدر (جموع ضم جیم و میم ایله اسم اولان
جمع کله سنک جمیدر جمع جماعت ناسک اسمیدر جمعت ایله جموع میاننده

صنایع یدیعهدن صنعت اشتقاق واردر (علی ابواب حصن قولی جمع
 کلهسنه متعلقدر (ابواب حصنه مضافدر حصن عراق قربنده بر قلعه
 مصنعهدر (مصلتینا مینی للفاعل یاخود مینی لامفعول اولوب جموعادن حالدر
 اصلت سیفه دینلور قلجنی قینندن چیقاردی دیمکدر آخرنده اولان الف
 الف اطلاقدر (قدوت کلهسنک ضمیر مستکنی زیابه عائددر قدقطع معناسنهدر
 تقدید قطعه مبالغهدر (الادیم نصب ایله قدوت کلهسنک مفعولیدر
 (لراشهیده اولان ضمیر جذیمیه عائددر راهشی دن ضمیره اضافله نون
 دوشمشدر پس راهشان باطن ذراعینده ایکی طمردر (والفی باب افعالدن صیغه
 ماضیدر بولدی دیمکدر وجد معناسنه ضمیر مستکن جذیمیه عائددر (قولها
 نصب ایله الفی تک مفعول اولیدر کذ بالفی تک مفعول ثانیسیدر (کذب کسر ذال
 معجمه ایله دروبو (کذب ایله) مین ایکیسی بر معنایه مرادف اولغله بینهمانی جمعه
 فائده یوقدر احد همازائددر و بونی حشو مفسده دخی قیلمق بعید دکلددر زیرا
 (مینا کلهسنی عطف مغایرت افاده ایدرمغایرت ایسه باطلهدر اطولده ذکر اولنان
 بودر تخصیصده یرکه و مینا قولنی ماقبلنک تا کیدو تقریری قیلمق جائزده مغنی
 الییدمه معانیء و اوک اون او چنجیسی شیئی مرادفته عطف ایچوندر دیوب بونکه
 آیت جلیلهدن . اولئک علیهم صلوات من ربهم ورحمة . ایله استشهاد ایلدی
 (و مصلتینا و مینا میاننده عیوب شعردن فن قوافی ده ذکر اولندیفی اوزره اسناد
 واردر (معنای بیت) جذیمه غیر مستعد اولدینی حالده زیابه وعدکاذبه اعتماد
 ایدوب بفته کلدی حال بوکه تحقیق زبانه جذیمه بی احاطه و قبض واخذ
 ایچون کندی حصنک ابوابی اوزرینه سیوفارینی قینلرندن اخراج ایدیچی
 جموع و جماعت رجالی جمع ایلدی یاخود قینلرندن اخراج اولنمش سیوف
 قاطعه کبی رجالی جمع ایلیوب جذیمه بی اخذ و راهشین دیدکلری ایکی طمر لرینه
 مختص و ملاصق اولان جلدینی قطع ایدوب اولنجیه دک دمنی اساله و جریان
 ایتدردی و جذیمه زبانک قولنی یعنی ملکمی ملکنه جمع ایدرم دیووعدنی
 کذب و زور بولدی زبانک غدیرنک قصهسنی صدر الافاضل شویله نقل
 ایدرکه زبانک پدربی جذیمه قتل ایدوب ملکمی تالان و پریشان ایش
 ایدی آخر کار یرینه قزی زبانه ملکه اولوب ملکنک تفرقتی جمع ایدوب
 جذیمه ایله هر بارچسک ایدر ایدی لیکن جذیمه ایله مقاومته قادر
 اولامدیغندن حیلده سلوک ایدوب مکتوب تحریر و ارسال ایلدیکه ملک

نساء سماعده قبيح سلطنتده ضعيف هر وجهه نقصاندى خالى اوليوب
 سندن غيرى كنديه كفو بولامديغمدن نياز ايدر مکه بنى كندينه عقد و نکاح
 ايدوب اقبال و تشریف ايله ملكمى ملكکه جمع ايديم اشبو مکتوب جذیمه يه
 واصل اولوب مفادى معلومى اولدوقده در عقب ثقاتندن اهل راى جمع ايلدى
 و رایلى زبانه كتمه سى اوزرينه مجتمع اولدى لکن ايجلانده قصیر نام بر کیمسه
 وار ایدی بونلره مخالفت ایدوب ملك ملكك اياغنه وارمق مناسب دکلدرد
 دیدى و الحاصل قصيرك كلامنى کیمسه اصغا ايتيوب و زبانك رسلى الطاف
 و هدايا ايله جذیمه استقبال ایلدیلر و کيدر ايکن زبانك عسکرى جذیمه نك
 عسکرى احاطه ایليرك زبانك سراينه وارديلر جذیمه زبانك ياننه کلدکده
 شويله اولدى بويله اولدى ديو صحبتته اغاز ایدوب اوزرنده اولان سيفنى
 و اسلحه سنى چيقاردى اولرتبه کر میت صحبت اولدیکه زبانه شرب خمر کلبه
 دوا و شفا در ديو خمرى اسقا ایدوب جذیمه يه مدهوش ایلدى اولجینده
 فساد لر حاضر ایدی راهشان نام ايکی طمر لرندن فصد ايتديروب دهنى التون
 لکنه جريان ايتديروب دم ملکدر اگر چه بر قطره سى يره دو کولور ايسه دمنه
 دم طلب اولتور ديو استهزاء ايدردى اول مرتبه ده دهنى جريان ايتدر دیکه
 جذیمه نك کمال ضعفندن حرکت مجالى قالمدى اولدمده بعض دمی لکندن
 طشره دوکلدکده لاتضعوا دم ملك دیدى جذیمه دخى دعوا داماضيه اهله
 دیدى و بو ضرب مثل اولدى و در عقب جذیمه هلاک اولدى و اول جینده
 زبانه رومه قاچدى صکره ناله ايله لقبندى

(و لافضل فيها للشجاعة والندی . و صبر الفتى لولالقاء شعوب)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثالثنددر تقطیعی (ولافض) فعولن (لفیالش)
 مفاعیلن (شجاع) فعول مقبوض (تونندا) مفاعیلن مقبوضه (وصبرل)
 فعولن (فتالولا) مفاعیلن (لقاء) فعول مقبوض (شعوبى) فعولن محذوفدر
 (قائى ابو الطیدر سيف الدوله بنى مدح ایلدیكى قصیده سندندر و سيف
 الدوله نك تماك نام ترکی الاصل برغلامنك موتى ذکر ایدرد (فیهاده اولان ضمیر
 دنیایه راجعدر) لافضل فيها (لولانك جو ایدرد (فضل زیاده معانسه للشجاعة
 لافضلیه متعلقدر شجاعت تهو و جنگ میاننده بر حالت متوسطه درکه انکله
 اقدامى لایق اولان اموره اقدام ایدرد کفار ايله قتال کبی (والندی محروور
 معظوفدر) (وصبر الفتى یاقربنه یا بعدنه معظوفدر) (ندى فتح نون و دال مهمله ايله

عطا معناسنه در بو معناجه معنای مفسد حشوه یعنی فائده سز زیاده معینه به مثال اولور بعضیاریندی ایله مراد بذل نفس معناسنه در بوکا کوره حشوه مفسد اولماز دیش اما علامه سعد دیدیکه بو معنی لفظ ندی دن فهم اولماز و عدم موی تقدیره کوره بذل نفسک معناسی بو قدر او قدر وارکه هلاکدن عدم تحرز ایله تأویل اولسه و بو بعینه شجاعتک معناسنه در وینه علامه سعد دیدیکه بو قائلک مرادی شعری تصحیح ایسه کلامی یرنده در اگر مناقشه حشو مفسد اولمقلغنده ایسه کلامی یرنده دکدر زیارد اولک مقتضاسنه کوره ایجاز مغل اولور ورد تائینک مقتضاسنه کوره تطویل اولور (لقاء و وصول معناسنه مصدر در شعوب کله سنه مضافدر (شعوب فتح شین معجمه و ضم عین مهمله ایله جنس منیه نك علمیدر اسامه جنس اسدک علمی اولدینی کبی و شعوب ایله تسمیه سی تفرقی ایچوندر و بونده فی الاصل علمیت و تأیث اولمغله غیر منصرف اولوب الآن ضرورت شعریه دن اوتوری منصرف اولمشدر (اطولده دیرکه بر شیده تردد اولسه منصرف اولور می زیرا کسر ایله جر غیر منصرفه لام و اضافله حاصل اولور مع هذا بعضیسی بالاتفاق غیر منصرفدر تنوین سز مجرد کسر انصرافه دلالت ایتمز و منیه به شعوب تسمیه سنک وجهی احیادن تفریق و اجتماع تفرع ایلدیکندن اوتوریدر (معنای بیت) اگر لقاء موت اولمیدی دنیاده شجاعت و ندا و عطا و صبرفتی به فضل و مزیت اولماز ایدی بو بیتک بیانی بودرکه اگر ناس موتدن امین اولسه لر شجاعک حیان اوزرینه فضلی اولماز ایدی زیرا جان دنیاده خلودینی تیقن ایدوب اوزرندن خوف القیدی شجاع ایله مساوی اولوب شجاعک شجاعتنه ثنا اولماز ایدی و مالتی بذل و اعطا ایدیجی دنیاده خلودینی تیقن ایسه و دائماً ماله احتیاجنی بیلسه بذل مال ایتمز ایدی و عطا ایچونده فضل اولماز ایدی و شدائد و مکروهه صبر ایدیجی خلودینی تیقن ایسه عسردن یسره و شدتدن رخایه تنقلنده نفسنی تسکین و یؤسنی تسهیل ایدوب صبری ایچون فضل اولماز

(واعلم علم اليوم والامس قبله . ولكنني عن علم ماني غدعي)

بو بیت بحر طویلک ضرب تائیسندندر تقطیعی (واعل) فعول مقبوض (معلملیو) مفاعیلن (مولام) فعولن (سقبلهو) مفاعلن مقبوضه (ولکن) فعولن (نیعنعل) مفاعیلن (ممانی) فعولن (غد نعمی) مفاعلن مقبوضدر (قائل زهیر بن ابی سلمیدر) علم اليوم نصب ایله اعلم نك مفعولیدر علم اليوم دن

مراد علم حاضر در (والامس اليوم اوزرینه معطوفدر (علم الامس دن مراد علم ماضیدر (قبله امس معناسنه در وضمیری یومه عائددر و بوراده معنایی مفسد اولیان حشوه مثالدر (اطولده دیر که قبله الامس نک الکاکن قبله تقدیری ایله صفتیدر و بو وصف تأکید ایچوندر و بونک حشو اولمی حشوده تأکید فائده سی اولدیغنددر اما ابصرته بعینی و سمعته باذنی و ضربته بیدی بونک خلافته در زیر ابحار و سماع بلاشبه علمدن مجاز و ضرب امردن مجاز اولور بویله اولنجه بعینی و باذنی و بیدی بو تجویزی دفع ایدر و سنک ایچون واردر الامس نک الف لامنی استغراق ایچون قیلوب کل امس دیمک اوله و قبلیت ایله وصفی جنسی هر فرده عمومی تبیین و اوزرینه تنصیص ایچون عام اولان شیئله وصف قیلنددر نته که الله تعالینک (و ما من دابة فی الارض و لا طائر یطیر بیحناحیه) قول شریفده وارد اولدی (ولکننی الخ استدر اکی سؤال مقدره جوابدر گو یاماضی و حاضر اولانی علمک محیط اولدیغی کبی استقبالی ده علمک محیط میدر دینلر کده لکن استقبالده اولان شیئی علم محیط دکلدر دیو جواب و بردی (عمی جمع نسخه یا ایله مرسوم صفت مشبهه در رجل عمی القلب دینلور جاهل دیمکدر و لکننی نک خبریدر (معنای بیت) حاضر اولانی و گذشته و ماضی اولانی یلورم یعنی بونلری علم محیطدر و لکن بن یارنکی کونده اوله حق شیئی یلمزم نه اوله جقدر اکا علم محیط دکلدر زوزنی شو یله معنی و یرو ب دیر که علم ماضی به عمی و جاهلم یعنی یارن و حاضری احاطه ایدر و لکن بنم قلم منتظر و متوقع اولانی احاطه دن عمی و جاهلدر

(فانک کاللیل الذی هو مدرکی . وان خلت ان المتأی عنک واسع)

بو بیت بحر طویلک ضرب تانیسننددر تقطیعی (فانن) فعول مقبوض (ککلیل) مفاعیلن (لذیه) فعول مقبوض (ومدرکی) مفاعیلن مقبوضه (وان خل) فمولن (تائلمن) مفاعیلن (تاعن) فمولن (کو اسعو) مفاعیلن مقبوضدر (قائلی نابعه در ملوک عربدن ابو قابوس ایله مکنی اولان نعمان بن منذره خطاب ایدر (فانک ده اولان فا) ان خلت شرطک جز اسنک حذفه دلالت ایتسون ایچوندر دیمش کاف خطاب ان نک اسمیدر (کاللیل خبریدر (الذی هو مدرکی کاللیل نک نعتیدر نعی لیل بکا مدر کدر سنده انک کبی مدرک سن دیمکدر (متأی موضع بعده در لر باب افتعالدن انتأی عنه دینلور اندن بعید اولدی دیمکدر (عنک متأی کله سنه متعلقدر بعضیلر واسع کله سنه متعلقدر

دیش (واسع انك خبریدر و بوقضیه ده حمل حمل ذودر معناسی البته سندن
بعید اولان سعه و بعد صاحبیدر شاعر ممدوحی غضب و سخط و هولی حالنده
وصف ایستدیکندن لیه تشبیه ایلدی بناء علیه کالصبح دیدمی و تشبیهک
ضمننده امور عدیده وارد بری ممدوح البتده لامحاله هاربه مدر کدور بری
ادراکی یالکر هارب واحده شامل دکدر بلکه جمعینه شاملدر کیجه نك شائیده
درک و شمول اولدینی کی و بری سخط و غضبی ایچون دوام یوقدر جزئی شیشه
عفو و محو ایدر سخط لیلده دخی دوام یوقدر نه ایله محو اولور بعضیلر دیشکه
جواب شرط محذوفدر و بوجواب شرطک تقدیری وان خلت ان المتأی
عنک واسع فانک مدر کی در و بوجوابک حذفه ماقبلی دلالت ایدر بو تقدیرجه
ایجاز اولور مساواة اولماز حاصل کلام بیت اصل مراددن ناقصدر سوزی
ممنوعدر زیرا اکثر نحاة تصریح ایلدیلر که بومثللی شرط یعنی حال واقع اولان
شرط جزایه محتاج اولماز (معنای بیت) ای ممدوح تحقیق سن غضب
وهول حالنده کیجه کی سین اویله کیجه که بکا مدرک و واصلدر سنده
انک کی بکا مدرک و واصل سین تحقیق سندن بعید اولان موضع
سعه صاحبیدر واقصای ارضدر انده بی بولامازلر دیو اگر ظن ایدوب فرار
ایتم ینه سنک دستکدن کرزان و خلاص ممکن دکدر بکا مدرک و واصل سین
زیرا سعه ملکک و طول یدک اولمغله جمیع آفاقده او امریکه مطیع و منقاد
عاملک و صاحب حیثک واردر هاربی گرفته ایدوب سکا کتورر لر دیمک استر

(انا بن جلا و طلاع الثنایا . متی اضع العمامة تعرفونی)

بو بیت بحر و افرك ضرب اول مقطوفنددر تقطیعی (ابن جلا) مفاعلتن
(و طلالعت) مفاعیلن معصوب (ثنایا) فعولن مقطوفه (متا اضعل) مفاعلتن
(عمامت) مفاعلتن (رفونی) فعولن مقطوفدر (اطولده و مطولده تحریر
اولندیغه کوره (بو بیتک قائل عرجی نام شاعردر و بو عبدالله بن عمرو بن
عثمان بن عفاندر (عرج فلس وزنی اوزره مهملتین و جیم ایله طریق مکده
بر متزدر شاعر اوراده طوغدیغندن تسمیه اولنمشدر اما صحاحده بو بیتک
قائل سحیم بن وکیل نام شاعردر دیش (انا مبتدادر (ابن خبریدر (ابن جلا
قاموسده تحریر اولدینی اوزره ایکی معناسی وارد بری واضح الامر دیکدر
ابن اجل کی و بری رجل معروف معناسه بوراده اصل ترکیب اعتباریله
موصوف تقدیر اولوب ابن رجل جلا دیمک اولور یعنی جلا بر موصوف

محذوفك صفتی واقعه اولمش جمله اولور پس ابن لفظنك تنویحی موصوف
 محذوفه اضافتدن اوتوری حذف اولندی والابلندی بو ترکیب واضح الامر
 معناسنه در (وجلا فی الاصل امری منکشف اولدی معناسنه در اما شارحك
 تجویزی اوزره اموری کشف اییدی معناسنه دکلدر بعضیلر لازم و متعدی
 استعمال اولنور دیش (صحاحده دیرکه جلا بر جلك علم واسمیدر فعل
 ماضی ایله تسمیه اولمشدر و بوراده جلا علم اولوب جمله دن یعنی فعل مع
 الضمیردن منقول اولسی اعتباریله تنوین حذف اولمشدر (وعیسی بن عمر دن
 حکایه اولندیکه چن بر جل قتل و ضرب ایله و بونلر کیلر ایله تسمه اولنسه
 غیر منصرف اولور و بو بیت ایله استدلال ایلدی معولده دیرکه بعضیلر
 صحیح اولان ابن جلا قردر دیش و بعضیلر ابن جلا اول تهاردر دیش
 صاحب نهاییه ابن جلا سیده دیرلر دیوب و بونی (وطلاع الثانیانك اوزرینه
 عطفی تأیید ایدر دیش زیرا (طالع الثایا معالی امورده عالی اولانه دیرلر
 (ثنایا نیه نك جمعیدر نیه عقبه ده بر طریقدر و عربك فلان طلاع الثایا
 قولی بوندندر مرادلری معالی امور ی قاصد دیمکدر یا خود صعب امور ی رکاب
 یعنی بیلمسی و تجربه سی و رای صوابی سببیه صعب امور ه غلبه ایدر دیمکدر
 (متی حرف جازمدر (اضع مضارع متکلم و حده اوزرینه اولوب متی ایله محجز و مدر
 و بونك آخرینك حرکه سی الله تعالینك ه لم یکن الذین کفروا ه قول شریفنده
 اولان نونك حرکه سی کیدر (عمامه کسر عین مهمله ایله ایکی معناسی
 واردر بری عربك کیدکری تاجدر و بری قاعددر عرب انکه یوزلرینی اورترلر
 بوراده مراد معنای تائیدر (تغزفونی نك اصلی تعرفونی اییدی متی نك جوابی
 اولدیغندن نونی اسقاط اولندی و بونکه یعر فونك اصلی یعر فونه
 اولدیغنی ظاهر اولدی (معنای بیت) بن بر صاحب انکشاف و معالی امور ی
 قاصد یا خود بیلمسی و تجربه سی و رای صوابی سببیه صعب امور ه غلبه ایدیجی
 کیمسه نك اوغلویم که نه زمان قناعمی سزه کشف ایلم بکا لایق اولان
 بیلمکه بنی بیلورسکر نقل اولنور که حجاج عراقه دخولنده خطبه او قودی
 و خطبه سنده بو بیتی قراءت ایلدی و روایت اولنور که حجاج عراقه داخل
 اولدقه اکثر متکرکی و جهنی عمامه سیله ستر ایلدی (فاضل کرمانی موشحک
 شواهدی شرحنده بو بیته شویله معنی ویرمشکه نه زمان عمامه بی باشم
 اوزرینه وضع ایلمس بنم سیادت و امارته اهل اولدیغنی بیلورسز و زمان عمامه بی

باشمدن بر اقسام شجاعتی بیلورسز

(وان صخره لتاتم الهداۃ به • كانه علم فی رأسه نار)

بویت بحر بیطک ضرب نانی مقطوفندندر تقطیبی (واننصخ) مفاعلن
مخبون (رلتا) فاعلن (تملهدا) مستفعلن (تبی) فعلن مخبونه (کانهو)
مفاعلن مخبون (علمن) فعلن مخبون (فیراسهی) مستفعلن (نارو) فعلن
مقطوفدر (قائلی خنسا صحابیه رضی الله عنہادر برادری صخره مرثیه سنده
دیمشدر (صخره انك اسمیدر (صخره فتح صادمهمله وسكون خاء معجمه ایله
خنساء مشار الیه انك برادریك اسمیدر (لتاتم انك خبریدر اقتدا ایدر دیمکدر
(الهداۃ هادی نك جمعیدر و لتاتم نك فاعلیدر و هداۃ دن مراد مکارم و مفاخر
طریقته ارشاد ایدیمیلر دیمکدر (به ده اولان ضمیر صخره راجعدر (کانه ده کان نك
اسمی اولان ضمیرینه صخره عائددر (علم فتحه لر ایله جبل مرتفع معناسنه کان نك
خبریدر (فی رأسه نك ضمیری علمه عائددر (نار مؤخر مبتدا فی رأسه مقدم خبردر
جمله سی علمك نعتیدر فی رأسه (نار قولنی ایرادنك نکتہ سی صخره هدایت ایله
شهرتنده مبالغه بی زیاده دن او توریدر مع هذا کانه علم قولی صخری هدایت ایله
معروف اولانه تشبیه ده وافی ایدی پس خنسا برادری صخری هدایت ایله
اشتهارنده جمله تشبیه و بوتشیه ده مبالغه ایدوب ناری ذلك الجبلك فوقنده
قیلدی و بونکتیه اصطلاح معاینده ایفال دیرلر ایفال اوغلدن مأخوذدر
لغته ابعاد معناسنه اصطلاحده یتبی برنکتہ ایله ختمدر که معنی اول نکتہ سز
تمام اولور ایدی بوراده نکتہ صخره هدایت ایله شهرتنده مبالغه بی زیاده کبی که
تقریر اولندی (معنای یت) و تحقیق سبیل مکارم و مفاخرده مرشد و هادی
اولنلر برادر م صخره اقتدا ایدر لر کویا اول صخره جبل مرتفعدر او ایله جبل که
تپه سنده نار واردر

(كان عيون الوحش حول خبائنا • وارحلنا الجزع الذي لم يشق)

بویت بحر طویلک ضرب نانیسندندر تقطیبی (کانن) فعول مقبوض
(عیونلوح) مفاعیلن (شحول) فعول مقبوض (خبائنا) مفاعلن مقبوضه
(وارح) فعول مقبوض (للجزع عل) مفاعیلن (لذیلم) فعولن (یشقبی) مفاعلن
مقبوضدر (قائلی امری القیسدر) (عیون الوحش) کان نك اسمیدر (عیون عین
کله سنك جمعیدر چشم معناسنه) (الوحش) کسر ایله عیونك مضاف الیهدر
(وحش فتح و او وسكون خاء مهمله ایله فلس و زنی اوزره وحشی نك جمعیدر

(فارسیده)

فارسیده رمیده معناسنه (خباء کمر خاء معجمه ایله خیمه نشین معناسنه) وار حلتا
 خباثنا اوزرینه عطف اولنور (ارحل فتح همزه وسکون راء مهمله وضم حاء
 مهمله ایله رحل ورحله کله لرینک جمعیدر مسکن ومنزل معناسنه (الجزع رفعه
 کان نک خبریدر (جزع فتح جیم وسکون زا ایله خرزیمانیدر که یعنی ینه
 منسوب بریونجقدر که کندنده بیاض وسواد اولغله عیون وحشی اکا تشبیه
 اولنور (لم یشب قولنی عیون ایله جزع میاننده اولان تشبیهی تحقیق وایغال
 ایچون کتوردی زیرا خرزمتقوب اولماسه عینه زیاده شییه اولور اصمعی دیشکه
 ظی وبقره فحن دیری اولسه لر کوزلری سیاه اولور اما اولسه لر کوزلرینک
 بیاضی ظاهر اولور وبعیونک کندنده سواد وبیاض اولان خرزیه تشبیهی
 وحش اولد کد نصره در و بو تشبیه برهینتی برهینته تشبیه قیاندندر کذا
 فی شرح دیوان امری القیس (معنای بیت) گویا وحشیلرک کوزلری خیام
 ومسکنلرینک اطرافنده دلنماش خرزیمانی کیدر یعنی اول رتبه ده چوق
 صید ایدوب اکل ایدرز که بعدالاکل کوزلری انحاء خیامزده خرزیمانی کبی
 قاور پس بو عنایه به کوره ایغال شعره مختص اولور

(ولست بمسئبق اخالاتمه . علی شعث ای الرجال المهذب)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسنندندر تقطیعی (ولست) فعول مقبوض (بمسئبقن)
 مفاعیلن (اخلا) فعولن (تلمهوه) مفاعلن مقبوضه (علاش) فعول مقبوض
 (عثن ایر) مفاعیلن (رجالل) فعولن (مهذبو) مفاعلن مقبوضدر (قائلی
 نایغه ذبیانیدر بونکله نعمان بن منذره خطاب ایدر (ولست خطاب لفظی
 اوزره در و بو خطاب غیر معینه متروکدر (مسئبق باب استفعالدن مبنی للفاعلدر
 ماخذی بقادر) (اخا بونده حذف مضاف واردر تقدیری موده اخ دیمکدر واخذن
 مراد رجالدن سکا مرافقت و موافقت ایدن کیمسه در (لاتلمه اخا کله سندن حالددر
 اخاعومندن اوتوری یعنی سیاق نفیده وقوعندن اوتوری یا خودلست ده اولان
 ضمیر مخاطبیدن حالددر یا خود مسئبق کله سنک فاعل ومفعولینک ایکسندن
 حالددر یا خود احد همدان حالددر اولکیسی یعنی اخا کله سندن حال اولسی
 متفق علیه در (تلم لم دن مأخوذ اصلاح و جمع معناسنه در لم الله شعثه دیر لر
 الله تعالی انک امورندن طاغلمشنی اصلاح و جمع ایلسون دیمکدر (علی شعث
 لاتلمه به متعاقدر یا خود لاتلمه نک ضمیر منصوبندن حالددر (شعث فتح شین معجمه
 وفتح عین مهمله ایله اصلنده انتشار و تفرق شعر معناسنه ایدی اما بوراده رجالک
 ذمیمه و غیر مرضیه اولان خصالی و پریشان و متفرقه اولان افعالی مراددر

(ای الرجال المهدب بواسفهام انکاریدر (المهدب رفع ایله ای الرجال نک
 نعیدر (مهدب منقح معناسنه پس بو ای الرجال المهدب قولی رجالدن
 کاملی من جهة المفهوم فیه دلالت ایدن (ولست بمسئق اخلا تلمه علی شعث
 کلامنی تا کید ایچون اتیان اولمشدر بوکا اطباب دیرلرکه بر مفهومی تا کید
 ایچون کلور (معنای بیت) سن برادریکک یعنی سکا مر افقت و موافقت
 ایدنک مودتی استبقایه قادر دکل سین ذمیعه و غیر مرضیه اولان خصالی
 اصلاح و پریشان و متفرقه اولان افعالی جمع اتمدیکک حلاله پس بو نفی
 اولنان مفهومی تا کید ایدوب دیرکه رجالده مرضی الحصال و منقح الفعال
 کیم واردر یعنی یوقدرحتی برادر یکی موتنده ابقایه قادر اولاسین

(فسق دیارک غیر مفسدها . صوب الربیع و دیمه تهمی)

بو بیت بحر کاملک ضرب خامس اخذ مضمربندندر تقطیعی (فسقادیا)
 متفاعلن (رکعیرمف) متفاعلن (سدها) فعلن اخذ (صو برری) مستفعلن
 (عودیمین) متفاعلن (تهمی) فعلن اخذ مضمردر (قائلی طرفه در بونکله
 قتاده بن سالمی مدح ایدر بو بیت تکمیله مثالدر بوکا احترا س دخی دیرلر تکمیل
 اصطلاحده کلامده خلاف مقصودی ایهام ایدن شیء آخر شیء ایله دفع
 اتمکله دیرلر و بودفع ایکی قسمدر بری وسط کلامده اولور بوراده اولدینی کبی
 و بری آخر کلامده اولور (فسق دعاهله در و بودعا ایله مقصود مدعوله نک سقی ایله
 نضارت و طراوتنک زیاده لکیدر (دیارک فسق نک مفعولیدر و بوفسقی دیارک
 قولی اهله اولنده مصلح و آخرنده مفسد یعنی محصولاته مضر اولان عموم
 سقی ایهام ایتدیکندن (غیر مفسدها قولی ایله ایهامی دفع ایلدی بوکا تکمیل
 دیرلر اطولده دیرکه دیار ایله دیارک اهلی مراد اولنورسه غیر مفسدهانک معناسی
 الامفسدها اولوب استثنا اهلدن اولور بو تقدیرجه اصل کلامدن اولوب تکمیل
 ایچون اولماز انتهى و مفسدک ضمیری دیاره اضافتی سارق البلد اضافتی قبیلندن
 فیه در بعضیلری نزول مطر دائم و قتنده و وقتنک غیر یده دیارک خراب
 و فسادینه و زرعک افسادینه بادی و سبب اولور دیدیکنی غیر مفسدها قولی
 دفع ایدر دیوب غیرنی صوب دن خالی قیلدی بعضیلر غیر مفسدها سقی نک
 مفعول ثانیسیدر دیش بعضیلر سقی نک فاعلندن حال اولوق اوزره منصوبدر
 دیش بعضیلر سقی نک مفعول ثانیسنک نعیدر تقدیری ماء غیر مفسد لها
 دیمکدر دیش صوب الربیع رفع ایله سقی نک فاعلیدر (صوب فح صاد مهمله

وسكون واوايله مطرك نزول ووقوعه ديرلر (الربع كسرايله صوب نك مضاف
 اليه) در ربع شتايه صيف مياننده اولان فصله اطلاق اولنور و يوفصلك
 مطرينده اطلاق اولنور اولكينه كوره صوب لفظي ربعه اضافنده مطر
 قيدندن تجريده محتاج اولماز ايكنجه به كوره تجريده محتاج اولور (ديمه صوب
 الربع اوزرينه عطف اولنور (ديمه كسردا) مهمله وسكون ياه مثناة تحته
 وفتح ميم ايله بركون بركيجه دائمي باريده اولان بارانه ديرلر بعضيار قرق
 ككون قرق كيجه باريده اولان بارانه ديرلر ديمش (هو اديده كسندنده
 برق ورعد اوليان مطردر اقلي نهارك ياليلك ثلثي در ديمش (تهمي
 ديمه كله سنك نعتيدر سيلان و جريان ايدر ديمكدر (معناي بيت)
 اي محبوبه ربعده نزول ايدن مطر و سيلان ايدن مطر دائم سنك دياريك
 سوارسين نضارت و طراوتي زياده ايلسون دياريك مفسد اولديني حلاله
 (ان الثمانين وبلغتها . قد احوجت سمعي الى ترجمان)

بو بيت بحر سريعك ضرب اول مطوي موقوفنددر تقطيعي (انثما)
 مستقلن (نيوبل) مستقلن (لغتها) فاعلن مطويه مكسوفه (قد احوجت)
 مستقلن (سمعي الا) مستقلن (ترجمان) فاعلات مطوي موقوفدر (قائلي
 عوف بن محلم شيبانيدر عبدالله بن طاهر ك حنقنده ديمشدر (ثمانين ايله مراد
 سنيدر (و بلغتها) قولي مجهول زنه سي اوزره اثناء كلامده يعني انك اسمي
 و خبري مياننده محاطبه كندی عمري كبي طول عمر ايله دعا قصدي ايجون
 اعتراضدر و بومثلیده و اوه اعتراضیه تسمیه اولنور عاطفه و حالیه دكلدر
 و و او ك فأنده سي مدعوبه ده مدعوله نك داعی ايله اشتراکی انبا و اشعاردر
 و بو و او ك مابعدی خبر یا خود ماقبله صفت اولمق احتمالی قطعدر اطولده
 ديركه و او اعتراضیه بی بیلمیان جمله بی حالیه قلمده تكلف ایتدی و بومثالی
 اعتراض چوق كره حاله ملتبس اولور فرق دقیقدر (الی ترجمان احوجت
 كه سنه متعاقدر ترجمان برلسانی لسان اخرايله تفسير ايدن كيمسه به ديرلر و بونده
 اوج لغت وارد بري فتح تاه و ضم جيم ايله رهقان و زنی اوزره در و بري ضم تاه
 و جيم ايله غنقوان و زنی اوزره در و بري فتح تاه و ضم جيم ايله محصجان و زعفران
 و زنی اوزره در بو نلرك جمعيسنده راسا كنه در و بونی شاعر صوت شديده يا صوت
 شديدايله مصوته يا صوت شديده و صوت شديدايله مصوته صوت خفي بي

تفسیر و کشف اولدیغندن استعاره ایله دی (معنای بیت) تحقیق ثمانینه بن واصل اولدم الله تعالی اول ثمانینه سنی ده واصل قیلسون تحقیق اول ثمانین بنم قوه سامعه می ترجمانه محتاج قیلدی شاعرك مرادی سن ثمانین ده قوای جسمانیه نك ضعفنی بیان و کبر سندن شکایتدر

(واعلم فعلم المرء ینفعه . ان سوف یأتی کل ماقدرا)

بو بیت بحر سربسک ضرب نانیسنندندر تقطیعی (وعلم فعل) مستفعلن (لمرء بن) مستفعلن (فمهو) فعلن مخبونه مکسوفه (ان سوف یا) مستفعلن (تی کلما) مستفعلن (قدرا) فاعلن مطوی مکسوفدر (قائی نامعلومدر) (فعلم المرء) اعلم فعلی ایله ایکی مفعولی میاننده فالیه اعتراضدر و بو اعتراضک مطلق علمک نفی اوزرینه و علی الخصوص امور دنیا و آخرتک مداری انک اوزرینه اولان شوامره علمک نفی اوزرینه مخاطبه تیبیدن اتوری فانک فائده سی مابعدینک علتی و ما قبلنک سببیتی اشعار ایچوندر خفی اولیه اعتراض تیمه مبابندر زیراتیمم فضله واقع اولور و فضله ایچون اعرابدن محل واردر اما اعتراض بونک خلاقه در و تکمیلده مبابندر زیر تکمیل خلاف مقصودی ایهامی دفع ایچون و ایغاله ده مابین در زیر ایغال اولماز الا آخر کلامده اولور لکن اعتراض تذیلک بعض صورینه شامل اولور بعض صوری اعرابدن محلی اولان جمله ایله اولور و بو جمله ده من جهة المعنی بربرینه متصله اولان ایکی جمله میاننده اولور (ان مثله دن مخففه در زیر ان ناصبه سوف ایله جمع اولماز وان مخففه نك اسمی عند العامه حذفی ملنزم اولان ضمیر شاندر) (ان سوف یاتی کل ماقدرا جمله سی مفعولین مقامه قائمه اعلم کله سنک مفعولیندر (کل رفع ایله (باتی نك فاعلیدر) و ما موصوله مضافدر (قدرا فعل ماضی مجهول اولوب ماء موصوله نك صله سیدر و ماخذی تقدیردر وافی اطلاق ایچوندر (معنای بیت) معلوم اولسونکه کشینک علمی کندویه نفع ویرر تحقیق شان هر مقدورکه یعنی خیر و شر دن قضا و قدرده وازل آزالده اوزرینه تقدیر اولوب واقع اولان بلا نزاع و لاجدال کلور قدر مقدورده تأخیر واقع اولورسه و بسوف الخ قولنده تسلیه و امرک تسهیلی واردر یعنی نفوس اوزرینه نوازلنه تسهیل واردر

(یرصد عن الدنيا اذا عن سودده . ولوبرزت فی زی عذراء ناهد)

بو بیت بحر طویلک ضرب نانیسنندندر تقطیعی (یرصد) فعول مقبوض (عند دنیا) مفاعیلن (اذا عن) فعولن (سوددن) مفاعلن مقبوضه (ولوب)

(فعول)

ایکی مفعولدن مراد جمله در
یعنی ان سوف یاتی کل
ماقدرا جمله سیدر که مفعولین
مقامه قائمه در

فعل مقبوض (رزقیزی) مفاعیلن (بعذرا) فعولن (ناهدی) مفاعیلن مقبوضدر (قائلی ابوتامدر ابوالحسین محمد بن هبشی مدح ایلدیکی قصیده سندندر (صد صیغه مضارعدر اعراض ایدردیمکدر (عن الدنیا یصدیه متعلقدر (عن تشدید نون ایله صیغه ماضیدر ظاهر اولدی دیمکدر (سودد ضم سین مهمله ایله سیادت معناسنه خفی اولیه سیادت دنیانددر و دنیادن مراد سیادتک غیریدر او قدر وارکه آخرتک سیادتی مراد اولنه اولکیسی اظهردر (ولو وصلیهدر (برزت صیغه ماضیه غائبه در خفاد نصکره ظاهر اولدی دیمکدر فاعل مستتری دنیایه راجعدر (فی زی عذراء برزت کله سنه متعلقدر (زی کسر زای ایله هیئت معناسنه (عذراء فتح عین مهمله ومد ایله بکر معناسنه (ناهد عذراءک تعیدر ونهوددن مأخوذ مسمی مرتفع اولیجی یعنی اغر شقنمش دیمکدر (معنای بیت) دنیادن ولدانندن اعراض ایدر چن سیادت و مجد ظاهر اولسه ولو دنیا مسمی اغر شقنمش حسنا قر اوغلان هیئتده ظاهر اولسه حاصلی طباعک رغبت و نفوسک میل ایلدیکی لباسده دنیا ظاهره بیله اولسه ینه التفات ایلمز دیمکدر

(وانی لصبار علی ماینوبی . وحسبک ان الله اثنی علی الصبر)

(ولست بنظر الی جانب الغنی . اذا کانت العلیاء فی جانب الفقر)

بو ایکی بیت بحر طویلک ضرب اول سالمنددر تقطیبی (وانی) فعولن (لصبارن) مفاعیلن (علاما) فعولن (ینوبی) مفاعیلن مقبوضه (وحسب) فعول مقبوض (کانتلا) مفاعیلن (هائنی) فعولن (عاصبری) مفاعیلن سالم (ولست) فعول مقبوض (بنظظارن) مفاعیلن (الاجا) فعولن (نبلغنا) مفاعیلن مقبوضه (اذاکا) فعولن (تعلیاء) مفاعیلن (افیجا) فعولن (نبلقری مفاعیلن سالمدر (بونرک قائلی معذل بن غیلاندر بعضیلر طی دن براعرا بیدر دیش (وانی ده) واو ابتدایه اولمق احتمال اقریدر (یاء متکلم ان نک اسمیدر (لصبار خبریدر (صبار فتح صادمهمله و تشدید باء موحد ایله صیغه مبالغهدر زیاده صبر ایدیجی دیمکدر (علی ماینوبی صبار کله سنه متعلقدر ما اسم موصولدر حادثه و نازلدهن عبارتدر و بوندن عبارت اولدیغنه قرینه نازلده معناسنه اولان نأبه دن مأخوذ ینوبی قولیدر و ینوبی جمله سی مانک صله سیدر ینوب صیغه مضارعدر نازل اولور دیمکدر نوبی وقایه یاسی متکلمدر بعضیلر ینوبی فی معنای لازمبسی اولان یضرنی ایله تفسیر ایلمش (وحسبک

كافيك معانسه سكا كفايت ايدر ديمكدر وسكا كفايت ايدن (ان الله اتى على الصبر (قولك معناسيدر كه تحقيق الله تعالى صبر اوزرينه ثنا ايتمشدر (الله لفظى انك اسميدر خبرى اتى على الصبريدر (اتى افعالدن صيغه ماضيدر صيغه ماضى ايله ايرادينك نكتهسى تحقيق وقوعندن اوتوريدر (على الصبر اتى كلهسنه متعلقدر (ولست ضم ايله فعل متكلمدر خطاب دكلدر بيت اول دليلى ايله (نظار ناظر معانسه در بناء عليه مبالغه نفيه توجه ايدر بعض روايتده نظاريرينه ميال واقع اولمشدر ميل جسمده حاله اولان قوه جسمانيه به ديرلر (الى جانب الغنى نظار كلهسنه متعلقدر (غنى كسر غين معجمه ايله وقصر ايله يسار معانسه در . غسل الاناء وطهارة الفنا يورثان الفنا . حديث شريفده اولدينى كجى اما قبح غين معجمه ومد ايله غناء نفع معانسه در وكسر ايله وينه مد ايله غناء سماع معانسه در وبوراده غنى ايله مراد غنائك مسييدر كه راحتدر بوده محن وشدا ئدندن غنادر (علياء حمراء وزنى اوزره مد ايله هر مكان مشرفه ديرلر اعلى نك مؤثى دكلدر زيرا منكر اولدينى حالده كلور صكره سيادت كجى مرتبه شريفه وعاليده استعمال اولندى (وفقر ايله مراد محنت ومشقتدر (معناى بيت) تحقيق بكا نازل اولان يا خود ضرر ويرن حادثه ونائبه ونازله به زياده صبر ايديجى يم حال بو كه سكا كفايت ايديجيدر الله تعالينك صبر اوزرينه ثنا ايتمشى وبن جانب غنى وراحته التفات ونظرى زياده ايدر دكلم چن عليا يعنى رتبه شريفه وعاليه جانب فقرده يعنى عدم راحت وعدم لذاتده اولدوقده يعنى جانب راحت ولذاته التفات اتمم اكر رياست جانب مشاقدده اولورسه مشاق وشدا ئده اقبال ايدر دم ديمك استر شاعر نفسنى معالى به ميل ايله وصف ايدر ومرادى تعب ومشقت ايله اولان سيادت راحتدن اجيدر ديمكدر پس ابوتمامك مصراعيكه . يصدعن الدنيا اذا عن سودد . در وبولست الخ بيتنه نسبتله قلت حر وفيه بيله اصل معناده بويته مساواتندن اوتورى ايجازدر وبويت ابوتمامك مصراعنه نسبتله اطنابدر وبويتره قرييدر حماسينك

(و نكر ان شئنا على الناس قولهم . ولا ينكرون القول حين نقول) بيتى
 وبويت بحر طويلك ضرب نالتدندر تقطيعى (وننك) فعول مقبوضدر
 (رانشنا) مفاعيلن (علتنا) فعولن (سقولهم) مفاعلن مقبوضه (ولان)
 فعولن (كرو نلقو) مفاعيلن (لحين) فعول مقبوض (نقولو) فعولن محذوفدر

بعضیله قائلی شمول نام شاعر در دیش (ونکر افعال دن متکلم مع غیره در تغییر
ایدرز دیکدر (وان شئنا الح شرطنک جزاسیدر (علی الناس شئنایه متعلقدر
(قولهم نصب ایله ننکر نك مفعولیدر (ولاینکرون ده و احوالیه در وینکرون
فاعل مستتری ناسه راجعدر (القول نصب ایله ینکون نك مفعولیدر (حین
نقول ینکرون نك نظر فیدر (نقول متکلم مع غیره در (معنای بیت) شاعر کنیدیله نك
ریاستی و حکماری نك نفاذی وصف ایدوب دیر که بزاکر دیلسک ناسک
قوللریخی انکار و تبدیل و تغییر ایدرز حال بو که ناس بزیدیکمز حینده قولمزی
انکار و تغییر ایدر دکلدر در حاصلی بز غیریمزك قولدن مراد ایستدیکمز شیئی
تغییر ایدرز برکیمسه بز دیدیکمز شئک تغییری اوزرینه اجتر و جسارت
ایده مز اطولک تقریری بودر اما مطولده برکیمسه بز اوزریمزه اعتراضه
تجاسر ایدر دکلدر بزه اتقیاد و اقتدار نندن اوتوری دیدی تم شرح اییات المعانی
بعون الله و حسن توفیقه وایه اسئل فی اتمام شرح اییات الیان و البدیع
مع تحقیق مزایاها هدایه طریقه

(و كان محمر الشقیق اذا تصوب او تصعد)

(اعلام یا قوت نشرن علی رماح من زبرجد)

بو ایکی بیت مدور بحر کاملک ضرب مجز و مرفلندندر لکن بیت ثانی ضرب
مجز و مضمر مرفلندندر تقطیعی (وکان مح) متفاعان (ممر رشقی) مستعلن
مضمر (قاذاتصو) متفاعان (و باو تصعد) متفاعلان مجز مرفل (اعلام یا)
مستعلن مضمر (قوتنشر) مستعلن مضمر (نعلارما) متفاعان (حمنزبرجد)
مستعلن مضمر مرفلدر (قائلی ابو الصنوبریدر) محمر الشقیق نصب ایله
(کان نك اسمیدر) شقیق حمر تده مبالغه دن اوتوری محمر ایله وصفندی زیرا
افعال مبالغه ایچونددر و هر بار شقیق محمر ایله وصفنور دکلدر مطول و هوادیده
دیدیلر که محمرک شقیقه اضافتی صفتک موصوفه اضافتی قیلندندر (زبرجد
قطیقه ده اولدینی کبی و بونده عامل کان نك معناسیدر) شقیق وسطنده سوادی
اولان ورد احمره دیر لر فلاه و صحرا ده روینده اولور و بونکله مرادی شقیق
النعماندر نعمان ضم نون ایله ایکی معنایه در بری قان دم معناسنه و بری نعمان بن
منذر در اولکی معنایه کوره شقیقک نعمانه اضافتی احمرارینه نسبتله در ایکنجی
معنایه کوره شقیقک نعمانه اضافتی نعمان بن منذر برارضه رسیده و واصل اولدی که
انده قتی چوق شقایق اولمغله تعجب ایدوب شوشقایقک احمراری نه کوزل دیدی

واول ارضه اولار عیدن ونباتی قطعدن منع ایدن اولایدی و بویله اولان
 ارضه محمی دیر لر فتح عین ایله اولان نعمانه مضاف دکلدرد و فتح عین ایله اولان
 طریق طائقه بر وایدرد اکا . نعمان الاراک . دیر لر کویا شاعرک شقایق
 مفرددی ضرورت شعر دن او توریدر زیرا شقایق معناسنه شقیق بولنما مشدر
 بلکه شقایق واحد و جمع ایچوندر اگر سوال ایدرسنکه بو وزن احادده نظیری
 اولمیاندر اگر شقایق واحد ایچون اولیدی احادده نظیری اولورایدی جوابنده
 دیر زکه قاموسده ذکر ایلدی شقایق ایله تسمیه سنک وجهی بونی شقیقه البرقه
 تشبیهدن او توریدر شقیقه البرق افقده برقدن منتشره اولانه دیر لر پس شقایق
 فی الاصل جمع اولوب شمدی بو ورد احمر هرورقی شقیقه کبی اولان اوراقی
 مشتمل اولدیغندن شقایق ایله تسمیه اولنمشدر (تصوب نک فاعلی شقیقه
 راجعدر) (تصوب تفعلدن صیغه ماضیدر سفله میل ایلدی دیمکدر صاب
 المطر دینلور اعلا دن نزول ایتسه) (وتصعد تصوب اوزرینه معطوفدر تصعد
 تفعلدن صیغه ماضیدر اسفلدن علوه مائل اولدی دیمکدر مشبهی تصویب
 وتصعید ایله قیدلدی زیرا اوراق شقایق سفل وعلوه میلسمز علم هیئتیی اوزرینه
 دکلدرد (اعلام یاقوت رفع ایله کان نک خبریدر و اعلامک یاقوته اضافتی منهدر
 (اعلام علمک جمعیدر) (رحمک فوقده شد اولنان شیئه دیر لر یاقوت فارسی معربدر
 ثمن عالی ایله بیع اولنور بر جوهرک اسمیدر قتی چوق خاصه سی وارد از جمله
 . من تقلد یاقوتا عوفی عن الطاعون . حدیث شریف اعجاز ردیفی
 مصداقجه طاعون ووبادن حرز جاندر) (ونشرن علی رماح اعلام یاقوت نک
 نعتیدر مزستری دیدیکه نشرن نک فاعلی اعلامه راجعدر و جمله سی اعلام
 یاقوتدن خالد (رماح کسراء مهمله ایله رح کله سنک جمعیدر تیمورلو
 مزراغک اسمیدر) (من زبرد رماحی بیاندر یاخود صفتدر رماحک بویاسی یشل
 اولدیغندن اخضر رنگ اولان زبرد ایله بیان ایلدی زبرد یشل رنگ
 بز جوهردر قیمتده یاقوتدن دوندر پس رماح زبردیه اوزرینه منشوره اولان
 اعلام یاقوتیه حسک ادراک ایتدیکی شیدندر زیرا حس ماده موجود اولانی
 وعند المدرك حاضر اولانی هیئات محسوسه و مخصوصه اوزره درک ایدر
 لکن ماده سی که اندن ترکیب اولنور اعلام و یاقوت و رماح و زبرد کبی
 بولردن هر بری بصر ایله محسوسدر حاصلی زبرددن رماح اوزرینه
 منشوره اولان اعلام یاقوتیه مشبهه خیالیدر زیرا بومرکب خارجه معدومدر

واجزاسی خارجه موجوده وبصر ایله مدرکه دکدر شاعرك متخیله سی صور علم ویاقوت وزبرجد محسوسه دن هیئت غیر محسوسه ترکیب ایلدی اطولده دیرکه شعری مشبهه خیالی اولمقدن اخراج ایدوب اعلام یاقوتی محرته یاقوت کبی اعلام معناسنه قلوب تشبیه بلیغ قیلمق ممکندر وزبرجد ایله خشب مخضر مراد اولنوب زبرجد کبی دیمک اولوب استعاره قیلمق ممکندر (معنای بیت) زبرجدن رماح اوزرینه نشر اولنان اعلام یاقوتیه گویا اسفل واعلایه میل ایدن شقایق نعمانیه در خفی بیورلیه زبرجدن رماح اوزرینه منشور اولان اعلام یاقوتیه مشبهه در کان سحر الشقیق مشبهه خیالدر وخیالیدن مراد معدوم اولان شیدر که انی حواس ظاهره ایله درک اولنان اموردن متخیله ومتفکره ترکیب ایدر یوخسه خیالی دن مراد خیالده مرتسمه اولان صورت دکدر پس اعلام یاقوتیه حسن مشترکدن خیاله کیدن شیدن دکدر وبو اعلام یاقوتیه به حواس ظاهره ایله اصلا احساس واقع اولماز

(ایقتانی والمشر فی مضاجعی . ومسئونه زرق کانیاب اغوال)

بو بیت بحر طویلک ضرب اول سالمندندر تقطیعی (ایقت) فعول مقبوض (نی ولس) مفاعیلن (رفی) فعول مقبوض (مضاجعی) مفاعیلن مقبوضه (ومسنو) فعولن (نن زرقن) مفاعیلن (کانیا) فعولن (باغوالی) مفاعیلن سالمدر (قائلی امری القیاسدر) ایقتانی ده اولان همزه استفهام انکاریدر بونکله حب سلماده شاعری من جهة العداوة قورقودن رجل مراد اولنور پس یقتانی نک ضمیری شاعرك عدونه راجع اولور (والمشر فی ده اولان واو حالیه در (مشر فی فتح راء مهمله ایله مطولده دیرکه مشارف ینه منسوب سیفه دیرلر وصاحب قاموس مشارفی شامدن قیلدی ومشارفی مشرفه رد ایلدی زیرا جمع نسبت اولماز مادامکه مفرده رد اولنیه (مضاجعی مطولده معنای لازیمی اوله رق ملازمی ایله تفسیر ایلیوب ملازمتدن کنایه قیلدی بوتفسیره کوره اسم فاعل اولوب مضموم المیم اولور ومضاجعی مبتداء مؤخردر والمشر فی خبر مقدمدر حتی مطولده بو ترتیب اوزره تفسیر ایلدی اطولده دیرکه خبر مبتدا کبی معرفه اولسه تقدیمنده باس بو قدر زیرا تحقیق اولان التباس اولمیان یرده جائزدر وبوراده التباس بو قدر بعضیلر توهم ایدوب مطول صاحبی کلامی قلب ایدوب تفسیر ایلدی دیوب قلبک نکته سنک بیاننه مبتلا اولوب نفع وفائده بی افاده ایدر بر شی اتیان ایتمدی واحتمالدرکه مضاجعی فتح میم ایله اولوب

مضجع کله سنک جمعی اوله و بو مضجعک معنای حقیقیسی مکان نومدر و بوکا کوره معنی اگر بر کیمسه بنم قلمه قصد ایلسه ممکن دکدر مکر حال اضطجاع و حال نومده اوله دیمک اولور (و مسنونه رفعا ایله المشرفی اوزرینه عطف اولور مطولده سهام محدودة النصال ایله تفسیر ایلدی یعنی دمرنلی کسکینلنمش او قلدیو تفسیر ایلدی (سن السیف دینلور کسکین ایلسه و یاسنی قالدیروب مجلی و مصیقل قیلسه (زرق ضم زای و سکون راء مهمله ایله حر و احمر کبی (ازرق کله سنک جمعیدر کوك رنگه دیرلر و زرق مسنونه کله سنک صفتیدر و بو نصال محدودده پی زرق ایله وصفی نصالک صفاتنه دلالت ایسون ایچونددر خفی بیورلیه مقامه انسب اولان مسنونه کله سنی اسنه الرماح ایله یعنی میزراقلرک دمرنلی ایله تفسیر ایلمکدر زیرا اسنه انیاب اغواله زیاده شیهه در زیرا اسنه نصالدن اعظمدر و انیاب اغوالک مادهسی حس ایله درک اولغدیغنده نظر واردر زیرا مادهسی عظمدر و بو مادهسی حس ایله درک اولغماز کلامی انیاب جنس عظمندن اولدیغنه منی اوله زیرا بو انیاب عظمک ایشلمدیکنی ایشار بلکه مادهسی نه کونا شیدر بیلمدیکنه منی اوله کرچه قواطعدن برشیده مشابه لکن بخصوصه ناب متعارف صورتی اوزره مخترع دکل بلکه صورت مهمیه اوزره مخترع فی الجملة صورت نابه مناسبدر کانیاب مسنونه کله سنه متعلقدر (انیاب فتح همزه ایله ناب کله سنک جمعیدر رباعیه نك اردنده اولان دیشه دیرلر بوده ایکی جانبنده درت عدد دیشدر (اغوال فتح همزه ایله غولک جمعیدر غول جنک ساحر سنه دیرلر بونک تحقیقی مرور ابتدی و منیه معناسنده کلور و برشیطاندر که ناسی اکل ایدر و بر دابه در که انی عرب کورر و بیلور وانی تابط شرا قتل ایلدی دیرلر (معنای بیت) بنی حب سلماده قورقودن کیمسه بنی قتل ایدرمی یعنی بنی قتل قادر اولورمی اولماز حال بو که شارف الیمنه منسوب اولان سیف و انیاب اغول کبی یاسسز و مجلی دمرنلی و کسکین دمرنلی اوق یا خود مزراق بکا مضاجع و ملازمدر یعنی بونلر بنم عندمده موجود ایکن اول کیمسه بنی نیجه قتل قادر اولور اوله ماز خفی بیورلیه المشرفی و مسنونه زرق قولی مشبه کانیاب اغوال مشبهه و همی در و همی ایله مراد متخیله نك اختراع ایلدیکی شیدر غول دیدکلری سبع کبی برشیدر ناسی هلاک ایدر دینلر کده متخیله بونی استماع ایدر غولی صورت سبعده تصور ایدوب اکا سبع کبی ناب اختراع ایدر معلوم

اوله که وهمی ایله مراد وهم ایله مدرکه اولان معانی جزئیه دکلدز زیرا انیاب اغوال ورؤس شیاطین معانی جزئیه دن دکلدز بلکه صور در زیرا انیاب اغوال ورؤس شیاطین حواس ظاهره ایله درک اولنمسی ممکن اولاندن دکلدز بلکه بولنسه لر درک اولنمازلر الا حواس باطنه ایله درک اولنورلر وینسه خارجه تحقیقی اولاندن دخی دکلدز زیدک صدیقی و عمر وک عد اوتی کبی

(وکان النجوم بین دجاها • سنن لاح بینهن ابتداء)

بو بیت بحر خفیفک ضرب اولدنددر تقطیعی (وکاننن) فعلاثن مخبون (نجومی) مفاعن مخبون (ندجاها) فعلاثن مخبونه (سنن لا) فعلاثن مخبون (حینهن) مفاعن (بتداءعو) فاعلاثن سالمدر (قائلی قاضی تنوخیدر) نجوم انجم کبی کوکب معناسنه اولان نجم کله سنک جمعیدر (دجاها دخی دالک ضمیله علی وزننده دخیه کله سنک جمعیدر بو معنی جهتندن ظلمت معناسنه در (بین النجوم نک صفتیدر تقدیری کان النجوم الواقعة بین دجاها دیکدر واکر متعلق نکره تقدیر اولنسه النجوم دن حال اولمقده جائز اولوب تقدیری کان النجوم حال کونها واقعه بین دجاها دیمک اولور و بونده عامل معنای کان در و دجاها نک ضمیری یالیه یه یاخود نجومه عالمدر بعض روایتده دجاه واقع اولمدر ضمیری لیه راجعدر و اضافی ادنی ملاسه ایچونددر (سنن رفع ایله کان نک خبریدر سنن ضم سین وفتح نون ایله سنت کله سنک جمعیدر لغتده سیرت و طریقت معناسنه در والله تعالینک حکمی وامری ونهی ورسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمک احیانا ترک ایله سلوک ایلدکری شیدر (بینهن نک ضمیری سننه راجعدر) ابتداء لاح نک فاعلیدر و جمله سی سنک صفتیدر (ابتداء کسر همزه و سکون با ایله انشاء معناسنه و بدعت دینده بعد کاله واقع اولان حدثدر و ابتداء ایله مراد وجه تشبیهک ماییننده احداث بدعتدر (اطولده دیرکه خفی اولیه بیتک طرفینی بربرینه ملائم دکلدز زیرا شاعر نجومی دجا بیننده قیلدی سنک بیننده ابتداعی قیلدی ملائم اولان ایسه نجومک بیننده دجایی قیلوب سننی ابتداء بیننده قیلدی ایدی و ملائمی تحصیل اولکنده قلبی اعتبار ایله ممکندر تقدیری کان دجاها بین النجوم دیمک اولور ایکنجه ده قلبی اعتبار ممکن دکلدز اما مطولده ثانی بی باب قیلدن قیلوب سنن لاحت بین الابتداء دیو تقدیر ایلدی لکن ثانیده قلبک عدم امکانی بودرکه سنن غایت چوقدر کویا بدعت اراسنده لمعان ایدر پس بو معنی

بتك مزایاسندن معدوددر و بوقلبك اعتبار وعدم اعتباری خطیب دمشق
رحمة الله تعالینك تقررندن استفاده اولنور خطیب دمشقی تقرر ایدرکه
بوتشیه در وجه شبه شیء مظلّم سوادك جوانبنده اشیاء مشرقه بیضك
حصولندن حاصله اولان هیئتدر و بوهیئت مشبههده موجود دكلدر مکر
تخیل طریق اوزره موجوده اوله و بوهیئتك مشبههده علی طریق التخیل
بولمنسك بیانی بودرکه بدعت وهرشیکه جهلدر صاحبی ظلمتمده یور یوب
بوطریق واصل اولمیان و بر مکر و هه نائل اوله دن امین اولمیان کیمسه کبی
قیدی ایسه بدعت و جهالتدن نظائری ظلمته تشبیه اولندی وینه بطریق
العکس لازم کلور سنت وهرشیکه علمدر نوره تشبیه اولنه و بو بدعت
و جهل ظلمت کبی اولمی و سنت و علم نور کبی اولمی بر مر تبهده شایع اولدیکه
حتی سنت وهرشیکه علم اوله کندنده بیاض و اشراق اولان شیدندر دیو تخیل
اولندی (ایتکم بالحنيفية البيضاء) کبی و اولکیسی یعنی بدعت وهرشیکه
جهل اوله کندنده سواد و ظلام اولان شیدندر دیو تخیل اولندی (شاهدت
سواد الکفر من جین فلان) دیدیک کبی ایکنجی سی کندنده بیاض و اشراق
اولان شیدندر اولکیسی کندنده سواد اولان شیدن تخیل سببیه دخی و ظلمت
یبتنده اولان نجومی ابتداع یبتنده اولان سنته تشبیهی سواد شتاب اراسنده
بیاض شبیه یا خود زیاده خضر تری نبات اراسنده لامعه اولان انوار و ازهاره
نجومی تشبیه مثلیدر پس بوندن ظاهر اولدیکه دجی اراسنده اولان نجومی ابتداع
اراسنده اولان نجومی سنن بولردن هر بری سواد صاحبی اولان شیک اراسنده
بیاض صاحبی اولان شیء اولمقدده علی طریق التاویل مشترکدر و بو تاویل متلون
اولمیان متلون تخیل ایتمکدر (معنای بیت) کویا نجوم کیجه اراسنده یا خود
کندونک یا خود دجای لیلی نجومک اراسنده سنن کیدر اول سننک اراسنده
ابتداع یعنی احداث بدعت ظاهر اولدی یا خود ظلمت امین اولان بدعت کیدر که
اراسنده نجوم کبی سنن ظاهر اولدی خفی اولیه که معناده قبلر اعتبار اولمشدر

(وقد لاح فی الصبح الثریا کتری . کعنقود ملاحیه حین نورا)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسندندر تقطیبی (وقد لاح) فعولن (حفص صبح)
مفاعیلن (ثریا) فعولن (کاترا) مفاعلن مقبوضه (کعنقود) فعولن
(دملاحی) مفاعیلن (بنحی) فعولن (نورا) مفاعلن مقبوضدر (قائلی
احیة بن الجلاح یا خود قیس بن الاثلث نام شاعر در (لاح ظاهر اولدی دیمکدر

بدامناسنه (فی الصبح لاحیه متعلقدر صبح ضوء صباح در که سواد لیلده حمرت
 شمصدر (الثریا تقدیرا مرفوع لاح نک فاعلیدر ثریا مؤنث ثروان اولان
 ثروی نک تصغیریدر سگری و سکران کبی ثروی مرأه متموله به دیر لر مصغریله
 نجم تسمیه اولدی محلتک ضیقوله بیله کثرت کوا کبندن اوتری (کازی مرأی ده
 کوردیکک کبی دیمکدر ملاحسر و مطول حاشیه سنده دیر که کازی ده
 اولان کاف تشبیه ایچون دکلددر بلکه کیف زید جوابنده دینلان کازی نک
 کافی کیسدر و مراد زیدی کوردیکک حالت اوزرینه در دیمکدر (کنقود
 ملاحیه لاحیه متعلقدر (عنقود ضم عن مهمله و سکون نون و ضم قاف ایله
 صالحمه دیر لر کرک خرماتک اولسون کرک اوزومک اولسون و بو عنقودی
 اختیارینک نکته سی صفات مذکوره کندنده زیاده ظهورندن اوتوریدر
 (ملاحیه ضم میم و تخفیف لام و کسر هاء مهمله ایله قاموسده تسطیر
 اولدیغنه کوره کچی مہسی کبی اوزونجه بیاض اوزومه دیر لر مطولده دانہ لری
 اوزونجه بیاض اوزومدر دیدیکی قاموسک سوزینی تأییدایدر و کاهیجه لامی
 مشده اولور بویتده اولدیغی کبی ملاحیه بر عنبه نک یاخود بر شجره نک
 صفتیدر و عنقود نک ملاحیه به اضافتی بیانیسه در (حین نورانک ضمیری
 عنقوده راجعدر الفی اطلاق ایچوندر نوری اخراج ایتدی دیمکدر (نور قح
 نون و سکون و او ایله زهر ابیضدر یعنی بیاض چکدر یاخود مطلق
 چکدر و زهر صابده شایع اولدی (معنای بیت) تحقیق نوری تفتح ایتدیکی
 حینده اولان اوزونجه بیاض اوزوم کبی ضوء صباحده ثریا دیدکلری کوا کب
 ظاهر اولدی ننکیم کوردک معلوم اولاکه بویتده اولان وجه شبه مرکب حسی
 کییکه طرفاتی مفردان حسیاندر و بورده وجه شبه مقدار مخصوصی متضمنه
 اولان کیفیت مخصوصه اوزره اولدیغی حالده مرأی ده صفار المقادیر اولان
 صور بیض مستدیره نک تقار بندن حاصله اولان هیئتدر و کیفیت ایله مراد اجتماع
 تلاصق ایله مجتمعه و شدیده الافتراق اولان کیفیت دکلددر بلکه تلك الانجمک
 میاننده رأی العینده بولدیغی نسبت قریبه اوزرینه اولان تقارب و تباعددن
 مجتمعه اولان کیفیتدر و بو کیفیتک تفسیرنده بزم ذکر ایلدی کمزی شیخ عبد
 القاهر مقدار مخصوصه تفسیر قیلوب قرب و بعدده مقدار مخصوص دیوتفسیر
 ایلدی و صاحب مفتاح کیفیه مخصوصه الی مقدار مخصوص دیوب ایکسنتک
 میانتی جمع ایلدی کویا مقدار مخصوص ایله مرادی ثریا و عنقودک مقدارینک

مجموعیدر یعنی انک ایچون طول و عرض مخصوصین وارد و محتملدر که کیفیت ایله شکل مخصوص مراد اولنسه زیرا شکل کیفیاتنددر و مقدار مخصوص ایله شیخ عبدالقاهرک مراد ایتدیکی تقارب مراد اولنسه محصل کلام شاعر بوتشیدهده متعدد اشیا به نظر ایدوب اندن حاصله اولان هیئت قصد ایلدی و طرفان مفردان دیدیکمزک سببی مشبه نفس ثریادر مشبه به نوری تفتح ایتدیکی حینده اولان عنقوددر و بو عنقود ملاحظیه ایله و حین نورا ایله مقیددر و تقیید افراده منافی دکلدر مادامکه بونار عنقودک جزلری اولیه

(کان مئار النقع فوق رؤسنا . و اسیا فنا لیل تهاوی کواکه)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (کانن) فعول (مئار نسق) مفاعیلن (عقوق) فعول مقبوض (رؤسنا) مفاعیلن مقبوضه (واسیا) فعولن (فنا لیلن) مفاعیلن (تهاوی) فعولن (کواکه) مفاعیلن مقبوضدر (قائلی بشاردر) (مئار النقع) کاننک اسمیدر (مئارضم میم ایله اسم مفعولدر ائار الغبار دینلور غباری تحریک ایلدی و رفع ایتدی دیمکدر (نقع فصح نون و سکون قاف ایله غبار معنسندر بوکا کوره مئارک النقع به اضافتی بیانه اولور یاخود محمک شقیقه اضافتی قیلندن اولوب تقدیری کان الغبار المرفوع دیمک اولور اگر کان تشبیه ایچون قیلنسه ارکان تشبیه دن اولان وجه شبه دن غیر محذوف اولماز و اگر کان ظن ایچون قیلنسه ینه ادات تشبیه حذف اولنوب اظن زیدا اسدا دیدیکک کبی اولور و بو بلغدر کله کاننک مشتمل اولدینی جمیع تشبیهده سکا تمهید ایلدیکمک اصیدر (فوق رؤسنا قولی مئار النقع نک نعتیدر یاخود ظرف مستقر اولوب محلا منصوب حالدر عالمی کاندر یاخو ظرف لغوا اولوب مصدره متعلقدر) (واسیا فنا و او مقارنت ایله منصوب مئار النقع اوزرینه معطوفدر و بو و او مقارنت کل رجل و ضیعتده اولدینی کبی و بو شیخ عبد القاهرک اسیا فنا قولی تشبیهده تفرق واقع اولسون ایچون مصدرک صله سی حکمندهدر دیدیکی قولیدر یعنی سیوفنز مئاره متصل و منضم و تمه سننددر و ملاحظهده مستقل دکلدر و بو اتصال عاطفدن مستفاد اولان مقارنتدن نشأت ایدر و شیخ عبد القاهرک اسیا فنا قولی مفعول معه اولوب عاملی مئار اولدینی ایراد ایلدی زیرانقع مئارک معمولی دکلدر زیرا اعتماد ایتزکه حتی کندو ایچون معمول اوله و معتمد علیهی حذف تکلفدر و اگر مئار مصدر اولسه نقع بفر تکلف مئارک مفعولی اولور و اسیا فنا مفعول معه

اولور و بوتقیر کلام شیخه انسبدر خفی اولیه اثاره مشبه دکلدز زیرا
 مئار دخی مشبه دکلدز و تشبیه مرکبده مشبهی ادات تشبیه ولی ایتمز و شارح
 محقق مطولده بو احتمالی وهم قیلدی (لیل رفع ایله **كانك** خبریدر
 (تهاوی مطولده تاسنك بری حذف اولنان مضارع مؤنثدر بعضیسی بعضیسنك
 اثرنده ساقط اولور دیو تفسیر ایلمش بعضیسار تهاوی کلهسنی ماضی
 قیلوب مؤنث قیلمدی زیراجمع غیرسالمک ظاهرینه اسنادده سن مخیرسین پس
 بو بعضک کلامی اثناء شرحده مطلع اولاجنک شاعرک قصد ایلدیکی قتی
 چوق لطائفه خلل و یردی و بواخلالک بیاننده اختلاف اولندی بعضیلری
 بعضیسی بعضیسنك اثرنده سقوطی صیغه حالدن استفاده اولتور زیرا زمان
 حالده حاصل اولانک شانی تدریج ایله حاصل اولمقدر و بعضیسی بعضیسنك
 اثرنده سقوطده اولان حرکاتک اختلافیه در دیش خفی اولیکه حصول تدریجی
 زمان اوزرینه کرک حال کرک غیری اولسون انطباقی اقتضا ایدر و حرکاتک
 اختلافی جمیعسنك سقوطیه مجامعت ایدر و بعضیلر ماضی بی معرض حالده
 قیلمقدن مستفاده اولان صورت عجبیه بی استحضاردن صیغه مضارعک
 افاده ایتمدیک شئی فوت اولور دیش بعضیلر مقامه مناسب صیغه مضارعک
 افاده ایتمدیک استمرار تجددی فوت اولور دیش خفی بیورلیه اگرچه تهاوی صیغه
 ماضی اولسه بونکله لیلی وصفی لیلک کواکبدن خلویغی افاده ایدوب مئار
 نقعی و سیوفی کواکبدن خالی اولان لیله تشبیه لازم کلور ایدی اما صیغه
 مضارع بونک خلافتدر زیرا بونکله لیلی وصفی لیل کواکب ایله اولوب وجود
 ایله تدریج ایله منطبق اولدینی حالده ساقط اولور لغتی افاده ایدر کواکبه
 کواکب ایله تفسیر ایلمش زیرا سیوفک سقوط و ارتفاعی انلردن برطائفه
 اولور برینه درعقب برینه دخی اولور دکلدز و بوکل جمع جمع معناسنه اولان
 جمع استغراقک مفهومی مضارع استمرارینک اسنادیدر معلوم بیوریه که
 بیتده اولان وجه شبه شئی مظلّمک جوانبنده متفرقه و متناسبه المقدار
 و مشرقه و مستطیله اولان اجرامک سقوطندن حاصله اولان هیئتدر پس
 وجه شبه مرکبدر نتکیم مشاهده اولندی و طرفان دخی مرکباتدر زیرالیلی نغمه
 و کواکبی سیوفه تشبیه قصد اولمندی بلکه کواکبی انعامدندن چیقارلمش سیوفک
 هیئته یعنی عالی و سافل اولسنه و کلور و کیدر لکنه واضطراب شدید ایله
 مضطرب اولسنه و سرعت ایله حرکات ایتمسنه تشبیه اولندی و بو حرکاتک

جہات مختلفہ سی و احوالی و اردر کہ اعوجاج و استقامت و ارتفاع و انخفاضہ
منقسم اولور و سیوف بوامورک اختلافیہ تلاق و تداخل و تلاحق ایدر
و بعضیسی بعضیسی منع ایدر و مشبہہ جانبندہ بویله در زیر اگوا کوا کبک
تھاوی و تساقطنده اولان اشکالک تدافع و تداخل و استطالہسی و اردر پس
بودقایقہ کلہ و واحدہ ایله تنبیہ ایلدیکہ تھاویدر اما کوا کب اما کتندن زائل
اولسہ دائمصورت استدارہ اوزرینہ اولور (معنای بیت) باشمزک اوزرینہ غبار
مرفوع سیوفز ایله بیله کویا کیجہ درکہ کوا کبک بعضیسی بعضیسنک اثرندہ
ساقط اولور معلوم بیوریلکہ وجہ شبہ مرکب حسی و طرفانی مختلفان بری
مفرد و اخری مرکب اولسی شقیق زبرجددن رماح اوزرینہ منشورہ اعلام
یا قوتیہ تشبیہہ مرور ایتدیکہ اجرام خضر مستطیلہ مخروطیہ نک رؤسی
اوزرینہ نثر اولنان اجرام حمر مبسوطہ دن حاصلہ اولان ہیئندر پس شقیق
مشبہ مفرددر و مشبہہ مرکبدر و بوظاہر در و بونک عکسی یعنی مشبہ مرکب
و مشبہہ مفرد اولسی ارض مرتفعک شکوفہسی کندویہ مشابہ اولان نہار
شمسی لیل مقمرہ تشبیہہ اولدینی کی ان شاء اللہ تعالی اشاعیدہ مثالی
کلسہ کرکدر

(صب علیہ قانص لما غفل . والشمس کل مرآة فی کف الاشل)

بو بیت بحر رجزک ضرب اولندندر تقطیعی (صبیعی) مقتعلن مطوی
(هقائضن) مفاعیلن مخبون (لما غفل) مستفعلن (وششمس کل) مستفعلن
(مرآتی) مستفعلن (کف فلاشل) مستفعلن سالمدر تنصیصده رجز مسطوردر
دیش (قائل شباخ یا خود ابن معتز یا خود ابوالنجم عجیلدر (صب صیغہ ماضی
معروفدر ارسال ایلدی دیکدر (علیہہ اولان ضمیر ثورہ عائدر) قانص
صب نک فاعلیدر مفعولی محذوفدر تقدیری کلایددر (قانص صیاد معناسنہ
(غفل صیغہ معروفدر فاعل مستتری ثورہ عائدر آخرینک تخفیفی ضرورت
وزن ایچوندر (الاشل موصوف محذوفک صفتیدر تقدیری (الرجل الاشل
دیکدر اشل صفت مشبہہ یا خود اسم تفضیلدر و آخرینک تخفیفی ضرورت
وزن ایچوندر شلل یددہ بیسدر یا خود یدک ذہایددر و بورادہ مراد مرتعشدر
زیرا عذیم الیدک یا خود یابس الیدک کفندہ مرات اولماز و بونی سید شریف
شرح مفتاحده بویله تصریح ایلدی اجمالا (معنای بیت) ثورک غفاتی
حیندہ صیاد ثورہ کلانی ارسال ایلدی حالبوکہ اولحیندہ شمس مغیبہ قریب ایلدی

زیرا غیوتی و طولوعی حینده دتره دیکي مشاهددر خفی بیورلیه دقت و سحر
جهتدن کندی ایله تشبیه زیاده قیلنن اوزرینه حرکات واقعه اولان هیئاتده
کلور و تشبیهده اولان هیئت مقصوده ایکی وجه اوزرینه در بری هیئت
مقصوده کندینک غیری اوصافه مقترن اولمقلغیدر و بری هیئت حرکه تجرد
ایدوب حتی غیرسی مراد اولنما مقدر اولکیسی ابن المعتزک قولند اولان وجه
شبه کیدرکه اشراقه مقارن استداره و تموج واضطراب اشراقه مقارن حرکه
سرعه متصله دن حاصله اولان هیئتدر حتی شعاع ظن اولنورکه کویا منبسط
اولغه قصد ایدر حتی شعاع دائرة شمسک جوانبندن فیض الوب صکره
انبساط اوزرینه ظاهر بعده انقباضه رجوع ایدر کویا شعاع جوانبندن وسطه
رجوع ایدر زیر برکیسه شمسه جرمی تبین ایچون تحدید نظر ایلسه شمسی
برکف اشلده اولان هیئتی مؤدیبه بولور و کف اشلده اولان مرآت دخی بونک
کیدر و بونک بیانی بودرکه کف اشک حرکتی دائمه و متصله اولوب اول کفده
سرعت و دوام حرکت ایله نور مرآت تموج ایدر ایکنجیسی حرکه کندینک غیری
اوصاف جسمدن تجرد ایتمیدر پس بوراده جسم ایچون اولان حرکات کثیره نك
جهات مختلفه اختلاطندن لازم ولابددر بعضیسی یمینه و بعضیسی شماله
و بعضیسی علوه و بعضیسی سفله تحرك ایدوب ترکیب تحقیق ایلیسه والا
وجه شبه مفرد اولورکه حرکه در پس ایمدی رحی و سهمک حرکه سنده وضع
واحد اوزره جهت واحده ای اتحادندن اتوری ترکیب یوقدر عبدالله بن معتزک

(وکأن البرق مصحف قاره فانطباقا مرة وانفتاحا)

قولنده اولان مصحفک حرکه سی بونک خلافتدر بوییت بحرر ملک ضرب
اولتدندر تقطیعی (وکانئل) فعلا تئ محبون (برقص) فاعلن محذوف
(حفقارن) فعلا تئ محبونه (فنطباقن) فاعلا تئ (مررتن) فاعلن محذوفدر
(وفتاحا) فاعلا تئ سلمدر تنصیصده بحرمدیددندر دیدیکي کتب عروصده
اولان اوزان میددندن برینه مطابق دکلددر (البرق کان نك اسمیدر) مصحف قار
کان نك خبریدر (قار قرادن اسم فاعلدر اصلی قاری ایدی همزه متحرک ماقبلی
مکسور اولغه یایه قلب اولنوب بعده یا حذف اولندی بتکم بادی الرأی ده
بوعلتدن اتوری قلب اولندی دیو تفسیرده ذکر اولندی بو بیتدن مرادی
برقی و حرکاتی وصفدر (انطباقا و انفتاحا فعللری محذوف مصدر لر در تقدیری
فینطبق انطباقا مرة و تفتتح انفتاحا خری دیکدر (معنای بیت) کویا برقی قار نك

مصحفیدر بر کره منطبق اولمقلق ایله منطبق اولور و بر کره منفتح اولمقلق ایله منفتح اولور او قدر وارکه بر قده انفتاح وانطباق سریعدر قارینک غیری پس مصحفک حرکه سننده ترکیب واردر زیرا مصحف حال انطباقده علوجهته و حال انفتاحده سفلی جهته تحریک ایندر

(یعنی جلوس البدوی المصطلی . باربع مجدولة لم تجدل)

بوییت بحر رجزک ضرب اول سالدندر تقطیبی (یعنی جلو) مستفعلن (سالدوی) مفتعلن (لمصطلی) مستفعلن سائله (باربعن) مفاعنن مخبون (مجدولتن) مستفعلن (لم تجدلی) مستفعلن سالدنر تنصیصده رجز مشطور دندر دیدی (قائلی ابوالطیبدر صفت کلبده دیشدر بوراده ترکیب یعنی وجه شبه هیئت سکونده واقع اولدیغه مثالدر (یعنی اقعادن مأخوذ صیغه مضارعدر اوتورر دیمکدر مجلس معناسنه اقعما کلبک کونئی اوزرینه جلوسیله حیوانک وراسنه تساند ایله جلوسی میاننده مشترکدر (جلوس البدوی نزع خافضیت اوزره منصوب کجلوس البدوی دیمکدر (مصطلی اصطلاحدن مأخوذ اسم فاعلدر اصطلاحناره استفایه دیرلر جلوسنی بدوی مصطلی به تشبیهنده اقعما اوزرینه استدامتده مبالغه دن اوتوریدر (بدوی مصطلی به جلوسدن بونوع اوزرینه استدامتی کبی مطول حاشیه سننده قاسم لئی دیرکه اقعما ایکی دیزلرین قالدیروب ایکی الیه لری اوزرینه اوتورمقده ناره مصطلی اولان بدوینک اوتوروشی کبی که بدویلر اکثریا عربیان اولمغله ارض اوزرینه آتش یاقوب بطن و صدرینه حرارت آتش واصل اولسون ایچون ایکی دیزلرین دیکوب ایکی الیه سی اوزرینه اوتورر (باربع موصوف محذوفک صفتیدر تقدیری بقوأم اربع دیمکدر (مجدوله محکمة الخلق معناسنه فلان مجدول الخلق دینلور محکم الخلق معناسنه مجدولک اصلی مقول معناسنه در لم تجدل طاقادن قتل اولندی دیمکدر بلکه عدم قتل ایله محکمه خلق اولندی دیمکدر محتمل در که جدلی نفی ایله جمعنی نفی مراد اولنه تنکیم کلبک صورت اقعاسنک غیریده اولدینی کبی (معنای بیت) اول کلب بدوی مصطلی نک جلوسی کبی محکمة الخلق اولان قوایم اربع ایله اوتورر خفی بیورلیه کلبک حالت اقعاسننده جمیع عضونک موقعندن حاصله اولان هیئت مشبهدر و بدوی مصطلی نک جلوسننده جمیع عضونک موقعندن حاصله اولان هیئت مشبهدر

(کابرت قوما عطاشا غمامة . فلما رأوها اقشعت و تجلت)

بوییت بحر طویلک ضرب نایسندندر تقطیعی (کباب) فعولن (رقت قومن)
 مفاعیلن (عطاشن) فعولن (غمامتن) مفاعلن مقبوضه (فلما) فعولن
 (رأهاق) مفاعیلن (شعتو) فعول مقبوض (تجلیتی) مفاعلن مقبوضدر
 (قائی کیردر) (کاده اولان ما مصدریه در و بوراده مشبه و مشبه به مخذوفدر
 بو مخذوف اولان ایبات سابقه ذکر اولنان راجدن حکایه در مطولده در که ابرق
 القوم دینلور انلره برق اصابت ایتدی دیمکدر ابرق الرجل لسیفه دینلور قلیجنی
 لمعان ایتدردی بویکی وجه بوراده صحیح دکدر اطولده در که ابرقت السماء
 دینلور سما برق صاحبی اولدی دیمکدر قاموسده و صحاحده دیدیلر که ابرقت امرأة
 دینلور حسنی و زینتلی اولدی دیمکدر و اساس البلاغه ده دیدیکه ابرقت لی فلانة
 دینلور فلانه بکاحسنلی اولدی و تعرض ایتدی دیمکدر و بوراده کلام حذف
 جار و ایصال فعل اوزرینه منی اولوب تقدیری ابرقت لقوم عطاش دیمکدر
 (عطاش کسر عین مهمله ایله عطشانک جمعیدر) (غمامه فتح غین معجمه ایله
 بولوت صحابه معانسه) (فلما کله سنی بوراده معنای سبیتدن تجرید ایدوب مجرد
 ظرفیت ایچون قیلمیدر) (رأها ده اولان ضمیر مستتر قومه راجعدر و ضمیر بارز
 غمامه یه عائددر) (اقشعت فاعل مستتری غمامه یه عائددر اقشعت صیغه ماضی
 غائبه در متفرقه اولدی دیمکدر) (وتجلت اقشعت اوزرینه عطف اولنور تجلت
 صیغه ماضی غائبه در منکشف اولدی دیمکدر) (معنای بیت) اولامطمع آخر
 مؤسس اولان امرک ظهوری غمامه نک قوم عطاش و محتاجینه ابراق و تزیین
 و تعرضی کیدر که غمامه انلری اطماع ایتدی اول غمامه یی کورد کلرنده
 طمع ایتدیلر اول غمامه ده متفرقه و منکشفه اولدی و انلری خائب و متحیر
 قیلدی (معلوم اوله که کاهیجه مرکب عقلی یعنی وجه شبه متعدددن منتزع
 اولور و وجه شبهی ذلك المتعددک اکثرندن انتزاع واجب اولدیغندن
 در عقب تشبیه ده خطا واقع اولور نتکیم وجه شبه شطر اولدن انتزاع اولندی
 کبی وجه شبهک کما ابرقت قوما عطاشا غمامه قول مجردندن انتزاعی
 خطا در زیرا وجه شبهک جمع بیتدن انتزاعی و اجیدر پس شاعرک بیتدن
 مرادی ایبات سابقه ده ذکر اولنان حالتی مطمع اولان ایتدناک اتصانده
 قوم عطاش ایچون غمامه نک ظهوری حالتیه صکره مؤسس اولان انتهامک
 اتصانده غمامه نک تفرق و انکشافه و قومک متحیرین اولدقلری حالده
 بقالرینه تشبیهدر زیرا بوییت بر شیئه شدیدلا احتیاج اولان مضطره اول شیئک

وجودینک امارتی ظاهره اولدقدنصرکه اول شی فوت اولوب اول شینک
تحسری وفرح وغصه سی باقی قلمده مثلدر

(اتانی من ابی انس وعید . فسل تغیر الضحاک جسمی)

بو بیت بحر و افرك ضرب اول مقطوفندندر تقطیعی (اتانین) مفاعیلین
معصوب (ابیانسن) مفاعلتین (وعیدین) فعولن مقطوفه (فسللتنی) مفاعیلین
(ر ضضحا) مفاعیلین معصوب (جسمی) فعولن مقطوفدر (قائلی
حماسیدر) اتانی فعل و مفعولدر (من ابی انس اتانی به متعلقدر) وعید اتانی نك
فاعلیدر (فسلده اولان فاتعقیب ایچوندر) تغیر الضحاک فسل نك فاعلیدر
(جسمی مفعولدر) ضحاک ابوانس نام شاعرک اسمیدر (سل ارتدی اذاب
معناسنه صیغه ماضی متعیدر اسلال دیدکاری داء معروفک اولدنی جسم
کبی ارتدی دیمکدر بوایاتک قائلی بوایب ایله هزه و تملیح قصدایدر تملیح
کننده ملاحظ و ظرافت اولان شیء اتیانه دیر لر ملح الشاعر دینلور شیء
ملیحی کتوردی دیمکدر اما برقصه مشهوره به یاخود بر مثل سائره یاخود بر شعر
نادره سخوای کلامده اشارت اولسه میم اوزرینه لامک تقدیمه تملیح در علامه
شیرازینک میانرنده تسویه واردر دیدیکی سهودر (معنای بیت) ضحاک
اسمیله مسمی ابوانس کنیه سیله مکئی اولان کیمسه دن بکا وعید کلدی
در عقب تغیر ضحاک جسمی ارتدی خفی بیورلییه وجه شبه ضدینک
تضادده اشتراکندن اوتوری نفس تضاددن اتزاع اولنوب صکره
تضاد تملیح واسطه سیله منزله تناسبه تنزیل اولنور بو بیتده اولدنی کبی

(فان تقق الانام وانت منهم . فان المسك بعض دم الغزال)

بو بیت بحر و افرك ضرب اول مقطوفندندر تقطیعی (فاننقل) مفاعلتین
(اناموان) مفاعلتین (منهم) فعولن مقطوفه (فاننمس) مفاعلتین
(کبعضد مل) مفاعلتین (غزالی) فعولن مقطوفدر (قائلی ابوالطیب در
سیف الدوله نك والدهسنه مرثیه ایله دیک قصیده سنندندر (ان تقق شرطدر
ان شرطدر تقق ان ایله محزوم صیغه مخاطبدر الساکن اذا حرك حرك
بالکسر قاعده سی اوزره) الانام به وصل ایله مکسور قیلنمشدر معناسی شرف ایله
عالی اولورسن دیمک اولور وجواب شرط محدوددر تقدیری فلا استبعاد فی ذلك
دیمکدر (الانام فعل شرطک مفعولدر انام سحاب وزنی اوزره خلق معناسنه
یاخود جن و انس یاخود وجه ارضده اولانک جمعیمی معناسنه) وانت ده

اولان و او حاله در (منهمده) اولان ضمیر بارزانه عائد در (فان المسك بعض دم الغزال مصراعی جواب محذوفك تعلیلی در . وان یکذ بوك فقد کذبت رسل من قبلک . آیت جلیله سنده اولدینی کبی (مسك کسر میم وسکون سین مهمله ایله ضم میم وسکون معجمه ایله اولان مشك لفظنک معریدر و بومسك حاریا بسدر قبله قوت ویرر و بونکله جوهر هوا اصلاح اولور خصوصا ایام و باده و بو وحشک سره سیدر غزال فارسیده آهوبره دیدکلریدر ابو حاتم دیمشکه اولو طوغاننه طلا صکره قوی اولوب حرکت اینسه شادن ویرر ایلق اولسه صراتی یایدی ایلق اولسه جدایه و خشف دیرلر وار ککنه رشا و دشینسه ظمی دیرلر ایکی قرنی اولور و خیاری خراسانی صکره صینی صکره هندی اولاندر پس شاعرک کلامی مشتهر اولانه بناء اولوب غزالی انک اوزرینه اطلاق مجرد مشاکله ایله اولور خفی بیورلیه شاعرک بویتدن مرادی بودر که بمدوح خلقه فائق اولدی بر حیثیت ایله بمدوحک بینی ایله خلقک بیننده مشابته قالمدی بلکه بمدوح باشلی باشنه اصل و کندی ذاتنده جنس اولدی و بویله فائق ظاهرده تمتع کیدر پس بودعوایه احتجاج و امکاتی بیان ایدوب بمدوحک حالتی دماندن اولان حال مسکه تشبیه ایلدی صکره اول مسك دمده بولنیمان اوصاف شریفه کندنده اولدیغندن دماندن عد اولنمادی اگر بویتده تشبیه نهره در دیوسؤال اولنورسه جوابده دیرزکه نقدر بیت تشبیه صریحا دلالت ایتمزه ضمنا دلالت ایدر زیرا (معنای بیت) اگر ای بمدوح شرف ایله خلقه عالی و فائق اولدک حال بوکه سن انلردن بعضسن بونده استبعاد یوقدر زیرا مسك غزالک دمنک بعضیدر حال بوکه مسك دمی فائق اولدی حتی دمدن عد اولنماز اولدی پس سنک حالک حال مسکه شیه در بومثلی تشبیه تشبیه ضعیفی یا خود تشبیه مکئی عنه تسمیه اولنور خفی بیورلیه تشبیه دن غرض اغلبده مشبهه عودت ایدر و بومشبهه عائد اولان غرض مشبهه برامر ممکن الوجود اولدیغنی بیاندر و بوامر ممکن الوجودک بیانی کندنده مخالفت ممکن اولان و امتناعی دعوی اولنان جمیع امر غریبه اولور خفی بیورلیه متنی دیواننک شارجی واحدی نقل ایدر که ابو الحسن نام شاعر دیمشکه سیف الدوله متنی نک شعرینک حفظی سوروانکله مسرور اولور ایدی سیف الدوله (شعر) یوما اتیک فی الدین اری . ملوکا کانک مستقیم فی محال . فان تفق الانام وانت منهم . فان المسك بعض دم الغزال . بیتلرینی انشاد ایتدم متنی مجلسده حاضر ایدی

بویکی بیت سبب اولمندی دیدم سیف الدوله دیدیکه ثقه دن بری بکا خبر
 ویردیکه ابو الفضل محمد بن حسن دیدوکک کبی بکا دیدی پس منتهی عجب
 ایدوب اهتراز ایلدی بنم ایسه مرادم انی تحریک ایدی ودر عقب بیتک برنده
 من جهة الصنعه عیب واردرد دیدم متنی بکا التفات حنق کبی یعنی غضبه التفات ایدوب
 عیب نه در دیدی بنده مستقیم فی محال قولکدر دیدم زیرا محال استقامتک
 ضدی دکدر بلکه ضدی اعوجاجدر امیر دخی مزاح طریقله بلی قصیده
 حیمه در بیت نانیده قافیه سنی تغییر نیجه ایدرسن دیدی بندخی تغییر ایدوب
 (شعر) فان تفق الانام وانت منهم • فان البيض بعض دم الدجاج • دیدیکم
 حینده امیر کولدی والیله بنی اوردی بوبداهت ایله بیله نه کوزل دیدک لکن
 بوییت ایله برکیمسه مدح اولماز طاوق بازارنده بیع اولمغه سزادر دیدی

(اطرق کری اطرق کری • ان النعامه فی القرى)

(بغانکم فی ارضنا • استسری استسری)

بویکی بیت بحر کاملک اضمار واقع اولان ایسات زحافاتسنددر تقطیبی
 (اطرق کرا) مستفعلن مضمهر (اطرق کرا) مستفعلن مضمهره (انفتعا) مستفعلن
 مضمهر (متفلقرا) متفاعلن سالم (بغانکم) مفاعلن عضل (فیارضنا) مستفعلن
 مضمهره (استسرا) مستفعلن مضمهر (استسرا) مستفعلن مضمهر در خفی بیورلیه
 بویکی بیت دخی تشبیه ضمنی قیلندن اولمغه شرح اولندی (اطرق باب
 افعالدن صیغه امردر ساکن اول دیکدر اسکن معناسنه فرائد الخرائنده
 اسکت معناسنه در دیمش (کرا اصلی کروان ایدی بونده ایکی شاذ واردرد
) اولکیسی اسم جنسدن حرف ندانک حذفدر (ایکنجیسی علمک غیریده
 ترخیمدر زیراکروان نکره در کروان فتح کاف وراء مهمله ووا ایله ککک دیدکری
 جنس طیره در لر بعضیار طورنه و بعضیار فاز کبی بر بیوک قوشک اسمیدر دیمش
 خلیل دیمشکه ارککیدر و بطله مشابه طائردر (النعامه فتح ایله انک اسمیدر
) نعامه فتح نون ایله دوه قوشنه در لر اسم جنسدن حمام و حمامه کبی (فی القرى
 انک خبریدر) (بغانکم فی ارضنا مبتدادر) (استسری استسری خبریدر
) (بغات تثلیث باء موحده وغین معجمه ایله رخمه دن کوجورک بطی الطیران
 لونی غبریه مائل طائردر جمعی بغتان کلور غزال وغزلان کبی بعضیار ذکر
 واتی په بغانه در لر جمعی بغاتدر نعامه ونعام کبی دیمش بعضیار بغات الطیر
 طیرک شراری وصيد اولمایانه در لر دیمش (استسری بوراده سین صیوروت

ایچوندر نسرکبی اولدی دیمکدر نسر کرکس دیدکلری قوشدر ترکیده آق بابا
 درلر (معنای بیت) ای کروان سکاندا ایدرم سا کن اول ومطیع اول یاخود
 سکوت ایله تحقیق دوه قوشی که سندن بیوکدر صید اولنور وقراده در یعنی قریه
 کتور بلور سن دخی نعامه کبی صیددن قور تلماز سین صید اولنور سین و بز
 ارضمزده سنک کبی اوفاجق قوش نسرکبی اولور یعنی اطاعتله سکوننده نسرکبی
 اولور بعضیلر دیشکه . اطرق کری اطرق کری . ان النعامه فی القرى .
 قولی رقیه وافسوندر واقما عرب بو الفاظی افسون عدا ایدوب کروان طیران
 ایدر ایکن بلند اغاز ایله تلفظ ایدرلر وکروانی صید وشکار ایدرلر وبونک
 خاصه سندندر که قراءت وتلفظ ایتدکلری ساعت کروانک طیرانه بحالی
 قالمیوب حیرت کنان شاشقن قاز کبی اطراف وانحایه نکران ایدرک بوزلری
 اوستنه دوشرلر در عقب عرب اتوا بارینی اوزر لرینه آتوب گرفت و صید ایدرلر
 بوتقریر و تخریر مز کتب نحو به ده بسط وتمهید و تسطیر اولناندر اما مجمع الامثاله
 میدانی دیشکه . اطرق کری اطرق کری . ان النعامه فی القرى . بلا تغییر
 ضروب امثالنددر بر کیمسه تکبر ایدوب اندن اشرف اولان کیمسه به تواضع
 ایتمنده ضرب اولنور اما صحاحده عجب ایدن کیمسه ده ضرب اولنور دیش
 و فراند الخرائده عندنده غنا اولیان کیمسه ده ضرب اولنوب وسوز سولمک
 یلمیان کیمسه سوز سولمک بلنک عندنده سولمه ده ضرب اولنور دیدی
 . بفسانکم فی ارضنا . استسری استسری . ان البغات فی ارضنا یستسر
 مثلندن ماخوذدر البته ضعیف اولان قوی اولور دیک بده ضرب اولنور
 اما صحاحده بومثلک اسلی بزه مجاورت ایدن بزه غالب اولور دیک بده
 ضرب اولنور دیدی

(ولازوردیه تزهو بزرقهسا . بین الریاض علی حمرالیواقیت)

(کاتها فوق قامات ضعفن بها . اوائل النار فی اطراف کبریت)

بو ایکی بیت بحر بسیطک ضرب ثانی مقلوعنددر تقطیبی (ولازور)
 مفاعیلن مخبون (دبیتن) فاعلن (تزهو بز) مستقلن (قها) فعلن مخبونه
 (بیزریا) مستقلن (ضعلا) فعلن (حمرالیوا) مستقلن (قتی) فعلن مقلوع
 (کاتها) مفاعیلن مخبون (فوققا) فاعلن (ماتضعف) مستقلن (نبها)
 فعلن مخبونه (اوائلن) مفاعیلن مخبون (نارقی) فاعلن (اطرافکب) مستقلن
 (رتی) فعلن مقلوعدر قائلن ابوالعناهیهدر (بنفسجی وصف ایدر ابن خلکان

و امام سیوطی ابو القاسم بن هذیل اندلسی به نسبت و عز و ابیدار و عباسی
 ابن رومی نك قصیده سندن در دیش و بعضی قائلی ابن المعتز در دیش
 (ولازوردیه ده اولان و اورب معناسه در (لازوردیه) (لازورده منسوب دیمکدر
 لازورد کسر زاء خالصه ایله ژاء غلیظه اولان لازوردك تعریبیدر لونده
 بنفسجه مشابه بر ازرق حجر نفیسنر و بوراده علی طریق التشبیه بنفسج
 مراددر (تزهولازوردیه نك نعتیدر (تزهونکبر و تفخرایتدی دیمکدر جوهری
 صحاحده دیدیکه صیغه مجهول اوزرینه (زهی الرجل دینلور تکبر ایتدی
 دیمکدر اسم فاعلی مزهودر و بونده لغت اخری وارد که اتی ابن درید نقل
 ایلدی زهایز هوز هوادر (بزرقها تزهویه متعلقدر و ضمیری لازوردیه به
 راجعدر (زرق حمرته راجحه اولسه بنفسجدن لازوردیه ایله تعبیرده نوع اشعار
 وارد که بزرقهاده اولان باسییه اوله و اگر زرق مت موجوده اولسه بامع معناسه
 اولور بیت انجق لازوردیه نك تکبرندن تعجب اولور (بین الریاض تزهونك ظرفیدر
 بعض روایانده سکون سین ایله وسط الریاض واقع اولمشدر وسط دخی بین
 معناسه در و بین الریاض اقتضا ایدر که لازوردیه نك تکبر و تفخری علی وجه
 الحفا اولیوب علانیه اوله کذافی الاطول (ریاض کسر را ایله روضه کله سنك
 جمیدر زهور ایله مزین اولان موضعدر (علی حمر الیواقیت تزهویه متعلقدر
 حمر ضم حاء مهمله و سکون میم ایله احمر کله سنك جمیدر الیواقیت به اضافتی
 صفتك موصوفه اضافتی قیلندندر تقدیری (الیواقیت الحمر دیمکدر
 بعضی یواقیت حمر ایله مراد ازهار محمره در که یواقیت تشبیه ایلدی دیش
 اطولده دیر که یواقیت یاقوتك جمیدر و جواهر دن معربدر یاقوت احمر و غیر
 احرا اولور واجود و اعلاسی رمانیدر و بونك منافع کثیره سی وارددر بعضی
 بیانك اولکی بیتنده بیان اولندی و غایت ایله سحق اولنوب شرب اولنمی
 و سواس و حفقان وضعف قلبه نفع ویرر و تعلیق اولنسه جمود دمه فائده
 ویرر و بونك اوزرینه تکبر و تفخرده مزید تعجب وارددر و حمر یواقیتدن مراد
 شقایق نعماندر و حمر یواقیتی عین شقایق قلمسی و لازوردی بنفسجی کندویه
 منسوب قلمسی شهبینك تفاوتنه اشارتدر زیرا شقایق و اوراقی یواقیت لون
 و تشکل جهتدن شبهدر بنفسج بونك خلافتدر زیرا لازورده انجق لون
 جهتدن شبیه در و بونك کله حمر یواقیتی ازهار حمر ایله تفسیر دقایقندن
 غفله مبنی اولدینی ظاهر اولدی و بونده بنفسجك تکبرینه وجه تعجب وارددر

(کانهاده اولان هالازورديه عائدوکان نك اسميدر (فوق قامات کانهانك ضميرندن
 حالدر عاملي تشبيهدر (ضعفن بهاده اولان ضمير مرفوع قاماته وضمير مجرور
 لازورديه عائددر و بهاده اولان باسييهدر زير لازورديه سبيله رؤس قامات
 منحيه اولور وضعفن بها جمله سي قاماتك نعتيدر (اوائل النار کان نك خبريدر
 (في اطراف کبريت اوائل النارک نعتيدر النار دن حال اولمقده جائز اولور کبريت
 بر حجاره درکه انکله نار ايقاد اولور کو کرد لفظنک معرفيدر ديمشال ويا قوت
 احمر وذهب معالرينه ده کلور (معناي بيت) چوق بنفسج واردر که زرقتي
 سبيله روضه لر اراسنده شقايق نعمانه تفخر ايدر کويا اول بنفسج کندي ايله
 ضعيغه اولان قاماتي سبيله اطراف کبريته اوائل ناردر زير اطراف کبريته
 نارک اتصالتک صورتی نك ذهنده حضوری نادر اولور دکلدر مسکدن بحرك
 موجی ذهب اولسنک ندرتی کي لکن بنفسجک صورتنک ذهنده حضوری
 قنده اطراف کبريته نارک اتصالتک صورتنک ذهنده حضوری نادر اولور
 پس ايکي صورت متباعدنک میاننده عناق و معاتقهي مشاهده دن اوتوری
 مستطرف اولور

(وبدا الصباح کان غرته . وجه الخليفة حين يتدح)

بو بيت بحر کاملک ضرب رابع احذندندر تقطيعی (وبد صصبا) متفاعلن
 (حکانهغر) متفاعلن (رتهو) فعلن احذنه (وجهل خلی) مستفعلن مضمئر
 (فتحینیم) متفاعلن (تدحو) فعلن احذندر (قائلی محمد بن وهیب نام شاعر در
 مأمونی مدح ایلدیکی قصیده سندنندر (بدا ظهر معانسنه صیغه ماضيدر
 (بدووزنا ومعنی ظهور کبیدر (الصباح رفته بدانک فاعلیدر صباح اول
 بهار وضوء معالرينه در بوراده سواد لیلده اولان حمرة شمسی مراد ایدر
 (غرته کان نك اسميدر (غره ضم غین معجمه وتشدیدراء مهمله ايله اصلنده
 در محمدن بیوجک جبهه فرسده اولان بیاضه دیرلر ایدی صکره هر شینک اغز
 واکرمنه واولنه اطلاق اولندی غره الشیء و غره الهلال و غره الصباح کي
 مظلومه واطولده غره الصباح صباح بیاضه دیرلر دیدیلر (وجه الخليفة کان نك
 خبريدر جمله تشبيهه صباح ایچون ثنایي انشا یاخود اخباریه اولوب صباحدن
 حالدر (حين ظرفنک عاملي معنای تشبيهدر وما بعدنه مضافدر (یتدح باب
 افتعالدن صیغه مضارع مجهولدر یتدح معانسنه مدح اولور دیکدر لکن
 افتعالده تصرف واردر وحين یتدح قولنده ممدوح حاضرین قنده مدحی

اصفا ایدوب مادحک حقی معرفت و شاننه تعظیم ایله اتصافی و ممدوح کرمده کامل و مدحی استماع قنده بشر و طلاقه ایله اتصافی اوزرینه دلالت واردر (معنای بیت) دخی صباح ظاهر اولدی گویا خلیفه مدح اولدینی حینده اول صباح غرهمی خلیفه نك و جهیدر خفی بیورلیه شاعر خلیفه نك و جهنك وضوح و ضیاده غره صباحدن اتمتی ایهامنی قصد ایتدیکندن وجهنی مشبهه غره صباحی مشبه قیلدی و بوراده تشبیه دن غرض مشبهه عودت ایدر و بو غرضده ایکی قسمدر بری وجه تشبیهده مشبهه مشبه دن اتمتی ایهامیدر و بوده تشبیهه مقلوبده اولور یعنی من جهة المكان طرفاری قلب اولسان تشبیهده اولور بوراده اولدینی کبی و بری مشبهه اولان اهتمامی بیاندر و بو تشبیهه اظهار المطلوب تسمیه اولنور بوده ایکی قسمدر بری وجه تشبیهده ناقصی الحاق ایله حقیقت مراد اولنسه تشبیه دن غرض مشبهه عودت ایدن تشبیهده اولدینی کبی یاخود وجه تشبیهده زائد ایله ادعا مراد اولنسه تشبیه دن غرض مشبهه عودت ایدن تشبیهده اولدینی کبی و بری بر امرده ایکی شینك جمعی مراد اولنور ایسه احسن اولان احد متساویینی ترجیحیدن احترازدن او توری تشبیهی تشابه ایله حکمه ترکدر ان شاء الله تعالی بو تشابه ایله حکم ابو اسحق صاینك بیتارنده بیان اولنسه کرکر

(تشابه دمی اذجری و مدامتی . فن مثل مانی الکاس عینی تسکب)
 (فوالله ما ادری ابا لخم اسبلت . جفونی ام من عبرتی کنت اشرب)

بودو بیت بحر طویلک ضرب نایسندندر تقطیعی (تشاب) فاعول مقبوض (هدمی اذ) مفاعیلن مقبوض (جراو) فاعول مقبوض (مدامتی) مفاعیلن مقبوضه (فمنت) فاعولن (لافلکا) مفاعیلن (سعینی) فاعولن (یسکبو) مفاعیلن مقبوض (فوللا) فاعولن (هما ادری) مفاعیلن (ابلخم) فاعولن (راسبلت) مفاعیلن مقبوضه (جفون) فاعول مقبوض (یامنعب) مفاعیلن (رتیکن) فاعولن (تاشربو) مفاعیلن مقبوضدر (قائلی ابو اسحق صابیدر کوزینك یاشی حمرته حمر کبی اولدینی وصف ایدر (تشابه مشارکت ایچوندر (دمع بکا وقتنده اولان کوز یاشنه دیرلر (اذجری تشابه نك ظرفیدر و ظرفک فائده سی تعمیمدرکه بونی استمراری مفیده اولان صیغه تسکب تأیید ایدر و بو جری ایله کثرت بکاسنه اشارت ایدوب دیمک استرکه دمع حد تقاطری تجاوز ایتدی حد جریانیه رسیده اولدی (مدامه ضم میم اول و فتح میم ثانی ایله حمر

ابو اسحق صابی بغدادده
 خلیفه نك کاتب انشاسی
 ایدی عز الدولة الدیلمی
 اسلامنه چوق جهدا ایتدی
 اسلامه کلدی

معناسنه در دمی و مدامتی تشابهده مشترکدر (فن مثل مافی الکأس ده اولان
 فاشابهی تعلیلدر کأس جامدر مادامکه ایچنده شراب اوله ومن ابتدایه در
 علیتی افاده ایدر (مثل مافی الکأس ایله حییه نك طعم ولونده خمره مشابه اولان
 ربق وشفه سیدر واکر مثلی کأسده اولانه نمائل دمعدن عبارت قیلارسن من
 تبعیضیه اولور عینی افراد اوزرینه در لکن اکثر نسخده کورلدی ثنیة
 منصوبه رسمی اوزره ضبط وشکل اولمش وزن دخی بونی اقتضایدر بعضیابر
 ثنیه خطادر دیوب بلکه مرفوعه اولوب استمراری افاده ایتسون ایچون
 تسک نك اوزرینه تقدیم اولمشدر (وتسک نك مفعولی محذوفدر تقدیری
 تسک عینی الدموع دیمکدر دیش (معنای بیت اول) بکا وقتنده جریانی
 حینده کوزمک یاشی وشرابم بررینه مشابه اولدی زیرا جامده اولان شراب
 مثلیدن کوزم دموعی اقیدر شاعرك اعتقادنده دمع ایله خمر میاننده تساوی
 اولوب احدهما حرته زائد و آخرنك ناقص اولدیغنی قصد ایچوب بینهماده
 تشابه ایله حکم وتشبیهی ترك ایلدی وبونی تصدیق ایچون ترویجه محتاج
 اولوب بیت ثانی بی فا وقسم ایله تصدیر ایلدی (مادریده اولان مانافیه در
) بالخرده اولان همزه استفهام ایچوندر (اسبت فعلته مساطدر ضروره
 تقدیم اولمشدر) بالخرنك باسی اسبت گلستی تعدیه ایچوندر بعضیابر زائددر
 دیدیکی توهمدر (اسبل المطر والدمع دینلور یغمور وکوز یاشی
 تتابعا سیلان وجریان ایتدی دیمکدر (جفونی اسبت کله سنك فاعلیدر
 (جفون) ضم جیم وفا ایله جفن کله سنك جمیدر کوز قباغنه دیرلر (اممن عبرتی
 بالخر اوزرینه معطوفدر ومن بامعناسنه اولسی احسندر (عبر فتح عین
 مهمله وسکون باه موحده ایله کوز یاشنه دیرلر (کنت اشرب بالخر قولنك
 نعتیدر (معنای بیت ثانی) والله بیلیم کوزمک قباقری نوش ایلدیکم خمریمی
 تتابعا سیلان ایتدردی یوخسه کوزیمک یاشنمی تتابعا سیلان ایتدردی
 (والشمس کلمرآة فی کف الاشل)

بحر رجزدندر تقطیعی (وششمسکل) مستغفلن (مرآت فی) مستغفلن
 (کففل اشل) مستغفلن (بومصراع مرور ایتدی تکرار تحریر اولدیغنك
 وجهی مشبهه به ومشبهه مختلفان اولدیغنه مثالدر (والشمس ده اولان واو
 حاله در جمله مصراع سابقدن حالدر ومضمون بیت صیاد صید ایتدی
 حال بوکه شمس کف اشلهده مرآت کیدر پس مشبهه به که مرآندر
 کف اشلهده اولمق ایله مقیددر مشبهه که شمصدر بر شی ایله مقید دکادر

اگر سؤال اولنورسه مشبه اولان شمس مطلقه دکدر بلکه حرکتی حالتده
دیکدر بوتقدیرجه مقیده اولور جوابنده دیرزکه وجه تشبیهده ملاحظه
اولنور مشبه قید اعتبار اولتماز وینه سؤال اولنورسه شمس مطلقه مرآت
مذکوره کی دکدر بلکه زمان مخصوص یعنی صباح یا عصر ایله مقیدهدر
پس برندن خالی دخی دکدرکه تقیددن قورتوله جواب بودرکه بلی زمان
مخصوصدن قورتولماز لکن زمان مخصوص نظم کلماتده اعتبار ونظم کلامده
تصریح اولنورسه طرف مقید اولور دیدیلر

(یا صاحبی تقصیانظریکما . تریاوجوه الارض کیف تصور)

تریانهارا مشمس قدشابه . زهر الربی فکاتما هو مقمر)

بوایکی بیت بحر کاملک ضرب اول سالمندندر تقطیبی (یا صاحبی) مستغلن
مضمر (یتقصیا) متفاعلن (نظریکما) متفاعلن سالمه (تریاوجو)
متفاعلن (هلا رضکی) مستغلن مضمر (قصووورو) متفاعلن سالم
(تریانها) متفاعلن (رشمسن) مستغلن مضمر (قدشاهو) مستغلن
مضمره (زهرربا) متفاعلن (فکاتما) متفاعلن (هو مقمر) متفاعلن سالمدر
(قائلی ابو تمامدر بونکه معتم باللهی مدح ایدر بعضیلر ربیبی وصف
ایدر دیش مرکی مفرده تشبیه مثالدر یوقاریده حین تقریرده سبق
ایتدی ایدی (یا صاحبی اصلی یا صاحبن ایدی اخرینه بریاه متکلم کنوروب
مضاف قیلنمغه نون دوشوب کلهده ایکی یا جمع اولدی یایاده ادغام اولنوب
یا صاحبی اولدی دائماً عربک داب وعادتیدر کندو ایله بیله جمعیه دلالت
ایتسون ایچون تشبیه ایله ایراد ایدر لر یاخیلی کی (تقصیا تقصی دن تشبیه مخاطبدر
استقصا ایلکدر دیکدر (نظر یکما تقصیانک مفعولیدر ضمیر مخاطب
تشبیه اضافله نون دوشمشدر اساس البلاغده دیشکه تقصیت فی المسئلة
دینلور اجتهاد ایله غایتنه بالغ وواصل اولدم دیکدر بو استعماله کوره ترکیک
تقدیری تقصیاتی نظریکما دیمک اولور یعنی ای ایکی صاحبلم نظرده اجتهاد
ایدوب اقصای نظریکزه بالغ اولکدر دیکدر (تریا رویه دن مأخوذ
تشبیه مخاطب مجزوم اولوب مخاطب وامرک جوابیدر وصاحینه خطابدر
(وجوه الارض تریا کله سنک مفعولیدر (تصورنک اصلی تصور اولوب تانک
بری حذف اولمشدر . تنزل الملائکه . ده اولدینی کی وصوره دن مأخوذدر
تصوردن مأخوذ دکدر صوره الله صوره حسنه تصور دینلور (اطولده

تصور ضم تا ایله تصورک مضارع مجهولیدر صورتلنور دیمکدر (تربیا نهارا
 مسمسا قولی (تربیا وجوه الارض دن بدلد (نهارا تربیا نك مفعولیدر (مسمسا
 اسم فاعلیدر نهارا کله سنك نغیدر (غیم ستر ایتمش و غیمدن عاری اولان
 شمس صاحبی دیمکدر صیغه شابهده اولان ضمیر نهاره عائددر (شاب شوبدن
 مأخوذدر خالط معناسنه قارشدی دیمکدر شاب الشیء غیره دینلور شیء
 غیرینسه قارشدی دیمکدر (زهر الربی شابه نك فاعلیدر (زهر قر و زنی اوزره
 زهره نك جمعیدر زهرهده کثره و برکه کیدر چچك شکوفه معناسنه و نصارت
 و حسن معناسنهده کلور (ربی ضمراء مهمله ایله هدی وزنی اوزره ضم ایله
 ربوه کله سنك جمعیدر و رحه وزنی اوزره ربوهده کمشدر و ربوه ارض
 مرتفعه دیرلر پس زهر الربی بی تخصیصک نکته سی ایکی در بری نصارت
 و تازه ایکی زیاده و حضرتی اشد و بری مقصود بالنظر اولدینغیدر بر نکته اخی
 دخی اطولده ذکر اولتمش که ارض مرتفعده اولدینغدن شمس اول طلوعنده
 انکله مخالطه ایدر و اول نهاری لیل مقمره تشبهندن ظاهر درکه انده نور شمس
 اضعفدر (هونهار مسمسه راجعدر یا خود ذکر اولنانک مجموعنه راجعدر (مقمر
 اسم فاعل صیغه سیله در موصوف و محذوفک صفتیدر تقدیری لیل ذو قر دیمکدر
 بومطولک تقریریدر لکن قاموسده مقمر اول کیچه درکه انده قر اوله بوکا
 کوره موصوف تقدیرینه حاجت قالماز هوادیده دیدیکه مقمر مضی اولان ایله
 دیرلر حتی اقر اللیل دینلور ضیالی اولدی دیمکدر و اقر القمر بونک کیدر قره دن
 مأخوذدر قره بیاض معناسنه شاعر شمسک ضؤندن اخضراری ناقصه
 سواده مائله اولان ازهار ربی نك مشوب اولدینی نهار مسمسی لیل مقمره
 تشبیه ایله پس مشبه که اشیاء عدیده دن ضوء شمسسه حاصله اولان هیئتدر
 مرکبدر و مشبه به که مقمردر مفرددر و بوتسا محذون خالی دکدر زیر امشبه که
 کندو ایله ازهار ربی مخالطه ایدن نهار مسمس در و مشبه به که مقمردر تقدیری لیل
 مقمر دیمکدر پس بونلر ترکییده متساویاندر بویله اولنجه احدها مرکب
 اخر مرکب دکدر دیو حکم تحکمدر فافهم (معنای دو بیت) ای ایکی
 مصاحبلم نظر بکرده استقصا ایدیکر یعنی نظرده اجتهاد ایدوب اقصای
 نظر بکرده بالغ اولوکر وجوه ارضی نبات ربیع ایله نه کیفیتله صورت حسنهده اولور
 کورر سکر بو کور دیکردن بدل اراضیء مرتفعه نك ازهار ای کندویه مخالطه
 ایدن غیمدن عاری شمس صاحبی نهاری کویا قر صاحبی ایله مشابه کورر سکر

(كان قلوب الطير رطباً ويابساً . لدى وكرها العناب والحشف البالي)
 بويت بحر طويلك ضرب اولندندر تقطبي (كانن) فعول مقبوض
 (قلوبطلي) مفاعيلن (ررطبين) فعولن (ويابسن) مفاعيلن مقبوضه (لدى ورك)
 فعولن (رهاعتنا) مفاعيلن (بولج) فعول مقبوض (شقالبالي) مفاعيلن
 سالمدر (قائلئ امرئ القيسدر عقابئ يعني طوشنجلئ جوق طيور
 سيد ايدر ديو وصف ايدر (قلوب الطير نصب وازافت ايله كاننك
 استعيدر قلوب قلبك جمعيدر قلب صنوبرئ الشكل كبدہ مقارن و متصل ربه تحتدہ
 معاق برلحدر بوراده مراد يوركدر زيرا قلب حقيقي انسانك غيريدہ يوقدر طير
 طائر ايچون اسم جمعدر (رطباً ويابساً منصوبلر اولوب قلوبدن حالدر و بونده
 عامل كاندر (لدى وكرها لدى عند معناسنه وكرهاده اولان ضميرعقابہ عائددر
 (وكر فتح و اووسكون كاف ايله يووه آشيان معناسنه (العناب كاننك خبريدر
 (الحشف البالي العناب اوزرينه معطوفدر (البالي الحشف نك نعتيدر (عناب رمان
 وزئ اوزره ميوه معروفدر (حشف فتح جاء مهمله وفتح شين معجمه ايله فرس
 وزئ اوزره خرمانك زياده الجئي ياخود چكر دكي اولميان ضعيفنه ياخود يابس
 فاسدينه ديرلر اما فلس وزئ اوزره حشف قورئ اتمكه ديرلر (بالئ چورويوچئ
 ديمكدر عتيق معناسنده كلور شاعر قلوب طيردن رطب طري و تازه بي عنابه
 وينه قلوب طيردن يابس عتيق حشف بالئ به تشبيه ايلدي زيرا بونلرك اجتماعئ
 ايچون هيئت مخصوصه يوقدر كه كندو ايله اعتياد و تشبيهي قصد اولسه
 بو تقديرجه مركبي مركبه تشبيه قبيلندن اولور اوقدر وار كه اولا مشبهتين
 اولان قلوب طيرئ رطباً و قلوب طيرئ يابساً صكره مشبه بهما اولان عنابئ
 و حشف بالئ بي على الترتيب ذكر ايلدي بوكا اصطلاح اهل بيابنده تشبيه
 ملفوف ديرلر يعني اولا مشبهاتئ كرك على طريق العطف كرك غيريله اتيان
 صكره مشبه بهائئ كذلك اتياندر بعضيار بويت برشيء برشيء صورته و هيئه
 تشبيه قبيلندن استعاره تمثليه در ديمش (معنای بيت) كويا طير يوركلري
 رطب و طري و تازه اولدئني عنابدر و يابس بالئ اولدئني حالده يابس فاسد
 خرمدار عقابك يووه سي عندنده يعني عقاب طيورئ سيد ايدوب يووه سنه
 كتورر و اكل ايدر و قلوبنك بعضيسئني عناب كئ تازه اولدئني حالده
 طرح ايدر و بعضيسئني يابس خرما كئ طرح ايدر كوونشده قورر كيدر

(النشرمسك والوجوه دنا . نيرواطراف الاكف عنم)

بویت مدور بحر سریعك ضرب رابع محبول مكسوفنددر تقطیبی
 (انشرمس) مستفعلن (كنولوجو) مستفعلن (هدنا) فعلن محبوله مكسوفه
 (نیرواط) مستفعلن (رافلاکف) مستفعلن (فغنم) فعلن محبول مكسوفدر
 (قائلی مرفقش اکبردر نساء حسنا بی وصف ایدر بعضیاز عمیسنی مرثیه ایدر
 دیش (النشر مبتدادر (نشر فتح نون وسكون شین معجمه ایله رایحه طیبه
 معناسه رایحه طیبه ایله وصفده حیبه نك شرفه دلالت وارددر زیر طبی
 استعمال عادت اشرافدر وروایح ذاتیه لری اراده اولمق جاتردر و عرب
 سمعت نشر احساندیر لر ثناء حسن ایشتدم دیمکدر (والنشر نك الف لامی
 مضاف الیه دن عوضدر تقدیری نشر تالك النساء دیمکدر بعضیاز نشر دن
 مراد صاحبیدر دیشلر (مسك مبتدایك خبریدر (والوجوه دنا نیر) (النشرمسك
 اوزرینه عطفدر الوجوه ده اولان الف لامینه مضاف الیه دن عوضدر
 تقدیری ووجوه تلك النساء دیمکدر (دنا نیر دینار ك جمعیدر (واطراف الاكف
 عنم یاقرینه یا بعدنه معطوفدر اکف كف کله سنك جمعیدر كف ید معناسه
 یاخود کوعه وارنجیده دیر لر اکفك اطرافدن اکف قرینه سیله مراد اصابعدر
 ینه الاكف نك الف لامی مضاف الیه دن عوضدر تقدیری واطراف اکف
 تلك النساء دیمکدر (عنم فتحه ایله قرمز یومشوق بر آنچدر جوارینك بر مقاری
 بوکا تشبیه اولتور اولر تبده یومشوقدر که دو کوملنمی مراد اولنسه دو کوملنمك
 ممکندر اشعار متقدمین جمع اولمش بر نسخه قدیمه ده (واطراف البنان عنم
 کورلدی بو احسندر زیر اطراف بنان یعنی بر مقار ك اطرافی اناملدر که عادتده
 حناوردقاری مواضعدر اما طولده دیدیکه اطرافك البنان به اضافتی بیانیه در
 بو تقدیرجه انامل اراده سنه حاجت قالماز (معنای بیت) تلك النسانك رایحه
 طیبه لری لطف و بهاده یاخود صاچلری سیاهلقده یاخود رایحه ذاتیه لری
 مسك کییدر و یوزلری اشراق واستداره وصفاده دنا نیر کییدر والیرینك اطرافی
 یعنی بر مقاری لین ولونده عنم کییدر یاخود بر مقارینك اطرافی یعنی اناملی ینه
 لین ولونده عنم کییدر پس بوراده رایحه طیبه لری لطف و بهاده مسکه
 و یوزلری اشراق واستداره وصفاده دنا نیره و اطراف اکفی لین ولونده عنمه
 تشبیه بری بری عقبنده علی طریق العطف بر مشبه و بر مشبهه وینه بر مشبه
 و بر مشبهه وینه بر مشبه و بر مشبهه ایان ایلدی بوکه اصطلاح اهل بیانده

تشیبه مفروق دیرلر

(صدغ الحیب و حالی کلاهما کالیالی • و ثغره فی صفاء وادمی کلالائی)
 بوایکی بیت بحر مجتهدندر تقطیعی (صدغ لاجبی) مستغفلن (بو حالی) فاعلاتن
 مجزو و مخبونه (کلاهما) مفاعلن مخبون (کالیالی) فاعلاتن مجزوسالم (و ثغرهو)
 مفاعلن مخبون (فیصفاءن) فاعلاتن مخبون سالمه (وادمی) مفاعلن
 (کلالائی) فاعلاتن مجزو سالمدر (قائلی رشید الدین و طواطدر) (صدغ الحیب
 مبتدادر صدغ ضم صاد مهمله و سکون دال مهمله و آخرنده غین معجمه ایله
 اذن ایله عینک میانته دیرلر و بو موضعه متدلی اولان شعرده دیرلر که زلفدر
 و بوراده مراد بودر (و حالی صدغ الحیب اوزرینه عطف اولنور (کلاهماده کلا
 کسر کافی ایله لفظا مفرد و معنی متی درونصا و تحقیقا انینیتته دال اولان معرفه به
 مضافدر و مراد کل منهما دیمکدر (کالیالی مبتداناک خبریدر) (و ثغره مبتدادر
 ضمیری حییه عائددر) (ثغرتقح ناء مثله و سکون غین معجمه ایله اوک دیشاره دیرلر
 (فی صفاء وجه شبه در خبر اولان کلالالی به متعلقدر (وادمی ثغره اوزرینه
 معطوفدر خفی بیورلیه بوایکی بیتدن هر برنده تشیبه تسویه واردر اصطلاح
 اهل بیانده مشبه متعدی مشبه به واحده تشیبه دیرلر زیرا اولکنده حیینک
 صدغنی و حال نفسنی سوادده لیلی به تشیبه ایلدی و حاله سوادک ثبوتی
 تخیلیدر ایکنجیده حیینک ثغریخی و کندینک کوزینک یاشنی صفاده لالی به
 تشیبه ایلدی (معنای بیت) حیینک زلفی و بنم حالم ایکسی سوادده لیلی
 کیدر و حییمک دیشی و بنم کوزمک یاشنی صفاده لالی کیدر

(بات ندیالی حتی الصباح • اغید مجدول مکان الوشاح)

(کاتما یبسم عن لؤلؤ • منضد او برد او اقاح)

بوایکی بیت بحر سریعک ضرب اول مطوی موقوفندندر تقطیعی (بات ندی)
 مقتعلن مطوی (من لی حت) مقتعلن مطوی (تصصباح) فاعلاتن مطویه
 موقوفه (اغیدمج) مقتعلن مطوی (دول مکا) مقتعلن (نلوشاح) فاعلان مطوی
 موقوفدر (کاتما) مفاعلن مخبون (یبسم عن) مقتعلن مطوی (لؤلؤن) فاعلن
 مخبون (منضضدن) مفاعلن مخبون (او بردن) مقتعلن مطوی (او اقاح)
 فاعلان مطوی موقوفدر (قائلی بخریدر ابونوح عیسی بن ابراهیمی مدح ایلدیکی
 قصیده سندندر) (ندیما بات کله سنک فاعلی اولان) (اغیددن خالددر لی ندیما کله سنه
 متعلقدر حتی الصباح بات دن استفاد اولان بیتوتک فایتیدر) (اغیدناعم البدن

یعنی بدنی و جسمی یومش اولانه دیرلر (مجدول مکان الوشاح رفع و بر برینه
اضافت ایله اغیدنک تعیدر (بات و ندیما و اغیدنک تذکیری کلام مذکرده
اولنی اقتضا ایدر (مکان الوشاح کلام محبوبه ده اولنی اقتضا ایدر ملا خسرو
مطول حاشیه سنده دیدیکه مأمولدرکه (بات و ندیما کله لرنک فاعلنک تذکیری
شخص اعتباریله اوله (مجدول مقتول و مطوی و محکم معناسنه (مکان الوشاح ایله
مراد خاصره بعضیلر صدر در دیش (وشاح ضم و کسر و او ایله لؤلؤ
و جوهر دن نظم اولمش ایکی قلاده در بری آخرک اوزرینه معطوفدر یا خود
جوهر ایله مرصع یعی دریدرانی مرأه عاتقه سیله کشجی میاته شد و بند ایدر
(بسم یضرب کیدر تبسم فحک اقلی واحسنه دیرلر و بسم نک مستکنی
اغیده راجعدر (عن لؤلؤنک بسم به متعلقدر) منضد لؤلؤنک تعیدر منضد منظم
معناسنه (او برد لؤلؤ اوزرینه معطوفدر (برد حمد کیدر حب الغمامه دیرلر
یعنی طولویه دیرلر منظم ایله و صفلمدی زیرا ذهن لؤلؤبی وصفدن اکا منسق
اولور و بوکا اولک دیشلری تشبیه ایدرلر (اواقح یا قرینه یا بعدنه معطوفدر
(اقاح کسر همزه ایله مشهوردر لکن صحیحی فتحله در حتی اطولده کسر همزه
سهو در دیدی عنفوان و زنی اوزره اولان اخوان کله سنک جمیدر بوکا اطبا
باونج دیرلر ترکیده پایدیله دیدکلری چچکدر بوکا اولک دیشلری تشبیه ایدرلر
محبوبک اولک دیشلری اوج شیئه یعنی انجویه و طولویه و پایدیله تشبیه
ایلدی مطولده دیرکه بوایکی بیتک باب تشبیهدن اولدیغنده نظر واردر
زیرا مشبه یعنی ثمر لفظا و تقدیرا مذکور دکلدر او قدر وارکه استعاره اولیوب
تشبیه اولدیغنه کاتما لفظی دلالت ایدر خفی اولیه بو اوج شیئک هر بری
باشلی باشنه مشبه اولدیغنه تشبیه ایچون کله او ایله ایراد ایلدی و کله او
نسویه ایچوندر ایهام ایچون دکلدرکه حتی لایق اولان و او کتور ملیدی دیوب
او و او معناسنه در دیو توجیه وارد اوله و نیجه و او معناسنه اولورکه او اشیاء
ثلثه نک مجموعنی مشبهه قیلمق ایهامی و ضمه سندن خلوی ایچون و اودن
احسندر (معنای دوییت) ناعم البدن خاصره یا صدری و شاح ایله محکم اولان
محبوب صباحه دک بکانیم اولدینی حالد بیتوتت ایلدی کویا اول ناعم البدن
اولان محبوب منظم اولان لؤلؤ یا خود طولوی یا خود پایدیله کبی اولان اولک
دیشلرندن تبسم ایدر

(سیصبح العیس بی واللیل عندفتی . کثیر ذکر الرضی فی ساعة الغصب)

فقیر دیرمه بو نظرده
بحث واردر زیرا بسم
لفظی ثمره دلالت ایدر
بو تقدیرجه ثمر تقدیرا
ذکر اولمش اولور

(صدفت عنه ولم تصدق مواهبه . عنى وعاوده ظنى فلم يجب)

(كالغيث ان جئته وافاك ريقه . وان ترحلت عنه لجم فى الطلب)

بوابيات ثلاثه بحر بسطك ضرب اول مخبونندندر تقطيعى (سیدصب) فمغول
مقبوض (حلمیسی) مستفعلن (واللیل عن) مستفعلن (دفتن) فعلن مخبونه
(كثیر ذك) مفاعلن مخبون (رررضاً) فاعلن (فى ساعتل) مستفعلن (غضبی)
فعلن مخبون (صدفت عن) مفاعلن مخبون (هولم) فعلن مخبون (تصدفوا)
مستفعلن (هههه) فعلن مخبون (عنتى وعا) مستفعلن (ودهو) فعلن مخبون
(ظنتى فلم) مستفعلن (مخبی) فعلن مخبون (كالغيث ان) مستفعلن (جئتهو)
فاعلن (افاك رى) مستفعلن (رتهو) فعلن مخبونه (وان ترح) مفاعلن مخبون
(حلتعن) فاعلن (هلجم جفظ) مفاعلن مخبون (طلبی) فعلن مخبونندندر (قائلی)
ابوتامدیر حسن بن سهله انشا ایلدیکی قصیده سندندر (العیس سیصبحنك
فاعلیدر (عیس كسر عین مهمله ایله ابل ایضدرکه بیاضنه شقره قرشمش اوله
(كثیر ذک الرضى فتى نك نعتیدر (صدفت عنه الخ (فتى نك صفتیدر (صدفت
اعراض وعدول ایلدم دیمکدر (عنده اولان ضمیر فتى به راجعدر لم تصدق
اعراض ایلمدى ومنصرف اولمدى یاخود صرف ایلمدى دیمکدر لازم ومتعدى
استعمال اولنور بوتقدیرجه (مواهبه رفع ایله فاعلى نصب ایله مفعولى اولور
(ومواهبه نك ضمیری فتى به عائددر (عنى لم تصدق گلهسنه متعلقدر (عاوده اكا
رجوع ایلدى دیمکدر ضمیری فتى به عائددر (كالغيثه اولان كفى مثل
معناسنهدر (غيث مطر معناسنهدر (وافاك اناك معناسنه موافاندن مأخوذدر
اینان معناسنه ان گلهسنك جوابیدر (ظنى نك مظلونى محذوفدر تقدیری ظنى
الى عطاهه دیمکدر (ریقه فعله فى روق شابهه وریقه دینلور فلان کیمسه
شبابنك اولنده فلان شیئی اشدی دیمکدر (وینه اصابه ریق المطر دینلور مطرك
اولی اكا اصابت ایتدی دیمکدر وینه ریق کل شیء دینلور هرشیئك افضلی
دیمکدر (لجم فى الطلبه اولان الفلام مضاف الیهن عوضدر تقدیری لجم
فى طلبك دیمکدر یعنی سنك طلبکده سبى ایتدی وسکا ادراکده جد ایتدی
دیمکدر حفى اولیه شاعر مشبهی وصف ایتدی یعنی ممدوحك عطایایى
اوزربنه فائضدر كرك اعراض ایتسون كرك ایتسون دیو ممدوحى وصف
ایتدی وبونك کبی مشبهه بهی وصف ایتدی یعنی غیثی سکا اصابت ایدر كرك
غیثه کل كرك غیثدن ترحل ایله وبوایکی وصف وجه شبهی یعنی طلب

شقره ضم شین ایله لون
اشقردر وانسانده شقره
حمرت صافیهدر وبشره سی
بیاضه مائه دروخیلده شقره
حمرت صافیهدرکه انکله
عرف وذبخی قرمز یلانور
اگر سیاهلنورسه اكا
کمیت دیرلر وبعیر اشقر
حمرتی زیاده دوه دیمکدر

وعدم طلب حالتزنده واوزرینه اقبال واندن اعراض حالتزنده افاضه بی
 مشعر لردر (معنای ایبات ثلاثه) قریباً بنی ابل صباحه ادخال ایدر حال بوکه
 کیجه ایله بیتوتم برقی نك قنده در که زمان غضبده رضایی ذکر می کثیردر یعنی
 رضای خدا اولان عفوی چوقدر او یله فتی که اندن اعراض ایلدم ینه اول
 عطایاسنی بندن اعراض ایترمدی یا خود انک عطایاسی بندن اعراض ایتمدی
 وبنمظن ویتیم اعطاسنه رجوع ایلدی خائب و خاسر اولمدی یعنی بکا جود
 وختی سببیه مال اعطایدر دیوظن ایدر ایلدم ظنم کی چیقدی و ظنمی تحقیق
 ایلدی واول فتی غیث کیدر او یله غیث که اگر سن اکا کلور ایسک انک دخی ربق
 وفضلی سکا کلور واکر اندن ترحل وانتقال ایدوب کز ایسک ینه انک عطا
 وفضلی سنی طلبده سعی وسکا ادرا که جدایدر

(حملت ردینیا کان سنانه . سنالهب لم يتصل بدخان)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثالث محذوفندندر تقطیعی (حملت) فِعُول
 مقبوض (ردینین) مفاعیلن (کانن) فِعُول مقبوض (سنانهو) مفاعیلن
 مقبوضه (سنال) فِعُول مقبوض (هنلمیت) مفاعیلن (تصلب) فِعُول
 مقبوض (دخان) فِعُولن محذوفدر (قائلی امری) القیاسدر (ردینیا حملت نك
 مفعولیدر و موصوف محذوفک صفتیدر تقدیری رمحار دینیا دیمکدر یعنی ردینیه
 منسوب رخ دیمکدر اطوله دیر که ردینیه برامراه انک اسمیدر بونک زواجنک
 اسمنه سمهر دیرلر و بونلرک ایکسی ده رمح وقناة پیارلر اگر چه ردینیه پیارسه
 (رمح ردینیه وقناة ردینیه) دیرلر و اگر چه سمهر پیارسه (رمح سمهری وقناة
 سمهریه دیرلر) سنانه کان نك اسمیدر و ضمیری ردینی به عائددر (سنان فتحیه
 رمحک دمرنه دیرلر اما تنصیصده کسرایله مضبوطدر) سنالهب اضافت ایله
 کان نك خریدر (سنافتحیه و قصر ایله ضوء برق و ضوء لهبه دیرلر) لهب فرس
 وزنی اوزره دخاندن خالص اولان نارک اشتعالنه دیرلر کذا فی القاموس بوکا کوره
 (لم يتصل بدخان صفتی لغو اولور یا خود تا کید اولور سیدسندک حواشی سنده
 لهب شعله ناردر که اکادخان عالی اوله بوکا کوره صفت یرنده اولور
 (دخان ضم ایله لهبک استصحاب ایتمدی شیدر جمعی دواخن کلور پس
 سنایی دخاندن مجرد اولدینی حالده اخذ ایلدی زیرا تشبیه مذکورده قدح
 اولندی و عدمنی اعتبار سزده وجه شبه تمام اولماز ابو الحسن دن نقل اولدیکه
 بوتشیه برشیی برشی آخره صورت ولون و حرکت و هیئت جهتدن تشبیه

قیلندندر (اطولده دیرکه محتملدر تشیه کثرت تأثیر وسرعت تأیئردهده اوله وبوراده سنانک خشبه متصل اولقلفنی اعتبار اولنق تشیهک غرابت ولطفندندر لهبک دخی سنایه اتصالی بویلهدر (معنای بیت) ردینه منسوب اولان میزراغی یوکلندم کویا اول میزراغک دمرفی دخانه متصل اولمیان نارک اشتعالنک لون وضیا ولعانیدر پس لهبده شکل ولون ولعانی اعتبار ایدوب دخانه اتصالی ترک و سلب ایتدی

(لم تلق هذا الوجه شمس نهارنا . الا بوجه ليس فيه حياء)

بو بیت بحر کاملک ضرب نایسندندر تقطیعی (لم تلقها) مستغفلن (ذلوچهشم) مستغفلن مضمهر (سهارنا) متغافلن سالله (اللابوج) مستغفلن مضمهر (هنلیسفی) مستغفلن مضمهر (هحیاؤ) فعلا تین مقطوعه در (قائلی ابو الطییدر هارون بن عبدالعزیزی مدح ایلدیکی قصیده سندندر (لم تلق تصادف ایتدی دیمکدر) هذا الوجه لم تلق نك مفعولیدر وهذا الوجه دن مراد ممدوحک وجهیدر (شمس نهارنا رفع و اضافتله لم تلق نك فاعلیدر اگرچه هذا الوجه شمسه اشارت اوله رق لم تلق نك فاعلی قیلنسه و شمس نهارنا ممدوحدن کنایه اوله رق لم تلق نك مفعولی قیلنسه غایت لطافتده تصرف اولور ایلدیکه شمسی شمس نهار اولدن عزل ایدوب ممدوحی شمس نهار اولمفی امر و مقرر قیلمق اولور ایلدی (الابوجه استثناء مفرغدر الابروجهله ملاقی و تصادف ایتدی دیمکدر بووجه ایله مراد شمسک و جهیدر (لیس فیه حیا قولی بوجه قولنک نعتیدر (فی لیس نك خبریدر (حیا لیس نك اسمیدر حیا مد ایله نفسک قبایحدن انقباضیدر (معنای بیت) نهار مزبورک شمسی حسن و بهاده ممدوحک و جهنه تصادف و تقابل ایتدی الابروجه ایله تصادف و تقابل ایتدیکه اول وجهده حیا یوقدر اگر شمسک یوزنده حیا اولیدی ممدوحک یوزینه تصادف و تقابل ایتدی بوراده تشیه برامری مشبههه اتیانه منی اولدیکه اول امر مشبههده یوقدر شمسک عدم حیاسی کی پس وجه حسنی شمس تشیه قریب مبتدلدر لکن حدیث حیا انده اولان دقت و خفا تشیهی ابتذالذن غرابته اخراج ایلدی خفی اولیه اگر لم تلق قولی ابصرته معناسنه اولان لقیته دن مأخوذ اولورسه لم تلق لم ترو لم تبصر معناسنه اولوب معنی شمس دعوا ی مشابهته حدنی تجاوز ایلوب عظیم القدرك و جهنی کورمدی و التفات ایتدی سوء ادبی عدم حیاسندندر دیمک اولور بوکا کوره تشیه مکنی و ضمنی اولوب مصرح اولماز

پس شاعر استجیا ایندی صریحا شمسك مشابہت دعواسنی بیاندهده
 تشبیهی مکنی قیلدی واکر قابلته وعارضته معناسنه اولان لقیتهدن مأخوذ
 اولورسه لم تلق لم تعارض معناسنه اولوب معنی نهارمزنك شمسی شووجه
 معارض اولدی دیمك اولور بوکا کوره تشبیه صریح اولوب ملاقات تشبیهدن
 اشعار ایدر بر فعل اولور و بو ایکنجی شق معناده کوسترلدی فافهم
 (عزماته مثل النجوم ثواقبا . لو لم یکن للثاقبات افول)

بو بیت بحر کاملک ضرب نانیسنندندر تقطیعی (عزماتهو) متفاعلن
 (مثلن نجو) مستفعلن مضمهر (متواقبن) متفاعلن سالمه (لو لم یکن) مستفعلن
 مضمهر (للثاقبا) مستفعلن (تافولو) فعلا تین مقطوعدر (قائلی رشید الدین
 وطواطدر) عزماته مبتدادر ضمیری بیت سابقده اولان بمدوحه عائددر (عزمات
 فتح عین مهمله وزای ایله بناء مره اولان عزمه کله سنك جمعیدر عزمدن
 مأخوذدر عزم فعلك اوزرینه جزم و قطع ایله اول فعلی ارادهیه دیرلر سیرامی
 عزم رای و فکر معناسندر دیش بیضاوی . فان ذلك من عزم الامور .
 ایت جلیله سنك تفسیرنده عزم اصلنده رایك برشی اوزرینه نباتیدر دیدی
 بجمده دیشکه عزیمه کی فعلنی اراده ایلدیکی شینك اوزرینه قلبك عقدیدر
 (مثل النجوم مبتدانك خبریدر) ثواقبانجومدن حالدر معناده مفعولدر تقدیری
 عزماته قائل النجوم دیمكدر و ثاقب کله سنك جمعیدر ثقبه دن مأخوذدر
 اتی خرق ایندی یعنی کچدی دیمكدر یعنی ظلمتی خرق ایدوب ظلمته نفوذایدن
 نجوم کی امورده نافذلردر معلولده ثواقبی لوامع ایله تفسیر ایلدی کویا ثقب
 التاردن قیلمش ناری پارلتدی دیمكدر (للثاقبات لم یکن کله سنك خبریدر
) (افول اسمیدر افول ضم حمزه و ضم فا ایله غروب معناسندر (معنای بیت)
 آراء و افکاری اهتداده نجومه مشاهددر ثواقب یعنی لوامع یاخود اموره ثواقف
 اولدینی حالده اگر ثاقباته غروب اولمیدی پس رای اهتداده نجمه تشبیه
 ایلدی و بو قریب مبتدلدر لکن بوئی عدم افول شرطی ابتدالدن غرابته
 اخراج ایلدی و بو تشبیه تشبیه مشروط دیو تسمیه اولنور یعنی شول
 تشبیهدر که انده مشبه یاخود مشبه به یاخود ایکیمی وجودی و عدمی شرطیه
 قیدلنه و بو عدمی نك اوزرینه لفظ صریح یاخود سیاق کلام دلالت ایده
 (والریح تعبت بالغصون وقد جری . ذهب الاصل علی لحن الماء)

بویت بحر کاملنددر تقطیعی (ورریج تع) مستعملن مضمر (بث بلغصو)
 متفاعان (نوقدجرا) متفاعان (ذهبل اصی) متفاعان (لعلاجی) متفاعان
 (نلماء) مفعولن مکسوفدر (قائلی نامعلومدر) (والریجده اولان و او یازاندهدر
 ذهن متکلمده اولان شیئه عطفدر یا استینافیه یا ابتدائیهدر) (الریج مبتدادر
 تعبت خبریدر یعنی ریج اطراف و جوانبه میل رقیق ایله میل استدریرر دیمکدر بالیله
 تعدیه استدیکنندن مفعولنی بالیله کتوروب (بالغصون دیدی تعبتنک مفعولیدر
 (غصون ضمهر لیله غصن کلمه سنک جمعیدر دال و شاخ معناسنه خنی بیورلییه
 غرضی ریجی اعتدال ایله مدحدر و بورریج مطلوبدر که نتکیم خبر آنارده
 کلدی رسول اکرم و بنی محترم صلی الله تعالی علیه وسلم ریج اسدیکی وقتده
 سعادتله . اللهم اجعلها ریا حوالا تجعلها ریحا . دیو بیوررلر ایدی (وقدجری
 یا حالی حال اوزرینه عطفدر یا حال مترادفه بی یا حال متداخله بی حالک تعقییدر
 . ذهب الاصل اصلی الاصل کالذهب دیمکدر (اصیل بعد العصر مغریبه
 دکن وقتک اسمیدر سحر کبی اوقات طیبه دن عد اولنور و اول وقتده اولان
 شعاع شمسه دیرلر زیر اشمس اول وقتده مصفر اولور اول وقت اصفرار و صفرت
 ایله و صقلنور صفرت ایله و صقلندی فی . رب نهار للفرق اصیله . و وجهی
 کلالونیهما متناسب . قولنده اولدنی کبی معناسی فراق ایچون چوق نهار
 واردر که اول نهارک اصلی یعنی صفرتله موصوف اولان وقتی و بنم و جهم
 ایکسنک لونی صفرته بربرینه متناسبدر پس ذهب اصیله اضافت قرینه سیله
 شعاع شمس ایچون استعاره اولندی (علی لحن الماء اصلی علی ماء کال لحن دیمکدر
 تمثیل ایله مقصوده بودر (لحن فضا خالصه در که بیاض و صفاده اکا ماء تشبیه
 اولنور و بوکا تشبیه مؤکدیرلر و ناسدن بعضیسی کلامک لحنی ایله لحنی میاننی
 تمیز اتمیوب و کلامک هجانی هیئتسندن دخی فرق و درک اتمیوب لحن لام
 و کسر جیم ایله شجر دن ساقط اولان ورق معناسنه دیوب بوکا وجه مایی
 تشبیه ایلدی دیش و بعضیسی اصل کندی ایچون اصل و عرق اولان
 شجر درر و بو اصلک ذهی و رقیدر که برد خریف ایله اصفرار ایدوب اندن
 وجه مایه دوشر دیش و بو و همینک فسادی بیاندن مغنیدر (معنای بیت)
 شاعر طیب زمان و طیب مکانی وصف ایدوب دیر که طیب زمان و طیب
 مکانکه ریجی دخی اشجارک اغصانی اطراف و جوانبه میل رقیق ایله میل استدریرر
 یعنی ریجی متعددر و اول مکانک اطرافنده نهر جاری اولمغه بعد العصر

صفرته ذهب کبی اولان شعاع شمس فضه کبی اولان ماء اوزرینه جریان
ابتدی پس بعد العصر شعاع شمس معناسنه اولان اصیلی صفرته ذهبه
تشبیه ومایی بیاض وصفاده فضه خالصه معناسنه اولان لینه تشبیه ایدوب
ادات تشبیهی تصریح ایلمدی جری الاصل الذی کالذهب علی الماء الذی
هو کالبحین دیمدی بلکه اادات تشبیهی حذف ایدوب الاصل ذهب واللجین ماء
باقی قالدی صکره مشبه بهی مشبهه مبالغه دن اوتوری تشبیه ایدوب ذهب
الاصل علی لحن الماء دیدی

(لدی اسد شاکی السلاح مقذف . له لبد اظفاره لم تقلم)

بو بیت بحر طویلك ضرب نایسنندندر تقطیعی (لداء) فعول مقبوض
(سدشاکس) مفاعیلن (سلاح) فعول مقبوض (مقذفن) مفاعیلن
مقبوضه (لهول) فعولن مقبوض (بدن اظفا) مفاعیلن (رهولم) فعولن
(تقالمی) مفاعیلن مقبوضدر (قائلی زهیر بن ابی سلمیدر (لدی اسد بوکلامک
اصلی کان ماکان عندرجل کلاسد دیمک اولوب ایجاز یاخود ضرورت ایچون
کان ماکان حذف اولمشدر (لدی عند معناسنه بوراده اسد حسا امر متحقق
اولان رجل شجاع ایچون مستعاردر (شاکی السلاح اسد کله سنک صفتیدر (شاک
السلاح تخفیف کاف ایله (شاک السلاح تشدید کاف ایله وشاک السلاح وشوک
السلاح وشاکي السلاح آخرنده یا ایله سلاحی کسکین دیمکدر کذا فی القاموس
اما صحاحده شاک السلاح قولنی الملابس السلاح التام ایله تفسیر ایدوب شاک
السلاح وشاکي السلاح قولنی سلاحی کسکین ایله تفسیر ایلدی پس مطولده
شاکی السلاح قولنی تام السلاح ایله تفسیری بونلردن برینه موافق دکلدر
معلومدرکه بونلری کتب لغات تصحیح ایدرهوا دیده رجل شاک السلاح
دینلور رجلک سلاحی شوکت وحدتلی اولسه دیدی وشاک السلاح نک اصلی
شایک السلاح ایدی وشایک حدت وبأس معناسنه اولان شوکة دن مأخوذدر
وشایک لفظنک یاسی الفه قلب اولنوب بعده التقاء ساکنین دن اوتوری حذف
اولندی واعراب کاف اوزرینه جریان ایدوب آخرنده یا یازلمدی (سلاح
کسر سین مهمله ایله آلت حربدر یاخود اول آلت جدیده سیدر اما ضمیله
نحو معناسنه در (مقذف اسد کله سنک نعتیدر قاموسده اولدیغنه کوره معظم
وزنی اوزره اسم مقبولدر کندویه لحم رمی اولنان کیمسه به یعنی غداسی لحم
اولانه دیرلر جسم نیل معناسنه مطولده جوق کره وقایع رمی اولنان شجاع ایله

تفسیر ایلدی یعنی چوق کره وقایع و حرره کیرمش شیخ دیمکدر (له مقدم
 خبر و ضمیری اسده ائددر) لید مؤخر مبتدادر مبتدا مع الخبر اسد کله سنک
 نعتیدر (لید غن و زنی اوزره اولوب حکمه و زنی اوزره اولان لیده نك جمعیدر
 لیده اسد ک کتفینی پیننده متراکب اولان شعره دیرلر و لیده نك جمعی اولسنده
 اسد ک کال ضخامتیی اشعار وارد و اسده ذولیده دیرلر مثله هوامع من لیده
 الاسد کلمشدر (اظفار رفیع ایله مبتدادر) لم تقلم خبردر مبتدا مع الخبر
 ینه اسد ک نعتیدر (اظفار فتح حمزه و سکون ظاء معجمه ایله ظرف ک جمعیدر
 طرفی ناخن معانسه تقییم قطع معانسنه اولان قلمده مبالغه در و مناسب
 اولان مبالغه نفیه راجعه قینمقدر و نفی مبالغه اوزرینه داخل قلنا مقدر
 و بونک نظیری . و ما انا بظلام للعید . آیت جلیله سیدر و تقییم اظفار
 ضعفدن کنایه در . کشاف حواشی سنده فلان مقلوم الاظفار دیرلر ضعیفدر
 دیک ک یرده خفی بیورلیه مصراع نائیده اوج مبالغه وارد اولکیسی اسدی
 لید صاحبی قیلمسی کویا ممدوح اسوددر دیمک اولدی زیرا بر اسد یچون بر لیده
 اولور ایکنجی لیدینی اسده حصردر طرف ک تقدیمی بو حصری افاده ایتدیکی
 کبی او چنجی ضعیفی نفیده مبالغه (معنای بیت) اولان شی اولدی برر جلاک
 قنده که اسد کیدر اوله اسد که سلاح نامی ملابس غداسی لمدر یا خود
 چوق کره وقایع و حرره کیرمش کتفینی میاننده شعر متراکبی وارد
 اظفاری تقییم اولنما سندر یعنی ضعیف دکادر

(اسد علیّ و فی الحروب نعامه . فنجاء تنفر من صفر الصافر)

بو بیت بحر کاملندر تقطیعی (اسد نعلی) متفاعلن (بوفلحرو) متفاعلن
 (بنعا متن) متفاعلن سالمه (فنجاء تن) متفاعلن (فرمنصفی) متفاعلن
 (رصاصفری) مستفعلن مضمردر (قائلی عمران بن حطاندر حجاج ک حقه
 دیشدر) اسد مبتدادر و مشبهه در خفی بیورلیه مشبهه اولان اسد
 ماوضع له سنده استعمال اولندیغندن جار و مجرور اولان علی فعله یا خود فعل
 معانسه اولانه تعلق واجب اولور تقدیری مجتبی علی یا خود صائل علی
 دیمک اولور پس مجتبی مبتدایک خبری اولوب علی اکا متعلق اولدی مجتبی
 اجترادن ماخوژدر دلیر اولق دیمکدر (صائل حمله معانسه اولان صوله دن
 ماخوژدر) نعامه مبتدادر خبری (فی الحروب در ضروره تقدیم اولمشدر) نعامه
 فتح نون ایله دوه قوشنه دیرلر مذکر مؤنث اولور و نعام اوزرینه جمع لنور

(فتحاء فتح نون وفا ايله ومدله فوح كلسنك جمعيدر قائميه جق قدر صو
ايچن فرسه ديرلر غايت اعلى صويدر جنكده حمله وصوله ايدر (تفر تنصر
وتضرب كبي صيغه مضارع اولوب فتحاءنك خبريدر مبتدا مع الخبر محلا محيور
في الحروب نك نعتيدر (من صفير تنفريه متعلقدر صفير اصلق ديدكاريدر
تاج اللغة ده بانك كرس ايله تفسير اولنمشدر صافر اصلق چالانه ديرلر
(معناى بيت) اويله حرب كه اسديكي اولان كيمسه اوزريمه مجتري و صائل
ايدى و جنكده نعامه واردر يعنى آتش خوار و قرمزى كوزلى شجعمان واردر
اويله حروب كه جنك باز اولان تازى فرسلر بر اصلق چالانك اصلغندن
نفرت ايدر يعنى اوركر و چار

(والپير اغربة عليه باسرها . فتح الصراة وساكنات لصاب)

بو بيت بحر كامل ضرب ثاني، مقطوعندندر تقطيعي (وططيراغ) مستغعلن
مضمر (ربتعلی) متغعلن (باسرها) متغعلن سالمه (فتحصصرا) متغعلن
(توساكننا) متغعلن (تلصافي) فعالتن مقطوعدر (قائلي معريدر ظاهر ايله
ملقب اولان شريف ابو احمد موسوى به مرثيه ايلديكي قصديده سندندر
(اغربة غراب كلسنك جمعيدر و بو جمع قلندر جمع كثرتي غرابان
كلور خفي بيورليه بيت سابقده اولان جار و مجرور كبي بوراده اولان
جار و مجرور دخي مشبه به اولان اغربه به متعلق اوليوب يا فعله يا معنای
فعله متعلقدر تقديري باكية عليه ديمك اولور يا خود باكيه تاويليله
اغربة كلسنه متعلقدر (باسرها باجمها و بجميها ايله تفسير اولنوب تاكيد
ايچون ينه اغربة كلسنه متعلقدر يا خود مجموعة تاويليله فاعلندن حالدر
(فتح الصراة او مقدر ايله) (والپير اوزرينه معطوفدر (فتح فتح فاوسكون تاء
مشاة فوقيه و خاء معجمه ايله لين معناسنه (صراة صادقى و رانك تخفيفيله شول
نظفهدر كه ترك نكاحله ارك ارقسنده چوق مكث و قرار ايتمش اوله هذه نظفة
صراة دینلور شونظفة محتبسه در ديمكدر پس فتح الصراةنك اضافتي صفتك
موصوفه اضافتي قيلندن اولوب معنی لينه اولان نظفة محتبسه ديمك اولور
معولده فتح فاء و فتح تاء مشاة فوقيه و خاء معجمه ايله فتحاءنك جمعيدر رعقاب
فتحاء دینلور جناحاری لينه ديمكدر ظاهر اولان جناحاری دوشك اولان
عقابك و صفيدر ديمش بوكا كوره دخي صفتك موصوفه اضافتي قيلندن
اولور لکن میانلرنده مطابقت بولنسون ايچون صراةدن جنس اراده

اولنق لازمدر پس بوکا کوره معنی لينات اولان جنس نطقه محتبسسه ديمک اولور خنی بيورليه جمع نسخه سی وزنه زياده اوفقدر اما مفرد نسخه سنه کوره وزن مضمر اولور (اصاف قطام کبی غير منصرفدر بعضيار معرب قیلوب غير منصرف مجرا سنه اجرا ایلدی (اصاف جیلدر صحاحده منازل بنی تمیم دن بر موضعدر (معنای بیت) جمع طیور مرثیه اولنان شريفک اوزرينه غرابلر کبی باکيدر ولينه اولان نطقه محتبسسه ياخود لينات اولان جنس نطقه محتبسسه انک اوزرينه باکيدر و جيلده ساکنلر انک اوزرينه باکيدر خنی بيورليه بو بيته غلوی ارتکاب وارد

(قامت تظلانی من الشمس . نفس اعز علی من نفسی)

(قامت تظلانی ومن عجب . شمس تظلانی من الشمس)

بو ایکی بیت بحر کاملک ضرب ثالث اخذ مضمر ننددر تقطیعی (قامتظال) مستفعلن مضمر (للیمنش) متفاعلن (شمسی) فعلن حذوه و مضمر (نفس اعز) مستفعلن مضمر (زعلیمن) متفاعلن (نفسی) فعلن اخذ مضمر (قامتظال) مستفعلن (للیمون) متفاعلن (عجی) فعلن حذوه (شمستظال) مستفعلن (للیمنش) متفاعلن (شمسی) فعلن اخذ مضمر در (قائلی ابو الفضل بن العمیددر مانند آفتاب بر تازہ حقنده دیشدر ابن العمید بر کون بر تفر جگاهه واروب کونشده اوتوردی وانه بر کاغد آلب شعر انشا و تحریرینه باشدی اول حینده باشی اوجه مانند آفتاب بر تازہ تحریر ایلدیکنه نظر ایچون قائم اولدی در حال بو ایکی بیتی انشا و تحریر و محبوب مذکورک دیدنه و یروب الفت و معامله لرینه وسیله اولدی دیو مشایخزدن مسعودر یاخود ادعائی و تصویری اوله اما مطولده بر غلام حقنده دیشدر که ابن العمیدک باشی اوزره طوروب کونشدن حفظ ایدر ایدی یعنی کولکلندیرر ایدی دیدی اطولده کندی غلامی حقنده دیدیکی اثناء تقریرده تصریح ایلدی (قامت صیغه سنک فاعلی نفسدر (تظلانی مطولده ظلی اوزریمه ایقاع ایدر دیو تفسیر ایلدی اطولده شمس حرارتی مدافعه ایدر دیو معنی و بر لمشدر (وتظلانی محلامنصوب نفسدن حالدر تقدیری قامت نفس هی اعز علی من نفسی مظلة دیمکدر (من الشمس تظلانی به متعلقدر (ومن کلهسی اجلیه در شمس اجلندن دیمکدر یاخود شمسدن مراد نفس غلام اوله بوکا کوره معنی غلامک نفسی شمسدن حاصل اولان ظلی اوزریمه ایقاع ایدر دیمک اولور اولکیسی (شمس تظلانی من الشمس قولنه

موافقدر (اعز علی نفس کله سنک صفتیدر) (من نفسی یاه متکلمه مضافدر یاخود
من نفسی تنکیر ایله اولوب کسره سی اشباع اولغمشدر) (الشمسده کسره اشباع
اولندی کی بوکا کوره معنی من کل نفس دیمک اولور و بو ابغدر وینه قامت
و) (تظللیده اولان ضمیر مستکن نفسه عائددر و بو) (قامت تظللنی قولنده شائبه
تکرار نمودار اولغله مطولده فاقول یا عجبا و من عجب روایت اولندی دیدی
شمس مبتداء مؤخردر و بوشمسدن مراد حسن و بهاده شمس کی اولان غلام
و انسندر) (تظللنی شمسک صفتیدر) (من عجب خبر مقدمدر تقدیری قامت تلک
النفس مظلاله لی و شمس مظلاله من الشمس من عجب دیمکدر پس شاعر غلام
مذکور ایچون شمس حقیق معناسی ادعا ایتدی و غلام مرقومی حقیقه شمس
قیلمیدی بو تعجبک معناسی اولمازایدی زیرا حسن الوجه اولان انسان انسان
آخرك اوزرینه ظنی ایقاعده تعجب یوقدر لکن بوسوزده نظر واردر زیرا
جاژدر که تعجب حسنده درجه شمسه بالغ اولانی استخدا مندن اوله یاخود
انک کندویه انقیاد و خدمتدن اوله (معنای بیت) بنم نفسمدن اعز یاخود
جمع نفسدن اعز اولان نفس شمسک حرارتی مدافعه اچلندن اوزریمه ظنی
ایقاع ایدر اولدینی حالده قائمه اولدی بویله اولان نفس قالمشده اوزریمه
ظنی ایقاع ایدر برشمسکه شمس حقیقینک حرارتی مدافعه اچلندن اوزریمه
ظنی ایقاع ایدر بویله اولان شمس عجبنددر یعنی تعجب اولنه حق شیدندر

(لا تعجبوا من بلاغلاته . قدزر ازراه علی القمر)

بو بیت بحر منسرحک ضرب اولندندر تقطیعی (لا تعجبوا) مستفعلن (من بلاغ)
فاعلات مطوی (لا تھی) مفتعلن مطویه (قد زرار) مستفعلن (رار هوع)
فاعلات مطوی (للقمری) مفتعلن مطویدر (قائلی ابو الحسن بن طباطبا
علوینکدر بو بیت مرور ایتدی و تفصیلی بورایه حواله اولندی ایدی) (من بلا
(لا تعجبویه متعلقدر) (بلا کسر باه موحد و فتح لام و قصر ایله مصدردر یلی
الثوب و ابلاه الغیر دینلور ثوب چورودی و ثوبی غیری چور و تدی دیمک اولوب لازم
و متعدی استعمال اولنور) (غالاته کسر ایله بلا کله سنک مضاف الیهیدر و ضمیری
محبوبه عائددر) (غالاته کسر غین معجمه ایله شعاردر که تحت الثوب الباس اولنور
و تحت الدرع دخی الباس اولنور شعار بدنه تماس و ملاقی و بدنی ولی ایدن ثوبدر
بوکا قیص دخی دیرلر اکثریا کتان بزندن اولور) (قدزر لم لا تعجب دین کی مسه لره
جو ایدر یاخود قدزر الخ تعجبندن نیک تعلیلدر حتی اییات معاینده شرح اولنان

یبتده تعلیل معناسی اختیار اولندی ایدی (زررض زای و تشدیدرا ایله صیغه
ماضی مجهولدر ایلکلندی و بغلندی دیمکدر . زرت القمیص علیه ازره .
دینلور انک اوزرینه قیصی باغلام و باغلام و ایلکلرم و ایلکلدم دیمکدر (ازراره
رفع ایله زرنک نائب فاعلیدر ازرار زر کلمه سنک جمعیدر (زر کسر ز او تشدیدرا ایله
ایلک دیدکلریدر (علی القمرزیه متعلقدر بس اگر محبوبی قر حقیقی قیلمییدی
تعجبیدن نهیک معناسی اولمازدی زیرا کتانه قر حقیقینک ملاسه سی سببیه
بلی سرعت ایدر حسنده قر کبی اولان انسانه ملاسه سی سببیه سرعت ایتمز
و یبتده اولان قره استعاره دکلدر دینلمز زیر امشبه (غالته و ازرارده ذکر اولان
ضمیر لر در زیرا بزدر زکه بوجه اوزره ذکر استعاره به منافی اولدینی مسلم دکلدر
• سیف زید فی یداسد • ده اولدینی کبی زیرا استعاره نك تعریفی بوکا
صادقدر (معنای بیت) اول محبوبك قیصنك چور و مسندن تعجب ایتمک
نیچون تعجب ایتملم دیدکلرنده جواب ویروب دیدیکه اول محبوبك قیصنك
ایلکلری قر کبی اولان تن بللور یا خود سیننه بللور اوزرینه ایلکلندی ختی بیورلیه
خاصه قرده بر قاج نسه تحریر اولمشدر بری کتان بزنی نمانک قره قارشو سرلسه
ابلا ایدر عمری هدم ایدر دینی تکثیر ایدر اجرت منزلی موجب اولور مایی
تبرید ایدر الوانی تغییر ایدر سارقه اعانت ایدر عاشق طارقی افصاح ایدر

(وان تعافوا العدل والایمانا • فان فی ایماننا نیرانا)

بو بیت بحر رجزك ضرب ثانیسندندر تقطیعی (وان تعا) • مفاعن مطوی
(فعدل ول) مستفعلن (ایمانا) مفعولن مقطوعه (فاننی) مفاعن مطوی
(ایماننا) مستفعلن (نیرانا) مفعولن مقطوعدر (قائلی خطیبك ایضاحده
تصریحنه کوره بعض اعرابدر (تعافوایی تکرهوا ایله تفسیر ایلدیلر عاف
الطعام او الشراب دینلور و بونلرک غیر یارینه ده دینلور مضارعنده یعافه
و یعیفه مصدرنده عیفا و عیفانا و عیفاة و عیفاة دیرلر طعامی یاخود شرابی
کریه کوردی یمدی و ایچمدی دیمکدر (العدل نصب ایله ان تعافوانک
مفعولیدر عدل ظلمك مقابلیدر و بوعدلی توحید معناسنه حمل ایتمک بعید
دکلدر نتکم الله تعالانک • ان الله یأمر بالعدل والاحسان • قول شریفنده
اولان عدل توحید ایله تفسیر اولندی و بوعدلی ذکره تخصیصک وجهی عدل
اول ایماندر (والایمانا العدل اوزرینه معطوفدر و الفی اشباع ایچوندر ختی بیورلیه
ایمانك حقیقی غیر بی امانده قیلمق معناسنه اولوب بنفسه متعدی ایدی صکره

اقرار و اعتراف معنای تضمین اولنوب با ایله تعدیه اولندی . آمنت بالله
 و بر سوله . کبی الله تعالی بی ورسولنی تصدیق و اعتراف ایتمد دیمکدر کاهیجه
 لام ایلده تعدیه اولنور (ایمان شرعده رسول الله صلی الله علیه و سلمک من
 عند الله کتوردیکی شیئی ضروره تصدیقدر تفصیلا بیلندیکی یرده تفصیلا
 واجمالا بیلندیکی یرده اجمالا تصدیقدر و بوما جاء به بی تصدیقده تلفظه قادر
 اولانه تلفظ شرطدر و بوکا بر کیمسه خلل کتورسه کافر اولور بو تقدیرجه عمل
 ایماندن جزء اولمز بعض محققین عندنده عمل ایماندن جزدر لکن عملک کتمسندن
 ایمانک کتمسی لازم کمز انساندن شعر و ظفر کی شجردن بوداق و اوراق کبی
 سلفدن بعضییری بوکا ذاهب اولدیله تفصیلی کتب کلامیه ده مسطوردر
 بعضیله (الایمانا قولنی فتح همزه ایله قراءت ایدوب قسم معناسنه اولان یمینک
 جمعیدر دیوب خطا یمشدر حقی بیورلیه) وان تعافوا شرطک جوابی محذوقدر
 تقدیری . تلجاون الی العدل و الایمان . دیمکدر . فان فی ایماننا یرانا . قولی
 جزانک علئیدر جزا مقامنه اقامت اولندی (ایمان فتح همزه ایله شمالک مقابلی
 یمین کله سنک جمعیدر) یران کسرون ایله یانورک یا خود نارك جمعیدر (سیوف
 یا خود رماح ایچون استعاره اولندی و معروف اولدیغی اوزره یرانی سیوفه
 تخصیص و نوردن استعاره اولیوب مشهوره کوره ناردن استعاره اولسی
 منظوردر لکن انظار سلیمه ایچون منظور دکدر پس تعافوا دن مستفاد اولان
 کراهتک عدل و ایماندن هر برینه تعلق یران ایله مراد شعله یران کی لمعان ایدن
 آت حرب اولان سیوف اولدیغنه قرینه در زیرا جزا و جواب شرط محاربه
 یعنی . تحاربون و تلجاون الی الطاعة بالسیوف . اولدیغنه دلالت ایدر
 و شرعده ظلم و کفرک جزاسی اولان نار ایله سیوفدن تعبیرده لطافت ینه
 وارددر و دیندیکه فی ایماننا قرئتنددر زیرا نار الله ایله اخذ اولتماز و بونده ضعف
 وارددر که اهلنه حقی دکدر (معنای بیت) حقه مخالف اولنره خطاب ایدوب
 دیرکه اگر عدل و ایمانی کریه کوروب ظلم و کفری استحجاب ایدر سکر بزه باس
 یوقدر بلکه سزه باس وارددر زیرا بزم ایدی یمنا مزده لمعان و افناده شعله
 یران کبی سیوف یا خود رماح وارددر ایمان و ایمان میاننده جناس وارددر

(وصاعقة من نصله تنکفی بها . علی ارؤس الاقران خمس سحاب)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثابستنددر تقطیعی (وصاع) فعول مقبوض
 (قن منتص) مفاعیلن (لهیتن) فعولن (کفی بها) مفاعیلن مقبوضه (علامار)

فعولان (ءسل اقرا) مفاعلن (نخمس) فعول مقبوض (سجاء بی) مفاعلان
 مقبوضدر (قائلی بختیدر) (وصاعقه یا اوورب ایله مجروردر یا خودظرف ایله
 موصوف مبتداء مرفوعدر خبری تنکفیدر یا خود رب نك جوابیدر) صاعقه
 رعد شدیدده سماندن دوشن نارددر و بو صاعقه نك سببی دخان میان سجاءده
 محتبس اولوب نكاتف و تراحم ایله ویمین و شماله اضطراب ایله حرارتی مشد
 اولدقده سجایی مزق ایدر و اول مزق سببیلله رعد حاصل اولوب سجاءده اولان
 اجزاء ارضیه بی احراق ایدر و در عقب اجزاء ارضیه دن حدید و صفره و فضه
 و ذهب و بونار کبی معاندندن مستعد اولان جسده منقلب اولور و سجاءدن
 منفصل اولوب دوشر و دوشدیکی بری خراب ایدر بواهل حکمتک کلامیدر اما
 اهل لغت صاعقه اوج معنایه در دیشلر بری موت معناسنه در . فصعق من
 فی السموات . آیت جلیله سنده اولدینی کبی و بری عذاب معناسنه در . اندر تکم
 صاعقه . نص کریمده اولدینی کبی و بری نا معناسنه در . و برسل الصواعق .
 قول شریفده اولدینی کبی و احدی دیر که بواشیا سماندن صوت و رعد شدید
 معناسنه اولان صاعقه دن متولددر مجموعی شیء واحددر و بواشیا صاعقه دن
 ناشئه تأثیر ایدر (نصله صاعقه بی بیاندر یعنی صاعقه کبی نصلدر و نصله نك
 ضمیری ممدوحك سیفنه عائددر نصلی اشتعال و تأثیرده صاعقه قیلدی
 و مرادی نصلدن ناشئه اولان صاعقه در پس صاعقه و همیه تخیلیه در
 گویا نصل ایچون صاعقه وارد اعدایی احراق ایدر اولکیسی اظهردر
 و ایکنجی به شارح محقق مطولده ذاهب اولدی (و نصل سجاءدن فهم
 اولدینغه کوره سیفک حدیدر قاموسده اولدینغه کوره مقبضی اولمیان نفس
 سیفدر پس بوکا کوره ممدوحك النده سیفک مقبضی اختفا ایدوب گویا
 مقبضی یوق کبی اولدی (تنکفی مهموز و لازم ایدی همزه سی تلین اولنوب علی
 غیر القیاس یا به قلب اولندی و ماخذی انکفادر انقلاب ایتدی دیمکدر (بهاده
 اولان باتنکفینک تعدیه سی ایچوندر و ضمیری صاعقه به عائددر (علی ارؤس
 الاقران تنکفی به متعلقدر (ارؤس رأس کله سنک جمعیدر و ارؤس اگرچه
 جمع قلتدر لکن مقام مدحه داعی اولغله جمع کثرت مراد اولندی هوادیده
 جمع قلت جمع کثرت ایچون استعاره اولندی زیرا فضیلت کثیرینه غلبه ده در
 دیش (الاقرانده اولان الفلام ارؤس کله سنک اضافتی کبی استغراق ایچوندر
 (اقران فتح همزه ایله در کسرقاف و سکون را ایله اولان قرن کله سنک جمعیدر
 شجاعتده رچلک کفوینه در لر یا خود مطلقا کفو معناسنه در (خمس سجائب

رفع ایله تکفینک فاعلیدر (و سحائبه مضافدر و) سحائب کسره یی اشباع ایله قراءت اولنور کرچه فتحه ایله قراءت اولنلی ایدی لکن قافیه به رعایت ایچون صرف اولندی (سحائب کثرته سحابه نك جمعیدر خمس) سحائبدن مراد انامل خمسدرکه جوده و عموم عطایاده سحائبدر خفی بیورلیه بویتهده استتباع وارددر یعنی شجاعت ایله مدحه سخا ایله مدحی تضمین ایتدی حتی بعضیلر یتهده استتباع اولندیغنی عدم درکندن مقامه مناسب و ملائم ذکر ایلمدی دیوتوعم ایتمش و نزول صاعقه و نزول ناره اناملی سحائب عذاب قیلمق بمکندر و ظاهر اولان خمس سحائب ایله مراد اصابعدر کویا شجاعتده مزید مبالغه مراد ایدوب اقرانی اناملی ایله تقلیب ایدر اهلاکرنده اعمال اصابعه محتاج دکلدر و بوسیدن ارؤس اقراندن کثرتیه بیه جمع قلت ایله تعیرینک وجهی و انامل خمسدن جمع کثرت ایله تعیرینک نکته سی ارؤس کثرتیه بیه کویا انامل خمسه نسبتله قلیلهدر انامل خمسی ارؤسی احاطه و شمولندن اوتوری پس بوتقدیرجه سحائب ایله انامل اراده سنه قرینه قلان معانی ملتشمه نك مجموعی صاعقه یی ذکریدر و صاعقه ممدوحك سیفك نصلندن ناشئه اولدیغنی بیاندر و صاعقه یی ارؤس اقرانه حملیدر و مقام مدحی ضمیمه ایله بیه سحائبی اناملک عدتیه متعدده قیلمقدر زیرامقام مدحدن نظری قطع ایتمک خمس سحائب ایله اصابع مراد ایتمک ایله در پس خمس سحائبی انامل ایله تفسیر و مقام مدحی ضمیمه یی ترك ذمی ایراث ایدر (معناییت) ممدوحك سیفك نصل و حدندن ناشئه چوق صاعقه واردرکه اول صاعقه یی جود و عطایاده سحائب اولان انامل خمس تقلیب و حربده کندینک جمع اقران و اکفاسنک باشلری اوزرینه صب ایدوب انلری اول صاعقه ایله اهلاک ایدر . قال رسوالله صلی الله تعالی علیه وسلم خیر الناس رجل ممسک بغنان فرسه کلا سمع هیعة طار الیها اورجل فی شعفه فی غنیمه حتی یأتیه الموت . علامه زحخشری اساسده دیمشکه هبعه شول صیحه و صوتدرکه اندن فزاع اولنور و اصلی هاع یبع دن مأخوذدر قورقدی دیمکدر طارفعلنی رجه اسناد مجازدر تاویلی طار فرسه بسعیه الیها دیمک اولور شعفه رأس جبله . دیرلر (معنای حدیث شریف) ناسک خیرلیسی شول رجهدرکه فرسنک عنانی آخذ جهاد فی سبیل الله مستعد نه وقتکه صیحه حربی استماع ایتسه اول صیحه به مانند طیران زیاده سرعت ایدر یاخود شول رجهدرکه ناسدن عزلت ایدر و کندینک

رعی ابتدیی غنم قلیلی ایله بیله بعض رؤس جبالده ساکن و امر معاشنده اول
 غنم قلیل ایله اکتفا ایدوب موت کندی به کلنجه به دك الله تعالی به عبادت
 ایدر بوش بلاغت مأثرده جهاد اوزرینه حث و ناسدن تجانب و عزله دخی
 تحریض وارد خفی اولیه که طیران عدو فرس ایچون استعاره اولندی
 و جامع ایکیسنگ مفهومنده داخلدر زیرا عدو و طیرانک میاننده جامع
 سرعت ایله قطع مسافه درکه عدو و طیرانده داخلدر زیرا طیران سرعت
 و جناح ایله قطع مسافه در و عدو سرعت و اقدام ایله قطع مسافه در اولکی
 هواده قطع مسافه در ایکنجیسی ارضده قطع مسافه در شارح محقق مطولده
 بوکا اعتراض ایدوب دیدیکه سرعت طیرانک مفهومنده داخل دکلدر بلکه
 طیران جناح ایله مجرد قطع مسافه در جوابنده دیشلر که طیرانک غایتی اکثرده
 سرعت ایله در

(عودته فیما ازور جایی . اهماله و کذاک کل مخاطر)

(و اذا احتبی قربوسه بعنانه . علك الشکیم الی انصراف الزائر)

بویت بحر کاملندر تقطیبی (عوودتهو) مستغفلن مضمر (فیما ازو) مستغفلن
 مضمر (رجایی) متفاعلن سالمه (اهالمو) مستغفلن مضمر (وکذا ککل)
 متفاعلن (مخاطری) متفاعلن سالمه (و اذا احتبا) متفاعلن (قربوسهو)
 متفاعلن (بعنانه) متفاعلن سالمه (عللکشکی) متفاعلن (مالنصرا)
 متفاعلن (فرزائری) مستغفلن مضمر در (قائلی یزید بن مسله بن عبدالملکدر
 فرسی مؤدبدر نزول اولنوب عنانی قربوس سرجه القا اولنسه عودت
 ایدنجیه دك مکاننده طورر دیووصف ایدر (عودته ده اولان ضمیر عودتنک
 مفعول اولی اولوب فرسه راجعدر عودت تعویددن صیغه متکلمدر معناسی
 تعلم ایله فرسه عادت قیلدم دیمکدر (فیما ده ما مصدریه در (جایی ازورنک
 مفعولیدر (جایب حبیبه نک جمعیدر (اهاله نصب ایله عودتنک مفعول
 ثانیسیدر ضمیری فرسه عائددر عودت اهماله نک معناسی فرسی ترکی فرسه
 عادت قیلدم دیمکدر (وکذاک کل مخاطری سؤال مقدره جوابدر گویا ذوی
 العقولدن اولمیان فرسی براغوب کتمک مخاطره دکلیدر دیوسؤال اولندی
 جوابنده بلی بنم کیدر جمیع مخاطره یعنی کندوبی خطرله القا ایدنلر دیدی
 (احتبی احتباءدن ماخوذ صیغه ماضی در (احتبا کئی ایکی الیهسی اوزرینه
 اوتوروب دستاربه یاخود اللریله یاخود بونلرک غیری چله کبی برشی ایله

(ظهری)

ظهوریله ساقلرینی بریره جمع ایتمک دیرلر چله کشان اولان درویشانک هیئت
 شریفه لری کبی صکره احتبآء فرسک باشیله اکرینک اوک قاشنی دزکین ایله
 جمع ایتمکده استعاره اولندی اکثریا فارس فرسی دیکندرمک ایچون دزکین
 ایله فرسک بر مقدار باشنی قاصوب دزکینک اوچنی اکرک اوک قاشنه صارر
 و برسن رقیق ایله کر دیرر (قربوسه احتبی نک مفعولیدر و ضمیری فرسه عائددر
 (قربوس فتحتین ایله در اما تخفیفی ضرورت ایچون اولور لکن بوراده ضرورت
 یوقدر قاموسده اکرک جانبه دیرلر حنوالسرج معناسنه دیدی و مطولده
 مقدم السرج ایله تفسیر اولندی مقدم السرج اکرک اوک قاشنی دیکدر پس
 قاموسک تفسیری ایله مطولک تفسیری مآله بردر اما صحاحده یالکر سرجه
 دیرلر دیدی صحاحک کلامنه بناء اطولده مطولک تفسیرینه اعتراض ایدوب
 مضاف تقدیرینه حاجت یوقدر دیدی و صاحب هوادی دخی قربوس
 انجیق سرج معناسنه اولدیغنه ذاهب اولوب دیدیکه بو سرچی فرسک باشیله
 جمع ایتمک و عنانی سرجک طرف مقدمک داخلنه یعنی اوک قاشنه القا ایله
 حاصل اولور و احتبایی قربوسه اسناد مجازدر کرک احتباییله معنای مصدری
 مراد اولسون کمرک مصدر ایله حاصله اولان هیئت مراد اولنسون
 لکن تحقیق اولان قاموس و مطولکی تحریره حقیقدر زیر اقدیمدنبرو اکرک
 اوک قاشنی دزکین صارمغه و قاصمغه محل مشهوردر و صدده بونده در
 و مجازدن رهایاب اولنور (بعنانه احتباییه متعلقدر و ضمیری فرسه راجعدر
 (عنان کسر عین مهمله ایله دزکین دیدکلریدر (علک صیغه ماضیدر مضغ
 معناسنه چینی دیکدر (الشکیم علک نک مفعولیدر (شکیم شکیمه ایکیسیده
 فرسک اغزننده اولان حدیده دیرلر ترکیده بوکا کم دیرلر انواعی وارددر (الی
 انصراف السرائر علک یه متعلقدر و بونکله علکک غایتی بیان ایدر و (زائر ایله
 مراد شاعرک کندوسیدر (معنای دو بیت) حبیبه لریمی زیارتده فرسه تعلیم
 ایله فرسی بر محله دزکئی اکر قاشنه صاروب اهامالی یعنی براقفی عادت ایتم
 کرچه فرسی بویله براقق مخاطره در لکن جمیع مخاطر بونک کیدر یعنی کندوبی
 خطرله القا ایدنلر بونک کیدر یعنی بنم کیدر و بچن بنم کبی عاشق فرسک
 باشیله اکرینک اوک قاشنی عنانیله جمع ایتمسه و حبیبه سنی زیارته کتسه اولقدر
 مؤدب فرسدرکه زائرک انصراف و عودتسه یعنی بنم انصراف و عودتسه دکن
 کبی چیز طورر براقدینی محلدن ایرلمز دیکدر خنی بیورلیه شاعر فرسک

ياشيله اكرينك اوك قاشنى عنائيله جمع ايمك هيئتنى رچلك ايكي اليهسى اوزرينه
 اوتوروب دستاريله ظهر وساقلرينى بريره جمع ايمك هيئته تشبيه ايدوب
 احتيايى يعنى رچلك ظهر وساقلرينى دستار ايله جمع ايمسى عنانك قربوس
 سرچده وقوعنه استعاره ايلدى پس وجه شېك غرابتندن اوتورى
 استعاره ده غريبه اولدى

(ولما قضينا من منى كل حاجة . ومسح بالاركان من هوما مسح)

(وشدت على دهم المهارى رحالنا . ولم ينظر الغادى الذى هورايح)

(اخذنا باطراف الاحاديث بيننا . وسالت باعناق المطى الاباطح)

بو ابيات ثلاثه بحر طوبك ضرب نايستنددر تقطيعى (ولما) فعولن (قضينا من)
 مفاعلن (منىكل) فعولن (لحاجتن) مفاعلن مقبوضه (ومسح) فعول
 مقبوض (جبارك) مفاعلن (منه) فعول مقبوض (وماسحو) مفاعلن
 مقبوض (و شدت) فعولن (علا دهمل) مفاعلن (مهاري) فعولن (رحالنا)
 مفاعلن مقبوضه (ولم ين) فعولن (ظرفا دمل) مفاعلن (لذيه) فعول
 مقبوض (ورايحو) مفاعلن مقبوض (اخذنا) فعولن (باطرافل) مفاعلن
 (احادى) فعولن (بيننا) مفاعلن مقبوضه (وسالت) فعولن (باعناقل)
 مفاعلن (مطيل) فعولن (اباطحو) مفاعلن مقبوضدر (قائلى كثير غره در
 قضينا يرينه كتوردك ديمكدر (منى كسر ميم وقصر ايله مكده بر موضك
 اسميدر (كل حاجة نصب و اضافته قضيناك مفعوليدر (مسح مسحده مبالغه در
 (بالاركان مسحيه متعلقدر اركان ركنك جمعيدر (ركن شيتك جانب اقواسنه
 ديرلر (من موصول مسح نك فاعليدر (هو موصوله عائد مبتدادر (ماسح خبريدر
 جمله سى من موصولك صلح سيدر (شدت صيغه مجهولدر باغلندى ديمكدر
 (على دهم المهارى شدت كله سنه متعلقدر (دهم ضم دال مهمله وسكون ها ايله
 دهامك جمعيدر دهام ادھمك تائيشيدر (مهاري مهريه نك جمعيدر مهريه
 قضاعدهن بطن اولان مهرة بن حيدانه منسوبه اولان ناقه ده ديرلر بونارده
 نجائب واردر يعنى خيلى سبق ايدن ابل واردر و دهم المهارى ده اولان اضافت
 صفتك موصوفه اضافتى قيبلىنددر (رحالنا رفعله شدت كلمه سنك
 مفعول مالم يسم فاعله سيدر رحال رچلك جمعيدر بوراده يوك و ثقل معناسنه
 (الغادى محلا مرفوع (لم ينظر كله سنك فاعليدر مفعولى (هو رايح در (غادى
 غين معجمه ايله صباحدن ظهره دكين سير ايدنه ديرلر رايح ظهر دن

مغربه دكین سیر ایدنه دیر لر (اخذنا شرعنا معناسه اولوب لمانك جوایی اولور
 (باطرق الاحادیث اخذنا به متعلقدر اطراف بوراده مجازا انواع معناسه در
 (باعناق المطی ده اولان باسالت کله سنی متعدی قیلمق ایچوندر پس (سالت
 اقتدی دیمك اولور (اعناق عنق کله سنك جمعیدر کردن معناسه (مطی کسر
 طاه و تشدید یا ایله مطیه نك جمعیدر ایل معناسه (الاباطح سالت کله سنك فاعلیدر
 اباطح ابطحك جمعیدر ابطح صویك سیلان ایدیجك مکانیدر که ایچنده اوفاجق
 طاشلر اوله (معنای ابیات) وقتا که منی دن هر حاجتی قضا ایلدك یعنی مناسك
 حبی ادادن فارغ اولدق و ماسح اولانده ارکانی مبالغه مسح ایلدی یعنی طواف
 وداعده ارکان بیتیده مسح ایلدك و رحالمز یعنی یوکلریمز ناقه دهالر اوزرینه
 باغندی و استعجالدن اوتوری صباحدن ظهره دكین سیر ایدن کیمسه ظهردن
 مغربه دكین سیر ایدر کیمسه یه ده نظر اتمز یعنی منتظر و مترقب اولماز
 میانزده درلو درلو سوزلره باشلادق و ایچنده دقاق حصی اولان مسیل مادخی
 اعناق مطایای سیلان ایتدیردی حاصلی بز انواع کلامه شروع
 و مطایا دخی سرعت مضی به شروع ایلدی خفی بیورلیه مصراع اخیره
 اباطحده واقعه اولان سیولك سیلاننی لین و سلاستی مشتمله اولان غایت
 سرعتده سیر حیث ایله سیر ایدن ابلک سیری ایچون استعاره ایلدی و بونده
 شبه که سرعت ولین و سلاست ایله قطع مسافه در ظاهر عامیدر لکن
 شاعر بونده لطفی یعنی استعاره بی و غرابی افاده ایدن شیله تصرف ایلدی
 پس تصرفک بیانی بودر که شاعر سالت فعلنی مطی کله سنه اسناد اتمیوب
 اباطحه ایلدی و اعناق سیرده ادخال ایلدی زیرا سیر ابلده سرعت و بطؤ
 اعناقده ظاهر و سرعت و بطؤك امری هوادیده متین و باهر اولوب ساثر
 اجزاسی حرکنده هوادی به مستند و ثقل و خفته ده هوادی به تابع اولور
 (اعیرتنا البانها و لحومها . وذلك عاریا ابن ریطة ظاهر)

بو بیت بحر طویلک ضرب نانیسننددر تقطیعی (اعیر) فاعولن (تنا البانها)
 مفاعیلن (نهاو) فاعول مقبوض (لحومها) مفاعلن مقبوضه (و ذال) فاعول
 مقبوض (کمارنیب) مفاعیلن (نریط) فاعول مقبوض (تظاهر) مفاعلن
 مقبوضدر (قائل سیره بن عمر و فقهسی حماسیدر ضمره بن نهشلی کثرت مال
 و وفرت ایل و جمال ایله تعیب ایتدیکی حینده انشاد ایلدیکی ایاتنددر (اعیر تناده

هوادی هادیه نك جمعیدر
 مقدم العنق معناسه

اولان همزه انکاریه در (عیره کذا دینلور انی تعیب ایتدی دیمکدر وتاسی ایله
 ابن ریطه یه خطاب ایدر (البانها نزع خافضیت اوزره منسوب غیر تنانک مفعول
 به غیر صریحیدر) (البان ابن کله سنک جمعیدر و ضمیری ایله راجعیدر (ولحومها
 البانها اوزرینه معطوفدر) (لحوم ضم لام و ضم جاء مهمله ایله لحم کله سنک
 جمعیدر) (وذلك ده اولان واو حالیه در ذلك عیردن منفهم اولان تعیره
 اشارتدر) (وذلك مبتدادر) (عار خیریدر عار عیب معانسه) (ظاهر عار لفظنک
 نعتیدر ظاهر بوراده زائل معانسه در بو بیتده محل استشهاد ظاهر لفظنک
 زائل معانسه کلمیدر ابن ریطه دن مراد ضمیره بن نهشلدر که والده سنک
 اسمی ریطه در ریطه **کعب بن سعد بن قیم بن مره نک قزیدر** ریطه
 لغتده هر این رقیق اولان ثوبه دیر لر بونکله امرأه اسمیه اولندی (معنای بیت)
 ای ضمیره بن نهشل بزى ابلک کثرت البانی و وفرت لحومی ایله تعییمی ایدر سین
 حالبوکه ای ابن ریطه سنک بو تعیبک عیب زائلدر زیرا قدیم و حدیثده ابلی
 بوغازلق مباح و لحومیه انتفاع عقل و دینده جائز و محتاجله تفریق احسان
 و معروفدر معولده تحریر اولنان معنی بودر

(و غیرها الو اشون انی احبها . وتلك شكاة ظاهر عنك عارها)

بو بیت بحر طویلک ضرب نانیسننددر تقطیعی (وعی) . فاعول مقبوض
 (رهلواشو) مفاعیلن (ناتی) فاعولن (احبها) مفاعلن مقبوضه (وتلك)
 فاعول مقبوض (شکانتظا) مفاعیلن (هرنن) فاعولن (کهارها) مفاعلن
 مقبوضدر (فائل تابعدن ابو ذؤیب ایله مکنی خویلدن خالدرضی الله تعالی
 عنهدر) (غیرها عیرباب تفعیلدن صیغه ماضیدر تعیب ایتدی دیمکدر و ضمیر
 بارز عیرنک مفعولی اولوب حیبه یه عانددر) (الواشون عیره نک فاعلیدر) (واشون
 واشینک جمعیدر تمام معانسه اصلی واشیون ایدی وشی کلامه دینلور کذب
 ایتدی . وشی به الی السلطان وشابه . دینلور سعی ایتدی دیمکدر) (انی احبها
 فتح همزه ایله لانی احبها دیش اولوب تعیرک تعلیلی اولور) (احب متکلم
 وحده در ضمیر بارزی حیبه یه عانددر) (تلك مبتدادر تعیب حالتده اشارتدر
 اما معولده بنی انلرک وشایه لری دیوتفسیر ایدوب وشایه لرینه اشارت قیلمشدر
 (شکاة خبریدر) (شکاة فتح شین معجمه ایله شکایت معانسه در شکوت فلاناشکوا
 وشکایة وشکاة دینلور انک ایشلدیکی کوتی ایشدن اکا خبر ویردم دیمکدر
 (ظاهر بوراده زائل معانسه در بو بیتده دخی محل استشهاد ظاهر لفظنک

(زائل)

زائل معنائه کلسیدر (عک حبیبه سنه خطابدر بونده التفات واردر) عارها ظاهر
 کلمه سنک فاعلیدر عارعیب معنائه ضمیری شکاة کلمه سنه راجعدر (معنای بیت)
 غاملر حبیبه بی تعیب ابتدیلر بنمائی سودیکمدن اوتوری و بوتعیب حالتی یاخود
 بی انلرک وشایه لری شکایتدر ای حبیبه اول شکاتک عاروعیبی سندن زائلدر
 بوندن سکا بر شی لازم گلر

(جمع الحق لنا فی امام . قتل البخل وان احیا السباحا)

بویت بحر مدیدک ضرب اولندندر تقطیعی (جمع الحق) فعلاتن مخبون (قلنا)
 فعلن مخبون (فی امامن) فاعلاتن (قتلبیح) فعلاتن مخبون (لواناح) فعلاتن
 مخبون (یسباحا) فاعلاتن سلمدر (قائلی ابن معتزدر پدروی معتزبالله مقتدری
 فسادندن اوتوری خلافتدن خلع ایدوب یرینه خلیفه اولدقده پدروی مدحنه
 انشاد ایلدیکی قصیده سندندر (جمع ماضی) مجهولدر (الحق جمع نك مفعول مالم
 یسم فاعله سیدر حقدن مراد عدل وانصافدر (لنماؤخر) امام کلمه سنه متعلقدر
 (فی امام جمع به متعلقدر (قتل صیغه ماضی) معروفدر فاعل مستتری امامه عانددر
 (البخل مفعولیدر (قتل البخل جمله فعلیه سی اعرابدن محلا مجرور امام نك
 صفتیدر (واحیا السماء قتل البخل اوزرینه معطوفدر اعرابی معطوف علیک
 اعرابی کیدر (سماح فتح وکسر سین ایله قاموسده اولدیغنه کوره جودو کرم
 معنائه در بوراده مراد جوددر (قتل صیغه سی ازاله ایچون استعاره اولندی
 احیا صیغه سی اظهر ایچون استعاره اولندی وایکس سنک ده قرینه لری
 مفعولریدر زیرا حقیقه قتل واحیا بخل وجوده تعلق ایتمزلر وفعله اولان
 استعاریه استعاره تبعیه دیرلر خفی سیورلمیه احیانک فاعلی دخی احیاده قرینه در
 زیرا احیا حاصل اولماز الاالله تعالیدن اولور پس قتل واحیادن هربری انجق
 مفعول کندنده قرینه اولاندن قیلمق غفلته مبنی در (معنای بیت) حق یعنی
 عدل وانصاف بزم امامزده جمع اولندی یعنی الله تعالی جمع ایلدی او یله
 امام که بخلی ازاله وجودو ساحتی اظهار ایلدی

(تقریهم لهذمیات تقدیها . ماکان خاط علیهم کل زراد)

بویت بحر بسیطک ضرب ثانی مقطوع سندندر تقطیعی (تقریهمو)
 مستفعلن (لهذمی) فاعلن (یا تنقذ) مستفعلن (دیها) فعلن مخبونه
 (ماکان خا) مستفعلن (طعلی) فعلن مخبون (همکلزلر) مستفعلن
 (رادى) فعلن مقطوعدر (قائلی قطامی در (تقریهم قری دن مأخوذ

صیغه متکلم مع غیره در (قری کسر قاف ایله ضیافت معناسنه و مفعول اولی اولان هم ضمیری اخویه راجعدر معناسی بز اخویه ضیافت ایدرز دیکدر و بو مثلیده میمک ضمه سنی اشباع لغتدر و بونی ابن کثیر قرأت ایله دی یاخود ضرورت وزن ایچون (لهذمیات تقریمم کله سنک مفعول ثانی سیدر (لهذمیات فتح لام و سکون هاء و فتح ذال معجمه ایله و کسر میم و تشدید یا ایله لهذمیة نك جمعیدر لهذم اسنه دن قاطع اولانه دیر لر پس لهذمیات ایله مرادی اسنه قاطعه یه منسوب اولان طعنات و جراحات در یاخود اسنه نك کندیدر بوراده اسنه اراده سی اولی و اخیری در ولهذمیات ده اولان نسبت احرری ده اولان نسبت کبی مبالغه ایچوندر (نقدبها محلا منصوب لهذمیات کله سنک نعتیدر (نقدقدن مأخوذ صیغه متکلم مع غیره در قد تشدید دال مهمله ایله قطع معناسنه (بها تقدیه متعلقدر و ضمیری لهذمیات عائددر (ماکان الح تقدنک مفعولیدر ماموصولدر کان نك اسمی اولان ضمیر مستکن ماموصوله عائددر (خاط علیهم کل زراد محلا منصوب کان نك خبر منصوبیدر و کان مع اسمه و خبره ماء موصولک صله سیدر (خاط خیطدن مأخوذدر صیغه ماضیدر دیکدی دیکدر (علیهم خاطیه متعلقدر ضمیری اخویه عائددر (کل زراد خاطنک فاعلیدر (مزستری دیرکه یاخود تنازع فعلین ده رأینک اختلافه کوره کان نك اسمیدر زراد لفظا و معنی سراد و نساج کیدر و زرد الدرع دنیلور درعی سرد و نسج ایتدی دیکدر حقی بیورلیه تقریمم کله سنک مفعول ثانسی اولان لهذمیات تقری نك استعاره اولدیغنه قرینه در زیرا قری مطعونه نسبتله اولور پس تشبیه ده مبالغه ایچون طعنی افراد قری دن فرد قیلوب بر شینک باطنه اتصالی جامعی ایله طعنی قری به تشبیه ایلیوب قری نك اسمنی طعنه اطلاق ایله صکره قری دن مشتق قیلوب تقریمم دیدی و لهذمیات استعاره به قرینه اولمق ایچون تقریمی لهذمیات نه نسبت ایتدی (معنای بیت) اول اخویه طعنات و جراحاتی یاخود اسنه نك کندونی ضیافت ایدرز او یله اسنه که انکه اول اخوه اوزرینه هر نساجک دکدیکی یعنی کیدکری درعی قطع ایدرز

(عمر الرءاء اذا تبسم ضاحکا . غلقت لضحکته رقاب المال)

بو بیت بحر کاملک ضرب ثانی مقطوعنده اضمار جائز اولان ایساتنددر تقطیعی (عمر رردا) . مستقلن مضمر (ءاذا تبس) متفاعلن (سمضاحکن)

(متفاعلن)

متفاعلن سالمه (غلقتلضح) متفاعلن (کتھیرفا) متفاعلن (بلعالمی) مفعولن
مضمر مقطوعدر (قائلی کثیر عزمه نام شاعر در کثیر کثیر تصغیری در بوکا
صاحب عزمه دیر لر (غم الرءاء مبتداء محذوفک خبر بدر تقدیری هو غم الرءاء
دیگدر غم الرءاء کثیر العطاء دیگدر (رءاء کسر رءاء مهمله ومد ایله ٹوبدر که
لبس اولنور رءاء عطا ایچون استعاره اولندی زیرا جامع عطا صاحبک
عرضی حفظ وصیانت ایدر رءا غبار و دنیا سدن صاحبک اوزرینه القا
اولنان شیدن حفظ وصیانت ایستدیکچی و قرینہ استعاره سیاق کلامدر
یعنی (اذا تبسم ضاحکا قولیدر (و غمیری تجرید اولمق اوزره قرینہ اوله رق
ذکر ایلمدی زیرا غمراء کثیر معناسه در پس غمیری عطایه مضاف ایدوب
غم ایله کثیر مراد ایلیدی و عطایک کثرت ایله وصفی شایع و متعارف اولوب
رءا اولمادی علامه ز مخمشری دیمشکه اگر شاعرک قصدی تجرید اولیبوب
ترشیح اولیدی سابق الرءا دیر ایدی زیرا رءا سبغ وسعه ایله موصوف اولوب
کثرت ایله موصوف اولماز بوراده جمیع شراحت ذکر ایلدکری بودر
اطولده دیر که قاموسده تسطیر اولدیغنه کوره غمر ثیابدن سابق و واسع
اولاندر و غمر مطلق ماء کثیردر پس رءایه مضاف اولان غمر ترشیحه
اشبهدر شوکابناء که اگر چه غم کثرتہ حمل اولنسه مادن تجریده محتاج اولور
و بوراده برنکته واردر که اوزرینه تنبیهدن لابدر اول نکته بودر که چقان
مستعارله ایچون ایکی ملایم مجتمع اولسه احدهما قرینہ ایچوننی تعیین ایدر
یا خود سامعک اختیارینه حواله اولنوب دیلدیکچی قرینہ آخری تجریدی ایدر
بعض افاضل دبیلرکه اراده اوزرینه دلالتده اقوی اولان قرینہدر آخر
تجریددر بزدریزکه قنغیسی مراد اوزرینه دلالتده سبق ایدرسه قرینہدر
آخر تجریددر نیجه اولماسون زیرا قرینہ مراد اوزرینه دلالت ایتمک ایچون
نصب اولنان شیدر و دلالتده احد امرینک سبقتد نصکره نصب لاحقک
معناسی اولماز پس بوکا کوره غمرك تجرید اولسی و بونده سیاق کلام
قرینہ اولسی محل نظردر و اوجه اولان ملایمین مجتمعین دن هربری قرینہ
اولمقلغه صالح اولورسه قرینہدر و بونکله بیله که استعاره مجردهدر حالبوکه
مجرده ایله متعدده القرینہ میانده تقابل یوقدر بلکه متعدده القرینہ مجردهدر
(تبسم تفاعلن صیغه ما ضیدر بسم و تبسم و ابسسام فحکک اقل و احسنی در
هو ایدده دیمشکه ضاحکا شروعده مستعمل فاعلن مشتقدر فحکک

شروع ایدیجی دیکدر لکن مطولده بو معناک تبسم فعلندن نشأت
 ایتدیکی مصر حدر (پس ضاحکا قولی تبسم ده مستکندن حال مؤکده در
 وحال مقیده قیلمقده اولور زیرا کریمک تبسمی کاهیجه مقام انعامده اولور
 وانجاح سؤاله علامت اولور وکاهیجه مجرد ضحک ایچون اولور پس ضاحکا
 قولی معطی وسؤاله محیب اولدینی حالده تبسمدن احترازددر یعنی ممدوح
 عطاسندن ناشی سائللری اموالنه متمک قیلان سؤالک اجابتی اراده سز
 ضحکی حالده تبسم ایتکه بالغ اولدی ومراد واقعه تملیکدر سائللرک
 ظننده دکلددر نته کیم ظن اولندی زیرا بونده مقام مدحه رعایت واردر
 (غلق کسر لام ایله صیغه غائبه در واذانک جوابی در (غلق الرهن فی ید
 المرتهن) دنیلور راهن ید مرتهن دن رهنی انهکا که قادر اولماسه بوججاز
 مشهوردر اصلی زمان جاهلیتده راهن اولان کمنه اوزرنده کی دینی وقت
 مشروطنده ادا ایلمسه مرتهن رهنه مستحق ومالک اولور ایدی کذا فی
 الفایق (لضحکته غلقت کلهسنه متعلقدر (ضحکة فتح وکسر ضاد معجمه
 ایله بناء مرة یابناء نوعدر ضمیری ممدوحه عائددر (رقاب المال رفع واضافته
 غلقت فعلنک فاعلیدر (رقاب کسر راء مهمله ایله رقه کلهسنک جمعیدر
 اصل عنقک مؤخریدر (والمالده اولان الف لام مضاف الیهدن عوضدر
 تقدیری رقاب ماله دیکدر خفی بیورلیه مال استعاره مکنیه در ورقاب استعاره
 تخیلیه در توضیح کلام مال مشبهه اولان رجل غیر مذکوردر پس مشبهی
 مشبههده استعمال استعاره مکنیه در ورقاب مشبههک ملائیدر مشبهه اولان
 ماله اثباتی تخیلیه در (معنای بیت) ممدوح کثیر العطادر ضاحک اولدینی
 حالده تبسم ایله یاخود ضحکه شروع ایله بر ضحکه یاخود بردرلو ضحکه سندن
 اوتوری رقاب مالی ایدی سائلین ومحتاجینه داخله اولور حسن چلی
 مرحوم مطول حاشیه سنده حاصل معنایی شویله تحریر ایدر که سائللر
 مال ممدوحی بیلیمکسزین اخذ ایدرلر وحضورینه کلورلر ممدوح تبسم ایدر
 وانلردن مالی اخذ ایتمز انلر ماله مالک اولورلر

(لدی اسدشاک السلاح مقذف . له لید اظفاره لم تقلم)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثانیسندندر تقطیعی (لدا) فعول مقبوض (سندن
 شاکس) مفاعیلن (سلاح) فعول مقبوض (مقذفن) مفاعیلن مقبوضه
 (لهول) فعول مقبوض (بدن اظفا) مفاعیلن (رهولم) فعولن (تقللمی)

(مفاعیلن)

مفاعله مقبوضدر (بویتك قائل و تفصیلا شرح ویسانی مرور ایستی بوراده تجرید و ترشیح جمع اولدقارینه مثالدر خفی بیورلیه (شاکا السلاخ مستعارله اولان رجل شجاعك و صفیدر پس مستعارله ده لازم و ملائمی مستعارمنه اولان اسده مقارن قلمغه استعاره تجریدیه دیرلر اطولده دیدیکه اگر مقذف چوق کره و قایعهده واقع اولان کیمسه ایله تفسیر اولنسه بودخی تجرید اولور اما کندویه لحم رمی اولنان یعنی غداسی لحم اولان کیمسه ایله تفسیر اولنسه ترشیح اولوب اسده انسب اولور . له ابد اظفاره لم تقلم . مستعارمنه اولان اسد حقیقینک و صفیدر پس مستعارمنه اولان اسد حقیقینک لازم و ملائمی ینه کندویه مقارن قلمغه استعاره ترشیحیه دیرلر اطولده دیدیکه عدم تقلیمک ترشیح اولنمننده نظر واردر زیرا اسد عدم تقلم ظفر ایله و صفدن بعیدر بلکه عدم تقلیم تجریده اشهدر زیرا عدم تقلم ظفر ایله تقلم شانندن اولان شی و صفانور اگر عدم تقلم ظفر ایله ضعفک سابی اراده اولنورسه شروع کشفاده فلان مقلوم الاظفار ضعیفدر دیحک یرده دینلدیکنه کوره اسدن ورجل قوی شجاعدن برینه عدم تقلیمک اختصاصی یوقدر اوقدر وار که عدم ضعف ایله وصف اسده اخصدر دینله

(ویصعد حتی یظن الجهول . بان له حاجة فی السماء)

بو بیت بحر متقاربك ضرب اولندندر تقطیعی (ویضع) فعول مقبوض (دحتا) فعولن (یظنل) فعولن (جهولو) فعولن سالمه (بانن) فعول مقبوض (لهوفا) فعولن (جتفسر) فعولن (سمائی) فعولن سالمدر (قائل ابو تمام در خالد بن شیبانی به انشا ایلدیکی قصیده مرثیه سندندر بو بیت ایله خالد والدنی مدح و علونی ذکر و وصف ایدر (یصعد یعلم کبی صیغه مضارع معروفدر صعود ایدر دیکدر فاعل مستری ممدوحه عاندر (حتی یظن صعودک غایتدر (یظن مطولده صیغه مضارع معروف ایلهدر اما اطولده لام ابتدا ایله صیغه ماضی معروف اولدیغنی روایت مشهوریه نسبت ایشمدر (الجهول رفع ایله یظن نک فاعلیدر (جهول فتح جیم ایله صیغه مبالغهدر (بان له (حاجة فی السماء قولی یظن نک مفعولیدر له ان نک مقدم خبریدر ضمیری ممدوحه عاندرر حاجة ان نک مؤخر اسمیدر (فی السماء حاجة کلمسه متعلقدر خفی بیورلیه صعودی علو قدر و مدارج کاله ارتقا ایچون استعاره ایلدی پس صعود مشبه علوقدر و مدارج کاله ارتقامشبهه اولوب صکره علومکان

وسمايه ارتقا اوزرينه بنا اولنان شيبى علوقدر ومدارج كاله ارتقا اوزرينه بنا ايلدى ولفظ جهولده مدحده زياده مبالغه واردر زيرا جهولده ممدوح ايچون سماه حاجتى وارلغنى انجق جهول ظن ايدر ايديكنه اشارت واردر اما عاقل بيوركه ممدوح ايچون سماه حاجت يوقدر بلكه سائر كالات ايله متصفر وبو معنى بعضياري اوزرينه خفى اولاندن اولغله ممدوحك علونى وصفده يتده تقصير وارلغنى توهم ايتيوب اشيايى بيلمكده كامل الجمله بوظنى اثبات ايلدى (معناى بيت) دخى ممدى حك اول رتبه علوقدرى ومدارج كاله ارتقاسى واردركه حتى زياده جاهل اولان كيمسه ممدوح ايچون سماه حاجت واردر ظن ايدر زكى عارف نهرده قالدى زكى عارف بالاولويه بيور

(قامت تظللنى ومن عجب . شمس تظللنى من الشمس)

تقطيى مرور ايتدى خفى بيورليه بويتى تكرر ايرادن مراد بونده اولان تعجب تشبیهك تناسبدن اوتورى علومكان اوزره بنا قلنان شى علوقدر اوزرينه بنا مثليدر

(لاتعجوا من بلا غلالته . قد زراراه على القمر)

تقطيى مرارا مرور ايتدى بويتى تكرر دن غرضى بونده اولان تعجبدن نهى دخى تشبیهك تناسبدن اوتورى علومكان اوزرينه بنا اولنان شيبى علوقدر اوزرينه بنا مثليدر اكر تشبیهى تناسبى وانكارى قصد اولمايىدى تعجب و تعجبدن نهى ايچون جهت اولماز ايدى

(هى الشمس مسكنها فى السماء . فعز الفؤاد عزاء جميلا)

(فلن تستطيع اليها الصعودا . ولن تستطيع اليك النزولا)

بو ايكى بيت بحر متقاربك ضرب اولسنددر تقطيى (هيششم) فعولن (سمسك) فعول مقبوض (نهافس) فعولن (سماى) فعولن سالمه (فمززل) فعولن (فؤاد) فعول مقبوض (عزائن) فعولن (جميلا) فعولن سالم (فلنتس) فعولن (تطيع) فعول (اليهص) فعولن (صعودا) فعولن سالمه (ولنتس) فعولن (تطيع) فعول مقبوض (المكن) فعولن (نزولا) فعولن سالمدر (قائلى عباس ابن احفدر (هى ضميرى مبتدا اولوب جيبه عاندر (الشمس مبتدئك خبريدر (مسكنها مبتداء ثانيدر ضميرى شمسه راجعدر (فى السماء خبريدر مبتداء ثانى مع خبره الشمس نك فعيدر ياخود

(الشمس)

الشمس دن خالد (فعل عزادن امر در انی عزایه حمل ایندی دیمکدر عزاء
 فتح عین مهمله وزای ومد ایله صبر معناسنه در (الفؤاد فعل نك مفعولیدر عزاء
 مفعول مطلق موضعنده در صبرا دیمکدر (جمیلا عزاء کله سنك نعتیدر (فان
 تستطیع ده اولان فاتعلیلیه در وبویت ثانی فعل الفؤاد قولنی تعلیل ایچوند
 (ان تستطیع صیغه خطابدر البتده سن اسطاعت ایده مزسین دیمکدر اولکی
 تستطیع نك فاعلی انتدر وایکنجی تستطیع نك فاعلی شمسه راجع اولان ضمیردر
 (الیها و) الیک ده عامل اگر مصدر اوزرینه ظرفك تقدیمی تجویز اولنورسه
 بعدلرنده اولان مصدردر اگر تجویز اولتمازسه عامل محذوفدر ظاهر یعنی
 الصعود والنزول اول عاملی تفسیر ایدر یاخود الیها ظاهره یعنی الصعود قولنه
 متعلقدر ضمیری شمسه عائددر (ان تستطیع نك مستتری شمسه عائددر یاخود الیک
 ظاهره یعنی النزولا قولنه متعلقدر خفی بیورلیه هی الشمس تشبیهدر
 استعاره دکدر حال بوکه تشبیهده اصل اولان مشبهی اعتراف واردر بونکله
 بیله شاعر کلامی فرع اولان مشبهه یعنی شمس اوزرینه بنا ایلدی تقدیر
 مشبهه اقوی واعرف ایسه تحقیق مشبهه غرض کندویه عودت وتقی
 واثبات ایله کلامده مقصود اولدینی جهتدن اصلدر حاصلی من جهة
 الاصاله مشبهک ذکرینی طی وکلام اندن خالی قینوب حدیث وکلام
 مشبهه به نقل اولندی وبعض اشعار عجمده ادات تشبیهی تصریح
 ایله بیله تعجبیدن نهی واقع اولدی . آن زلف مشکبار بر آن روی چون
 بهار . کر کوتهست کوتهی ازوی عجب مدار . شب در بهار میل کندسوی
 کوتهی . آن زلف چون شب آمد و آن روی چون بهار . یعنی اول بهار کبی
 اولان رخسار اوزره مشکبار اولان زلف اگر کوتهدر اول کوتهلکدن تعجب ایتمه
 معلوم درکه کیجه بهارده کوتهی وقصر جانبنه میل ایدر اول زلف دخی
 تشبیهده شب کبی کلدی واول رخسار بهار کبی کلدی دیومعناده اولان غرابت
 وملاحت خفی بیورلیه (معنای بیت) اول حییه مسکنی سواده اولان
 شمسدر یعنی شمس کیدر بویله اولنجه سن قلبکی صبره حمل ایله صبر
 جمیل اولمطلق ایله زیرا سن اول شمسه صعوده البته قادر اولامز سین واول شمس
 دخی سکا نزوله البته قادر اولامز حاصلی سنك اکا انك سکا وصلتکنز
 میسر دکدر همان اول سکا شمس کبی جمالن کوسترر وسن قناعت ایدرسین

(واذا المنية انشبت اظفارها . الفيت كل تيممة لاتنفع)

(بوبیت) بحر کاملک ایسات زحافانسدندر (تقطیعی) (واذ منی) متفاععلن
 (یة انشبت) متفاععلن (اظفارها) مستفعلن مضمر (الفیتکل) مستفعلن
 مضمر (لتیممتن) متفاععلن (لاتنفعو) مستفعلن مضمر در (بو بیت ابو ذؤیب
 هذینک برقصیده طویله سندندرکه برسندده بش نفر اولادی طاعوندن
 رحلت کرده دار بقا اولدقلرنده مرثیه لرنده نظم ایلمشدر (اذا شرطیه در
 انشاب اظفار ایله تقویء حکمه داله اولان جمله فعلیه یاخود جمله اسمیه به
 مضاف اولمشدر (منیه اصلنده مبیع وزنی اوزره صفتدر ماخذی منی الشیدر
 شیء) تقدیر ایلدی دیمکدر صکره عرف موته نقل ایلدی زیرا موت
 الله تعالینک تقدیریه کلور تاسی وصفیتدن اسمیه نقل ایچوندر (انشبت
 صیغه ماضیدر باتردی دیمکدر فاعل مستتری منیه عائددر (انشاب باترمق
 اعلاق معناسه) اظفارها انشبت کلمه سنک مفعولیدر وضمیری منیه عائددر
 (الفیت صیغه مخاطبدر بولدک دیمکدر وجدت معناسه (کل تيممة الفیت نک
 مفعول اولیدر) لاتنفع مفعول نانیسیدر (تيممة فتح تاء مثناة فوقیه ایله شول
 عوذهدرکه عرب زعمارنده آفت عین وجندن حفظ ایچون صیبانک کردنلرینه
 تعلیق ایدرلرواهل جاهلیه بوکتام دوادر دیو اعتقاد ایدرلر ایلدی بوندن
 رسول اکرم ونبی محترم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری نهی بیوروب
 . من علق تيممة فلا تم الله . دیو بیوردیلر بعضیلر تيممة خرزه ومهره یعنی
 بونجقدر دیمش خفی بیورلیه بیتده استعاره مکنیه یا متروک اولان لفظ بیع در
 یاخود لفظ منیه در یاخود اختلاف مذاهبه کوره سببی منیه تشبیه
 مضمردر و بونلرک جمعیسنه کوره اظفارها قولی مکنیه نک قرینه سیدر
 بو هوادینک تقریریدر امامتن ومختصرک تقریری بودرکه نفاع وضرارک
 میاننی من غیر تفرقة نفوسک قهر وغلبه ایله اغتیال واهلاکنده هذلی
 کندی نفسنده منیه بی سببه تشبیه ایدوب سببه اغتیال مزبور آسز کامل
 اولیان اظفاری تشبیهده مبالغه بی تحقیقندن اوتوری منیه اثبات ایلدی
 پس منیه بی سببه تشبیه استعاره بالکنایه در و اظفاری منیه اثبات استعاره
 تخیلیه در (معنای بیت) چنان موت طر نقلرینی برشیه باترسه جمیع عوذهی
 نفع ویرمز بولورسین حاصلی موت برشیتی کیدر مک ایچون اکا مخلنی
 باترسه اوراده جیل باطله اولور (حکایه اولنورکه معاویه بن سفیان خسته

اولدوقده حسن بن علی رضی الله عنهما افندیز حصر تئری مزبورک عیاده سنه
کلییدی پس معاویه حضرت حسنک قدومی کورد کده قالقوب اوتوردی
واظهار تجلده ایدوب ابو ذؤیب هذلینک قصیده مرثیه سندن بویتی اوقودی
(بیت) تجلدهی للشامتین اریهم . انی لریب الدهر لا اتضعع . (معنای
شاملره تجلده سبیلله ظن اولتورم که تحقیق بن حوادث روزگار ایله ضعیف
ومحزون اولور دکلم دیمکدر پس (نعم الناصر الجواب الحاضر) مصداقنجه
حسن بن علی رضی الله تعالی عنهما حضر تئری دخی مقابله سندن ینه قصیده
مذکوره دن علی الفور بویتی یعنی شرح ایلدیکم بیتی انشا بیوردیلر

(ولئن نطقت بشکر برك مفصحا . فلسان حالی بالشکایة انطق)

(بو بیت) بحر کاملک ضرب اولندندر تقطیعی (ولئن نطق) متفاعلن
(بشکر بر) متفاعلن (ر کمفصحن) متفاعلن سالمه (فلسانحا) متفاعلن
لیششکا) مستعملن (یه انطقو) متفاعلن سالمدر (قائل عتیدر) ولئن شرطیه در
(نطقت فعل و فاعلدر) بشکر برك نطقتیه متعلقدر بشکر برك اضافت ایله در
(بر کسر باه مو حده ایله احسان معناسنه در) مفصحا نطقت نک فاعلندن حالدر
(مفصحا) اسم فاعلدر مظهر معناسنه مفصحا یرینه مرده روایت اولمشدر
(فلسانده اولان فاشرطک جوابیدر خفی بیورلیه مصراع اول تجدد و حدوئه
دلالت ایدن جمله فعلیه شرطیه و مصراع ثانی دوام و استمراره دلالت ایدن
جمله اسمیه جزائیه اولور) فلسان حالی مبتدادر (بالشکایة انطقیه متعلقدر
خفی بیورلیه شاعر حالی مقصود اوزرینه دلالت انسان متکلمه تشبیه ایلدی
و بو استعاره بالکنایه در انسان متکلمک دلالتک مابه القوام و النظامی اولان
لسانی حاله اثبات ایلدی و بو اثبات استعاره تخیلیه در (معنای بیت) اگر
ای ممدوح سنک مجدد و ندرت اوزره اولان بر واحسانک شکرنی مظهر
اولدیغم حالده نطق و تکلم ایتم لسان حالم ایلتدیکنک اساءتدن ناشی شکایتی
انطقدر یعنی مستمر النطقدر شاعرک بو بیتدن مرادی ممدوح مخاطبک
کندویه اساءت دائمه و علی سبیل الندره احسان ایلتدیکنی بیاندر زیرا بیتده
استمرار جور و دوام اساءتیه و ندرت احسانیه دلالت ایدن الفاظه رعایت ایدوب
شرطی تجدد و حدوئه داله اولان جمله فعلیه و جزائی دوام و استمراره داله
اولان جمله اسمیه کتوردی

(صحاح القلب عن سلمی واقصر باطله . وعرى افراس الصبی ورواحله)
 بو بیت بحر طویلک ضرب نانهسندندر تقطیمی (صحلقفل) فعولن
 (بعنسلما) مفاعیلن (واقص) فعول مقبوض (رباطله) مفاعلن مقبوضه
 (وعرر) فعول مقبوض (یافراسص) مفاعیلن (صباو) فعول مقبوض
 (رواحله) مفاعلن مقبوضدر (بو بیت زهیر بن ابی سلمینک قصیده سنک
 مطلعیدر خفی بیورلیه) بو بیت بیتان مزبوران کبی استعاره بالکنایه
 واستعاره تخیلییه مثال اولدیغندن غیری استعاره تحقیقه ده محتمل
 مثالدر ان شاء الله تعالی تحقیق اولنسه کر کدر (صحاح سکرک خلاقی اولان
 صحو دن مأخوذ صیغه ماضی معروفدر و بوراده مجازا سلا معناسنه در
 سلا عن الحب سلوة دنیلور دوستلقدن کسلمکله کسلدی و محبتدن
 خروج ایلدی دیمکدر (القلب صحاحک فاعلیدر اما اطولده صحایه ذهب معناسنی
 وروب صحوک ملایمی اوله رق القلب نک اوزرنده مضاف تقدیر ایدوب ذهب
 سکر هوای القلب دیمشدر) عن سلمی صحایه متعلقدر اطولده ذهب نک فاعلندن
 صدک ملایمی بر حال کوزدوب معرضعن سلمی دیوب معرضا کلهسنه تعلق
 ایتمش (سلمی فتح سین مهمله ایله اعلام نسادندر) مزستری مضاف تقدیر
 ایدوب عن حب سلمی دیمکدر دیدی بو مصرعه دخی استعاره بالکنایه و تخیل
 وارد که قابی سکرانه تشبیه و سکرانک ملایمی اولان صحوی قلبه اثبات ایلدی
 (واقصر صحاح اوزرینه معطوفدر (باطله رفعله اقصر نک فاعلیدر و ضمیری قلبه
 راجعدر اقصر باطله سلمانک محبتک لوا زمندن اولان قلبک باطلی نهایته
 رسیده اولدی دیمکدر اقصر و قصر و تقاصر دنیلور نهایته رسیده اولدی
 و توکندی دیمکدر بو معنایه کوره کلامده حذف اولماز و معناده ظاهر در
 واقصر عنه دنیلور اندن عاجز اولدی دیمکدر بوکا کوره تقدیر اقصر عنه باطله
 دیمکدر پس بو تقدیرجه لاحاله کلامده قلب وارذر زیرا عاجز قلبدر باطل
 دکدر زیرا عجز اختیار شانندن اولانه نسبت اولتور بو اطولک تقریردر
 اما مطولده (اقصر عن الشیء دنیلور شیئک اوزرینه قادر ایکن شیئدن
 امتناع ایلدی و شیئی حالی اوزره ترک ایلدی دیمکدر دیدی بعضیلر قصر عنه
 دنیلور شیدن عاجز ایکن شیدن امتناع ایلدی دیمکدر دیش باطل
 القلب قلبک هوایه میل و میلانه و وساسنه و شهواته دیرلر (وعری تعریه دن
 مأخوذ صیغه مجهولدر عربته دنیلور اتی لباسدن عربان قیلسه) افراس

(الصبي عری نك مفعول مالم یم فاعله سیدر (وروا حله افراس اوزرینه معطوفدر وضمیری صباه عائددر خنی بیورلمیه زهیرك مرادی زمان محبتده ارتكاب ابتدییكی جهل و غبی یعنی ازغونلغی تركنی وارتكاب ابتدییكی شینك معاوده سندن دخی اعراضی بیان ایتمك اولدیسسه زهیر كندی نفسنده صبابی حج و تجارت كبی كندندن وطر و حاجت قضا اولنوب آلائی ترك اولنان جهات مسیره دن بر جهته تشبیه ایلدی و بوراده وجه شبه اول مسیره ده مهلكه كدن مبالی و معرکه دن محترز اولیهرق اشتغال تام و مسالك صعبه به ركوبدر و بو نفسنده مضمیر اولان تشبیه استعاره بالكنایه در صكره تلك الجهته مختص اولان شینك بعضیسیكه جهت مسیر و سفرك قوام و نظامی كندیله اولان افراس و رواحلی صباه اثبات ایلدی و بو افراس و رواحلی صباه اثبات استعاره تخیلییه در پس بو تقدیره كوره صبی جهله میل معناسه اولان صبوهدن مأخوذ اولوب فتح صاد ایله اولان صبادن مأخوذ دكلدر (سمع سماعا كبی صبی صباء دنیلور صیدان اوینسادی دیمكدر بوندن بویله زهیرك اراده سنده ایكی احتمال دخی واردر احتمالینك بری زهیرك افراس و رواحلی ایله مرادی نفوسك دعواى و شهوانی و استیفاء لذاتده نفوسه حاصله اولان قوی اوله و بری زهیرك افراس و رواحلی ایله مرادی وقت و آوان صبی و عنفوان شبابك غیریده غی و ازغونلقدن آژ كره كندو ایله مؤاخذه اولنان مان و منال و اعوان كبی اسباب اوله پس بوايكی احتماله كوره افراس و رواحلك استعاره سی استعاره تحقیقه اولوركه اولكنه كوره معناسی عقلا ایكنجی به كوره معناسی حسا تحقیق ایتدیكندن اوتوری (معنای بیت) سلمانن معرض اولدینی حالده قلبك هواسنك سكری كندی و قلبك هوا به میل و میلانی نهایته رسیده اولدی و توكندی و صبانك افراس و رواحلی عریان اولدی یعنی سلمانن محبتده ارتكاب اولنان جهل و غی ترك اولندی و بو كومه معاوده دن اعراض اولندی یا خود نفوسك دواعی و شهوانی و استیفاء لذاتده حاصل اولان قواسی ترك اولندی یا خود سلمانن محبتده ازغونلغه اسباب اولان مال و منال و اعوان ترك اولندی

(الضار بین بكل ایض مخدم . والطاعین مجامع الاضغان)

بو بیت بحر كامل اییات زحافاتنددر تقطیعی (اضطرابی) مستقلن مضمیر (نیکل اب) متفاعلن (بضم مخدم) متفاعلن سالد (و ططاعنی) مستقلن مضمیر (تجامعل) متفاعلن (اضغانی) مفعولن مقطوع و مضمیر در قائلی عمرو بن

معدی کرب زبیددر و بوبیت کنایه معنای واحددن عبارتدر دیدیکنه مثالدر
 (بکل ایض الضار بینیه متعلقدر) ایض غیر منصرفدر (سیف ایض
 صدئی مصقول اولان سیفه دیرلر) مخذم کسر میم وسکون خاء معجمه
 وقع ذال معجمه ایله سیف قاطع معناسنه ایض صفت واقع اولمشدر
 (والطاعین الضارین اوزرینه معطوفدر) مجامع الاضغان نصب واضافله
 الطاعین نك مفعولیدر (مجامع مجمع کلمه سنك جمعیدر اضغان ضغن
 کلمه سنك جمعیدر ضغن حقد معناسنهدر خفی بیورلیه مجامع اضافله مقید
 لفظ واحددر قلوبدن کنایهدر پس مجامع الاضغان قلوبدن کنایه معنای
 واحددر (معنای بیت) انلقاطع اولان هر سیف ایض مصقول ایله رقاب
 اعدایی ضار بلردر دخی انلر مجامع احقاد اولان قلوب ناسی اسنه والسنه ایله
 طاعنلردر

(ان الساحة والمروة والنسدى . فى قبة ضربت على ابن الحشرج)

بو بیت بحر کاملندر تقطیعی (انسما) مستقلن مضمهر (حتولمرو) متفاعلن
 (وتونندا) متفاعلن سالمه (فی قیبتن) مستقلن مضمهر (ضربتعلب) متفاعلن
 (نلحشرجی) مستقلن مضمهر در (قائلی ابن زیاد اعجمدر عبدالله بن حشرجك
 حقتده دیمشدر) الساحة نصب ایله ان نك اسمیدر سماحت کرم معناسنهدر
 جود معناسنه دکلدر زیراندی تطویل اولمق لازم کلور هوادیده سماحت
 صدق لسان ودفع اذای جیران واخوانه احسانه دیرلر دیدی ابن انباری دیمشکه
 سماحت عطاده سهولتدر وندی اعطا ایله سخادر مجموعی بری برینه متقاربردر
 حق اولان بونك امثالی تعاطف انجق مدحده توكید ومبالغه بی افاده ایچوندر
 (والمروة الساحة اوزرینه معطوفدر) مروه ضم میم وراء مهمله وتشدید واوایله
 وابقاء همزه ایله ده انسانیت معناسنهدر مطولده کمال رجولیت معناسنه دیدی
 (والندی یاقربنه یابعدنه معطوفدر) فی قبة مقدر کائن کله سنه متعلقدر تقدیری
 کائن فی قبة دیمکدر و بو ان نك خبریدر (قبة ضم قاف وتشدید باء موحدده ایله
 خیمه دن بیوک خیمه در که پادشاهانه مخصوصدر بوکا اوتاغ دیرلر هوادیده
 قبه بنادن بر نوعدر جمعی قبه وقباب کلور دیدی (ضربت صیغه مجهولدر
 فاعل مستکنی قبه یه عائددر و ضربت الخ فی قبة نك نعتیدر (علی بن الحشرج
 ضربت فعلنه متعلقدر) حشرج جعفر وزنی اوزره بر رجلك اسمیدر
 (معنای بیت) تحقیق سماحت وکرم واحسانیت وکمال رجولیت وجود برقبهده

اوليجيدر که اول قبه ابن حشر جک اوزرينه ضرب و بنا اولندی شاعرك
مرادی ابن حشر جک صفات مذکوره به اختصاصی اثبات وابن حشر ج
بوصفاته منحصر و مختصدر دیو تصریحی ترك و کنایه به میل ایدوب صفات
مذکوره بی ابن حشر جک اوزرينه مضروبه اولان قبه ده قیلدی حاصل معنی
بو اولدی که ابن حشر جک سماحتی واردر یا خود سماحت ابن حشر جکدر
یا خود ابن حشر ج سماحتو اولدی یا خود ابن حشر ج سماحت حاصل اولدی
یا خود ابن حشر ج سماحتو در

(او ماریت المجد القی رحله • فی آل طلحة ثم لم یحول)

بوییت بحر کاملک ضرب اولندندر تقطیعی (او ماری) متفاعلن (تلمجدال)
مستفعلن مضمر (قارحلهو) مستفعلن مضمر (فی آل طل) مستفعلن مضمر
(حشملم) متفاعلن (یحوولو) متفاعلن سالمدر (قائلی یحتریدر) او ماریت
رأیت دیکدر یعنی استفهام اقراریدر (رأیت علمت معناسه) المجد نصب ایله
رأیت نک مفعول اولیدر (القی رحله مفعول ثانیسیدر) القاء رحل اقامتن
عبارتدر (فی آل طلحة القی به متعلقدر) لم یحول فاعل مستکنی مجده عائددر
تحول ایله مراد ارتحالدر (معنای بیت) تحقیق بیله که مجد و شرف
آل طلحه ده اقامت ابتدی و جنابلرندن ارتحال اتمدی • هذا آخر ما و فتناعلیه
من شرح ابیات البیان مع بیان ما فیها من الغرایب و البدایع و نسئله التوفیق
لاختتام شرح ابیات البدیع و الحفظ من العیوب الظاهرية و الباطنية و الموانع
(الهی هب لنا العصمة و المعصومية الدائمین سببا و ذریعة الی کمال اتباع اعظم
الشراعی و بصیرنا بحجاء حبیك فی انوار العمل باسرار المعارف و البدایع
واحرسان عن السنة ذوی الاضغان من ابناء الزمان فی الوقایع

(نردی ثبات الموت حمرأ قاتی • لها اللیل الاوهی من سندس خضر)

بوییت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (ترددا) فعولن (ثباتلمو)
مفاعیلن (تخرن) فعولن (فانا) مفاعلن مقبوضه (لهالی) فعولن
(لاللاوه) مفاعیلن (یمنسن) فعولن (دنسخرسو) مفاعیلن سالمدر (قائلی
ابو تمامدر ابو نهشل محمد بن حمید شهید اولدقده اکا مرثیه ایله یکی
قصیده سنندندر (نردی فعل ماضی * ثابیدر فاعل مستتری ابو نهشله عائددر تردت
التوبدن مأخوذدر ثوبی ردا اخذ ایلم و ردا قیلدم دیکدر (ثبات الموت
نصب ایله نردی نک مفعولیدر مطولده ثبات الموتدن مراد دم ایله قاریشقی

ثیابدر دیدی شارح ایسات ثبات الموت ایله مراد اکفاندر دیش اطولده
 دیدیکه ثیاب الموت ایله مراد اول ثیابدرکه ایچنده اوله دیمک اولوب اضافت
 ادنی ملبسه ایچون اولور وینه صحیحدرکه ثیاب الموت ایله مراد ممدوحک
 بدننه دماء شهادت قریشوب اول دماء کیدوکی ثبات کبی اوله بوکا کوره موته
 اضافتک نکتہ سی کویا ثیاب مذکورہ بی اکا موت الباس ایلدیکه موتک کلمہ سیله
 اول ثیابی کیدی وثوبک جمعی اولان ثیابی اتیانده نکتہ ممدوحک جراحاتنک
 تعددنه اشارتدرکه حتی اکا هر جراحی برثوب احمرالباس ایتدی (حررا نصب
 ایله ثیاب الموتن حالدر (حررا حمرک جمعیدر (فاده مانافیه در (لهانک لامی
 علی معناسنه در ضمیری ثیابه عائددر (اللیل رفع ایله (اتی نک فاعلیدر (وهی ثیابه
 راجع مبتدادر (من سندس خبریدر (سندس سین ودال مهملتینک ضمی ومیاننده
 سکون نون ایله معرفدر دیبانک ایچمه سنه دیرلر (خضر خطیدن منقول
 حاشیه ده لفظا مرفوع خبر بعد خبردر زیرا قوائی قسیده حرکه ضم اوزره
 مبنیه در دیش وعرفه موافق وواضح اولان خضر لفظا مرفوع مبتداء
 محذوفک خبری اولوب جمله سی سندس لفظنه صفت اولمقدر (بیضاوی
 دیرکه خضر ضم ایله اخضرک جمعیدر اخضر سواده قریب بیاض وسواد
 میاننده برلندر (معنای بیت) ابونہشل دماء ایله مخلوطه ثیابی یاخود دماء ایله
 مخلوطا اکفانی که انک ثیابیدر یاخود نفس دمای حمر اولدیفی حالده ردا
 قیلدی پس بونلرک اوزرینه یاخود تلك الدمانک اوزرینه برکیجه کلدی
 وبرکون کچمدی مکر اول ثیاب یاخود اول دماء سندس خضر دندر یاخود
 سندس جتندن خضردر یعنی اول کون اول ثیاب مذکورہ یاخود اول دمانک
 رینه حلال جنت الباس اولندی خفی بیورلیه بوراده حمر ایله خضر جمع
 اولنوب ثیاب حمر دن مقصد یاقتلدر یاخود نصب سیقدر وخضر دن مقصد
 حیات ابدیه اولان دخول جتندر یاخود لذات جتندر پس لذت ونصب
 وقتل وحیات متضادندر پس بیت کنایه قیلندندر بوکا تدبج الکنایه
 دیرلر تدبج قاموسده اولدیفنه کوره دیباج ایله تزینندر دستورده اولدیفنه
 کوره مطلقا تزینندر مطولده دیدیکه دمج المطر دینلور مطر ارضی
 تزین ایلدی دیمکدر وبونلر معنای اصطلاحیسنه مناسبدر اصطلاحده
 مدح وغیر مدحده من جهة المعنی کنایه یاخود توریه قصدی ایچون الوان
 ذکر اولمقدر وبومثاله تعریف تدبجده اولان الوان ایله مراد مافوق

الواحد اولدیغه تنبیه واردر اما تدیح جاءهمله ایله معنای اصطلاحیسنه
عدم مناسبتدن غیری کتابلرنده مضبوط دکلدر

لاتعجبی یاسلم من رجل . فحک المشیب برأسه فبکی)

بوییت بحر کاملک ضرب رابعندندر تقطیبی (لاتعجبی) مستفغان مضمر
(یاسلم من) مستفغان مضمر (رجان) فعلن حذره (فحکلمشی) متفاعلن
(ببرأسهی) متفاعلن (فبکا) فعلن حذره در (قائلی نام شاعر در (دعبل
زبرج وزنی اوزره در و بوخزاعی رافضی در (یاسلم یامراه نک اسمیدر یاخوداسم
مراه اولان سلمان مرخدر یاخود مراد عیوبدن سالمه دیمکدر بوکا کوره سلم
سالمهده مستعمل سلامت معناسنه اولور (رجل ایله شاعر کندونی مراد ایدر
کندویه وصف بالجمله ممکن اولسون ایچون کندندن رجل ایله تعبیر ایلدی
(فحک المشیبده المشیب رفع ایله فحک نک فاعلیدر (مشیب شیب کبی شعره
ویباض شعره دیرلر تنصیصده ضم میم ایله ضبط ایدوب پیرشدن ایله تفسیر
ایلدی فحک نبی مطولده ظهور تام ایله ظهور ایتدی دیوتفسیر ایدوب فحکی
ظهور تامدن کنایه قیلدی زیرا مشیک ظهور تامی یا صاحبی ناسه مضحکه قیلمق
ایله در یاخود فحک شفتینک مستور اتندن خفی اولانک ظهورنی استلزام ایله در
(بوراده شیخ علامه الدنیا ابوالصفا الشیخ ابراهیم الحلبی رحمه الله بیوردیلرکه
(فحک ایله شیب رأس اراننده مناسبت بودرکه شیب رأس بیاض اولدیغی
کبی دیش دخی بیاضدر بناء علیه فحک قولنی اختیار ایلدی (برأسه ده اولان
باظرفیه اولوب فحک یه متعلقدر (فبکی نک فاعل مستتری رجدلدر مصراع ثانی
رچلک صفتیدر (معنای بیت) کو یا بورچلک اغلمسندن سلمی تعجب ایدر ایلدی
اگا جواب و یروب دیرکه ای سلمی تعجب ایلمه بر رچلدنکه انک باشنده مشیب
ظهور تام ایله ظهور ایتدی پس اول رجل موتی تدکر ایله یاخود زمان شباه
تأسف ایله اغلدی بومعنی مطول و اطولدن مستفاددر اما شارح ایساتک
ویردیکی معنی بودرکه ای حیبه رجل شابک تغیر حالندن تعجب ایلمه آنک تغیر
حالی بدع دکلدر زیرا بریکمه شان جبیدن بنم مبتلا اولدیغمه مبتلا اولسه لا
محاله حالی تغیر ایدر خفی بیورلیه ظهور شیب ایله بکا میاننده تقابل یوقدر
بلکه میانلرنده تلازم اولمق قریبدر لکن فحکک معنای حقیقیسی ایله بکانک
میاننده تقابل واردر بوکا ایهام تضاد تسمیه اولنور زیرا غیر متقابلین اولان
معناین مذکورین ایکی لفظ ایله تعبیر اولندیلرکه شهرتیه بیله معناین حقیقین

یاخود مجازی نلری میاننده تضادی ایهام ایدر لر ممکندر که مسیك فحکی ایله مراد سروری اوله قوت و غلبه سندن سرور ایدن رجه مشیبه تشبیهدن اوتوری و بکا ایله مراد حزن اوله پس بو حینده اصل طباقدن اولور

(ما احسن الدین والدینا اذا اجتماعا واقبح الکفر والافلاس بالرجل)
 بو بیت بحر بسیطک ضرب اولندندر تقطیعی (ما احسنند) مستفعلن (دین و د)
 فاعلن (دنیا اذج) مستفعلن (تعا) فعلن مخبونه (واقبحل) مفاعلن مخبون
 (کفرول) فاعلن (افلاسر) مستفعلن (رجلی) فعلن مخبوندر
 (قائلی ابو دلامه نام شاعر در (ما احسنده مانکره نامه موصوفه در شی معناسنه
 و مبتدادر و مبتد اولسی معنای تعجبی تضمینندن اوتور ایدر احسن صیغه ماضیدر
 صکره تعجبه نقل اولندی (الدين احسنك مفعول بهیدر معناسی نه متعجب
 شیء عظیم در که دینی حسن قیلدی دیکدر (احسن الدین قولی مانک خبری
 موقعنده در بوتقر رشخمدن مسموعدر (بالرجل اجتماعیه متعلقدر اطولده
 دیر که رجل ذکر ی تغلیدر یاخود حدیث مره بطریق اولی معلومدر که
 قن رجل کمال رجولیتیه کفر و افلاسک قبضی دفع ایلمیه مره نقصانله
 نیجه دفع ایله بیلور (معنای بیت) قن دین و اسلام و دنیا و مال بر رجه
 اجتماع ایتسه نه عجب شیء عظیمدر که بونلری حسن قیلدی و کفر و افلاس
 اجتماع ایتسه نه عجب شیء عظیمدر که بونلری قبیح قیلدی شاعر مقابله طریق
 اوزره اولا اوج شینی آیان ایدوب بعده ترتیب اوزره هر برینک مقابله کتوروب
 حسن قبچه دینی کفره دنیایی افلاسه مقابل قیلدی

(کالقی المعطفات بل الاسهم . مبریه بل الاوتار)

(بو بیت) مدور بحر خفیفک بیت تشینندنر تقطیعی (کلقسیل) فاعلاتن
 (معطفات) مفاعلن (تبللاس) فاعلاتن مخبون (همبری) فاعلاتن مخبون
 (یتبلل) مفاعلن مخبون (اوتاری) مفعولن مشعندر (قائلی بختری نام شاعر در
 ضعف و هزال و تحافتده ابلک صفتده دیمشدر (کالقی مبتداء محذوفک
 خبریدر تقدیری الابل المذكوره کالقی دیکدر (قی کسر قاف و سین ایله
 قوس کله سنک جمیدر (المعطفات القسینک صفتیدر (معطفات تکتیری
 افاده ایدن تشدید طاء مهمله ایله منحنیات معناسنه عطف العود و عطفه
 دنیلور عودی منحنی ایله (بل الاسهم جر ایله القسی اوزرینه معطوفدر سههم
 کله سنک جمیدر (مبریه نصب ایله اسهمدن حالددر (مبریه بره دن ماخوذ
 اسم مفعولدر بره اتی یوندی دیکدر (اوتار و تر کله سنک جمیدر کرش زه

معناسه (معنای بیت) اول ابل ضعف وهزال و نحاقتدن ناشی الکلش یایلر
 کیدر بلکه یونلمش اولدینی حالد اولان او قار کیدر بلکه یایلرک کریشاری
 کیدر بومثلی به مراعات النظیر دیر لر شاعر بری برینه مناسب اولان قسی وسهم
 و اوتاری جمع ییلدی خفی بیورلمیه ابلک هزالده تنزل و انحطاطنه اشارتدن اوتوری
 اولا انخاده قسی به بعده اسهم مبریه به بعده اوتاره تشبیه ایلدیکه بری برندن
 ضعیفدر و اولکی تشبیهده بعده ایکنجی تشبیهده خطاسنه تشبیهدن اوتوری
 بل اضرایه کتوردی

(اذالم تستطع شیئا فذعه . وجاوزه الی ما تستطیع)

بو بیت بحر هزج دندر لکن فارسیده استعمال اولنان کبی مسدس محذوف
 استعمال اولنمشدر تقطیعی (اذالم تس) مفاعیلن (تطعشین) مفاعیلن
 (فد عهو) فعولن محذوفه (وجاوزهو) مفاعیلن (الامانس) مفاعیلن
 (تطیعو) فعولن محذوفدر (قائلی عمرو بن معدی کرب نام شاعر در) (اذالم
 نستطع فعل شرطدر استطاع الامر دنیلور اول امری متحمل اولدی واکا
 طاقت کتوردی دیکدر (شیئالم تستطع کله سنک مفعولیدر (فدعه جزاء
 شرطدر ضمیری شیئا لفظنه عائددر (وجاوز جاوزعنه تقدیرنده در ضمیری
 شیئا لفظنه عائددر (الی ما تستطیع جاوزه نك مفعول ثانیسیدر بو بیت ارساده
 مثالدر ارساده لغتده حاضرملق اعداد معناسنه در بوکا کوره وجه تسمیه متکلم
 آخرده کلزدن اول کلهجکی حاضرلدیفندن دینلمشدر مطولده دیشکه ارساد
 رقیبک طریقده نصیددر ولو بوکا لغت مساعده ایدر سه دخی وجه مناسبت
 مخاطبی عجزه منتظر و مترقب قیلمق دیمک اولور اصطلاحده فقره دن و بیتدن قبل
 العجزه دلالت ایدن شیئ قیلمقدر اگر روی بیانور سه بوکا بعضیلر تسهم تسمیه
 ایتدیلر تسهم لغتده سهمدن مأخوذ نصیب معناسنه در بوکا کوره وجه
 تسمیه متکلم کلام حسندن نصیبی اعطا ایتدیکندن دینلمشدر (معنای بیت)
 نه زمان بر شیبته که تحمل ایده میه سین و طاقت کتوره میه سین اول شیئ ترک
 ایله اول شیدن متحمل اولدیغک و طاقت کتوردیکک شیه کیت

(قالوا اقترح شیئا نجدلك طبعه . قلت اطبخوالی حیه و قیصا)

بو بیت بحر کامل ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (قالقترح) مستغفلن
 مضمر (شیئان نجد) مستغفلن مضمر (لکطبخوها) متفاعلن سالمه (قلتطبخو)

مستفعلن مضممر (لجبتین) متفاعلان مضممر (وقیصن) فعلاتن مقطوعدر (قائلی ابو
 رقیق نام شاعردر) قالوانك فاعلی مضیفاره عائددر (اقتراح افتعالدن صیغه
 امردر) اقترحت علیه شیئا دینلور اکامن غیرتفکر. سؤال ایستدم دیمکدر
 وبوکونه سؤال میان اصداقاده اولور اما مطولده اقترحت علیه شیئا دینلور
 اول شیئی اکامن غیر رویه سؤال ایلدم وعلی سبیل التحکم والتکلیف
 طلب ایلدم دیدیکی ایکی معنایی بری برینه قارشدرمقدر زیرا اقتراح
 صحاحده اولدیغنه کوره من غیر رویه سؤال معناسنه کلور قاموسده
 اولدیغنه کوره ینه تحکم معناسنه کلور بوکا بناءکه اجاده طبخ تکلیف
 وتحکمه توقف ایتمسی لایق دکلدر بلکه مجرد اشارت ایله تحقق ایتمسی
 لایقدر و اقتراح ابتداع معناسنده کلور بیتک بوکا دخی احتمالی اولوب
 دیمک اولور که سؤال ابتداع ایله وسؤالی معناد اولمیان مثلی شیئی سؤال ایله
 خفی بیورلمیه بومعنی سائلک امرینه انقیادده بلغدر سؤالی معناد اولمیان
 مثلی شیئی سؤال ایستدکه امرینه انقیاددن علامه سعد بوندن ذهول
 ایدوب اقتراح الثئی ابتدعندن دکلدر زیرا مناسب اولمدینی خفی دکلدر
 دیدی (شیئا اقتراح امرینک مفعولیدر) نجد ضم نون ایله متکلم مع غیره
 صیغه سیدر وامرک جوابی اولمق اوزره مجزومدر اجاده دن ماخوژدر
 تحسین معناسنه وبوروایت ودرایتک مقضاسیدر نقدر نجد وجددن اولوب
 وجه صحت اولور سده (لک نجد کلمه متعلقدر) (طبخه نجد کلمه سنک مفعولیدر
 (اطبخوا جمله سی مقول قولدر) (اطبخوا ضم با ایله قتل باندن امردر خیطوا
 معناسنه شاعر جبه نک خیاطه سی لفظ طبخ ایله ذکر ایستدیکی خیاطه طبخ
 طعام صحبتده اولدیغندن اوتوری بوکا مشاکله دیرلر مشاکله لغتده موافقت
 معناسندهر و مناسبت ظاهره در اصطلاحده غیرک لفظیله بر شیئی ذکر
 ایتمکدر اول شی غیرک صحبتده وقوعی وقتنده اطولده دیدیکه خیاطه دن
 طبخ ایله تعبیرینک نکته سی طبخ ایله اکرام انلرک قنده مرغوب و شانلرینه
 شایان اولمغین خیاطه نی طبخه تشبیه دن اوتوری تعبیر ایلدی زیرا انلر نجدلک
 طبخه دیمکله معلوم اولدیکه شاعر ایچون طبخه رغبت ایستدیار شاعرده صورت
 طبخی تصویر ایله انلری خیاطه یه ترغیب ایلدی پس بوتقدیردن مشاکله
 معناده نه اولدینی ظاهر اولدی بویله اولنجه صدور قاصرینده وسوسه ویرن
 شیکه مشاکله الفاظی تجاوز ایتمز حق محسنات لفظیه دن عد اولتمقدر و اقتراح

ابتداء معنائه اولسنه اشد ملائمتله ملائمتد زيرا طبخ جبه و طبخ قیص سؤالی
اصلا مسموع اولیان سؤال مبتدعدر دیدگری مضمحل اولدی (معنای بیت)
دیدیلرکه نه کونه شیئی من رویه و من غیر تفکر استرسین سکا انک طبخنی کوزل
ایدهلم بنسده دیدمکه بنم ایچون اکل و شر به متعلق بر شی لازم دکلدر هوا
غایت صفوقدر بر جبه و بر قیص طبخ ایدیگر یعنی دیدگر دیدمدر

(اذاما نهی الناهی فلج بی الهوی . اصاحت الی الواشی فلج بها الهجر)
بو بیت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (اذاما) فعولن (نهنتاهی)
مفاعیلن (فلجج) فعول مقبوض (بیلهوی) مفاعلن مقبوضه (اصاحت)
فعولن (الواشی) مفاعیلن (فلجج) فعول مقبوض (بهاهجرو) مفاعیلن
(قائلی بجزیدر متوکل باللهک وزیرى اولان فتح بن خاقانی مدح ایلدیکی
قصیده سنندندر (اذامانهی الناهی فعل شرطدر و مازانده در ونهی صیغه
ماضیدر منع ایلدی دیدمدر (الناهی نهی نک فاعلیدر و سباق قرینه سیله
تقدیری الناهی عن جبه دیدمدر (فلج شرطه مفرعدر (الهوی) (فلج نک فاعلیدر
تعریفی مضاف الیه دن عوضدر تقدیری هواها دیدمدر ضمیری محبوبه به عائددر
هوی عشق و محبت معنائه (اصاحت الی الواشی شرطک جزاسیدر (فلج
بها الهجر جزایه مفرعدر (اصاحت صیغه ماضیدر قولاق طوتدی یعنی
دکله دی دیدمدر اصاحت دن مأخوذدر قولاق طوتمق استماع معنائه ضمیر
مستری محبوبه به عائددر (الی الواشی اصاحت کلمه سنک مفعولیدر (واشی
وشی دن مشتق صفتدر تمام قعوجی اولانه دیرلر کلامنه زینت و رونق ویردیکندن
دینلمشدر فلج صیغه ماضیدر ملازمت ایندی دیدمدر اولکی فلجده بومعنایه در
(بهاده اولان ضمیر محبوبه به عائددر و لک نک مفعولیدر (الهجر فاعلیدر (هجر
فتح هاوسکون جیم ایله افتراق معنائه در (معنای بیت) اول محبوبه نک جنبدن
نهی و منع ایدیجی بی نهی و منع اییدیکی حینده انک عشقی و محبتی ملازمت
ایندی بونده نهی و منع عمل ایدهمدی دخی اول محبوبه تمامه قولاق طوتدی یعنی
تمامک میانزده برودت و افتراقه دال اولان افتراسنی استماع ایدوب تصدیق
ایندی بو سیدن بندن هجر و تباعده ملازمت ایندی بونده و اشینک و شایه سی
عمل ایندی پس شاعر شرط ایله جزاده واقع ناهینک نهی و محبوبه نک و اشی به
اصاحه سی یعنی و اشینک سوزینی استماعی میاننی هر برلری هوا و هجرک ملازمتلری
اوزرلرینه ترتب ایتمده مزدوج قیلدی بوکامز او جه دیرلر مز او جه لغتده ازدواج

معناست در اصطلاحده شرطله جزاده واقع ایکی معناست میاننی هر برلری شیء آخرک اوزرینه ترتب ایتمده مزدوج قیلمقدر

(قف بالدیار التي لم یعفها القدم . یلی و غیرها الارواح والدم)

بو بیت بحر بیطک ضرب اولندندر تقطیعی (قبددیا) مستفعلن (رلتی) فاعلن (لم یعفهل) مستفعلن (قدمو) فعلن مخبونه (بلاوخی) مفاعلن مخبون (یرهل) فعلن مخبون (ارواح ود) مستفعلن (دیمو) فعلن مخبوند (قائلی) زهیر بن ابی سلمیدر هرم بن سنانی مدح ایلدیکی قصیده سنک مطلعیدر (قف و قوف ایله نفیسه امردر یاخود هر خطابه صالح اولانه امردر (بالدیارده اولان باقی معناست در قف کلمه سنه متعلقدر (دیار دارک جمیدر (التي لم یعفها القدم) جمله سی بالدیارنک صفتیدر (یعف محو و مندرس ایدر معناست صیغه مضارعدر و ضمیر مفعول دیاره عائددر (القدم یعفنک فاعلیدر قد مدن مراد تقادم عهد و تطاول زماندر (و غیر هاده اولان و اوز زائده در بعضیلر عاطفه در دیش اطولده دیرکه (یلی دنسکره بر محذوف اوزرینه معطوفدر پس بونده و اوی زائده قیلمغه رداعی یوقدر بل غیرها قوه سنده قیلمغه دخی برداعی و سبب یوقدر (الارواح غیرنک فاعلیدر ارواح ریح کلمه سنک علی غیر قیاس جمیدر ریح و اریاح کبی صحاحده کاهیجه ارواح اوزره جعلنور زیرا اصلی و اودر ما قبلنک کسریله ریاحده یایه قلب اولنور و ارواحده کسره زائل اولدی و یایی ابقادن روحک جمعی اولان ارواحه التباسک رفعی قصد ایلدی دیش (الدم الارواح اوزرینه عطف اولنور (دم کسر دال مهمله و فتح یاه مثناة تحتیه ایله کسر دال مهمله ایله دیمه نک جمیدر دیمه رعد و بر قسر مطلقا دائم اولان مطره دیرلر یاخود بش کون یا التي کون یایدی کون یا کون بر کیجه یاخود اقلی ثلث نهار یاثلث لیل دائم اولان مطره دیرلر (معنای بیت) سن محبوبه نک دیارنده و قوف ایله که انی تطاول زمان و تقادم عهد و آوان مندرس ایتماشدر صکره شاعر بوکلامنی نقض ایدوب دیرکه یلی اولدیاری ریخار و مطر دائمیر تغییر ایندی بونده نکته بودرکه شاعر تحیر و تدلینی و کایه و جزئی اظهاردر کویا شاعر حیرتندن ناشی من غیر شعور اولان تحیق اولیمان شیله خیر و یروب بعده بعض افاقت ایله فائق اولوب کلام سابقنی مصراع ثانی ایله نقض ایلدی بوکار جوع تسمیه اولنور اصطلاحده بر نکته دن اوتوری نقض ایله کلام سابقه عودندر

(اذا نزل السماء بارض قوم . رعیناه وان كانوا غضابا)

بویت بحر و افرك ضرب اول مقطوعندندر تقطیعی (اذا نزلس) مفاعلتن
 (سباءبار) مفاعلتن (ضقومن) فعولن مقطوفه (رعیناهو) مفاعیلن معصوب
 (وان كانوا) مفاعیلن معصوب (غضابا) فعولن مقطوفدر (قائلی جریر نام
 شاعر در دیمشکر لکن حق اولان معود الحکما ایله شهر معاویه بن مالک بن
 جعفر در (السماء نزلتک فاعلیدر سما ایله مراد مجاورت علاقہ سیله مطردر
 (بارض قوم نزل به متعلقدر و سببیت علاقہ سیله (رعیناهه سما به راجع اولان
 ضمیر ایله مراد نبتدر بوکا استخدام دیر لر اصطلاحده بر لفظک ایکی معناسی
 اولوب بری کندیه مراد و بری کندیه عائد ضمیر ایله مراد اولمقددر یا خود اول
 لفظک کندویه راجع ایکی ضمیری اولوب بریله بر معناسی و بریله آخر معناسی
 مراد اولمقددر اولکنک مثالی بویتدر ایکنجینک مثالی بیت آیتدر (معنای بیت)
 نهمان بر قومک ارضنه یغمور یا غسه اوت بتورر اول اوت ایله حیوانلریزی
 اولتدیرز تقدرا اول قوم غضبان اولور سهده اطولده دیر که ظاهر اولان شاعرك
 بویتدن مرادی قومنی سائر اقوام اوزرینه غلبه و قدرت و جرات ایله وصفدر
 لکن بو مقام بعض اعلا مدن بویله مسموع اولدیکه بویت الله تعالانک عبادی
 حقتده قدرت و انعامنی اظهاردر تقدیر اول عباد الله تعالایه شاکرین دکلر
 ایسهده پس بوکا کوره (معنای بیت) بویله دیمک اولور که الله تعالی ارضی
 تربیه و اول ارضدن رعی ایتدر مکربینه صالح اولمق ایچون سما و مطری
 ارض قومه ازال ایلدی تقدیر انلر غضبان و غیر شاکرین ایسهده

(فسق الغضا والساکینه وان هم . شبهه بین جواخ وضلوع)

بویت بحر کاملک ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (فسق لغضا) متفاعلن
 (وساکنی) مستفعلن مضممر (هوانهمو) متفاعلن سالمه (شیدوهی) مستفعلن
 (نجوانحی) متفاعلن (وضلوعی) فعلاتن مقطوعدر (قائلی ابو عباده بحریدر
 (فسق نک ضمیر مستتری الله تعالی به راجعدر و بوصیغه دعادر صوار سن
 دیمکدر (الغضا فسق نک مفعولیدر (غضا سریع الاحتراق بر نوع
 شجر در که بعیر اکل ایدر مغیلان دیدکلریدر بعضیلر رماد ایله پوشیده اولنسه
 ناری قرق کون منطقی اولماز بر شجره دیر لر دیمش (والساکنیهده غضایه
 راجع اولان ضمیر مجرور ایله مراد بحلیت علاقہ سیله شجر غضا اولان
 موضع و مکندر (وشبههده غضایه راجع اولان ضمیر منصوب ایله مراد

مجاورت و سببیت علاقہ سیلہ شجرۂ غضادن حاصلہ اولان ناردہ (وان ہمہ
ان وصلیہ در (همک می ضرورت شعر ایچون مضموم او قوملیدر (شبوہ
یاقدیلر دیمکدر ان وصلیہ نک مدخولنی مفسردر (جوائخ جامعہ نک جمعیدر
صدرك كموكلری تحتده اولان ضلعك اسميدر (ضلوع ضلع كلسنك
جمعیدر ظہریخی ولی ایدن كموكلردر جوائخ وضلوعك بیندن مراد قلبدر
وناری هوادہ وعشق شدیدہ استعارہ ایلدی (معنای بیت) اللہ تعالیٰ غضا
نام شجری صواریسون و اول شجرک مکانندہ ساکن اولنلری اسقا ایتسون تقدیر
اول ساکن اولنلر اول شجردن حاصلہ اولان ناری بنم جوائخ وضلوع عم اراسنده
یاقدیلر ایسہ بیلہ شاعرک دعادہ سقیا ایلہ قصدی اللہ تعالیٰ مدعولہ بی مراد
ایتدیکی شیدہ و نما و نضارتندہ مذودائم ایتسون دیمکدر .

(کیف اسلو وانت حقف وغصن . وغزال لحظا وقدا وردفا)

بو بیت بحر خفیفك ضرب اولندندر تقطیعی (کیف اسلو) فاعلاتن
(وانت حق) مفاعلن مخبون (فغو غصن) فاعلاتن سالمہ (وغزالن) فاعلاتن
مخبون (لحظوقد) مستفعلن صحیح (دنوردفا) فاعلاتن سالمدر (قائلی
ابن حیوش نام شاعردر (حیوش حاء مهمله و ضم یاء مشاء تحتیه و آخرندہ
معجمہ ایلہ تنوروزنی اوزرہ در و حیوش طبرانیك شیخیدر کینہ سی ابن رزق اللہ در
(کیف بورادہ استفهام انکاری ایچوندر (اسلو صیغہ متکلم وحدہ در سلاہ
وسلاعنہ دینلورائی اونوتدی و اندن اونوتمہ واقع اولدی دیمکدر پس کیف
اسلونك معناسی سنی نیجہ اونوتدی دیمک اولور (وانتدہ و او حالہ در انت
مبتدادر حقف خبریدر (حقف کسر حاء مهمله و سکون قاف ایلہ مستدیر
اولان رمل عظیمدر عظم و استداردہ بوکا کفل تشبیہ اولنور (وغصن
حقف اوزرینسہ معطوفدر (غزال یا قرینہ یا بعدنہ عطف اولنور (لحظا
غزالک تمیزیدر (قدا غصن کلسنك تمیزیدر (ردفا حقف کلسنك
تمیزیدر (معنای بیت) نیجہ سنك جبکدن چیقارم سنی اونودیرم حالبوکه
سن ردف یونندن عظیم سین وقد وقامت یونندن غصن سین و لحظ و حسن
عین یونندن غزال سین بوندہ نشر علی غیر ترتیب الف واردر یعنی شاعر
اولا حقف وغصن وغزالی جمع و لف ایلدی بعده من غیر ترتیب الف
نشر ایدوب لحظی غزالہ قدی غصنہ رد فی حقفہ رد ایلدی

(علمت یا مجاشع بن مسعدہ . ان الشباب والقراغ والجدہ)

(مفسده للمراى مفسده)

بو اوج بيت بحر رجزك مشطورندندر تقطيعي (علمتيا) مفاعلن مخبون
 (مجاشعب) مفاعلن مخبون (تمسعه) مفاعلن مخبونه و مخبون (انششبا)
 مستفعلن (بولفرا) مفاعلن مخبون (غولجده) مفاعلن مخبونه و مخبون
 (مفسدن) مفتعلن مطوي (للمراءى) مستفعلن (مفسده) مفاعلن مخبونه
 و مخبوندر (بونرك قائلي ابو العتاهيه نام شاعر در اطولده ديركه عتاهيه
 كراهيه وزنى اوزره ابو اسحق محمد بن اسماعيل بن سويدك لقيدر صاحب
 قاموس ديركه ابو العتاهيه ابو اسحقك لقيدر كنيهسى دكلدر جوهرينك
 وهمي كبي اطولده ديركه بو سوز غريبدر مشهوره مخالفتدر كه لقب اب وابن وام
 و بنت ايله مصدر اولماز و جمع علم لقب كيدر بويله اولنجه ابو العتاهيه كنيهدر
 (مجاشع اسم فاعلدر مخاطبك علميدر (ان الشبا ب حيز علمده اولمغله همزه نك
 فتحي واجب اولور اطولده ديركه بيت اشعار مشهوره دن اولوب ابو العتاهيه
 تضمين ايتيش اوله بو تقدير جه كسر ايله قراءت اولنسه مضرت يوقدر (والفراغ
 نصب ايله ان نك اسمى اوزرينه معطوفدر فراغ اطولده هوايه اتباعدن
 مانع اولان شغلدن خلاصدر ديدى بعضيلر فراغ هوا و عشقندن موانعك
 انتقاسيدر ديش (والجده نصب ايله ياقربنه يابعدنه عطف اولنور (جده عده
 وزنى اوزره استغنا معناسنه در وجد في المال و جدا و وجد او و جدده دنيلور استغنا
 ايلدى ديمكدر بعضيلر جده غنا معناسنه در ديش لكن ارباب فرقدن دكل
 ايش (مفسده ان نك خبريدر مفسده مطولده صاحبنى فساد دعوت ايدن
 شينه ديرلر ديدى بعضيلر فساد منشأ و موضع و داعى و سببه ديرلر ديش اطولده
 مفسده مصلحه وزنى اوزره اولوب مصلحه نك ضديدر ديدى (للمراءى مفسده يه
 متعلقدر بونده تغليب واردر يا خود اشياء متعدده نك مرآيه مفسده اولمى
 بطريق الاولى بيلنور اى مفسده مفسده عظيمه ديمكدر مفسده نك صقتيدر
 مقول في حقها اى مفسده تقدير نده در بوكا جمع ديرلر اصطلاحده
 حكيمده يعنى محكوم به واحده متعددك بينى جمع اولمقددر بوراده شباب
 و فراغ و جدده نك مفسده يعنى فساد سبب اولمقلده جمع اولنديغى كبي
 (معنای بيت) اى مجاشع بن مسعه شباب و عشقك موانعك انتقاسى و استغنا
 كئىنى نه كونه فساد عظيمه داعى و سبب اولديغى بيلدك
 (مانوال الغمام وقت ربيع . كنوال الامير يوم سحاء)

(فنوال الامير بدره عين . ونوال الغمام قطرة ماء)

بو ايكي بيت بحر خفيفك ابيات زحافاتندندر تقطبي (مانوالل) فاعلاتن
 (غماموق) مفاعن مخبون (تربيعن) فاعلاتن مخبونه (كنوالل) فاعلاتن مخبون
 (اميربو) مفاعن مخبون (مسخائى) فاعلاتن مخبون (فوالل) فاعلاتن مخبون
 (اميربد) مفاعن مخبون (رتعين) فاعلاتن مخبونه (ونوالل) فاعلاتن مخبون
 (غمامقط) مفاعن مخبون (رتمائى) فاعلاتن مخبون (قائى رشيد الدين وطواطدر
 (مانوال الغمام ده ماليس معناسه) (نوال الغمام مانك اسميدر نوال نوال و نائل كجى
 عطا معناسه در (غمام سخاب معناسه غمامه نك جميدر سخاب سخابه نك جمى
 اولديغى كجى (وقت ربيع منفينك ظرفيدر مع هذا ربيع غمامك تروتى وقتيدر
 ربيع ايكيدر برى شول فصلدر كه آنده انوار و ازهار پيدا اولور و برى شول
 فصلدر آنده اثمار ايريشور (كنوال الامير مانك خبريدر (يوم سخاء نوال الاميرك
 ظرفيدر مع هذا يوم سخا اميرك يوم فقريدر كثرت سائينه كال بذلندن او تورى
 (فنوال الامير مبتدادر اضافت لاميه اولمغله استغراقه حمل اولنوب اميرك جميع نوالى
 ديمك اولور (بدره عين مبتدانك خبريدر (بدره عيندن مراد درهم ايله مملوه
 كجى يا ورو سنك دريسيدر زيرا بدره كجى يا ورو سنك دريسنه ديرلر مطولده بدره
 عين اون بيك درهم ديرلر ديدى و سخاحده دخى بويله در لكن قاموسده بدره اون
 بيك درهمك اسمى اولديغى انكار ايدوب بدره انحق جلده السخله در ديو
 تصریح ايلدى (ونوال الغمام مبتدادر (قطرة ماء خبريدر (معناى بيت)
 سخابك وقت ربيعه اولان عطاسى كجى ذكدر زيرا اميرك عطاسى
 اون بيك درهمدر و سخابك عطاسى برقطره مادر بوكا تفريق ديرلر اصطلاحده
 نوع واحد دن ايكي امرك ميانه تسايى ايقاعدر بوراده نوع واحد دن
 ايكي نوالك ميانى متباين اولان بدره و قطره ي ايقاع ايله تفريق كجى

(ولا يقم على ضم ي رابه . الا الاذلان غير الحى والوتد)

(هذا على الحسف مربوط برتمه . وذا يشج فلا يرثى له احد)

بو ايكي بيت بحر بسطك ضرب اول مخبوندندر تقطبي (ولايق) مفاعن
 مخبون (معلا) فعلمن مخبون (ضمين را) مستفعلمن (دهمى) فعلمن مخبون
 (اللادل) مستفعلمن مخبون (لانى) فاعلمن (رلحيول) مستفعلمن (وتدو)
 فعلمن مخبون (هذا علل) مستفعلمن (خسفر) فاعلمن (بوطنبرم) مستفعلمن

(متهی) فعلن مخبون (وذا یشج) مفاعلن مخبون (جفلا) فعلن مخبون
 (یرئاهو) مستفعلن (احدو) فعلن مخبوندر (قائلی متملس نام شاعر در و بو
 جری بر بن عبدالمسیح در (ولایقیم تقدیری ولایقیم احد دیمک اولوب عام اولان
 مستثنی منه حذف اولمشدر معناسی موطن ظلمده موطن ایتمز دیمکدر (علی ضمیده
 اولان علی مع معناسنه در ضم ظلم معناسنه در (یرابه ضم کله سنک صفتیدر
 به نک ضمیری عام مقدر اولان مستثنی منه به عائددر مستثنی منه لفظی احد ایدی
 اما یرادنک ضمیری ضم کله سنه عائددر (الا الاذلان بو استثناء مفرغ اولوب
 ظاهرده لایقیم فعلی کندویه اسناد اولمشدر یعنی لایقیم نک فاعلیدر اما
 حقیقته لایقیم فعلی عام محذوفه اسناد اولندی (عیر الحی رفع ایله الا الاذلان دن
 بدلدر (عیر فتح عین مهمله ایله حمار وحشی و حمار اهلی به دیر لر مطولده
 بوراده مناسب اولان اهلیدر دیدی لکن اطولده تحقیق ایدوب عیرک الحی به
 اضافتی اهلی اولدیغنی معینه در دیدی حی قبیله معناسنه (والو تدر رفع ایله عیر الحی
 اوزرینه معطوفدر و تدمیخ معناسنه (هذا مبتدادر عیر الحی به راجعدر (خسف
 فتح خاء معجمه و سکون سین ایله ذل معناسنه (مربوط مبتدایک خبریدر (ر مه ضم
 راء مهمله و تشدید میم ایله کندو ایله ربطدن خلاص سهل و آسان اولان جبل
 بالیه قطعه سنه دیر لر یا خود ر مه باشند ایاغه د کین تمامه دیر لر ذهب فلان برمه
 دینلیدیکی کبی اولکی معنایه کوره برمه ربطک صله سی اولور ایکنجی معنایه
 کوره الحسف نک صله سی اولوب (علی الحسف مربوط لفظنه متعلق اولور
 و علی کلا التقدیرین برمه نک ضمیری عیره عائددر (وذا وتده راجعدر (یشج
 صیغه مضارع مجهولدر دق اولنور و باشی دق ایله شق اولنور دیمکدر (فلایرئی
 صیغه مضارع معروف رقت و مرحت ایتمز دیمکدر اطولده دیرکه (له ده اولان
 ضمیر و تده عائددر (احد فلایرئینک فاعلیدر (خفی بیورلیه عدم رحم عیر الحی
 ایله و تده میاننده مشترکدر پس اولی اولان له نک ضمیری هر بریسی ایچون
 قیلنوب (فلایرئی قولی ربط و شجه متفرع قیلنه و بوده خفی دکدر که هذا وذا
 نقدر مشارالیه دن برشی ایله متعین دکدر ایسه ده لکن حکم مذکور بونلردن
 هر بریله بیله عیره اشارت اوزرینه قرینه در زیرا ربط عیره و شیخ و تده ملاجم
 اولور بونکله مطولده ذکر اولنان سؤال مندفع اولور سؤال بودر که هذا
 وذا قرینه اشارتده متساویلدر پس احتمالدر که بونلردن هر بری
 عیره و وتده اشارت اولوب تعیین تحقق ایتمه و بو تقدیرجه بیت لف و نشر

قیلندن اوله معلولده بو سؤاله آخر جواب ایله جواب وریلوب دینلدیکه
 تساوی مسلم دکدر بلکه حرف تنیه ده قرب اقل اولدیغنه ایما اولوب
 تنیه مایه محتاج اولمغله اشارت عبر الحی به اولور واکر تسلیم اولنوب هذا عبره
 وذاوتده باذا عبره هذاوتده اشارت قلنسه بر ابردر بنه تعین حاصل اولور غایه
 مافی الباب تعین محتملدر بومثلیلده ده لف ونشر یوقدر (مزستری دیدیکه هذا
 علی الحسف قولی سؤال مقدره جوابدر کویا سؤال اولندیکه اذل اولانلرک
 حالی نه کیفیتله در جوابنده دینلدیکه شونک حالی شویله وبونک حالی بویله در
 (معنای بیت) برکسنه ظلم ایله بیله اقامت ایتمز یعنی ظلمه تحمل ایتمز اوله ظلم که
 انکله اول کسنه قصد اولنور الا ایکی ذلیل تحمل ایدر بری قبیله نک حماریدر
 وبری وتدر زیر اقبیله نک حمار ی بر قطعه جبل بالیه سیله ذل اوزره مز بوطدر
 وتد دخی باشی دق ایله شق اولنور برکیمسه اکا مرحت ایتمز حاصلی بویکیسی
 ظلمه تحمل ایدر لر دیمکدر شاعر بوراده غیر ووتدی ذکر ایدوب اولکنه کوره
 خسف ایله اولان ربطی مضاف وایکنجی به تعین اوزره شیخی مضاف ایلدی
 بوکا تقسیم دیرلر اصطلاحده متعددی ذکر ایدوب صکره علی التعین متعددک
 هر برینه برشی مضاف قیلمقدر تقسیمک اخضر اولان تعریفی بودر که متعددی
 ذکر بعده هر برینه برشی تعیندر

(فوجهک کالنار فی ضوئها . وقلبی کالنار فی حرها)

بو بیت بحر خفیفک ضرب ثالث محذوفنددر تقطیعی (فوجهک) مفاعل
 مشکول (کننار فی) مستقلن (ضوءها) فاعلن محذوفه (وقلبی) مفاعل
 مشکول (کننار فی) مستقلن (حررها) فاعلن محذوفدر (تنصیصده بحر
 متقاربدندر بحر خفیفدن دیدکلری قلم ناسخدن سهودر دیدی (قائلی
 رشیدالدین وطواطدر (فوجهک مبتدادر (کالنار خبریدر (فی ضوئها ضمیری
 ناره عائددر مصراع ثانینک دخی اعرابی بونک کیدر (معنای بیت) ای محبوبه
 سنک یوزک نار کیدر ضوشونده وبنم قلم نار کیدر حرارتنده شاعر قلبی
 و محبوبه سنک وجهنی نارکی اولمقدده جمع ایلدی صکره بینلرنی تفریق ایدوب
 وجهده وجه شبهی ضوء ولعنان قلبده حرارت و احتراق ایلدی بوکا جمع
 مع التفریق دیرلر اصطلاحده ایکی شیئی بر معنایه ادخال ایدوب و ادخالک
 جهتلرینک میاننی تفریق ایتمکدر

(حتی اقام علی ارباض خرشنه . تشق به الروم والصلبان والبیع)

(بو بیت)

بویت بحر بسیطك ضرب اول مجبوندندر تقطیبی (حتا اقا) مستفعلن
 (معلا) فعلن مجبون (ارباضخر) مستفعلن (شنتن) فعلن مجبونه (شقی بهر)
 مستفعلن (روموص) فاعلن (صلبانول) مستفعلن (بیعو) فعلن مجبوندندر
 (قائلی ابوالطییدر سیف الدوله یی مدح ایلدیکی قصیده سندندر (حتی اطولده
 دیرکه بیت سابقده قاد المقانب اوزرینه عطف ایچوندندر مطولك عبارتسك
 ابهام ایسدیکی کچی بیت سابقده اولان قاد فعلنه متعلق حرف جر دکدر
 زیرا جار فعله داخل اولماز اقامنك فاعل مستری سیف الدوله نام ممدوحه
 راجعدر اقامت تسلیط معناسنی تضمندن اوتوری علی ایله تعدیه ایستدیروب
 علی ارباض دیدی (اطولده دیرکه اقام لفظنی احاط لفظنی اوزرینه
 اختیارینك نکته سی بودرکه اقامت ممدوحك فتح قلاع و حصونده عزمینك
 تصمیمی اوزرینه اشارتدر حتی ممدوح اول قلاع و حصونك اطرافنده فتح
 اولنجیه دک مفارقت ایتمیوب توطن واقامت ایدر دیمکدر و محاربه حصونده
 اهل حرانك شانی استعلا اولغله معنای استعلائی تضمیندن اوتوری
 علی ارباض دیدی و بتضمین تسلیط تضمیندن اولیدر (ارباش ربض
 کلمه سنك جمعیدر بلده نك ماحولی معناسنه در اطولده سور معناسنه در
 دیدی (خرشنه دحرجه وزنی اوزره بلادرومدن بربلده در (شقی بهشقی فلان
 دینلور بدبخت اولدی دیمکدر (بده اولان باسیبه در ضمیری ممدوحه عاندر
 (الروم شقی نك فاعلیدر (روم رومی به جنسدر تمرتره به جنس اولدینی کچی
 (والصلبان الروم اوزرینه معطوفدر صلبان کفران وزنی اوزره صلب
 لفظنك جمعیدر نضارانك معبود انخاذ ایستکلری شیدر فارسیده چلبای
 ترسایان و ترکیده حج دیرلر (والبیع یاقربنه یا بعدنه معطوفدر بیع کسر بعده
 فتح ایله بیعه نك جمعیدر بیعه قطعه وزنی اوزره کلیسا معناسنه نضارانك
 تبعدمکانی دیمکدر (معنای بیت) ممدوح عسکری سوردی حتی بلادرومدن
 خرشنه نام بلده نك اطرافنه متسلط وغالب اولدینی حالده نازل اولدی اول
 ممدوح سببیه روم وصلیلر و بیعلر شقی یعنی بدبخت و مغلوب اولدیلر شاعر
 بویته رومك ممدوحه اولان شقاوتنی شقی نك تحتده اجمالا جمع ایلدی
 زیرا رومك شقاسی قتل و نهب و سبی وغیرذلکه شاملدر صکره بیت ثانیده
 تقسیم و تفصیل ایدوب دیرکه

(للسی مانکحووا والقتل ماولدوا . والنهب ما جمعوا والنار ما زرعوا)

تقطیعی (لسسیا) مستفعلان (نکحو) فعلان (ولقتلما) مستفعلان (ولدو)
 فعلان مخبونه (وتنها) مستفعلان (جمعو) فعلان مخبون (ونسارما) مستفعلان
 (زرعو) فعلان مخبوندر (مانکحوده اولان مایی من یرینه ذکرندہ نکته
 بودرکہ اهانته دلالت ایدوب وانلردن مبالاتی قلیله اولدیغنی اشعار ایدوب
 گویا انلر ممدوحک قنده ذوی العقولدن دکلدردیمک اوله (والتهب ماجعوا
 والنار مازرعوا قوللرینه دخی موافقت وملایمت ایچون اوله اطولده فاضل
 محقق دیرکہ (مانکحو انک تقدیری نکحوهن دیمکدر لفظ مایی آتیا نیکتہ سی
 مفهوم صفتی یعنی منکوحہ بی قصد ایچوندر اخواتی اولان مالردخی بونک
 کیدر پس ما اصلی اوزرینہ در بویله اولنجه (ماجمعوا مازرعوا قولنه موافقتہ
 مراعاتدن اوتوریدر یاخود انلری منزله غیر العقلائیہ تزییل ایله اهانسدن
 اوتوریدر دیدکلرینہ حاجت قالمز ونکحو قولنده تغلیب واردر یعنی نکاح
 ایدہ نہ واولنانہ دیمکدر اگر نکحو حالی اوزرینہ ترک اولنسه نسالرندن صیدیه
 شامل اولور (ماولدوا مایقابلی قرینہ سیله ذکورندن دیمکدر اگر (ولدوا مجھول
 قرابت اولنسه کندولرندن طوغان دیمک اولوب ذکورہ مخصوص اولور ایدی
 (والنار مازرعوا انک تقدیری وللنار دیمک اولوب انلرک اشجارلری قدرک تحتندہ
 احراق ایچوندر ومزروعاتی طبخ ایچوندر دیمکدر یوخسه اشجارلری احراقہ
 ومزروعاتی تضييع ایتمکہ حمل ایتمک قسدی فتح حصن اولانہ مناسب دکلدرد
 بلکه اهل حصنہ اضرار ایله مانع وفتح حصندن عاجز اولانک شانیدر
 (معنای بیت) رومک نکاح ایتدکلری یعنی زوجاتی سی اولدیلر طغور دقلری یعنی
 اولادی قتل اولندیلر وجمع ایتدکلری یعنی ماللری نہب اولندی وزرع ایتدکلری
 یعنی اککلری و اشجارلری نار ایچون اولدی یعنی یاقلدی بوکا یعنی اولا
 اجمال ثانیہ تفصیل و تقسیمہ جمع مع التقسیم دیرلر اصطلاحدہ متعددی
 بر حکمک تحتندہ جمع ایدوب صکرہ تقسیم ایتمکدر یاخود متعهدی تقسیم ایدوب
 صکرہ بر حکمک تحتندہ جمع ایتمکدر اولکینک یعنی جمع قبل التقسیمک مثالی بیتان
 مزبور اندر اما ایکنجینک یعنی تقسیم قبل الجمعک مثالی بیتان آتیا ندر

(قوم اذا حاربوا ضروا عدوهم . او حاولوا النفع في اشيا عهم نفعوا)

(حجة تلك منهم غير محدثة . ان الحلاق فاعلم شرها البدع)

بو ایکی بیت بحر بسیطک ضرب اول مخبونسدندر تقطیعی (قومن اذا)
 مستفعلان (حاربو) فاعلان (ضرو وعدو) مستفعلان (وهمو) فعلان مخبونه

(احوالون) مستفعلن (نفع فی) فاعلن (اشیا عهم) مستفعلن (نفعو) فعلن
 مخبون (محبتان) مفاعلن (تلکمن) فاعلن (همغیرح) مستفعلن (دتن)
 فعلن مخبونه (انلاخلا) مستفعلن (تفع) فعلن (لمشررهل) مستفعلن (بدعو)
 فعلن مخبوند (بواکی بیت حسان بن ثابت رضی الله تعالی عنہک قول
 شریفیدر (قوم غسانی غلبه ایله وصف ایدر (قوم مبتداء محذوفک خبریدر
 تقدیری هم قوم دیکدر (حاولوا طلبوا معناسه مأخذی محاوله در طلب معناسه
 فی اشیا عهم حاولوبه متعلقدر (اشیا ع اتباع وانصار معناسه شعبه کله سنک
 جمعیدر (سحیة تلک نك خبریدر طبیعت وخلق معناسه برصفتدر که انسان
 انک اوزرینه مجبولدر (تلک مبتدادر خصلت مذکوربه یعنی اعدایه مضرت
 اولیایه منفعته راجعدر (غیر محدثه سحیسه نك صفتیدر موصوف ایله صفت
 میاننی مبتدا فصل آیتشدر خلاقی خلیقه نك جمعیدر طبیعت وخلق معناسه
 یاخود ناس معناسه در اولکینه کوره (شرها البدع قولی ظاهری اوزره در
 ایکنجی به کوره حذف مضاف ایله شرها صاحب البدع دیک اولور
 (فاعلم کله سی ان نك اسمی ایله خبری اراستده فایله جمله معترضدر (بدع
 عنب وزنی اوزره اولوب حکمة وزنی اوزره اولان بدعه نك جمعیدر بدعه دخی
 علم وزنی اوزره اولان بدع کله سنک جمعیدر (بدعه شول امردر که اولابولنه
 و بدعه دینده بعد الاستکمال واقع اولان حدث معناسه ده کلور یاخود
 نبی مکرم صلی الله تعالی علیه وسلم دینصرکه مستحدث اولان اهو او اعمالدر
 بوراده مناسب اولکیدر پس معنای ثانی به تفریع ایدوب مستحدثاتدن مجاز
 قلمغه حاجت قالماز مطولده اولدینی کی ان الخلاق فاعلم شرها البدع
 قولی مثل مجراسته جاریدر یعنی بونلر قدرتیاب اولدقلمری شی اوزرینه ثابت
 و بونلرده نفع و ضرر طبیعی غیر محددر دیکدر لکن خلاق ناس معناسه
 اولدیغنه کوره در (معنای بیتین) برقوم نه زمان جنک ایتسه دشمنارینه
 ضرر ویررلر یعنی غالب اولورلر یاخود اتباع وانصارلرینه نفع وفائده بی
 استه سار نفع وفائده ویررلر بوخصلت اول قومدن غیری محدثه بر طبیعتدر
 زیرا معلومک اولسونکه طبیعتلرک شری مبتدعات و محدثاتدر طبیعت
 محدثه نك دوامی یوقدر یاخود ناسک شری صاحب بدعه در حسان رضی الله
 تعالی عنه بو بیتده حال قومی ضرر اعدا و نفع اولیایه تقسیم ایدوب اول حالت
 مقسومه بی طبیعتده جمع ایلدی

(سا طلب حقی بالقنا و مشایخ . کانهم من طول ما التسموا مرد)

(ثقال اذا لاقوا خفاف اذا دعوا . کثیر اذا اشدوا قليل اذا عدوا)

بو بیتلر بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (ساطل) فعول مقبوض
 (بحقیقیل) مفاعیلن (قناو) فعول مقبوض (مشایخن) مفاعلن مقبوضه
 (کائن) فعول مقبوض (همومن طو) مفاعیلن (مللت) فعول مقبوض
 (ثومردو) مفاعیلن سالمدر (ثقالن) فعولن (اذا لاقوا) مفاعیلن (خفافن)
 فعولن (اذا دعوا) مفاعلن مقبوضه (کثیرن) فعولن (اذا اشدو) مفاعیلن
 (قایلن) فعولن (اذا عدو) مفاعیلن سالمدر (بو بیتلرک قائلی ابو الطیدر
 علی بن محمد بن المکریم تمیمی مدح ایلدیکی قضیده سندنندر (بالقنا حذف
 مضاف طریق اوزره شبان القنا تقدیرنده در بعضیلر روایت صحیحته فا ابله
 فقی اولوب نفسندن کنایه در دیوب (مشایخن مراد قوم اصحابیدر دیش
 مرد امردن جمعیدر گویا انلرک لجهلری کورنمدیکندن مرد اولمشار (الثام
 جنکده اغزه و برونه لثام قومقدر و بو عادت عربنددر (ثقال ثقیلک جمعیدر
 مدح اوزره مرفوع اولوب مشایخ قولنک صفتیدر تقدیری هم ثقال دیمکدر
 بو مثالی مقامده مبتدائی حذف قاعده مستمره در بعضیلر ثقال کسر ابله
 مشایخن بدندر دیش اطولده کسر ابله مشایخک صفتیدر دیدی و بونلرک
 ثقالیه مراد دشمن ابله ملاقات وقتنده دشمنه غلبه لریدر میزانده خفیف
 اوزره ثقیلک غلبه سی کی (لاقوا حاربوا معنانه) خفاف خفیفک جمعیدر خبر
 بعد خبردر (کثیر و قلیل دخی بویه در بونلرک خفتلندن مراد مهمه کفایته
 و مملی دفعه دعوت اولندقلری وقتده اجابته سرعتریدر (و کثیر مفرد
 و جمع بیننده مشترکدر کثیرون یرینه کثیر لفظی اختیارده نکته بودرکه انلر
 کثرتلرنده بر حسن نظام بر توافق التیام اوزره درکه امر و احد نخیل اولنورلر
 و کثیر ابله وصفنده نکته بودرکه جمله لری حینسده هر برندن آثار کثیره
 صادر اولور اشترک مذکورده قلیل دخی بویه در (شدوانک صله سی
 محذوفدر تقدیری شدوا علی العدو دیمکدر شدعلیه دینلورانک اوزرینه جمله
 ایلسه اذا کلمه سی مواضع اربعه ده ماقبللرینک ظرفیدر (معنای بیتین)
 حقی شبان قنا یا خود فقی و قوم و اصحاب ابله طلب ایدرم گویا اول قوم طول
 التاملرندن امر دلردر و اول قوم نه زمان جنک ایتسه لر اعدا اوزرینه شدت
 و طائلری ایچون ولقا اوزره و شبائلری ایچون ثقیلر در و نه زمان کفایته مهم و دفاع

ملحه دعوت اولنسلر اجابته سرعت ايديجي خفيقلر درونه زمان اعدا اوزرينه
حمله ايلسلر انلردن هر برى جماعت مقامنه قائم اولديغدن كثيرلر در ونه زمان عد
اولنسلر قليللر در شاعر شبان قنانك احوالى واحوال مشايخى ذكر ايدوب صكره
بونلردن هر برينه مناسب اولان شئي مضاف ايلدى بودخى تقسيم قيلندندر

(وشوواء تعدوبى الى صارخ الوغى • بمستلم مثل الفينق المرحل)

بو بيت بحر طويلك ضرب نايسنندندر تقطيعى (وشوها) فعولن
(اتعدوبى) مفاعيلن (الاصا) فعولن (رخلوفا) مفاعلن مقبوضه (بمستل)
فعولن (ثمنثل) مفاعيلن (قيقل) فعولن (مرححلى) مفاعلن مقبوضدر
(قائى امام بن مالكك عزوينه كوره ذوالرمة غيلان بن عقبه در) (وشوواءده
اولان واووب معناسه) (شوواء مدايله قبيح المنظر فرسه ديرلر كه فرسده صفت
محموده در شاهت الوجوه دن مأخوذدر وجود قبيحه اولدى ديمكدر اغزي نيك يانى
يعنى آوردى ومنخرنى بول ياخود كندويه شدائد حرب اصابت ايتديكندن
قبيح المنظر اولمش (تعدوبى بنى سرعت ايله كتورر ديمكدر وى ده اولان با
ملايسه ايجوندر) (الى صارخ الوغى ده اولان اضافت فى معناسه در تقديرى
الى صارخ فى الوغى ديمكدر) (صارخ مستغيث يعنى ياردم طلب ايديجي ديمكدر
(وغى فتح ايله حرب و جنگ معناسه حر بده صوت اولديغدن دينامشدر) (بمستلم
بنى دن بدلدر و بو بنى دن تجريددر باسى مصاحبت ومعيت معناسه در) (مستلم
اسم فاعلدر لامه كييجى يعنى درع كييجى ديمكدر) (مثل الفينق كسر لام ايله
شوواء كلمه سنك صفتيدر فنيق فعيل وزنى اوزره اهلك عندنده فحل مكر مدركه
بنلمامش ويوك قونلمامش اوله) (مرحل اسم مفعولدر مكانندن ايرلمش و بر
بلده دن بر بلده كه كوندرلمش دوده ديرلر) (معنای بيت) مكرم و مرحل فحل
مثلى چوق قبيح المنظر فرس واردركه بكا ملايس و بندن بدل لابس درعه
مصاحب اولدينى حالده جنكده ياردم طلب ايديجي به سرعت ايله كتورر
يعنى بن لابس الدرعى و بن بهادرى اويله جنك بازار اولان فرس جنكده امداد
طلب ايدنلره بنى سرعت ايله كتورر شاعر حر به استعداد ايله اتصافده
مبالغه ايدوب كندندن لابس درع بر مستعد آخرى اتزاع ايلدى بوكا
تجريددرلر اصطلاحده صفت صاحبي برامردن تلك الصفتده كندويه ثمانل
بر امرى اتزاع ايتكدر صفت صاحبي اولان امرده اولان صفتك كاكلنده

مبالغه‌دن اوتوری و بوتجریك اقسامی وارد بری متزعه‌ده بیه مصاحبك
 دخوله اولوب بوتنده اولدینی کبی و بری برحرف توسط ایتمکسزین اولور فلان
 بقیت بیتده اولدینی کبی و بری انسان نفسنه خطاب ایتمک ایله اولور لاخلیل
 عندک بیتده اولدینی کبی و بری کنایه طریقیله اولور یاخیرمن بیتده اولدینی کبی

(فلان بقیت لارحلن بغزوة • تحوی الغنائم اویموت کریم)

بو بیت بحر کاملک ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (فلان بقی) متفاعلن
 (تلارحلن) متفاعلن (بغزوتن) متفاعلن سالمه (تحولعنا) مستفعلن مضمهر
 (ثم اویمو) متفاعلن (تکریمو) فعلاثن مقطوعدر (قائلی قتاده بن مسلمه
 حنفیدر و بویت حماسیدر (لئن ده اولان لام قسم محذوفک توطئه سیدر
 (ولارحلن ده اولان لام قسم محذوفک جوابیدر تقدیری والله لئن بقیت لارحلن
 دیمکدر (رحل منع کی انتقال ایله دی دیمکدر (تحوی جمع ایدر دیمکدر (وتحوی
 الغنائم جمله سی غزوة نک صفتیدر اطولده دیر که تحوینک فاعلی غزوه یه عائد اولان
 ضمیردر یاخود غزوه یه عائد اولان ضمیر محذوف اولوب تقدیری تحوی فیها الغنائم
 اولور بو تقدیرجه الغنائم تحوینک فاعلی اولور و بوتکلمدن خطابه التفات
 اولور پس بیتده اوج التفات وارد اوج التفاتدن هر بری بر قسمندندر
 نحو الغنایم ده روایت اولندی و بو طرف ارحلن ایله منصوبدر امام مرزوقی
 بو روایتی شرح حماسیه ده اصل قیلوب تحوی الغنایم بعضک روایتی قیلدی
 (اویموت ده اولان اولادن بدلدریموت ان مضمهره ایله منصوبدر تقدیری (الا
 ان یموت کریم دیمکدر (کریم ایله نفسی مراد ایدر (معنای بیت) والله
 اگر بن باقی قالورسم البته بن برغزوه یه کیدرم ایله غزوه که غنیمتاری جمع ایدر
 والا کریم اولورسه یعنی بن اولورسم موت بنی اول غزوه یه ارحلن منع ایدر
 قتلدن موت ایله تعیرک نکته سی شاعر خصمک قتلندن ارفع و بری اولوب
 بلکه شاعرک موتی اجلک تحقیقی ایله اولدیغنه اشارتدر و باجمله کندی نفسندن
 کریم ایله تعیرک نکته سی کرده بر حده بالغ و واصل اولدی که کندن کندی
 مثالی بر کریم اتزاعی صحیح اولدی و بو اجلدن اواموت دیمدی و جائزدر که
 اویموت کریم تعظیم ایچون موضع مضمهره ظاهری وضع قیلنندن اوله
 (یاخیرمن یرکب المطی ولا • یشرب کأسا بکف من بخلا)

بو بیت بحر منسرحک ضرب اولندندر تقطیعی (یاخیرمن) مستفعلن

(یرکبلم)

(رکبام) فاعلات مطوی (طیولا) مفعلمان مطویه (یشربکا) مفعلمان مطوی (سبککف) فاعلات مطوی (من بخلا) مفعلمان مطویدر (قائلی اعشیدر) مطی مطویه نك جمعیدر سیرنده سرعت ایدن دابه به دیر لر (بکف من بخلا) کاشا کله سنك صفتیدر یا خود یشرب به متعلقدر (ولایشرب جمله سی کندنده معنای مفعول اولدیغندن منادادن حالددر دیدیلر (معنای بیت) ای مطویه رکوب ایدنه نك خیرلیسی دخی بخیل اولانك الیه کاش نوش ایتمز یعنی جواد و کریم الیه نوش ایدر کسنه نك خیرلیسی اطولده دیر که شاعر علی طریق الکنایه ممدوحدن بر جواد انتزاع ایدوب اول جوادك الیه کاش ایجدیکی ذکر وافاده ایتدی زیرا بخیل الیه ایجدی دینسه جواد الیه ایجدی دیمک اولور و بو جواد و کریمدن ممدوحك کسیددر زیرا کاشی کسندی الیه ایجر بونده ایکی وجه ایله بحث وارد بری بخیل الیه کریمک میاننده واسطه نك ثبوتندن اوتوری بخیلک الیه شربی نفی کریمک الیه شربی مستلزم دکلددر و بو ایراد استلزام معونت مقام ایله در دیودفع اولندی و بری کریم الیه شربی ذلک الکریمک نفسنه اسناد کندنن بر کریم آخری انتزاعی مقتضی دکلددر یا من یشرب بکف فولزدن شخص آخرک انتزاعی اقتضا ایتدیکی کبی پس تجرید سوزی ثابت اولدی بواجلدن آکر خطاب نفسنه دخی اولورسه ینه تجریددر والا تجرید دکلددر بلکه ممدوح بخیل اولامدن کنایه در دینلدی بوله اولنجه صاحب مطولک ایرادی وارد اولمز ایرادی بودر که بونک کنایه اولسی تجرید اولسنه منافی دکلددر و آکر خطاب نفسنه اولورسه لاخیل عندک بیتده اولان تجرید قسمندن اولور

(لاخیل عندک تهديها ولامال . فليسعد النطق ان لم تسعد الحال)

بو مطلع بحر بسیطک ضرب نانیسنندنر تقطیعی (لاخیلعن) مستفعلن (دکته) فعان مخبون (دیها ولا) مستفعلن (مالو) فعان مقطوعه (فلیسعدن) مستفعلن (نطقان) فاعلان (لم تسعدل) مستفعلن (حالو) فعان مقطوعدر (قائلی ابوالطییدر بعضیلر مال عند العرب دوهیه اطلاق اولنور دیوب تخصیصک نکته سی نه اولدیغنی نمایان دکلددر دیمش (عندک انسانک نفسنه خطابدر (تهديها بو دخی خطابدر ضمیری (خیله عاقددر (حال مؤنث سماعیدر مراد غنادر حال عاقبت کیددر نه زمانکه اطلاق اولنسه حال حسنه مراد اولنور (معنای بیت) ای نفس سنك فتکده خیل یوقدر

مدوحه هديه ايده سين ومال يوقدر كه هديه واعطا ايده سين بويله اولنجه
 مدوحك مدحنده نطق وفكر سكامساعده ايتسون اكر حال وغناك مساعده
 ايتمز ايسه يعنى سن شاعر سين خيل ومال هديه سنه قادر دكل سين باري شعر
 ايله مدح وثنا ايله ديمك استر خفي بيورليه مطولده اولديني اوزره بوراده
 حالدن غنا اراده اولندي اطولده حالدن فقر اراده ايدوب فقر اهدايه مساعده
 ايتمز بلكه غنا مساعده ايدرديو معنى ووروب پس حالي غنا ايله تفسير جدير
 دكلدر ظاهر اولان فقر ايله تفسير درر واسعاد نطقى عدم اهداده عذر اوزرينه
 حمل ايتمك لازمدر ديدى پس كويا شاعر فقر خيل ومالده كندى مثالى بر
 شخصى انتزاع وتجريد ايلدى

(فعادى عدا بين ثورو نعيجه . دراكالم ينضح بجا فيغسل)

بو بيت بحر طويلك ضرب ناييسندندر تقطيعى (فعادا) فعولن (عداءى)
 مفاعيلن (شورن) فعولن (ونعجتن) مفاعلن مقبوضه (دراكن) فعولن
 (فلم ينضح) مفاعيلن (بجان) فعولن (فيغسل) مفاعلن مقبوضدر (قائى
 امرى القيسدر بر فرسى وصف ايدر كه نقدر قوشد يرلسه درلمز وبوصفت
 فرسده صفت مدوحدر (فعادى سرعت ايلدى ديمكدر فاعلى فرسدر
 (عداء عادانك مفعول مطلقدر (عداء كسر ومد ايله طريق واحده
 برى برى اردنجه هلاك اولان ايكي سيدك مياننده موالاتدر (ثور بقر وحشى نك
 ار كيدر (نعجه بقر وحشيك ديشينك اسميدر (دراكامتا بجا معناسنده
 (لم ينضح درلمز ديمكدر (نضح اصلنده صوي رش ايتمكدر (فيغسل
 ضيغه مجهول مجزومدر ينضح اوزرينه معطوفدر اما لامك تحريكى
 قافيه مطلقه اولديغندن اوتوريدر (فيغسل قولنك فائده سى مبالغه
 حد امكاندن عادة خروجدن حفظدر زيرا عدم نضح حد عادندن
 خارجدر لكن عدم غسلى مستعقب اولان عدم نضح حد عادته داخلدر
 (معناى بيت) اول فرس سريع السير اولان بقر وحشيك دشيسى
 واركي اراسنده متا بجا سرعت ايتمك ايله سرعت ايلدى وبر قطره
 درلمدى ودرى ايله غسل اولمى يعنى نه از ونه چوق درلر ديمكدر
 پس شاعر فرسى مضمار واحده ثورو نعيجه به درك ايدوب درلمز ديوادعا
 ايلدى وبوعقلا وعادة ممكن اولان مبالغه مقبوله دندر بوكا تبليغ درلر
 (ونكرم جارنا مادام فينا . وتبعه الكرامة حيث مالا)

بو بيت بحر وافرك ضرب اول مقطوفدندر تقطيعى (ونكرم جا) متفاعلن

(زانامادا) مفاعیلن معصوب (مفینا) فعولن مقطوفه (و تبعهل) مفاعلتن
 (کرامتی) مفاعلتن (ثمالا) فعولن مقطوف (قائلی عمر بن ایهم تغلیبدر
) چارنا نکریم نکریم مفعولیدر و نکریم تجدده دلالت ایدر (مادامده مامصدریه
) و قبلنده اسم زمان مخذوفدر تقدیری مده دوامه دیکدر (تبعه اتباعدن
) مأخوذدر نرسل معناسنه (کرامه عطا و احسان معناسنه) (مالاده اولان
) الف اشباع ایچوندر (مال میلدن مأخوذ فعل ماضیدر میل ایلدی دیکدر
) (معنای بیت) بزجارمزده اکرامی تجدید ایدرز مادامکه بیوتمزده در
) یاخود جوارمزده در جارمزقنی محله میل ایدرسه و کیدرسه و اقامت ایدرسه
) دخی آنک اثرنجه احسان و اعطایی وقت وقت ارسال ایدرز پس شاعر
) جاره اکرامده برحد بلوغنی ادعا ایلدیکه جار نزهه کیدرسه اثری اوزره
) کرامت و عطایی اتباع و ارسال ایدرز دیدی بو تقدیر عقلا ممکن ایسه
) عاده دکادر و بوکا اغراق دیرلر عالم صمدانی سعدالدین قفتازانی بوکا عاده
) ممکن دکل عقلا ممکندر دیدکلری فی زماننا عقلا ممتعه ملحقدر دیدی

(واخفت اهل الشرك حتى انه . لتخافك النطف التي لم تخلق)

بو بیت بحر کاملک ایات زحافاتسنددر تقطیعی (واخفتاه) متفاعلن
 (لششركت) مستفعان مضمیر (تا انهو) مستفعان مضمردر (لتخافکن)
 متفاعلن (نطفاتی) مستفعان (لم تخلق) مستفعان مضمردر (قائلی ابو
) نواسدر بو نکلره رشیدی مدح ایدر (واخفت خوفه دوشردک دیکدر) (اهل
) الشرك اخفتک مفعولیدر (انده اولان ضمیرشانه راجعدر) (لتخافک انک
) خبریدر و لام لام ابتدادر تخافکده حذف و ایصال وارددر تقدیری تخافک
) دیکدر (نطف تخافک فاعلیدر نطفه نکر جمعیدر) (التي لم تخلق نطف کله سنک
) صفتیدر (معنای بیت) ای ممدوح سن اهل شرکی خوفه دوشردک
) حتی تحقیق شان خلق اولمیان نطفه لر سندن قورقدی پس شاعر ممدوحدن
) نطف غیر مخلوقه خوف ایدر دیو ادعا ایلدی و بو عقلا عاده ممتعدر
) بوکا غلو دیرلر

(عقدت سنا بکها علیها عثرا . لو تبتی عنقا علیه لامکننا)

بو بیت بحر کاملک ضرب اولند ندر تقطیعی (عقدت سنا) متفاعلن
 (بکها علی) متفاعلن (ها عثرن) مستفعان مضمیر (لو تبتی) مستفعان
) مضمیر (عنقعلی) مستفعان (هلامکننا) متفاعلن سالددر (قائلی ابو الطییدر

بونکه بدر بن عماري مدح ايدر (عقدت باغلاي و طوتدي ديمکدر (سنابکها
 عقدت کله سنک فاعليدر (سنابک ضم سين و سکون نون و ضم بايله اولان
 سنک کله سنک جمعيدر فرسک طرفنه ديرلر ديدی (وسنابکها نک ضميري
 افراس جياده راجعدر) عليها نک تقديري على راسها اولوب اول جيا دك باشی
 اوزرنده ديمک اولور (عثيرا عقدت کله سنک مفعوليدر عثير کسر عين مهمله
 ايله غبار معناسنه در علامه ربانينک مفتاح شرحنده اولان لطائفندن بعضدر که
 عثير غباردر بوراده عين فتح اولمسون ديمش عالم رباني سعد الدين تفتازاني
 مختصرنده ديرکه بوندن دخي الطفي بودر که سوق بغدادده بر قاطرجي
 قاطرجي سوروب کيدر ايکن قاطر شرطه چکدی مکر دارالقضاع دولندن
 بعضيسي اوراده حاضر ایدی قاطرجي قاطرک شرطه سنی ايشتيديکی کبی
 دأب و عادتاری اوزره بلحیه العدل ديدی (عدل کسر عين ايله دنکک بر طرفنه
 و بر شقنه ديرلر در حال بعض ظرفا افتح العين ديدی یعنی کوزنی آج
 عدولدن اولان مولی بونده در ديدی و عالم رباني سعد الدين تفتازاني ديرکه
 وينه بوقيلنددر بنم قصيده لر يمک برنده واقع اولدی

(علا فاصح يدعوه الوری ملکا . وريثما فتحو عينا راوا ملکا)

بویت بحر بسیطک ضرب اولندندر تقطیعی (علا فاص) مفاعلهن مخبون
 (بحید) فعلن مخبون (عوهلورا) مستفعلن (ملکا) فعلن مخبونه (وريثما)
 مفاعلهن مخبون (فتحو) فعلن مخبون (عینراو) مستفعلن (ملکا) فعلن مخبون
 (علا ضمیری ممدوحه فاعلدر عالی اولدی ديمکدر (فاصبح ده اولان فاعاطفه در
 عطف مرادف قبیلندندر اصبح صار معناسنه در (يدعوه تسمیه ايدر ديمکدر
 ضمیری ممدوحه راجعدر (الوری ناس معناسنه (ملک کسر لام ايله در (ريثما
 بروقتدنصکره ديمکدر (راوا رؤیه دن مأخوذدر کوردیلر ديمکدر (ملک
 فتح لام ايله در بویتک معناسی اول ممدوحه جمع ناس ملک تسمیه ايدر اولدی
 و بوناس بروقتدنصکره کوزلری آج دیلر ملک مذکورى ملک کوردیلر یعنی
 ملک لفظنک عين الفعلي لامدر چن لام ايله او قنسه ملک اولور و بومقامه
 مناسب اولاندندر که بنم اصحابمندن بعضيسي اکثريا حرکاتی فتحه طرفنه
 اماله ایدنلردن ایدی بکا بر کتاب کتوردی اکا دیدمکه بو کتاب کیمکدر
 اول دخي فتح عين ايله مولامز عمر کدر دیدکده مجلسده حاضر اولنلر کولدیلر
 اول دخي کولدیلر سنک سینی بیلمک ایچون و طریق صواب کوسترملک ایچون

بکا نظر ایستد کده بنده کوزیمی یومدم وضم ایلدم مقصودی اکلدی
و مجلسده حاضر اولنار بونی طرفه عد ایلدیلر (بتنی طلب معناسنه
ضمیری حیاده راجعدر) عنقا بتغینک مفعولیدر عنق بردرلو یوروشه
دیرلر اطولده ابل ودابهیه مخصوص سیر سر یعدر دیدی (علیهده اولان
ضمیر غیره راجعدر اطولده علیه نک ضمیر نی مقصوده ارجاع ایدوب ای
علی ذلك المقصود ایله تفسیر ایلدی (لامکناده اولان الف اشباع واطلاق
ایچوندر فاعلی عنقه راجعدر اطولده امکانی تکثیر ایچون بشیه اعتبار
ایدوب مقامه مناسب اولانده بودر دیدی (معنای بیت) اول حیادک طرفقاری
باشلری اوزره غباری طوتدی و باغلدی اگر حیادمذکوره اول غبارک اوزرنده
یوریمک دیلسلر یوریمک ممکندر پس شاعر حوافر خیلدن باشلری اوزره
تکاتف ایدن غبار ارض اولدی اوزرنده یوریمک ممکندر دیو ادعا ایلدی
و بو عقلا وعاده ممتعدر لکن تخیل حسندر

(یخیل لی ان سمر الشهب فی الدجی . و شدت باهدانی الیهن اجفانی)

بو بیت بحر طویلك ضرب اولسد ندر تقطیعی (یخی) فعول مقبوض
(لیا سم) مفاعیلن (مرششه) فعولن (بقد دجا) مفاعیلن مقبوضه
(و شدت) فعولن (باهدانی) مفاعیلن (الیهن) فعولن (ناجفانی) مفاعیلن
سالمدر (قائلی قاضی ارجانیدر ارجان بلاد فارسدندر طول لیلدن و اول
لیلده سهردن شکایت ایدر (یخیل صیغه مجهولدر (سمر بو دخی صیغه
مجهولدر سمرت الشیء تسمیرا دینلور اول شیئی مسمار ایله محکم قیلدم
(ان سمرده ان مصدریه اولوب محلا مرفوع یخیل نک فاعلیدر (شهب
ضم شین معجمه و سکون ها ایله شهابک جمیدر نارساطعه نک شعله سنه دیرلر
مراد نجمدر شهبی باشلری مدور و لمعان ایدن مسماره تشبیه ایلدی (دجی
ظلمت معناسنه لکن مراد دجا لیلدر (و لام عهد ایچوندر (و شدت صیغه
مجهولدر بغلندی دیمکدر (باهدانی شدت کله سنه متعلقدر (اهداب هدبک
جمیدر اشفار عین اوزرنده ثابت اولان شعره دیرلر (اجفانی شدت کله سنک
فاعلیدر اجفان جفنگ جمیدر کوز قباغنه دیرلر (معنای بیت) بکا تخیل
اولنور که یعنی تخیل ایدر مکه یعنی خیالنه واقع اولور که ظلمت لیلده یلدزلر
مسامیر ایله میخلندی مکانندن زائل اولمق ایچون محکم اولدی و کوزمک
قباقلری دخی کیر بکرمه اول کیجه طول سهرمدن اوتوری یلدزلره بغلندی

و بو عقلا وعادة امر متمعدر لكن تخيل حسندر يخيّل لفظي دخي حسني
 زياده ايدوب صحته تقريب ايدن شيدندر

(اسكر بالامس ان عزمت على . الشرب غدا ان ذا من العجب)

بو بيت مدور بحر مذسرك ضرب اولندندر تقطبي (اسكريل) مفتعلن
 مطوي (امس انغ) فاعلات مطوي (زمت عاش) مفتعلن مطوي (شربعدن)
 مفتعلن مطوي (انندام) فاعلات مطوي (نلعجي) مفتعلن مطوي (قائل
 نامعلومدر) ان ذامن العجب قولي جواب شرطدر و بعضيار ان ذامن العجب
 قولي مقوله سنه تذييل ديرلر زيرا كلام تمام اولدي ايدى بونكله تذييل
 ايلدي ديش (معنای بيت) يارن شراب ايچمكه بو كون عزيمت ايلسم
 دون سرخرش اولورم تحقيق بو حالت عجبندندر بودخي هزل و خلاءه مخرجه
 اخراج اولئاندر

(خلقت فلم اترك لنفسك ريبه . وليس وراء الله للمرء مطلب)

بو بيت بحر طويلك ضرب نائيسندندر تقطبي (خلقت) فعول مقبوض
 (فلم اترك) مفاعيلن (لنفس) فعول مقبوض (كريبتن) مفاعيلن مقبوضه
 (وليس) فعول مقبوض (وراء لالا) مفاعيلن (هلمن) فمولن (مطلبو)
 مفاعيلن مقبوضدر بونك وما بعدنده اولان ايبانك (قائل نابعه در في الاصل
 ملك عراق اولان نعمان بن المنذر شاعري اولوب شامده آل جفته يه
 كيدوب اني مدح ايتمش ايدى بعض تمام آل جفته طرفه ذهابي وال جفته يي
 مدحني و سني آل جفته غيب ايتدي ديو اقر ايتمكه اندن نفسني تيري
 ايدوب اعتذارانه بو قصيده يي انشا و طرف ملوكانه سنه اهدا ايتدي (ريبه
 كسر راء مهمله ايله شك و كان معناسه (وليس ده اولان واو حاله در (وراء الله
 ليس نك خبريدر اسمي اولان مطلب او زرينه تقديم اولمشدر (وراء غير معناسه
 و قدم و تقضي معناسه ده كلور اضدادنددر بعضيار قدم و تقضي بيننده
 اشراك معنوي ايله مشتركدر اضداددن دكل ديشار بعد معناسه ده كلور
 و مصراع ثاني ليس وراء الله مرعي حديث شريفندن مقبوسدر و بو حديث
 شريفني قاضي عياض و مشارق شرحنده و ابن اثير نهايه ده روايت ايدوب
 وراء كلمه سني بعد و مرعي يي مطلب معناسه قوبوب برطالبك الله تعالانك
 بعدنده بر مطلب يوقدر زيرا عقول او راده واقفه و متحيره در بو يوله اولتجه
 الله تعالي نك و معرفتك و اكا ايمانك و رالزنده رمي و قصد اولنه جق بر غايت

(يوقدر)

یوقدر دیشلر (معنای بیت) سنک نفسک شک وری بی ترک ایتدم یا قومی قومادم
دیو قسم ایتدم نیجه کاذبا الله تعالی به تحلیف اولنور حال بو که کیمسه نیک
الله دن غیری مطلبی یوقدر زیرا ایمانده اعظم مطالب الله تعالیدر
(لئن کنت قد بلغت عنی جنایة . لمبلغک الواشی اغش واکذب)

تقطیعی (لأنکن) فعولن (تقدبلغ) مفاعیلن (تعنتی) فعولن (جنایتین) مفاعیلن
مقبوضه (لمبل) فعول مقبوض (غکلوواشی) مفاعیلن (اغشش) فعول
مقبوض (واکذبو) مفاعیلن مقبوضدر (لئن کنت ده اولان لام قسم مضمره
توطئه ایچوندر تقدیری والله لئن کنت دیمکدر (جنایة درایة وزنی اوزره ذنب
معناسنه در لکن بوراده مراد غیبت دیمکدر (لمبلغک ده لام مضمر اولان قسمه
جواب ایچوندر و مبتدایدر خبری اغش در و لمبلغک دن مفعول ثانی محذوفدر
تقدیری لمبلغک الجنایة دیمکدر (واشی تمام معناسنه (اغش اسم تفضیلدر
غش ذیلور خائن اولسه بوراده مفضل علیه محذوفدر تقدیری اغش من
کل غاش دیمکدر (واکذب اغش اوزرینه معطوفدر بونده دخی مفضل علیه
محذوفدر (معنای بیت) والله اگر جنایت و غیبت بندن تحقیق سکا تبلیغ
اولنور اولدی ایسه تحقیق سکا تبلیغ ایدن تمام زیاده خائن و زیاده کاذبدر
(ولکنی کنت امرءی جانب . من الارض فیه مستراد و مذهب)

تقطیعی (ولانکن) فعولن (نیکنتم) مفاعیلن (رانل) فعول مقبوض (یحانبو)
مفاعیلن مقبوضه (منلار) فعولن (ضفهمس) مفاعیلن (ترادن) فعولن
(ومذهبو) مفاعیلن مقبوضدر (ولکنی قولی لمبلغک للواشی قولنک معناسندن
استدراکدر جانب ارضدن مرادشام جنت مشامدر فیده اولان ضمیر جانبه
راجعدر (مستراد رزقی طلب ایچون تردد اولنان موضعدر بعضی اقبال معناسنه
دیش (مذهب حاجات ایچون موضع ذهابدر (معنای بیت) ولکن بن
بر کیمسه یکه بکا ارضدن بر جانب واردر اوله جانبکه انده رزقی طلب
موضعی واردر یا خود انده اقبال واردر و حاجات ایچون موضع ذهاب واردر
(ملوک و اخوان اذا ما مدحتهم . احکم فی اموالهم واقرب)

تقطیعی (ملوکن) فعولن (واخوانن) مفاعیلن (اذا ما) فعولن (مدحتهم)
مفاعیلن (احکک) فعول مقبوض (مفی اموا) مفاعیلن (اهم و) فعول مقبوض
(اقرربو) مفاعیلن مقبوضدر (ملوک بدل اشتمال طریقله جانبندن بدلدر و اخوان

ملوك اوزرينه معطوفدر ياخود ملوك واخوان ابتدائيت اوزره مرفوعدر
 خبري محذوفدر تقديري في ذلك الجانب ملوك واخوان ديكدردر ملوك واخوان
 ايله آل جفنه يي مراد ايدر زيرا انلري مدح ايلدي وانلر شامده ايدى (احكم
 زنه مجهول اوزره حاكم و متصرف قيلنورم ديكدردر تشديد ايله حكمت الرجلدن
 مأخوذدر تصرف و حكمي اكا تفويض ايتدم ديكدردر (واقرب احكم اوزرينه
 معطوفدر رفيع المرتبه قيلنورم ديكدردر (معناي بيت) اول جانبدن بدل
 نبي ايجون پادشاهلر واخوان واردر كه ياخود اول جانبده ملوك واخوان
 واردر چن انلري مدح ايلسم ماللر نده ديلديكم كي تصرف ايدر و عندلر نده
 رفيع المرتبه قيلنورم

(كفعلك في قوم اراك اصطنعتم . فلم ترهم في مدحهم لك اذنبو)
 تقطيعي . (كفعل) فعول مقبوض (كفيقومن) مفاعيلن (اراكص) فعولن
 (طنعتهم) مفاعيلن مقبوضه (فلمت) فعول مقبوض (رهم في مد) مفاعيلن
 (جهمل) فعول مقبوض (كاذنبو) مفاعيلن مقبوضدر (كفعلك سنك اشديكك
 كي كما تفعل انت معناينه) اصطنعتم انلره احسان وانلره تربيه ايلدك ديكدردر
 (اصطنعه دنيلورا كا حسان و كا تربيه ايلدي ديكدردر اولاده ديركه اولي اولان
 فلم ترهم اراءه دن مجهول قيلنمقدردر زيرا انلري مذنبين ظنني نفي اولور زيرا ظن اولان
 يرده ظني نفي علمي نفیدن ادخلدر (معناي بيت) سنك قومكه فمك كي كه سنك
 انلره ايتديكك احسانكي كوردم زيرا سن انلري مدحلر نده سكا كناه ايتدكردن
 كوردمك اي ممدوح بكا انعام و احسان ايديجي آل جفنه نك مدحي اوزره بكاوم
 و عتاب ايتمه سني مدح ايدوب احسان ايتديكك قومه عتاب ايتديكك كي
 و بو حجت فقهانك قياس ديدكردن تمثيل طريقي اوزره در و بوني قياس استثنائي
 صورتنه ردی دخی ممکندر تقریری اگر بنم آل جفنه يي مدح ذنب اوليدي
 ذلك القومكده سني مدحي ذنب اولوردي لكن لازم باطل ملزوم دخي
 باطلدر بوكا اصطلاح اهل بديعده مذهب كلامي ديرلر

(لم تحك نائلك السحاب وانما . حمت به فصيبيها الرضاء)

بو بيت بحر كاملك ضرب نائيسندندر تقطيعي (لم تحك نا) مستفعلن مضمر
 (الكسحسا) متفاعيلن (وانما) متفاعيلن سالمه (حمتبهي) مستفعلن مضمر
 (فصيبيها) متفاعيلن (رضاء) فعلا تين مقطوعدر (قائل ابو الطيب
 متنبی در (لم تحك مشابه اولماز ديكدردر نائل نول كي عطا معناينه در (سحاب

فتح سین ایله سخابه نك جمعیدر لکن استمعالی تمر وتمره کیدر (حمت صیغه مجبولدر وضعیر مرفوعی سخابه عائد درحم الرجل ذیلور محموم اولدی دیکدر (وبه ضمیری نائله راجعدر وباسی باء سببیه در (فصییهاده صیب مصبوب معناسنه در ومصبوب مطر معناسنه در وضعیری سخابه عائددر (رحضاء ضم راء وفتح حاء مهملتین وضاد معجمه ومد ایله حمی نك اثرندن حاصل اولان عرق معناسنه در مطری عرقه تشبیه مؤکد ایله تشبیه ایلدی (معنای بیت) ای ممدوح سنك عطا که سخاب بکر من انجق سخاب عطاك سببیه محمومه اولدی زیرا سخابدن منصب اولان مطرحی سنك دریدر حاصلی سنك عطا واحسانك بررتبه کثیردرکه سخاب انفعالنندن محمومه اولوب حماسندن ناشی درلر یوخسه سخابك جود و سخاسندن دکلدر دیمک استر پس سخابدن مطرك نزولی برصفت ثابته درکه انك ایچون عاتده علت ظاهره اولماز شاعر ایسه ممدوحك عطاسی سببیه حادثه اولان حمی سنك دریدر دیو تعلیل ایدر بوکاحسن تعلیل درلر اصطلاحده غیر حقیقی بز اعتبار لطیف ایله برصفت ایچون علت مناسبه ادعا اولنمقددر بوده درت قسمدر زیرا کندی ایچون علت مناسبه ادعا اولنان صفت یا ثابته در اوزرینه بیان قصد اولنور یا غیر ثابته در اثباتی اراده اولنور اولکیسی یا اول صفت ایچون عاتده علت ظاهره اولماز بویته اولدینی کی یا خود علت مذکوره نك غیری علت ظاهره اولور (ما به قتل اعادیه بیتده اولدینی کی و صفت غیر ثابته در یا و اشیا بیتده اولدینی کی یا غیر ممکنه در لولم یکن بیتده اولدینی کی

(ما به قتل اعادیه ولکن یتقی . اخلاف مایر جوالذئاب)

بو بیت بحر رملک ضرب اولندندر تقطیعی (ما بهیقت) فاعلاتن (لاعادی) فاعلاتن مخبون (هولاکن) فاعلاتن محبونه (یتقی اخ) فاعلاتن (لافایر) فاعلاتن (جد ذئابو) فاعلاتن سالمدر (قائلی ابوالطییدر) (اعادی اعداء نك جمعیدر اعداء عدو کله سنك جمعیدر) (اخلاف کسرا یله مصدر در و مفعولنه مضافدر) (خلف و عدبر شیئی سویلوب استقبالده آتی اشلمامکدر) (ذئاب ذئب کله سنك جمعیدر مهموز و غیر مهموز استعمال اولنور (معنای بیت) اول ممدوح ایله دشمنلرینی قتل ایتمک یوقدر یعنی دشمنلرینی قتل ایتمزایدی ولکن اول ممدوح ذئب لک رجالتدیکی نسنهیه خلف و عد ایتمدن احتراز ایدر پس شاعر لحوم قتلی نك تساوانی رجا ایدر ذئابك رجالرینه اخلاف و عددن احتراز ایله

قتل اعدای بی تعلیل ایلدی اما بوراده علت ظاهره اعدایک مضر تارخی دفع ایتک ایدی بومقوله به حسن تعلیل دیرلر هوادینک تقریری بودر اما مختصرده اولان تقریر پس عادتده اعدای قتل ایتک مضر تارخی دفع و مملکتی منازعه لرندن صفوت ایچوندر شاعرک ذکر ایلدیکی نسه دن اوتوری دکدر شاعرک ذکر ایتدیکی بودرکه طبیعت کرم ممدوحه غالب ورجا ایدنلرک رجاسنک صدقته ممدوحک محبتی ممدوحی دشمنلرینک قتلنه باعثدر و ممدوح بیلورکه حربه توجه ایتسه ذئاب قتل اولنان دشمنلرک لحو میله رزق لرینک اتساعی رجا ایدرلر و بوممدوحی کمال جود و سخا ایله و سف ضمنتده کمال شجاعت ایله و صفدر حی بو شجاعت حیوانات عجمه دخی ظاهره اولدی دیمک استر

(یاواشیا حسنت فینا اساءته . نجی حذارک انسانی من الغرق)

(بو بیت بحر بسیطک ضرب اولدندر تقطیعی (یاواشین) مستفعلن (حسنت) فعان مخبون (فینا اساء) مستفعلن (ههه) فعان مخبونه (نجی حذارک) مستفعلن (رکان) فعان مخبون (سانی منل) مستفعلن (غرق) فعان مخبوندر (قائل مسلم بن الولیددر) (واشی تمام معاسنه اطولده واشی سلطانه وشی وسی وتماملق ایدنه دیرلر دیدی بعضیلر واشی کذبی ترین ایدن کمنسه در دیش (حسنت فینا واشی نک صفتیدر فینا ده مضاف محذوفدر تقدیری فی حقنا دیکدر) (اساءته حسنت کله سنک فاعلی در و ضمیری واشی به عائددر و بوراده مخاطبدن غایبه التفات اولور (اطولده اساءتدن مراد اساءتی قصد اولنان شیدر یاخود حد ذاتنده اساءتدر دیدی (نجی حذارک قولی تعلیل مجرا سنسه جاری استینا قدر (نجی نجا ددن مشتق صیغه ماضیدر قورناردی دیکدر فاعلی حذارکدر (و حذارکده اولان اضافت مصدرک مفعولنه اضافتی قیلندندر و فاعلی متروکدر تقدیری حذاری ایلک دیکدر اطولده محاذرتک ایله تفسیرندن صکره حذاری منک دیو تقدیر ایدوب خطییک حذاره منه قولی بوکادالات ایدر و سعدالدینک حذاری ایلک تقدیری حذارک بنفسه تعدیه سنه دالات ایدر دیدی (انسانی نجی نک مفعولیدر و بونده مضاف ایله حذف اولمشدر تقدیری انسان عینی دیکدر اطولده دیرکه انسانیده اولان اضافت استغراقیه در تقدیری کلامن انسان عینی دیکدر (من الغرق نجی به متعلقدر (معنای بیت) ای تمام سکاندا ایدرم اوله تمام که بزم حقمزده سنک اساءت ووشانک کوزل اولدی زیر اسنک خوفک بی بکادن منع ایلدی و انسان غنیعی

دموع ایچره غرقدن تخلیص ایلدی وقتا که حسن اسامت و اشی عاده ممتنع اولدیسه انک علتی بیان ایلدیکه نجی حذارک قولیدر پس و اشینک اساتئی استحسان ممکندر لکن اسامت مذکورناسک استحسان ایتمدیکی شی اولوب شاعر ناسه مخالفت ایلوب و اشیدن کندینک خوفی انسان عینی دموعده غرقدن تخلیص ایتمدی زبر ابکائی انک خوفدن ترک ایلدی بوکا حسن تعلیل دیر لر سؤال اولنورسه مناسب اولان نفسی غرقدن تخلیص ایتمدی دیمک ایلمی زیرا بو کثرت دمعه دالدر و مبالغه بوندهدر انسان عینی غرقدن تخلیصده دکلددر زیرا انسان عین دمعه قیلیده غرق اولور جواب بودرکه بلکه مبالغه انسان عینی غرقدن تخلیصده در زیرا انسان عین ماء ماهرده ساکن اولاندر نه زمان که کثرت دموعله غرق اولسه بالطریق الاولی نفسی ده غرق اولور و بویتمده غایت و نهایتده کثرت دموعی موجب اولان کاه به و حزنک کمالی حسن تضمین واردر

(لولم تکن نیه الجوزاء خدمته . لما رأیت علیها عقد منتطق)

بویتم بجزر بسیطک ضرب اولندندر تقطیعی (لولم تکن) مستفعلن (نیتل) فاعلان (جوزاء خذ) مستفعلن (متهو) فاعلان مخبونه (لمارای) مستفعلن (تعلی) فاعلان مخبون (هاعقدمن) مستفعلن (تطلق) فاعلان مخبوندر مطولده دیرکه بویتم خطیبکدر بیت فارسی بولوب ترجمه ایلمشدر بعضیاریت فارسی

(کر نبودی عزم جوزا خدمتش . کس ندیدی در میان او کمر) در

دیش اطولده دیرکه صاحب مطولک خطیبه نسبتته سبب ایضاحده فکمعنی بیت فارسی ترجمه قولیدر بو ترجمهده ایکی احتمال واردر بری صیغه متکلم و بری مصدر اوله اولکینه صاحب مطول ذاهب اولوب بیتمی خطیبه عزو ایتمشدر ایکنجی به شارح اییات ذاهب اولمشدر ظاهر اولاننده بودر زیرا ماضی اولسه مفعول ثانی به با ایله تعدیه ایتمدیریلوب ترجمه بقولی دیمک واجب اولوردی اطولده دیرکه (منتطق انتطق دن مأخوذ اسم مفعولدر منطقه بی بغلدی دیمکدر و حول جوزاده اولان کوا که منطقه الجوزا دینلور مطولده انتطق دن مأخوذدر نطق بند اولدی دیمکدر و حول جوزاده اولان کوا که نطق الجوزاء دینلور دیدیکنده نظر واردر زیرا بوکا لغت مساعده ایتمز زیرا کتاب و زننده نطق بر شقه در که انی امره البس و وسطنه یعنی میانته شد و بند ایلوب اعلاسی اسفانه ارسال و روی ارضده جرایدر و انک حجره

و سارقانی یوقدر پس انتطق نطق بند اولدی معناسنه کمز بلکه انتطق منطقه بی شد و بند ابتدی معناسنه کلور و جوزانک منطقه بی و نطقه مشابهتی یوقدر بوبله اولنجه جوزانک نیتی ممدوحک خدمتیدر و بوصفت غیر ممکنه در (معنای بیت) اگر جوزانک نیتی ممدوحک خدمتی اولمیدی اول جوزانک اوزرنده عقد منتطقی کورمز ایدک پس جوزانک نیتی ممدوحک خدمتی اولمی اثباتی قصد اولنان صفت غیر ممکنه در بودخی حسن تعلیلدن برنوعدر
 (ربی شفعت ریح الصبا بنسیمها . اتی المزن حتی جادها وهوها مع)
 (کأن السحاب الغرغین تحتها . حیبا فما ترقی لهن مدامع)

بویبتین بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (ریش) فعول مقبوض (فمترخص) مفاعیلن (صباب) فعول مقبوض (نسیمها) مفاعیلن مقبوضه (اتلمز) فعولن (محتاجا) مفاعیلن (دهاوه) فعولن (وهامعو) مفاعیلن مقبوضدر (کائنس) فعولن (سحابغر) مفاعیلن (رغیب) فعولن (تحتها) مفاعیلن مقبوضه (حیبن) فعولن (فما ترقی) مفاعیلن (لهن) فعول مقبوض (مدامعو) مفاعیلن مقبوضدر (قائلی ابوتامدر) ربی ربودن مشتقدر تل و تبه و مکان مرتفع معناسنه ربی قولنک ارتفاعنده ایکی احتمال واردر یامبتداء محذوفک خبری اولوب تقدیری تلک الدیار ربی دیمک اولور (یاخود خبری محذوف مبتدا اولوب تقدیری فی تلک الدیار ربی دیمک اولور (شفعت شفاعةدن مشتقدر بعض طلبه نك ظن ابتدکی اوزره ضم معناسنه کلور (ریح صبانک مزنه شفاعتی مزنه شوق ویرمسیدر و تحریک ایتمسیدر (نسیم الریح هبوی معناسنه در نفس ریحهده اطلاق اولنور لکن فی الاصل مصدردر بوراده مراد بودر (مزن مزنة نك جمعیدر سحاب معناسنه (جادها جوددن مأخوذدر جودعظیم القطر اولان مطر معناسنه در جادهاده اولان ضمیر ربی به عائددر حتی جادها نك معناسی حتی امطرها تا یاغدیره دیمکدر (وهو کلام سابقدن منفهم اولان مطره عائددر (هامع سائل معناسنه در (سحاب مفرد و جمعه اطلاق اولنان اسم جنسدر بعضیلر سحابة کلمه سنک جمعیدر دیمش (الغر اضرنک جمعیدر مراد مامطره کثیره الماء اولان سحابدر زیرا اشرف سحابدر تحتها ضمیری بیت سابقده مرور ایدن ربی به عائددر (حیبا غین نك مفعولیدر (ترقی نك اصلی همزه ایله ترقاء اولوب ضرورت وزن ایچون تخفیف اولندی معناسی ساکن اولور دیمکدر ضمیری (ولهن ضمیری سحابه عائددر (مدامع مدمع

گله سنك جمعيدر كوز عين معناسنه در وكاهيجه مدمع ايله كوز ياشي دمع مراد اولنور بوراده مراد بودر (معناى بيتين) تلك الديار يا خود تلك الديارده مكان مرتفعار واردر ريح صباهوبى اعانتيله يا خود صبانك كندى اولمكان مرتفعك رياضى ايجون سخابه شفاعت ايتدى يعنى شوق ويردى تامطر كثيرى امطار ايدده يعنى ياغديره حال بوكه سخاب سائلدر كويا كثير الامطار اولان سخاب كثرت امطارندن اول مكان مرتفعك تحتده حيينى غائب ايتديلر پس بو اجلدن سخابك دموعى ساكنه اولمدي يعنى كوزلر ينك ياشلرى ديكمدى اطولده سيلانك دمعه نسبتى جريانك نهره نسبتى كيدر و سخابك دموعنك عدم سكونى بوراده يا جريددر ظاهر اولانده بودر يا خود سيلان ايله ربانى دفع ايدوب تحت الربا محبوبه سنى بولمقدرديدى مطولده ديركه بعض نقاد ديمشكه قوم بو بيتى تفسير ايدوب ديديلر كه حبيب ايله نفسى مراد ايدر ويلمم بو تفسيرك وجهى ندردير مكه بو تفسيرك وجهى شاعر قصيده نك مطلعنه ملايمت قصد ايتميددر ومطلع قصيده (الان صدرى من غزالى بالاقع . عشية شاقى الديار بالاقع) در اطولده ديركه بوناقدك استفسارينك وجهى نفسندن حبيب ايله وجه تعبيردن استكشافدر وبونى صاحب مطولك ذكر ايتديكى افاده ايتمز وبونك وجهى بودر كه سخابك حيبى اساله مياهدده سخابه مغيب اولمقلقيدر

(احلامكم لسقام الجهل شافية . كادماؤم تشفى من الكلب)

بو بيت بحر بسطك ضرب اولندندر تقطيعى (احلامكم) مستفعلن (لسقام) فعلن مخبون (ملجهلشا) مستفعلن (فيتن) فعلن مخبونه (كادما) مفاععلن مخبون (كمو) فعلن مخبون (تشفى مثل) مستفعلن (كلبي) فعلن مخبوندر (قائلى كيتدر اهل بيتى مدح ايتديكى قصيده سندندر (احلام فعل وزنى اوزره اولان حلم گله سنك جمعيدر عقل ورأى معناسنه قفل وزنى اوزره حلم گله سنك جمى دكلدر زيرا حلم رؤيا معناسنه در (كلب فتح لام ايله فرس وزنى اوزره كلب كلبك يعنى قودوز كوپكك عضندن انسانه حادث اولان شبهه جنوندر كلب كلب شول كلبدر كه لحوم ناسى اكلدن كندوبى شبه جنون اخذ ايدوب نه زمان انسانى عض ايتسه انسان كلبه يعنى شبه جنونه اوغرو وديرلر كه بريخى عض ايتسه نباح كلب كلب كلبى نباح ايدر پس اكايدى كون ترقب اولنور كه آكر چه خلقت كلاب اوزره تبول ايدرسه بره كلور والا هر يك زعمرانده اولور وديرلر كه

بوکا دم ملکی شربدن تأثیرلی دوا اولماز (معنای بیت) سزک عقول
 ورایلر یکر سقام جهله شفا وریجیدر علم تام و عقل کامل ایله و صفادی سزک
 دملریکر کلبدن شفا وریجی کی ملوک و اشراف اولمقلقلریله وصف ایلدی
 حاصلی سز عقول راجحه اربابی سکر زیرا عقولکر ناسده متمکن جهلک سقامنه
 شفا ویررلر وازاله ایدر و سز ملوک و اشرافسکر زیرا دماکر کلب کلبک
 عضه سندن شفا ویرر اطولده دیرکه خطیب سقام جهله عقوللرینک شفاسیله
 وصفی اوزرینه دماکلبدن دملرینک شفاسیله وصفی تفریع ایلدی و بز دیرزکه
 احلام و عقوللرینی دماء منزله سنده قیلدی زیرا حیات عاقل عقل ایله در حیات
 حیوان دم ایله اولدینی کی و جهل کلب منزله سنده در کاهیجه اعداء اهل بیته
 و دمالرینی قاصد لره عارض اولور زیرا اعدا کلاب کلبه سلکنده در انلرک دمالر ایله
 استخفا ایدرلر زیرا طلب دنیا ده منہمک لردر و تحقیق بونلرک حقا رنده کلام
 نبوت وارد اولدی . دنیا جفته و طالها کلاب . سؤال اولتورسه ظاهر
 اولان کلبدن دملرینک شفاسیله و صفاری اوزرینه سقام جهلدن عقوللرینک
 شفاسیله وصفی تفریعدر زیرا انی مشبهه قیلدی و مشبهه مشبهه به ملحقدر
 جواب بودرکه بلی بو ظاهر اولندر پس کلامنک توجیهنک غایتی مشبهه بی
 ذکر مشبهک ذکرینک فرعیدر زیرا حالی بیانه ادلدر و کلامده مشبهه بهک
 اثباتی مشبهی اثباتدن صکره در بوکا تفریع تسمیه سی اثباتی اثبات اوزرینه
 تفریع اولندیقندن اوتوریدر تفریع اصطلاحده بر امرک متعلقنه بر حکمک
 اثبات اولنمیسدر ذلک الحکمی ذلک الامرک متعلق آخزیننه اثباتدن صکره
 (بنات مکارم و اساة کلم . دماء کم من الکلب الشفاء)

بو بیت بحر و افراک ضرب اولندندر تقطیعی (بنامکا) مفاعلتن (رمنواسا)
 مفاعلتن (تکلمن) فعولن مقطوفه (دماء کمو) مفاعلتن (منلکلبش)
 مفاعلتن (شفاؤ) فعولن مقطوفدر (قائل ابو الفرج قاسم بن حنبل
 حماسیدر بعضیلر حطیئه در دیش بو بیت دخی تفریعه مثال اولده بیت
 سابقک عیندر (بناة ضم باء موحده ایله بانی نک جمعیدر رواة راوینک جمعی
 اولدینی کی) مکارم مکره نک جمعیدر (اساة ضم همزه ایله آسینک جمعیدر
 طیب و جراحاته مداوی معنلرینه رام ورماة مثلیدر) کلم فتح کافی و سکون
 لام ایله جراحات و جرح معناسنه در (دماء کم میمک ضمه سی وزن ایچون یا
 اصله رعایت ایچون اشباع اولنمیشدر) مر زوقی ضمیر غائب ایله دماؤ هم روایت ایدر

هر برینک وجهی وارد (معنای بیت) سز لر مکر متارک بانیلر سکر
و جراحی تارک طیبیاری ومداویار سکر سزک دم لری کرک شربی داء کلبدن شفادر
کیفیت شربی فاضل خاتالی بویه ذکر ایدر که بر شریفک صول ایاغنگ بنصری
قادوب اندن بر قطره الوب بر خورمه اوزرینه قویوب معوضه اطعام
اولندقدده در عقب باذن الله تعالی برء حاصل اولور

(ولاعیب فیهم غیران سیوفهم • بهن فلول من قراع الکتاب)

(بو بیت بحر طویلك ضرب نایسندندر تقطیعی (ولاعی) فعولن (بفهمی)
مفاعیلن (رائن) فعول مقبوض (سیوفهم) مفاعلن مقبوضه (بهن) فعول
مقبوض (فلولن من) مفاعیلن (قراعل) فعولن (کتابو) مفاعلن مقبوضدر
(قائلی زیاد بن معاویه دیر که مابغه ذبیانی دیمکله مشهوردر بونکله عمرو بن
حارث اصغری مدح ایدر اطولده دیر که ذبیان من جهة النحت منقوط
ومنقوطین ایله وضم وکسر ایله قبیلهدر (بهن مقدر حاصل کلهسنه متعلقدر
وباسی فی معانسهدر تقدیری حاصل فی سیوفهم دیمکدر (وبهن فلول قولی
جمله اسمیه محلا مرفوع ان کلهسنک خبریدر (وفلول حصول کبی ضمه لریله
مدکی فل کلهسنک جمعیدر (فل ثلمه وکسردر قلیجک اغزنده اولسون کرک
غیرینسک اغزنده اولسون (قراع کسر ایله مقارعهدر مضاربه معانسهدر
(کتاب کتبه نك جمعیدر عسکر وحیش معانسه (معنای بیت) انلرده تحقیق
سیوفلرینسک غیری عیب یوقدر انلرک سیوفلرنده مضاربه حیوشدن کسر لر
وارد حاصلی انلرده اصلا عیب یوقدر الاشو عیب واردر که انلرک سیوفلری
مقارعه حیوشدن مفلولهدر پس بو عیب دکدر بلکه بونهایت مدحدر و بوکا
تأکید المدح بمایشبه الذم دیر لر زیرا غیران سیوفهم قولی مابعدنده کلامنک ذم
اولدیغنی ایهام ایدر پس مابعدنده کلان مدح اولدیغندن مدحی تأکید ایلدی

(هو البدر الا انه البحر زاخرا • سوی انه الضرغام لکنه الوبل)

بو بیت بحر طویلك ضرب اولندندر تقطیعی (هولید) فعولن (راللا ان)
مفاعیلن (نهلیج) فعولن (رزاخرن) مفاعلن مقبوضه (سوا ان) فعولن
(نهضضرفا) مفاعیلن (ملاکن) فعولن نهولبولو) مفاعیلن سالمدر (قائلی
بدیع الزمان ابو الفضل همدانیدر خلف بن احمد السجستانی بی مدح ایدر
(زاخر البدر دن خالد (زاخر کثیر الماء و ممتلی معانسه اسم فاعلدر زخر الوادی
دنیلور مایله امتلا اولدی دیمکدر (سوی بیدانی من قریش ده اولان بیدکی

استنا و بوراده استنا منقطعدر (ضراغ کسر ضاد ایله اسد معناسنه (لکنه بوراده استنانک فائده سنی افاده ایدر استدر اقدر (وانه ولکنه ده اولان ضمیر لر ممدوحه راجعدر (وبل فتح واو وسکون باء موحده ایله عظیم القطر اولان مطر معناسنه (معنای بیت) ممدوح حسن و جمالده بدردر اوقدر وارکه کثرت علمده کثیر الماء و ممتلی اولدینی حالده در یادر بوندن غیری اول ممدوح جرأت و شجاعتده اسددر لکن اول ممدوح منفعت و سخاوتده عظیم القطر اولان مطردر بوکا دخی تأکید المدح بما یشبه الذم دیرلر زیرا استدر اک استنا مجراسنه جاریدر

(نهبت من الاعمار مالو حویته . لهنت الدنيا بانك خالد)

بو بیت بحر طویلك ضرب نایسندندر تقطیعی (نهبت) فعول مقبوض (متلاعما) مفاعیلن (رمالو) فعولن (حویتهو) مفاعلن مقبوضه (لهنتن) فعول مقبوض (اند دنیا) مفاعیلن (بانن) فعول مقبوض (کخالدو) مفاعلن مقبوضدر (قائل ابو الطییدر سیف الدوله یی مدح ایلدیکی قصیده سندندر (من الاعمار مالو حویته ده اولان مایی بیاندر (و نهبت یه متعلقدر (اعمار عمرک جمعیدر مدت حیات معناسنه (وما موصولدر صله سی جمله شرطیهدر (حویته جمعه دیکدر (هنت صیغه ماضی مجهولدر (خالد خالد یخلدن مأخوذ اسم فاعلدر (معنای بیت) اعماری یعنی اعمار کفاری یغما ایلدک اگر اعماری جمع ایلیدک یعنی دنیا ده مخلصد قالور ایلدک تحقیق دنیا سنک خلودک ایله تنه لئور ایدی و مسرور قلنور ایدی شاعر شجاعتده نهایت ایله ممدوحی مدح ایلدی و قتلرینک عمرلرینک وارنی قلوب مخلصد قالور دیدی و ممدوحک مدخی دنیا نیک صلاح و نظامنه سبب اولسنه مستتبع قیلدی (و علی بن عیسی الریعی بو بیتده مدحدن ایکی وجه آخر دخی واردر دیدی بری ممدوح اعماری نهبت ایتدی اموالی ایتدی علوهمتک مقتضای دخی بودر و بوجه اعماری ذکره تخصیص و اموالدرن اعراضدن مفهومدر معلومدرکه نهبت امواله لایق ایدی بلغا بونی محاورات و خطابیاتده اعتبار ایدرلر قدر ائمه اصول اعتبار ایتزایسه و بری ممدوح اعادی بی قلنده ظالم دکلدر اگر ظالم اولیدی خلودیه دنیا مسرور اولماز ایدی بوکا استتباع دیرلر اصطلاحده شیء آخر ایله مدخی مستتبع اولور وجه اوزره شیئی مدحدر

(اقلب فيه اجفاني كاني . اعدبها على الدهر الذنوبا)

بویت بحر و افرك ضرب اول مقطوفنددر تقطیعی (اقلبني) مفاعلتن
 (هاجفاني) مفاعلتن معصوب (کانی) فعولن مقطوفه (اعدبها) مفاعلتن
 (اعددهرد) مفاعلتن (ذنوبا) فعولن مقطوفدر (قائل ابو الطیدر بونکه
 علی بن سیار بن مکرمی مدح ایدر (فیده اولان ضمیر ایات سابقه دله ائددر
 (اجفان فقر و زنی اوزره جفن کله سنک جمعیدر اعلی و اسلفده کوز قباغنه دیر لر
 (اعدمضارع متکلم صیغه سیدر (عددت شیء دن مأخوذدر شیئی احصا ایلدم
 دیمکدر (بهاده اولان ضمیر اجفانه ائددر تقدیری (بتقلیها دیمکدر اگر به
 دیدی تقلبیه راجع اولوب اظهار اولور ایدی وسکا جائزدرکه (اقلب دن مستفاد
 اولان تقلیساته راجع قیله سین (دهر اصلنده عالمک وجودینک مبدأندن
 انقضاسنه دکن مدتک اسمیدر (هل اتی علی الانسان حین من الدهر) نص
 جلیلنده اولدینی کبی صکره بونکه مدت کثیره دن تعبیر اولندی زمان بونک
 خلافتددر زیر امتد قلیله به واقع اولور (مسلمک ابوهریره رضی الله تعالی عنهدن
 تخریج ایلدیکی . لاتسبوا الدهر فان الدهر هو الله . حدیث شریفینک سببی
 بودرکه عرب دهری ذم ایدوب نوازل و حوادث قتنده سب ایدر لر ایدی
 و اشعار لر نده دخی کتور لر ایدی پس رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم ذم
 و سبندن انلری نهی بیوروب بواشیانک فاعلی الله تعالی در دیو بیور لر ایدی کذا
 فی النهایة (الذنوباده اولان الف الف اشباعدر (معنای بیت) بن ذلك اللیلده
 کوزیمک قباقرینی تقلیب ایدرم کویا بن اول جفان ایله یعنی اجفانک تقلیبیه
 یعنی سهرک امتداد ایله دهرک اوزرینه ذنوبی تعداد ایدرم پس شاعر لیلی طول
 ایله وصف ایدوب دهر دن شکایتی تضمین ایلدی بوکا ادماج دیر لر ادماج لغتده
 توبک ایچنه بر شیئی لف ایتمکدر عرفده مدح و غیر اولسون بر معنایه سوق اولنان
 کلامک معنای آخری تضمیندر

(خاطلی عمرو قبا . لیت عینه سوا)

(قلت بیتالیس یدری . ام مدیح ام هجا)

بو ایکی بیت بحر رملک ضرب سادس محز و محذوفنددر تقطیعی (خاطلی عم)
 فاعلاتن (رتقا) فاعلتن محزوه محذوفه (لیت عینی) فاعلاتن (هیسوا)
 فاعلتن محذوف (قلتین) فاعلاتن (لیسیدرا) فاعلاتن محز و سالمه (ام مدیحون)
 فاعلاتن (ام هجا) فاعلتن محذوفدر (قائلی بشار بن برد نام شاعر در بونی عمرو

نامنده بر اعور خیاط حقنده دیمشدر پس (لیت عینه سواقولی ایکی شیثه
 احتمالی وارد بری کوزلرینک ابصارده ایکسینک مساوی اولمقغنی تمی در
 و بری کوزلرینک عمی ده ایکسینک مساواتی تمی در اولکیسی دعاهه اولور
 ایکنجیسی دعاهه علیه اولور بوکا توجیه دیرلر و محتمل الضدین دخی دیرلر
 اصطلاحده وجهین مختلفین محتمل اولان کلامی ایراد ایمکدر (معنای بیتین)
 بنم ایچون عمر و قباوقفتان دیکدی نه اولیدی ایکی کوزلری برابر اولیدی و بریت
 سوبلدم بیلنمدی مدح میدر یوخسه هجومیدر

(اذا ماتیمی اناک مفاخره . فقل عد عن ذاکف اکلک للضب)

بویت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (اذا ما) فعولن (تمیمین) مفاعیلن
 (اناک) فعول مقبوض (مفاخرن) مفاعلن مقبوضه (فقلعد) فعولن
 (دعنداکی) مفاعیلن (فاکل) فعول مقبوض (کاضضیی) مفاعیلن سالمدر
 (قائلی ابونواس نام شاعر در بونکله تمیم واسد قیله لرینی هجوایدوب حطمان ایله
 افتخار ایدر) (اذا ماده مازانده در و اذا اداتی اناک یه مسلطدر (تمیمی اناک نک
 فاعلیدر تمیم بن مرهیه منسوب دیمکدر) مفاخره اناک نک فاعلندن حالدر) (عددال
 مشدده ایله فعل امر در تجاوز ایله دیمکدر صدر الافاضل دیرکه (عد عن ذاک
 قولی عندالمبرد اندن غیریه انصراف ایله دیمکدر (ذامفاخره کله سنک دال
 اولدینی فحار و مفاخرته اشارتدر (کیف قولی اکلک دن خبردر (ضبط فتح ضاد
 معجمه و تشدید با ایله فارسیده سوسمار دیندکدر یدر ترکیده کلر دیرلر (معنای بیت)
 نه زمان سکا تمیمی مفاخر اولدینی حالده کلسه سن اکا شو مفاخرتکن کج
 دیو سویله ضیی اکلک نه کیفیتله در یعنی شجاعت و بهادریق ایله فخری
 براق ضیی نه کونه اکل ایدر سین اکا بقالم دیمکدر ترکیده دینلور که فلان
 کورد کلوب یته شجاعت ایله مفاخرت ایدر سه اول مفاخرتی براق بصلی
 نصل یز سین اکا بقالم دیدی بوکا هزل دیرلر لعب معناسنه نقیضی جدر

(ایا شجره الحابور مالک مورقا . کانک لم تجزع علی ابن طریف)

بویت بحر طویلک ضرب نالشدندر تقطیعی (ایش) فعول مقبوض
 (جرحابو) مفاعیلن (زمال) فعول مقبوض (کمورقن) مفاعلن مقبوضه
 (کانن) فعول مقبوض (کلمتجزع) مفاعیلن (عابن) فعول مقبوض (طریفی)
 فعولن محذوفدر (قائلی لیلی بنت طریفدر که بوکا خارجیه دیرلر قرنداشی
 ولیده مرثیه ایدر خابور برنوع اوت دیار بکر ناحیه لرندن بروادینک اسمیدر

(مالک ده ما استفهامیه اولوب محلا مرفوع مبتدادرک خبریدر و عاملی
معنای فعلدر تقدیری (ای شان وایه صنعة حاصلک دیمکدر (مورقا اسم فاعل
اولوب حالت اوزره منصوبدر دیشلر (اورق الشجر دن مأخوذدر شجر تازه
ورق صاحبی اولدی دیمکدر (لم تجزع جمله سی کآن نک خبریدر (معنای بیت)
ای شجر خابور سکا تازه ورق صاحبی اولمق یوقیدر کویاسن ابن طریف اوزرینه
جزع اتمیورسین پس خارجیه بیلورکه شجر ابن طریف اوزرینه جزع اتمز
لکن تجاهل ایدوب شکه دال اولان کآن بی استعمال ایلدی بوکا تجاهل
عارف دیرلر اصطلاحده معلومی غیر معلوم مسافه بر نکته دن اوتوری سوقدر
قول خارجیه ده شجره جزع اتمیورسین دیو توخی کبی یاخود مطلقا جزع
ایتمینه توخی کبی اطولده دیرکه تجاهل کآنک الخ قولنه خاص اولور دکدر
بلکه مورق اولمق سببیدن استفهامده اولور پس خارجیه بیلورکه سبب
بونی مقتضی فصل ووقدر شبه اولان بیت تدله دن اولمقدر

(المع برق سری ام ضوء مصباح . ام ابتسامتها بالمنظر الضاحی)

بو بیت بحر بسیطک ضرب نایسندندر تقطیعی (المع بر) مفاعیلن مخبون
(قسرا) فاعیلن (ام ضوء مص) مستفعیلن (باحی) فاعیلن مقطوعه (ام بتسا)
مفاعیلن مخبون (متها) فعلیلن (بالمنظر ض) مستفعیلن (ضاحی) فعلیلن
مقطوعدر (قائلی بختیدر متوکل باللهک وزیر اولان فتح بن خاقانی مدح
ایلدیکی قصیده سنک مطلعیدر (المع ده اولان همزه استفهام ایچونددر
(المع لمعان ودرخشیدن معناسنه (برق لمعان السحاب معناسنه (سری برق
کله سنک صفتیدر (ام ضوء مصباح ضوء نورقویده استعمال اولندیغندن
ضوء ایله تعیرده اکتفا ایدوب آخر وصف ایله وصفلمدی لکن شایسته
اولان ضوء مصباحی لیلده اولمقلغیله وصف ایتمک ایدی (منظر منظور معناسنه
موصوف محذوفک صفتیدر تقدیری فم منظور دیمکدر (ضاحی ضاد معجمه
وحاء مهمله ایله اسم فاعلدر ظاهر معناسنه فحی الطریق دن مأخوذدر
ظاهر اولدی دیمکدر (معنای بیت) کیجه ایله یوررکن برقک لمعانی میدر
بوخسه اول محبوبه نک ظاهر اولان فم منظورینه ملابس ابتسام و تبسمی میدر
شاعر محبوبه نک ابتسام و تبسمی بلکه دیشلرینک نورینی مدحده اطرا
ومبالغه ایدوب ابتسام ایله المع برق ضوء مصباحک میانی فرق اتمدی
و ابتسامنی برق و ضوء تشبیه ایلدی

(وماادری وسوف اخال ادری . اقوم آل حصن ام نساء)

بو بیت بحر وافرك ضرب اولندندر تقطیعی (وماادری) مفاعیلن معصوب (وسوف آخا) مفاعلتن (لادری) فعولن مقطوفه (اقومن آ) مفاعیلن معصوب (لحصنن ام) مفاعیلن معصوب (نساؤ) فعولن مقطوفدر (قائلی زهیر بن ابی سلمی در) (اخال متکلمک همزه سنک کسر یله در افسح اولانده بودر اما بنواسد فتح همزه ایله او قورلر لغه ظاهر قیاس اولانده بودر) (اخال اظنن معانسه و بواخال کله سی سوف وادری نك مصحوبی میاننده ملنی و معترضدر قومدن مراد رجالدر زیرا قوم رجاله خاص اولور (آل حصن ظاهر اولان الف لام ایله آل الحصن دیمک ایدی او قدر وارکه شاعر تحقیر ایچون الک تنکیرینی مراد ایدی (ام نساء صاحب مطول دیرکه بونده قومک رجاله خاص اولدیغنه دلالت واردر اطولده دیرکه بونده بحث واردر زیرا رجال و نسادن مجتمعک مقابله سی نساء صرفه ایله صحیح اولور (معنای بیت) دخی بن بیلمدم قریبا بیلورم ظن ایدرم آل حصن رجالیدر یوخسه نسامیدر

(بالله یاطیبات القاع قلن لنا لیلای منکن ام لیلی من البشر)

بو بیت بحر بسیطک ضرب اولندندر تقطیعی (بالاهیا) مستفعلن (ظیبا) فعولن مخبون (تلقا عقل) مستفعلن (تلنسا) فعلن مخبونه (لیلا یمن) مستفعلن (کننم) فاعلن (لیلا منل) مستفعلن (بشری) فعلن مخبوندر (قائلی حسین بن عبدالله در بعضیلر ذوالرمة نکدر و بعضیلر عرجی نکدر و بعضیلر مخبونکدر دیمشار (ظیبات قیات وزنی اوزره سکون با ایله اولان ظیبا کله سنک جمعیدر (قاع ارضدن مستوی اولانه دیرلر اولای لیلایی نفسنه اضافده ثابیا اسمیله تصریحنده استلذاذ واردر ظاهری موضع مضمرة وضع کبی اطولده دیرکه لیلایی نفسنه اضافتک نکته سی لیلای مشهوره اولمدینی بیلسون ایچونددر (ام لیلاده عدم اضافتک نکته سی اضافت سابقه دنسکره التباس اولدیقندندر حقی بیورلیه لیلانک ظیباتدن اولمسیله بشردن اولمسنده تردد بالیلانک عینینک حسن سواد و بیاضنده در یا خود تنقر و وحشتنده در (معنای بیت) مستوی ارضک ظیلری سزه یمن و یرر مکه بزه سویلیکزیلیام سزدنمیدر یوخسه لیلای بشر دنمیدر بوکا حیده تدله دن اتوری تجاهل عارف دیرلر (دله تحریک ایله هم و غم دن قوادک ذوبیدر (دله العشق تدلیها فده دینلور عشق اتی ذوب ایتدی دیمکدر

(قلت ثقلت اذ آیت مرارا . قال ثقلت کاهلی بالا یادی)

بو بیت بحر خفیفک ضرب اولدندر تقطیعی (قلت ثقلت) فاعلان (ناذاتی)
مفاعان مخبون (قمران) فاعلان مخبونه (قال ثقلت) فاعلان (تکاهلی)
مفاعان مخبون (بلا یادی) فاعلان سالمدر (قائلی ابن الحجاجدر دیمشدر
اذ آیت قلت یاخود ثقلت نک ظرفیدر پس شاعر بونی یادی ایله عاتقه نک
تثقیله حمل ایلدی (کاهل او موزع اتقه معناسنه) ایادی ایدی کله سنک جمعیدر
نعمت معناسنه (معنای بیت) بر قاج کره کلدی کمده ثقیل اولدم دیدم ومن
ونعمتار ایله یعنی بر قاج کره کلمک ایله او موزیمی ثقیل ایلدک دیدی بوکا قول
موجب دیرلر اصطلاحده غیرک کلامنده واقع اولان لفظی غیرک مرادینک
خلافه حمل ایتمکدر و قول موجب ایکی قسمدر بو قسم ثانیدر

(ان یقتلوك فقد نالت عروشههم . بعثیه بن الحارث بن شهاب)

بو بیت بحر کاملک ضرب نایسندندر تقطیعی (ان یقتلوا) مستفعلن مضمر
(کفقد ثلث) متفاعان (تعروشههم) متفاعان سالمه (بعثیتب) متفاعان
(نالحارثب) مستفعلن مضمر (نشهانی) فاعلان مقطوعدر (قائلی بنی نصردن
ربیعه بن عبید نام شاعردر (ثلث هدم ایتمک دیمکدر (قد نال عروشههم
دینلور عزتاری کتسه و حاللری پریشان و پراکنده اولسه) ان یقتلوك
شرطنک جوایی محذوف اولوب عاتی اولان (فقد ثلث الحانلرک رینه نایدر
تقدیری ان یقتلوك فلافتخر والانک قد هدمت عروش عزهم و مجدهم بقتل
سید هم عتیه بن الحارث بن شهاب دیمکدر (معنای بیت) اگر سنی قتل
ایدرلر ایسه تحقیق سن انلرک عروش و بیوتلری هدم ایتمک رئیساری اولان
حارث بن شهابک اوغلی عتیه بنی قتل ایتمک ایله بوکا اطراد دیرلر اصطلاحده
مدوحک یاخود غیرینک و اباسنک اسماسنی من غیر تکلف ترتیب ولادتی
اوزره کتورمکدر

(مامات من کرم الزمان فانه . یحیی لدی یحیی بن عبدالله)

بو بیت بحر کاملک ضرب مقطوعنده اضمار جائز اولان اییادندر تقطیعی
(مامات من) مستفعلن مضمر (کرم الزمان) متفاعان (فانتاهو) متفاعان سالمه
(یحییالدا) مستفعلن مضمر (یحییعب) مستفعلن مضمر (دللاهی) مفعولن
مقطوع و مضمردر (قائلی ابوقام نام شاعردر ابو الغریب یحیی بن عبدالله
مدح ایلدیکی قصیده سنندندر (ما موصولدر من مایی بیان ایچونددر

ماء موصوله مع صلته مبتدأ خبری فایله مصدر اولان جمله در اطولده دیرکه جائزدر که ما نافیه ومن زائده وفانه قولی تعلیل قیلنسه (یحیی حیدن فعل مضارع معلوم مفرد مذکر در (یحیی بن عبدالله دن مراد هارون الرشیدک وزیر جعفر بر مکینک برادریدر بودخی هرون الرشیده وزیر اولمشدر بونار کرده نامدار ایدیلر (معنای بیت) کرم زماندن شول شیکه اولدی تحقیق اول کرم دائماً یحیی بن عبدالله بر مکینک قنده دری اولور زیرا کریدر اقسام کرمدن بر قسمی اولمکه قوماز صاحب مطولک تعلیلی بودرکه زیرا کریدر کرمی احیا و تجدید کرم ایدر بزم ذکر ایتدی کمز ابغدر فافهم وصاحب مطولک توجهنه کوره اگر تجدید کرم قیلنسه بونده مزید مبالغه و لطف اولور زیرا کرمی مقتضاسنجه کرم میته وجود هبه ایدر ایکی یحییانک میاننده جناس تامدن مستوفی واقع اولمشدر مستوفی لغتده شول شیدرکه حقی بالتام اعطا اولنه اصطلاحده لفظان متفقانک نوعیندن اولمقلغیدر

(اذامک لم یکن ذاهبه . فدعه فدولته ذاهبه)

بویت بحر متقاربک ضرب ثالثدندر تقطیبی (اذام) فعول مقبوض (لکنلم) فعولن (یکن ذا) فعولن (هبه) فعل محذوفه (فدعه) فعول مقبوض (فدول) فعول مقبوض (تهوذا) فعولن (هبه) فعل محذوفدر (قائل ابو الفتح البستیدر بسته منسوبدر بست ضم با ایله بحبستانده بر بلدهدر) اذامک الخ شرطدر جوابی فدعه قولیدر ملک لم یکن ظاهرک مفسر اولدینی لم یکن مقدرک اسمیدر (ملک کسر لام ایله پادشاه معناسنهدر اولکی) ذاهبه ذایله هبه دن مرکبدر ذاحالت نصبدن الف ایله صاحب معناسنهدر (هبه بلاعوض اولان عطایه دیرلر) و ذاهبه مرکب لم یکن مقدرک خبریدر (فدولتهده اولان فاعلییهدر (فدعه) اترکه معناسنه دعی دن امردر ایکنجی ذاهبه ذهب یذهب ذهابدن مأخوذ اسم فاعل مفرد مؤنشدر اگرچه اولکی ایله ایکنجینک آخرلری ساکن او قونورسه صورت کتابتده مساویدر دولتک ذهابی عدم بقائندن کنایهدر بوکاجناس ترکییدن متشابه دیرلر اصطلاحده احدهما مرکب اولان لفظان خطده متفقان اولمقدر (معنای بیت) نه زمان بر پادشاه هبه و عطا صاحبی اولماسه انی ترک ایله واکالتهات ایلمه زیرا انک دولتی کیدیجیدر باقیه دکلدر دولة فتح دال ایله عقل معناسنه و ضم ایله مال معناسنهدر بویتهده کرمه قدرمه واستغنا ایله امر واردر

(کلکم قد اخذ الجام ولا جام لنا . ما الذي ضر مدير الجام لوجامنا)

بوايكي بيت مدور بحر رمل محزونك خبن واقع اولان ابيات زحافاتندندر تقطيعي
 (كلکم قد) فاعلاتن (اخذ الجا) فعلاتن محبونه (مولا جا) فسلاتن محبون
 (ملنا) فعلمن محذوف محبون (مللذي ضر) فاعلاتن (رمديرل) فعلاتن محبونه
 (جام لوجا) فاعلاتن (ملنا) فعلمن محذوف محبوندر (قائلي ابو الفتح البسيتر
 (كلکم مبتدادر) قد اخذ الجام جمله سي خبريدر وكل لفظي بحسب المقام
 استغراق ايجون استعمال اولنور (كلکم راع وكلکم مسؤل عن رعيته) حديث
 شريفده اولديني كي (لا جام لنا نك تقدير لاجام ماخوذ لنا ديمكدر) (قد اخذ
 الجام به ملايم اولسون ايجون نقدر فعل عامي تقدير اشبع ايسه (ما الذي ضر
 استفهام انكاريدر) (ولو تمينك جوابيدر اكبر شي ضررور رمز ديمكدر) مدير الجام
 موضع مضمرة مظهرى وضع قيلندندر وبوشعرده من غير نكته مقبولدر
 نكته نك وجوبى انجق نژده اولور (مدير داريدر اداره دن اسم فاعلدر اولكي
 (جام لنا زجاج وفضه دن قدح معناسنه اولان جام ايله لنادن مركبدر ايكنجى (جام
 لنا مفعولته متصل فاعلدر بزه جميل ايله معامله ايتدى و بزم ايله عشرتى كوزل
 ايتدى ديمكدر بوكاجناس مركبدن مفروق ديرلر لفظانك خططده افتراقندن
 ياخود لفظان وخطانك متشابهده افتراقندن اوتورى مفروق تسميه اولندى
 (معناى بيتين) هر بركز قدحى الدى حال بوكه بزم قدحز يو قدر نه كونه شى
 جامى اداره ايديجى به معنى ساقى به ضررور ير ايدى نه اوليدى بزه جميل ايله معامله
 ايديدى يعنى بزم ايله عشرتى كوزل ايديدى و بزه اسقا ايديدى رشى اكا ضررور رمز
 ايدى بو مخاطبينه عتابدر و بو بيتده شاعرك حرمانى اوزرينه تحسر واردر

(يمدون من ايدعواص عواصم . تصول باسياف قواض قواضب)

بو بيت بحر طويلك ضرب ناپسندندر تقطيعي (يمدون) فعولن (نمسايدن)
 مفاعيلن (عواصن) فعولن (عواصمن) مفاعيلن مقبوضه (تصول) فعول
 مقبوض (باسيافن) مفاعيلن (قواضن) فعولن (قواضبي) مفاعيلن مقبوضدر
 (قائلي ابوتامدر ابودلف نام كسنه نك حقتده ديمشدر) (يمدون يزيدون ياخود
 يبحرون معناسنه (من ايدده من زياده اولوب يمدون نك مفعولى موقعنده واقع
 اولمشدر اخفش مذهبي بودر ياخود من تبعيض ايجوندر (هز من عطفه و حرك
 من نشاطده اولديني كي ياخود من ايد موصوف محذوفك صفتيدر تقديرى

(مدون سواعد من اید دیکدر اطلوده دیرکه من اید بعض اید دیکدر زیرا
 حرب و اعمال سیف انجق ید ایله اولور پس سینی مدایدن ایدینک بعضیله
 مدایدن پس ینه اخفش ایجابده من کله سنک زیاده لکنی تجوز ایله بیله بوراده
 زائده قلمغه راضی اولماز زیرا بوکا برداعی بو قدر پس من کله سنی اخفشک
 مذهبه کوره زائده قلمق یا خود سعدالدینه کوره من کله سنی زیاده اولمقدن
 حفظ جهتندن (مدون سواعد من اید تقدیری معنای لطیفدن ذهول
 وطریق ختیفدن عدولدر و سعدالدینک معطوف تقدیرنه مقابل ذکر ایلدیکی
 مدون سواعد من اید تقدیر یله بیله من کله سنی ینه تبعضیه در زیرا سواعد
 بعض ایدیدر من تبعضیه بی اسم قلمغه منبیر زغخشری بونی کشفده
 تصریح ایدوب هذا مما استخر جته دیدیکی سوزیدر (عواص عصابه بالعصا
 وبالسیفدن مأخوذ اسم فاعل اولان عاصیه نك جمعیدر عصا و سیف ایله
 ضرب ایتدی دیکدر (عواصم عصمه دن مأخوذ اسم فاعل اولان عاصمه
 کله سنک جمعیدر انی حفظ ایتدی دیکدر (عواصم کله سنک عواصم کله سنکدن
 زیاده بر میم اولغله بوکا جناسدن مطرف دیرلر (تصول نك تحتده مستتر
 اولان ضمیری اید کله سنه عائددر و اعرابدن محلا منصوب اید کله سنک صفتیدر
 (وصولدن مأخوذدر جمله ایتک دیکدر (باسیافده باتصولیه متعلقدر
 اسیاف فتح همزه ایله سیفک جمعیدر (قواص قاضیه نك جمعیدر حاکمه
 معناسنه قضیه دن مأخوذ قطعه معناسنه در (قواص قاضیه نك جمعیدر
 قاطعه معناسنه و آخرنده اولان زیاده تنوینسه عدم اعتداددن اوتوریدر
 (معنای بیت) انلر اللری مدایدرلر او یله اللرکه اعدایی ضاربدر و دوستانی
 حامیلردر و احیایی قتل ایله حاکمه و اشایی قاطعه اولان سیوف ایله اقران شجعیان
 اوزرینه صوله و حمله ایدرلر

(لاج انوار الهدی من . کفه فی کل حال)

بو بیت بحر رملک ضرب خامس مجز و ندندر تقطیعی (لاح انوار) فاعلاتن
 (رلهدی من) فاعلاتن مجزوه (کفهی فی) فاعلاتن (کلامحالی) فاعلاتن
 مجزودر (قائلی معلوم دکلددر (لاح صیغه ماضیدر ظاهر اولدی دیکدر (انوار
 الهدی لاج نك فاعلیدر انوار نورك جمعیدر (من کفه لاحیه متلقدر و ضمیری
 مدوحه عائددر (قبومی ازهریدن شو یله نقل ایدرکه کف اصابع ایله بیله
 راحه نك اسمیدر کف بدنن اذایی کف و منع ایتدیکندن تسمیه اولندی

(معنای)

(معنای بیت) هذانك نورلری یعنی جنته موصل اولان عطا نورلری
 هر حالده اول ممدوحك دست كرم پیوستندن ظاهر وهویدا اولدی
 بیتك اولنده و آخرنده اولان لاح و حال بیتك جناحی کبی اولغله بو جناسك
 اسمنه مقلوب مجنح دیرلر

(ان البكاء هو الشفاء . من الجوى بين الجوانح)

بو بیت مدور بحر كاملك ضرب سا بنده اضمار و ترفیل جائز اولان ایساتدندر
 تقطیعی (انلبكا) مستفعلان مضمرا (اهو ششفا) متفاعلان سالم (امانجوا)
 متفاعلان (بینالجوانح) مستفعلاتن مضمرا مرفلدر (قائلی خنساء صحابه رضی الله
 تعالی عنهدر برادری صخره مرثیه سنده انشا ایلدیکی قصیده سنندندر (بكا
 ضم و كسر یا خود ثانی ایله كترتندن او توری بوراده انب اولان بودر (جوی
 حرقت قلبدر مراد (بین الجوانح) قولی قرینه سیله مجرد حرقتدر جوانح صدری
 ولی ایدن تراشك تحتده ضلوعدر جانحه نك جمیدر بو نوعه یعنی آخرده بر
 حرفدن اكثر اولان نوعه مذیل تسمیه اولنور (معنای بیت) تحقیق بكا میان
 ضلوعده اولان حرقت قلبه یا خود مطلقا حرقت شفا در خنسادن بو كلام
 برادری صخره كثرت بكاسی اوزرینه لائمی رد وانلره جوابدر بعضیلر صخره
 اولرتبه بكا ایلدیكه عینینی بیاض اولدی دیدیلر

(سریع الی ابن العم یلطم وجهه . ولیس الی داعی الندی بسرعی)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثالثندو تقطیعی (سرعی) فعولن (البنعم)
 مفاعیلن (میلط) فعول مقبوض (موجهو) مفاعیلن مقبوضه (ولیس)
 فعول مقبوض (الاداعن) مفاعیلن (نداب) فعول مقبوض (سرعی)
 فعولن محذوفدر (قائلی دلائل اعجازده اولدیغنه كوره اقبشدر اسمی مغیره بن
 عبدالله بن اسود اسدی اسلامیدر بعضیلر ابوالریش در یمش (سریع مبتداء
 محذوفك خبریدر تقدیری هو سریع دیمكدر حذفك نكته سی لسانی اندن
 تطهیر وانی ذكر ایتمك لایق وجدیر اولدیغنی اشعاردر (یلطم وجهه سریع
 كله سنك فاعلندن حالدر بعضیلر استینافدر یعنی سؤال مقدره جوابدر
 تقدیری سكا نه اشلدی ونه یابدی دینلده كده یلطم وجهه یعنی كف مفتوحه
 ایله وجهی ضرب ایدر دیو جواب ویردی دیمش لکن خوش دكلدر وجهه نك
 ضمیری ابن عمه طائدر (داعی طالب معانسه (ندی وزنا و معنی عطا کیدر
 بعضیلر ندان بوراده مراد نصرتدر دیمش (معنای بیت) اول کیسه

عميسنك اوغليتك يوزينه كف مفتوحه ايله اورر اولديني حالده سر يعدر
 حال بوكه عطا ونصرت طالبنه عطا ويرمهك ونصرت ايتمهك سريع دكلدر
 صدر بيتهده و آخرنده اولان سريع مياننده رد العجز على الصدر واردر
 بو بيتك تامي

(حريص على الدنيا مضيع لدينه . وليس لما في بيته بمضيع) در

(حريص مضيع كله لينك اعرابي (سريع كله سنك اعرابي كيدر (ليس نك
 اسمي (ولدينه وبيتهده اولان ضمير لر مهجوه راجعدر (معاسي) يته اول كسنه
 جمع دنيايه حريصدر ديني ضايع ايديجيدر حال بوكه خانه سنده مالنئ ضايع
 ايديجي دكلدر ديمكدر (على الدنيا قولنده مضاف تقدير اولندي بو بيتهده دخي
 ردالعجز على الصدر واردر (مزستري بو ايكي بيتك سبب ورودني بو يله نقل
 ايدر كه شاعر صاحب عسار فقير اولوب بر مالدارك عمي زاده سي ايدي احيانا
 كيدوب اندن سؤال ايدر ايدي اول دخي ملا ناسده منع ايدوب سكا چوق مال
 ويردم لكن سن مالايعني به صرف ايتك فيما بعد سكا برشي ويرم ديدي پس
 شاعر ناس ايجره ذم ايدوب اندن شكايته آغاز ايتدي اولدخي غصبنك اولوب
 صورتنه بر لطمه اورمغله بو ايكي بيتي انشا ايلدي

(تمتع من شميم عرار نجد . فما بعد العشية من عرار)

(بو بيت بحر وافرك ضرب اولندندر تقطبي (تمتع من) مفاعيلن معصوب
 (شميم عرا) مفاعلتن (رنجدن) فعولن مقطوفه (فابعدل) مفاعيلن معصوب
 (عشيتمن) مفاعلتن (عراري) فعولن مقطوفدر (قائي ابو صمة بن عبدالله
 القشيري نام شاعر در (صمه همه وزني اوزره در (تمتع امر در تلذذ ايله ديمكدر
 شاعر رفيقنه خطاب ايدر) من و بايله استعمال اولوب تمتع من كذا و بكذا
 دنيلور انتفاع ايتدم ديمكدر (من شميم ده اولان من بامعنا سنده شميم شم يشم دن
 شم كي مصدر در اكثرى فعليل وزني اوزره كلان مصدر اصواتده اولور صهيل
 و شحيح كي وغدير و نكير كي (عرار فتح عين مهمله ايله رايحه طيبه لو يومشاق
 صاري كلدر مفردى عرارة در (نجد فتح نون و سكون جيم ايله بلاد عربدندر (فاده
 اولان فامتع ايله امر ك تعليميدر مالمس معناسنه در مانك خبري ظرفدر واسمي
 عرار در و من زانده در (العشية نك تعريفى عهد خارجي يا خود استغراق ايجوندر
 (معناي بيت) اي رفيقم ارض نجدك رايحه طيبه لو يومشاق صار و كلني
 شمله تلذذ ايله زيرا بو يله قوقوسيله تلذذ ايله جك صاري كل عشيده نصر كره

بو قدر بیتک لفظی خبر معناسی تلهفدر

(ومن كان بالبيض الكواعب مغرما . فآزلت بالبيض القواضب مغرما)
 بو بیت بحر طویلک ضرب نایسندندر تقطیعی (ومن کا) فعولن (نبلیضل)
 مفاعیلن (کواع) فعول مقبوض (بمغرم) مفاعلن مقبوضه (فآزل) فعولن
 (نبلیضل) مفاعیلن (قواضب) فعول مقبوض (بمغرم) مفاعلن مقبوضدر
 (قائل ابو تمامدر محمد بن یوسف طائی بی مدح ایلدیکی قصیده سنک مطلعیدر
 بیض کسرباه موحدہ ایله بیضاءنک جمعیدر جاریه معناسه بعضیلر موصوفه
 محذوفه نك صفتی قیلوب تقدیری بالنساء الیض دیمکدر دیش (کواعب کاعبه
 کله سنک جمعیدر هنوز بمهسی نهود وار فاعه باشلمش جاریه یرلر (مغرم
 مصحف وزنی اوزره غرامدن مأخوذ مولع و حریص معناسه اطولده یرکه
 مغرم اسیر الحب معناسه دخی بوراده کاور ایکسده حسندر (فآزلت
 تعلیلدر و شرط مقدره جوابدر تقدیری ما انا مغرم بهن لانی مغرم بالسیوف
 دیمکدر (بیض کسرباه موحدہ ایله بیض کله سنک جمعیدر سیف معناسه
 اطولده سیوف مصقوله محذوفه دن کنایه در دیدی تنصیصده یرکه بیض
 مصقوله و بریقه معناسه اولوب موصوفه محذوفه نك صفتیدر تقدیری بالسیوف
 الیض دیمکدر (قواضب قاضبه نك جمعیدر قاطع معناسه (معنای بیت)
 دخی شول کیسه که هنوز مملری اغر شقلمش جاریه لره مغرم و عاشق اولدی
 بن انلره حریص و مغرم و اسیر الحب اولام زیرا بن سیوف قاطعه لره مغرم
 و حریص اولمدن زائل اولمام دیمکدر بو بیت لفظ آخر مصراع ثانینک
 صدرنده اولدیغنه منالدر

(وان لم یکن الامعرج ساعه . قلیلا فانی نافع لی قلیلها)

بو بیت بحر طویلک ضرب نایسندندر تقطیعی (وانلم) فعولن (یکن اللام)
 مفاعیلن (معرج) فعول مقبوض (جساعتن) مفاعلن مقبوضه (قلیلن) فعولن
 (فانینا) مفاعیلن (فعلی) فعولن (قلیلها) مفاعلن مقبوضدر (قائل ذوالرمله در
 (معرج نصب ایله) ان لم یکن کله سنک خبریدر اسمی (ان لم یکن کله سنک تحتده
 مستتر ضمیردر که بیت سابقده اولان الما امرندن مستفاد المایه راجعدر اطولده
 یرکه ان لم یکن فعلنک فاعلی بیت سابقده الماقولنی تضمین ایدن تعریج کله سنه عاند
 اولان ضمیردر و بو کافرینه المانک علی ایله تعدیه ایتسیدر بوفی الاصل بالیله تعدیه
 ایدوب الم به دینلور ایدی نزول ایتدی دیمکدر (قلیلا تعریجک صفت مؤکده سیدر

زیرا قلت لامحالة قليلا ذکر اولتقسزین ساعة کلمه سنه اضافندن منفهم اولور
 و تعریجی اضافت ایله تقییددن اول صفت ایله تقییده مجال یوقدرکه حتی وصف
 و اضافندن هر بری صاحب مطولک ذکر ابتدییکی کبی تقیید اوله بعضیلر
 قلیلا تعریج کلمه سنک ساعة کلمه سنه اضافندن فهم اولسان قلتک صفت
 مؤکده سیدز دیش لر بعضیلر معرج کلمه سنک صفت مقیده و مخصوصه سیدر
 تقدیری الا تعریجیا قلیلا فی ساعة دیمکدر دیش (معرج مصدر مجیدر
 اطولده دیرکه معرج اسم مفعول وزنی اوزره اولوب بوزاده تعریج معناسنه در
 و تعریج اقامت یا خود مطیعی بر منزله حبس معناسنه در (ساعت اجزاء
 زماندن بر جزه در (قلیلا لفظا مرفوع نافع کلمه سنک فاعلیدر اطولده دیرکه
 صاحب مطولک تجویز ابتدییکی کبی قلیلها مبتدا اولوب نافع خبر اولمی
 جائز اولماز زیرامع التأخیر فاعله ملتبس اولوب تقدیمی واجب اولورز یدقامده
 اولدیغی کبی ما قائم زیدده امرینک جوازی سکا نفع و برمنز زیرا زیدک مع
 التأخیر مبتدا اولسنی تجویز قائمک اضطراری مبتدا اولمی التباسه معارض
 اولماز پس ابتدادن سه اولان شیده زیدک مبتدا اولمی جائز اولوب بونک
 اوزرینه مانحن فیهی قیاس تمام اولماز (نافع انک خبریدر قلیلها نك مضاف
 تقدیر یله ساعة کلمه سنه عائد اولوب تقدیری قلیل تعریج ساعة دیمک اولور
 بو تقدیر صاحب مطولکدر اما صاحب اطول دیرکه اقرب اولان اقامت
 تاویلله تعریجه عائد اولمقدر (معنای بیت) اگر نزول اولمازسه مکر ازاجق
 بر ساعت اقامت اولسون زیرا اول ساعتک ازاجق اقامتی تحقیق بکنا فقدر
 یعنی وجد و عشقمک غلبه شفا در دیمک استر بویت مکررک بری مصراع
 ناینک صدرنده اولدیغنه مثالدر و بو بیتک اولی

(الما علی الدار الی لوجودتها • بها اهلها ماکان وحشا مقلیها) در

تقطیعی (المما) فعولن (علدد ارل) مضاعین (لتیلو) فعولن (وجودتها)
 مضاعلن مقبوضه (بهاء) فعولن (لها ما کا) مضاعین (نوحشن) فعولن
 (مقلیها) مضاعلن مقبوضدر (الما المامدن امرک تنیه سیدر ازاجق نزول
 ایدیکر دیمکدر خطاب کنیدنک برابر نجه اولان ایکی دوستلرینه در دائماً
 عربک عادتلر نندیرکه ایکی به خطاب ایدوب (خلیلی قفادیر لر اطولده دیرکه
 تنیه مأمورک تعددی ایچوندر (و الما علی الدارنک تقدیری الما معرجین
 علی الدار دیمکدر فافهم (ماکانده اولان ما نافیه در (مقلیها اطولده قیلوله

محلی دیو تفسیر ایدوب اسم مکان قیلمشدر و ضمیری داره عائددر اماغیریلری
 مصدر میمی قیلوب قیلوله معناسنه در دیش قیلوله یعنی نصف النهارده
 او یومقدر (معنای بیت) ای دوستلرم بنم ایله معا ازاجق نزول ایدیگر شول
 دار اوزرینه که اگر انده اهلی بولسه م انده قیلوله وحشی اولماز ایدی بلکه
 انس اولور ایدی دیمکدر خفی بیورلیه قیلوله اول دار اهلیک تنم و شرفدن
 کنایه در زیرا عربده اهل ثروت قیلوله ایله استراحت ایدر اهل محنت بونک
 خلافتدر زیرا اهل محنت قیلوله ده سعی و شغله مبتلادر

(دعائی من ملامکما سفاهاه فداع الشوق قبلکما دعائی)

بویت بحر و افراک ضرب اول مقطو قدندر تقطیبی (دعائی من) مفاعیلن
 معصوب (ملامکما) مفاعلتن (سفاهن) فعولن مقطوفه (فداعششو)
 مفاعیلن معصوب (قبلکما) مفاعلتن (دعائی) فعولن مقطوفه در (قائلی
 قاضی ار جانیدر سعدالمکک نام بروزری مدح ایدر) دعائی بنی ترک ایدیگر دیمکدر
 (دع امرینک تشبیه سیدر اترکانی معناسنه) ملام ملامت کبی مصدر در (سفاها
 تمیزیت اوزره منصوبدر) سفاه خفت و قلت عقل معناسنه در (فداع
 الشوق ده فاعلیلیه در داع نک اصلی داعی ایدی اضافت ایله یاخذف اولنشدر
 باعث معناسنه) شوق عشق معناسنه (دعائی فداع الشوق نک خبریدر دعائی
 دعادن مأخوذدر و فعل ماضی مفرد مذکر غائب اولان دعا ایله نون و قایه و یاء
 متکلمدن مرکبدر بویته متجانس آخر مصرع اولک صدرینه اولنه مثالدر
 پس جناس دعائی و دعائی میاننده جناس ترکیبدر زیرا ایکسیده مرکبدر
 (معنای بیت) ای ایکی کیمسه خفت و قلت عقل جهتدن ایندیگر ملامتکردن
 بنی ترک ایدیگر زیرا سزدن اول شوق و عشقک باعثی بنی چاغردی ایدی بویله
 اولنجه ملامتکرد عبث اولور زیرا ایش ایشدن کجدی دیرلر

(واذالبابل افصحت بلغاتهاه فانف البابل باحتساء بابل)

بویت بحر کمالک ضرب اولندندر تقطیبی (واذلبلا) متفاعیلن (بل افصحت)
 متفاعیلن (بلغاتهاه) متفاعیلن سلمه در (فلبلا) مستفعیلن مضمهر (بلحتساء)
 متفاعیلن (ابلا بلی) متفاعیلن سالمدر (قائلی ابو منصور عبدالملک ثعالیدر اولکی
 (بلا بلی) بلبل کله سنک جمعیدر عناصر و عنصر کبی و بویین الناس مشهور اولان
 عند لیدر (افصحت فصاحت ایله تکلم ایلدی دیمکدر و مجازا ترنم و تغنی
 ایلدی دیمکدر) بلغاتهاه اولان بانکلم معناسنه اولان افصحتک صله سیدر تکلم

بالشیءه اولان بانکلم نك صله سی اولدنی کبی یاخود افصح الصبحدن
 مأخوذ ظهر معناسنه اولوب باتعدیه معناسنه اولور وضمیری بلابله عائددر پس
 بلغاتها اول بلابله مخصوصه لغات ایله دیمکدر و مجازا لسانلر بله دیمکدر (لغات
 لغة کلمه سنک جمعیدر لغت معانی به موضوعه اولان الفاظدر) فائق انقی
 ینقی انفاءدن مأخوذ امردر (ایکنجی بلابل بلبل کلمه سنک جمعیدر) بلبل
 مطولده فتح باء وسکون لام ایله حزن معناسنه دیدی لکن صاحب قاموس
 بونی بلبله کی قیلوب بلبل شدت هم ووساوس معناسنه در دیدی (باحتسا بلابلده
 مضاف ایله اولان بلابل بلبله نك جمعیدر) بلبله ضم باء وسکون لام ایله
 ایچنده خمر اولان ابرق وکوز معناسنه در اما بوراده مراد ذکر المحل اراده
 الحال قیلندن اولوب نفس خمردر (احتسا حسا المرق واحتماء دینلور
 شربه معناسنه و بوراده متجانس آخردن حشوده اولان بلابلدر) (معنای بیت)
 نه زمان بلبلر کندولره مخصوصه لغتاریله فصاحت ایله تکلم و فریاد یعنی
 لسانلر بله ترنم و تغنی ایلسه لر یاخود لغاتلری اظهار ایدوب نعمه لرینک
 اختلافندن اوتوری لغات متعدده ایله متکلمه اولسه لر سنده شرابلری ایچمک
 ایله حزنلری نقی ایله دیمکدر مرادی افصح بلابلدن حادث اولان بلابل
 نقی در زیرا صوت لطیف احزان هوایی تحریک ایدر و مقصودی چوق چوق
 خمری شرب ایله حزنی نقی ایتمکدر

(فشغوف بایات المثنائی . ومفتون برنات المثنائی)

بو بیت بحر و افراک ضرب اول مقطوفندندر قطعی (فشغوفن) مفاعیلن
 معصوب (بایاتل) مفاعیلن معصوب (مثنائی) فعولن مقطوفه (ومفتون)
 مفاعیلن (برناتل) مفاعیلن معصوب (مثنائی) فعولن مقطوفدر (قائل
 مقامات صاحبی حریردر قرق سکرنجی مقامده ایراد ایدر عصام محقق اطولده
 دیرکه حریری بو بیت ایله اهل بصره فی وصف ایدوب دیمک استرکه بعضیلر
 صاحبدر تلاوت قرآن و معانیسنی تأمل ایله مشغوللردر و بعضیلری اهل نشاطدر
 آلات نشاطیه ایله مفتونلردر ظاهر اولان معنی بودر بودخی احتمالدرکه
 بصره نك ساکنندن اهل حتی تفصیل اولوب معنی دیمک اوله که اهل بصره نك
 بعضیلری زهاددر قرآن عظیم الشان ایله مشغوللردر و بعضیلری اهل وجددر
 اصوات طیبیه ایله مفتونلردر نتکیم اهل وجدک شانی بودر (فشغوفده اولان
 فائقصیلده در) (مثنائی فتح میم ایله جمع مثنی در قرآن معناسنه در یاخود قرآندن

مره بعداخری تشیه قیلاندر یاخود الحمدلله دن براهه سورده سنه دکدر یاخود
 طوال اولان سورده نك دونی ومفصل اولان سورده نك فوقی اولان هر بر سورده در
 یاخود سورده حج وقصص ونمل و عنكبوت وانفال ومریم وروم ویس
 وفرقان وحجر ورعد وسبا وملائکة و ابراهیم وصاد ومحمد ولقمان وزخرف
 ومؤمن وسجده واحقاف وجاثیه ودخان واحزابدر (مقتون محروق معناسه
 احراق معناسه اولان فتندن مأخوذ اسم مفعولدر یاخود اعجاب معناسه
 اولان فتندن مأخوذ معجب معناسه در یاخود جنون معناسه اولان فتندن
 مأخوذ مجنون معناسه در (رنات رنه نك جمعیدر (رنه بوزن جنه اینن وصوت
 معناسه در اتهی كلام الفاضل (اما علامه سعدالدين مطولده (مثنیدن
 مراد من امیر یعنی متقالبدر دیدی بوکا کوره (معنای بیت) اهل بصره نك
 بعضی آیت قرآنیه بی تلاوته حریص وبعضیاری متقالبدر هر بر قشارینك
 نعمه لرینه مقتوندر دیمك اولور شرح مسالکده متجانسینك اولکسی قرآن
 عظیم الشاندر ایکنجیسی مثنی کله سنك جمعیدر مثنی شنه دن مأخوذ اسم
 مفعولدر ایکنی طاقدن مرکب مزمار معناسه (مشغوف مولع معناسه مبتداء
 محذوفك خبریدر مقتون دخی بویله در تقدیری فبعض الحیران مشغوف
 وبعضهم مقتون دیمکدر مطرزی اولکی مثنای فاتحه الکتاب وایکیوز سورك
 مادونیدر مثنی مثناة نك جمعیدر تشیه دن مأخوذ دیش ابن انباری ایکنجی مثنای
 اوتار عیداندر دیش

(املتهم ثم تأملتهم . فلاح لی ان لیس فهم فلاح)

بویت بحر سریعك ضرب اولندندر تقطیعی (املتهم) مستفعلن (ثمتم)
 مقتعلن مطوی (ملتهم) فاعلن مطویه مکسوفه (فلا حلی) مفاعلن مخبون
 (انلیسفی) مستفعلن (همفلاح) فاعلات مطوی موقوفدر (قائلی قاضی ارجانیدر
 ارجان بلاد فارسندندر شمس الملك ناموزیری مدح ایبتدیکی قصیده سندندر
 (املتهم باب تفیلندندر امل کبی رجا معناسه در (تأمل مستین اولانك
 نظری معناسه در (متجانسینك اولکی فاء عطف ایله ظهور معناسه اولان
 لوح کله سنك ماضینسی اولان لاح دن مرکبدر ایکنجیسی قایله اسم مفروددر
 نجات وفوز معناسه (معنای بیت) انلردن رجا ایلدم صکره حالرینه نظر
 وحالرخنی تفکر ایتمدر در عقب بکا ظاهر اولدیکه انلرده نجات وفلاح یوقدر
 (ضرائب ابدعتها فی السماح . فلسنا نری لك فیها ضربیا)
 بویت بحر متقاربك ضرب اولندندر تقطیعی (ضراء) فاعول مقبوض

(بایدع) فعولن (تهافس) فعولن (سماحی) فعولن سلمه (فلسنا) فعولن
 (نزال) فعول مقبوض (کفیها) فعولن (ضریبا) فعولن سالمدر (قائلی
 بجزیدر حدائقده (قائلی رقا ایله معروف احمد سری موصیلدر دیش
 (ضرائب ضریبه نك جمعیدر ضریبه طبیعت معناسنه در رجل ایچون ضرب
 اولنه ورجل انك اوزرینه مجبول اوله بوراده مراد بودر ضرب مثل معناسه ده
 کلور بوده مصراع نائینك آخزنده اولان ضریبک معناسیدر وبونك ایکیسیده
 ضربدن مشتقدر اولکیسی طبیعت معناسه اولان ضربدن مشتقدرکه درهم
 ضرب دنیلور مصوغ معناسه یاخود خلط اولان ضربدن مشتقدرکه
 ضرب الشیء بالشیء دینلور شیء شیئه قارشیدرسه اما ضریب نائی ضرب
 بالقداحدن مشتقدر اصلی ضرب قداحدن مثلدر (زری صیغه معروف اوزره
 معروفدر (لك زری کلمه سنه متعلقدر فیها ضربیدان حالدر (ضریبا زری نك
 مفعولیدر جالذی الحال اوزرینه تقدیمی نکارتی ایچوندر بوکا کوره زری نبصر
 معناسه اولور اگرچه فیها زری نك مفعول نایسی اولوب اهتمام ایچون تقدیم
 اولمش اولورسه زری نعلم معناسه اولور ابغ اولان زری نظن معناسه مجبول
 اولمقدر (معنای بیت) ای ممدوح سباحه و سخاوت وانواع کرده اولان
 طبیعتاری ابداع واختراع ایلدك پس بزله او طبیعتارده اولیجی اولدیغی حالده
 سکا مثل کورر دیکلز یاخود بزله اول طبیعتاره مثل بیلمیوز

(اذالمء لم یخزن علیه لسانه . فلیس علی شیء سواه بخزان)

بو بیت بحر طویلک ضرب اولسدندر تقطیبی (اذلم) فعولن (لم یخزن)
 مفاعیلن (علیه) فعول مقبوض (لسانهو) مفاعلن مقبوضه (فلیس) فعول
 مقبوض (علی شیئن) مفاعیلن (سواه) فعول مقبوض (بخزانی) مفاعیلن
 سالمدر (قائلی امری القیسدر (علیه لسانه دن حالدر (خزان خزانه دن مأخوذ
 صیغه مبالغه در زیاده حفظ ایدیجی و سکوت ایدیجی دیمکدر لسانک خزن
 وحفظی سکوتدن کنیاهدر و بو منفی نك مبالغه سیله نفیک مبالغه سنی
 قصد ایلدی (وما الله بظلام للعیبد) آیت جلیله سننده اولدیغی صکی
 (معنای بیت) نه زمان بر کمسنه نك کندو اوزرینه ضرر ویریحی اولدیغی حالده
 لسانی حفظ وامساک اولمسه کندونك غیری برشی و بر کمسنه اوزرینه ضرر
 ویریحی اولدیغی حالده اولسان مبالغه ایله محفوظ دکلدر یعنی کندو نفسنه
 ضررلو نطقدن سکوت ایتمسه کندونك غیری به ضرر ویریحی دن اصلا

(سکوت)

سکوت ایتمزدیمکدر عبدالقادر بغدادی شواهدرضی نک شرخنده بویته شویله
معنی ویررکه نه زمان که کشتی کندی لسانی امسا که غیریدن سرینی کتمه قادر
اولمسه غیریبسی دخی اشیادن برشیده انی حافظ اولماز یخزن ایله خزان من
جهة الاشتقاق اصل واحد اولان خزن کلمه سنه راجعدر

(لواختصرتم من الاحسان زرتکم . والعذب بهجر للافراط فی الحصر)

بو بیت بحر بسیطک ضرب اولندندر تقطیعی (لواختصر) مفاعلن
مخبون (تمتل) فاعلن (احسان زر) مستفعلن (تکمو) فعلن مخبونه در
(والعذب به) مستفعلن (جرلل) فعلن مخبون (افراطقل) مستفعلن (خصری)
فعلن مخبونددر (قائلی ابوالعلاء معریدر) (اختصرت الطريق ماخذ اقربه
سالک اولدم دیمکدر اختصار کلام دخی بوندندر و حقیقتی معنی باقی قالدینی
حالده لفظک تقلیلی اوزره اقتصاردر) (احسان معروفدر) (زرتکم ضمه میمی
اشباع ایله قراءت اولمیلیدر) (عذب فتح بعده سکون ایله ماء طیددر) (هجر ترک
معنانه) (خصر معجمه ومهمله و تحریک ایله برودت معنانه کسر عین ایله بارد
معنانه در بویته حسن تعلیل وارددر) (معنای بیت) اگر احسانگری اختصار
ایدرسکز سزی زیارت ایدرم زیرا طائلی صورودتده افراطی ایچون ترک
اولنور بویته شبه اشتقاق وارددر

(فدع الوعید فاعلک ضاثری . اطنین اجنحة الذباب یضیر)

بو بیت بحر کاملک ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (فدع لوعی) متفاعلن
(دقواوعی) متفاعلن (دکضائری) متفاعلن سالمه (اطنیناج) متفاعلن (نحتذذبا)
متفاعلن (بیضیرو) فعلا تین مقطوعدر (قائلی عبدالله بن محمد بن ابی عیینة
مهلییدر نقل اولنور که علی بن محمد بن جعفر بن محمد بن علی بن حسین بن علی
رضی الله عنه حضر تلری بو عبدالله میضنه نک ظهورنده کندویه نصرت
ایچون دعوت ایله کده اجابت ایتمدی امام مشارالیه حضر تلری دخی توعده
بیوردقده مزبور دخی بویتی دیدی) (دع اترک معنانه امردر) (الوعید مفعولیدر
وعید شدرده وعد خیرده استعمال اولنور) (وعید تخویف معنانه) (ضاثر وضار
اسم فاعلدر) (ضیروضر بر معنایه در) (اطنین ده استفهام انکار ایچونددر) (طنین
صد او صوت معنانه در بعضیلر بانک مکس معنانه در دیش) (اجنحة جناحک
جمعیدر) (الذبابیه اضافتده نظر وارددر زیرا هر ذبابک ایکی جناحی وارددر
(معنای بیت) ای کیمسه وعید و تخویفی ترک ایله زیراسنک وعید و تخویفک

بکا ضرر و ریجی دکدر کور مز میسن ذبابک جناح لربنک صدا و صوتی ضرر
ویررمی یعنی ویرمز مصراع ثانی به ارسال مثل دیرلر مومی الیهک تهدیدتی
استحقارده و شانسه عدم مبالانده صوت ذبابه نشیبه ایله دی ضائر و یضیر میاننده
جناس اشتقاق وارد

(وقد كانت البيض القواضب فی الوغی . بواتر فهی الآن من بعده بتر)
بویت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیبی (وقدکا) فعولان (نتلیضل)
مفاعیلن (قواض) فعول مقبوض (بفلوغا) مقبوضه (بوات) فعول مقبوض
(رفهیلآ) مفاعیلن (تمنج) فعولن (دهیترو) مفاعیلن سالمدر (قائلی
ابو تمامدر محمد بن نهشک شهادتی حینده مرثیه ایله یکی قصیده سبندندر
بیض ایضک جمعیدر سیف معناسنه (قواضب قاضه نک جمعیدر قاطع
معناسنه (فی الوغی بواتر کله سنه متعلقدر وغی فتح واو وغین معجمه ایله حرب
معناسنه در) بواتر فتح باء موحدده ایله باتره نک جمعیدر قاطعه معناسنه فهی نک
هاسی وزن ایچون ساکن قیلنمشدر (الآن بترک ظرفیدر) بترضم باء موحدده
وسکون ناء مشاة فوقیه ایله بترء کله سنک جمعیدر بترء بتر کله سنک مؤثتی در
ابتراصلنده هر قویروغی کسلمشه دنیلور ایدی صکره هر ناقصه دنیلدی
بوندن فهم اولندیکه ملحقین قطع معناسنه اولان بتردن مشتق ایش من بعد
قواضیک بترینک ابتداسی ایچون بیانددر یا خودالآندن بدلددر اکر من فی معناسنه
قیلنور ایسه (معنای بیت) دخی تحقیق جنکده سیوف قاطعه لر مدوحک
حسن استعمالیه قاطعه درلر پس اول سیوف قاطعه مدوحک شهادتندن
صکره ناقصدر در بترلدر زیر امدوحک استعمالی کبی استعمال ایدیجیسی قالمدی

(فهو یطبع الاسماع بجواهر لفظه . و یقرع الاسماع بزواجر وعظه)
بوایکی فقره مقامندن مقامه اولی ده حریرینک کلامیدر بوراده ترصیعه
مثالدر (ترصیع رصع التاج والسیف دنیلور جواهر ایله حلی لندزه اطولده
تحلیه و نشاطدن اصطلاحه نقل اولندی و مناسبت ظاهره در دیدی
اصطلاحده احدی القرینتینسده یا اکثرنده اولان الفاظ قرینه اخردان
وزن و تقفیده مقابلی مثلی اولسه اکا ترصیع دیرلر پس قرینه ثانیه ده اولان
الفاظک جمعیسی قرینه اولی دن مقابل اولان الفاظک جمعیسنه موافقدر
اما فهو لفظی قرینه ثانیه دن اکا برشی مقابل اولور دکدر واکر الاسماع

بدلی الاذان دینلیدی ثانیده اولانک اکثری اولی دن مقابل اولانه موافق اولوب اکا مثال اولور ایدی (یطیع یعمل معنانه در (طیع السیف والدرهم والجره من الطین دینلور بونلری عمل ایندی یعنی اشدی دیمکدر (الاسماع نصب ایله یطیع نک مفعولیدر (اسماع فتح همزه ایله سجع کله سنک جمعیدر قاموسده هو الکلام المقفی اوموالاة الکلام علی روی ایله تعریف اولنشددر اولوله دیرکه سجع کله اخیره نک کندینه اطلاق اولنور وسکا کیدن نقل اولنان کلامک ظاهریده بودر پس بوراده اسماعدن مراد کلمات مقفیات اولور (جواهر لفظه یطیع به متعلقدر (جواهر جوهرک جمعیدر جوهر هر طاشدر اندن برشی استخراج اولنور انکله انتفاع اولنور و (لفظه به اضافی مشبههک اضافی قیلندندر و لفظه نک افرادی متعددی اراده موضعنده در زیرالفظ اصلنده مصدردر (ویقرع یطیع اوزرینه معطوفدر دق ایدر دیمکدر (الاسماع نصب ایله یقرع نک مفعولیدر اسماع سمعک جمعیدر اکر اسماع مصدر اولورسه متعددی اراده ایله بیله افرادی اراده صحیح اولور الله تعالی نک (ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی ابصارهم عشاوة) قول شریفنده اولدینی کبی اوقدر وارکه اسماعک جمع اولسنی ایجاب واقضایدر (بزواجر وعظه یقرع به متعلقدر (زواجر زاجرک جمعیدر مانع معنانه (معنای ترکیب) پس اول بوزید سروجی مانند جواهر کلمات مقفیات بیار وملاهی ومناهدین منع ایدیجی وعظ ونصیحتیه سمعاری دق ایدر

(تجلی بهرشدی و اثرت به یدی • وفاض به ثمدی واورى به زندی)
 بو بیت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (تجلا) فعولان (بهرشدی) مفاعیلن (واثرت) فعولان (بهییدی) مفاعیلن مقبوضه (وفاض) فعول مقبوض (بهشمدی) مفاعیلن (واورا) فعولان (بهیزندی) مفاعیلن سالمدر (قائلی ابوتامدر بونکله نصر بن منصورى مدح ایدر (تجلی تفعل دن ظاهر اولدی دیمکدر (رشدی تجلی نک فاعلیدر (واثرت ثروء دن مأخوذ صیغه ماضیدر اثرى الرجل دینلور اموالی کثیره اولدی دیمکدر (یدی اثرت کله سنک فاعلیدر (فاض یاقربنه یا بعدنه معطوفدر (ثمدی فاض نک فاعلیدر ثمد کسرتاء مثله ایله فی الاصل ماء قلیل معنانه ایدی شمدی بونکله بوراده مال قلیل اراده اولندی قاموسده ثمد فتح و تحریک ایله ماء قلیل معنانه در وکندی ایچون ماده یوقدر دیدی دیوانده وصحاحدهینه فتحه کلمشدر (واورى صیغه

ماضیدر (زندى اورانك فاعلیدر ولی و زنى اوزره (ورى به الزند دنیلور انكله
چقماغك آشى چقدى ديمكدر اوريته و وريته و استوريته مجموعى بر معنایه در
پس اورى به زندى تك معناسى انكله زنديك آشى چقدى ديمكدر زیرا
افعل فعل معناسنه كلور اما مطولده همزه سنى صيرورت ایچون قیلوب
صارذاورى ایله تفسیر ایلدى بودخی قیاس ایله قولدر زیرا كتب لغتده اورى
صيرورت معناسنه ثابت اولدى و بو اورى فعلنى اخراج معناسنه قیلوق ممكندر
بوكا كوره معنی انك سبيله زنديم كندى نفسندن آشى اخراج ایلدى ديمك
اولور و بعضیلری اورى كلمه سنى تصحیف ایدوب ضم همزه وكسر را ایله
اوریت الزنددن یعنی افعالدن مضارع متكلم قیلدى بو ایسه روایتك غیرى
و ظاهر درایتك خلافیدر و اورى به زندى مطلوبه ظفر دن عبارتدر و درت
موضعه به ضمیرى بیت سابقده مذکور نصره تأنذر در و باسى سبيله در
(معنای بیت) مدوح نصر سبيله عقل و رشد م ظاهر و هویدا اولدى وینه
انك سبيله یدم اموال كثیره صاحبى اولدى وینه انك سبيله مال قلیل فائض
وزائد اولدى وینه انك سبيله مطلوبه ظفر بولدم و بیت سابق

(ساحمد نصر ما حییت وانى . لاعلم ان قدجل نصر من الحمد) قولیدر
تقطیعی (ساحم) فعول مقبوض (دنصرنما) مفاعیلن (حییت) فعول (واننى)
مفاعیلن (لاعل) فعول مقبوض (مان قدجل) مفاعیلن (لنصرن) فعولن
(منلحمدى) مفاعیلن سالمدر (معنای بیت) حیاتده اولدقچه مدوح نصره حمد
ایدرم و تحقیق بیلور مکه نصر مذکور ایلدیكم حددن جلیل و عظیم اولدى
(تدبیر معتمم بالله منتقم . لله مرتقب فى الله مرتقب)

بو بیت بحر بسیطك ضرب اولندندر تقطیعی (تدبیر مع) مستفعلن (تصمن)
فعلن مخبون (بلاهمن) مستفعلن (تصمن) فعلن مخبونه (للاهمر) مستفعلن
(تصبن) فعلن مخبون (فللاهمر) مستفعلن (تقی) فعلن مخبوند (قائلى)
ابو تمامدر معتمم بالله بلاد رومدن عموریه بی فتح ایدیكى حینده مدحنده
دیدىكى قصیده سندندر (عموریه فتح عین مهمله و تشدید ميم مضمومه و تشدید
یا ایله بلاد رومدن بر بلده نك اسمیدر مطولده دیركه (تدبیر معتمم بالله مبتدادر
خبرى بیت ثالث اولان . لم یرم قوما ولم یهد الى بلد . الانقدمه جيش من الرعب
قولیدر اما ابیات شارحى تدبیر معتمم مبتدأ محذوفك خبریدر تقدیری فتح
عموریه تدبیر معتمم ديمكدر دیش بو خوشدر تدبیر عاقبت اموری تفکر در

معتصم بالله ایله جائزدرکه ممدوح اراده اولنه بوکا کوره علمی استعمال اولنور
 و بوتقدیرجه منتقم مابعدیله موصوف بدله حمل اولنور و جائزدرکه هر معتصم
 بالله اراده اولنه بوکا کوره قلت اوزره نکره یی عمومده استعمال اولور
 بوتقدیرجه مابعدنده اولان اوصاف ایله موصوف اولور (مرتقب افتعالدن
 اسم فاعلدر الله تعالی نک رضوان و رضاسنه مقرب اولان شیئه رغبت
 ایدیجی دیمکدر (مرتقب افتعالدن اسم فاعلدر الله تعالی نک ثوابنه منتظر
 عقابندن خائف دیمکدر پس بو معنایه کوره مرتقب لفظنک مفعولی
 محذوف تقدیری مرتقب لله دیمک اولور ابیات شارحی دیرکه مرتقب خائف
 معناسنه در زیر خائف عقابه ترقب و توقع ایدر (فلان لایراقب الله فی امور)
 دینلور الله تعالی نک عقابنه نظر ایدوب منتظر اولماز و باشنی معصیتدن
 قالدرمز دیمکدر (معنای بیت) فتح عموریه معتصم باللهک تقدیریدر یاخود
 خلیفه نک تقدیریدر اوله خلیفه که الله تعالی به معتصم و جبارنی متمسکدر
 والله تعالی ایچون اعداسندن انتقام الیجیدر والله تعالی نک رضاسنه مقرب
 اولان شیئه رغبت ایدیجی در والله تعالی نک ثوابنه منتظر و عقابندن
 خائفدر خفی بیورلیه شطر اولکه تقدیر معتصم بالله منتقم در میم اوزرینه
 مبذیه سجددر و شطر ثانیکه لله مرتقب فی الله مرتقبدر با اوزرینه مبذیه
 سجددر و بونلردن هر بری سجدده آخره مخالفدر بوکا تشطیر دیرلر عالم
 ربانی سعدالدین تفتازانی مطولده دیرکه سجع نظمنده جریان ایتمکله تصریح
 تسمیه اولنان دخی سجع اقسامندندر تصریح عروضی ضربک تقفیه سی
 کبی مقفاة قیلغه دیرلر عروض بیتک مصراع اولنک آخیدر ضرب بیتک
 مصراع ثانیسنک آخیدر ابن اثیر دیمشکه تصریح یدی مراتبه منقسم
 اولور اولکیسی هر مصراع معناسی فهم اولمقدده فی ذاته مستقل اولمقدر
 بوکا تصریح کامل دیرلر امره القیسک

(افاطم مهلا بعض هذا التذلل . وان كنت قد ازمنت هجرى فاجلی)
 قولی کبی ایکنجیسی مصراع اول ثانی به محتاج اولیه فچن مصراع ثانی
 کاسه اوله مرتبط کلینه امره القیسک . قفانبک من ذکرى جیب و منزل .
 بسقط اللوی بین الدخول فحومل . قولی کبی اوچنجیسی ایکی مصراعلر
 بر حیثنده اولمقدر که هر برنی آخرک موضعنه وضع صحیح اوله ابن حجاج
 بغدادینک . من شروط الصبوح فی المهرجان . خفة الثرب مع خلو المكان .

قولی کبی در دنجی مصرع اولک معناسی ثانی ایله فهم اولنه بوکا تصریح
 دیرلر ابوطیبک . معانی الشعب طیبیا فی المعانی . بمنزلة الربیع من الزمان .
 بشنجی تصریح ایکی مصراعرده لفظه واحده ایله اولور بوکا تصریح مکرر
 دیرلر زیرا لفظه یا مصراعینده متحده المعنادر وعیید نام شاعرك . فکلی
 ذی غیبة یؤب . وغائب الموت لایؤب . قولی کبی وبو من جهة الدرجه
 انزلدر یاخود مجاز اولدیغندن مختلفه المعنادر ابو تمامک

(فتی کان شر باللفظة ومرتما . فاصبح للهنديہ البيض مرتما) قولی کبی
 التنجی مصرع اول برصفت اوزرینه معلق اوله که اول صفتک ذکرى
 ثانیکن اولنده کله بوکا تعلیق دیرلر . الا یا ایها اللیل الطویل الانجلی .
 بصبح وما الاصبح منک بامثلی . قولی کییکه مصرع اول صبحه معلقدر
 بو غایت معییدر یدنجی بیتده تصریح قافیهسنه مخالف اولمقددر بوکا تصریح
 مشطور دیرلر ابونواس نام شاعرك . اقلنی قدندمت من الذنوب . وبالاقرار
 عدت من الجحود . قولی کبی اولکننده با ایله تصریح صکره ثانیده دال ایله
 تقفیه ایلدی وبو مانحن فیه دن خارجددر

(مها الوحش الان هاتا اوانس . قنا الحظ الا ان تلك ذوابل)
 بو بیت بحر طویلک ضرب ثالثنددر تقطیعی (مهلوح) فعولن (شأللان)
 مضاعیان (نهاتا) فعولن (اوانسن) مضاعان مقبوضه (قلحظط) فعولن
 (طاللان) مضاعیان (نلتک) فعول مقبوض (ذوابلو) مضاعان مقبوضدر
 (قائلی ابو تمامدر وزیر محمد بن عبدالملکی مدح ایلدیکی قصیده سندندر
 (مها الوحش مبتداء محذوفک خبریدر تقدیری هن مها الوحش دیمکدرهن
 نسیاه راجعدر (مها مهاته کله سنک جمعیدر بقره وحشیه معناسنه) وحش
 حیوان بری یه دیرلر فارسیده ماده کلودشتی دیدکریدر پس اضافتی بیانیه
 اولور یاخود تجریده منی اولور (هاتا انک اسمیدر ونسیاه اشارتدر (اوانس
 ان نک خبریدر (اوانس ضم همزه وکسر نون ایله آنسه کله سنک جمعیدر
 آنسه ضد وحشت اولان اسدن مأخوذدر باب طرب دندر (قنالخط تقدیرا
 مرفوع مبتداء محذوفک خبریدر یاخود خبر بعد خبردر (قنا فتح قافی ایله
 قناته کله سنک جمعیدر ریح معناسنه (خط فتح خاء معجمه ایله یامامده بر موضعدر
 وبوکا خط هجر دیرلر ریح خطیه بوکا نسبت اولور زیرا ریح بلاد هنددن
 اول موضعه حمل ونقل اولنوب انده قوام ونظام ویریلوب سائر بلاد عربیه

اندن منتشر اولور (تلك انك اسميدر قنایه اشارتدر (ذوایل انك خبريدر
 ذوایل ذابلهنك جمعيدر یاس معناسنه ناضرک ضدیدر نسابی حسن عینده
 اولا مهایه تشبیه ایدوب صکره قد قامتده قنایه تشبیه ایلدی ذبولری ایله
 استدرک ایدوب نساء حسناده ذبول یوقدر نواضردر دیدی خفی بیورلیه
 ایکی مصرعک الفاضلی هاتاوتلك دن غیریه بربرینه متوازنه در بوکا ممانله دیرلر
 (معنای بیت) شاعر نساء محایبی وصف ایدوب دیرکه اول نساء حسناء حسن
 عیونده بقر وحشی کیدر لکن اول نساء حسناء آنسه ومونسه لر در بقر
 وحشی کی اورکک دکلر در و اول نساء حسناء قدواقتمده قنایه الخط کیدر او قدر
 وارکه اول قنایو ایدر اما نساء حسناء نواضر و نازله لر در آنلرده ذبول یوقدر

(فاجح لم یجد فيك مطعما . واقدم لمام یجد منک مهربا)

بو بیت بحر طویلك ضرب ثالثه دندر تقطیعی (فاجح) فعول مقبوض
 (ملمام) مفاعیلن (یجد فی) فعولن (کمطعما) مفاعیلن مقبوضه (واقد)
 فعول مقبوض (ملمام) مفاعیلن (یجد مد) فعولن (کمهربا) مفاعیلن مقبوضدر
 (قائلی بخریدر فتح بن خاقانی مدح ایلدیکی قصیده سندندر اسسد ایله
 مبارزه سنی ذکر ایدر و ممانله نامیه مثالدر یعنی احدی القرینتینده اولان جمیع
 الفاظ اخری دن جمیع مقابلی مثلیدر اما بیت سابق احدی القرینتینده
 اولان الفاظک اکثری اخری دن مقابلی مثلی اولدیغنه مثالدر هاتاوتلك نك
 عدم تمانلندن اوتوری (اجح لم یجد اقدم لم یجدده اولان ضائر مستکنه
 مدوحك مبارزه ایتدیکی اسده راجعدر (اجح) اجح اقدمن مأخوذ صیغه ماضی
 معروفدر (فيك) منک ایکیسیده مدوحه خطابدر (اقدم) اقدامن مأخوذ صیغه
 ماضی معروفدر (معنای بیت) ای مدوح اسدنده مطمع بولمدینی حینده
 اجحام و تأخر ایتدی و سندن مهرب بولمدینی حینده اقدام ایتدی بیلورکه
 اگرچه هرب ایتسه لاحق اولورسن

(مودته تدوم لكل هول . وهل كل مودته تدوم)

بو بیت بحر و افرك ضرب اول مقطوفندندر تقطیعی (مودتتهو) مفاعیلن
 (تدوم لكل) مفاعیلن (لهولن) فعولن مقطوفه (وهلکن) مفاعیلن
 معصوب (مودتتهو) مفاعیلن (تدومو) فعولن مقطوفدر (قائلی قاضی
 ارجانیدر کندينك دوستلرندن بری وفا ایله وصف ایدر یاخود نجم الدین
 ابو عبداللهی مدح ایدر (مودته مبتدار تدوم خبریدر (مودت فتح میم ایله

وزنا ومعنی محبت کیدر (لکل هول تدوم به متعلقدر) (هول فتح ها وسکون
 واوله فزع وخوف معانسه هاله الشیء بهوله هولادنیلور انی فزع ایترسه
 و. مکان مهیل دنیلور مخوف دیمکدر (وهل کل مقدم خبردر) (مودته تدوم جمله سی
 تاویل مفردده مؤخر مبتدادر معناسی هر بریسمیدر انک مودتی دائم اولور دیمکدر
 (هل استفهام انکاری ایچوندر هل شیئک وجود وعدمندن سؤال ایچوندر
 جوابی نعم یاخودلادر وبوشیئک وجود وعدمندن سؤال ایچون اولان هل هل
 بسیطه در اما هل مرکه ایله وجود وعدمک غیری صفتدن سؤال اولور
 هل هو قائم دینلیدیکی کبی خفی بیورلمیه بوییت قلبه مثالدر قلب کلام اولک
 تر تینک عکسنه دیرلر زیر بوراده مصراع ثانی مصراع اولک عکسیدر
 شول حیثیته که هول کلمه سنک واوندن ابتدا ایلوب مودته نک میمنه اتهدار
 بعضیر قلبدن مراد کلامی بر حیثیته وضع در که اخرندن ابتداء اولنوب اوله
 سیر اولنسه حاصل بعینه کلام اول اولور بیت مذکور کبی زیراتدوم نک میمندن
 مودته نک میمنسه دکین علی التوالی حروف ایله نطق ایتنسک کلام بعینه
 مودته نک میمندن تدوم نک میمنه دکین قراءت ایتنسک کبی اولور وقلبک نظمه
 اختصاصی یوقدر نژدهده جاری اولور (کل فی فلک) (وربک فکبر) کبی وبوقلبک
 انواعی وارد اولکیسی قلب البعضدر (شارع شاعر) (رقیب قریب) (راغب غراب)
 کبی ایکنجیسی قلب الکلدر (درب برد) کبی اوچنجیسی قلب مستویدر بیت مذکور
 کبی (معنای بیت) اول دوستک مودت و محبتی هر هول وفزع وخوف ایچون
 دائم اولور هر بردوستک مودت و محبتی دائم اولور وارمیدر یوقدر دیمک اولور

(انا الاله هلالا انارا)

بو مصراع بحر متقاربک ضرب اولندندر تقطیعی (ارانل) فعولن (الاه)
 فعول مقبوض (هالان) فعولن (انارا) فعولن سالمدر قلب مجموع بیتده
 اولدینی کبی مصراعده دخی اولدیغه مثالدر (اراناده اولان ناری نک مفعول
 اولیدر) (الاه رفع ایله اری نک فاعلیدر) (هلالا اری نک مفعول نانیسیدر) (انارا
 افعالدن صیغه ماضیء متعدیدر النی اطلاق ایچوندر و هلالا کلمه سنک نعتیدر
 (معنای مصراع) الله تعالی حضرتلری بزه عالمی نورلندیرن هلالی کوستردی

(یاخاطب الدنيا الدنية انها . شرك الرذی وقرارة الاکدار)

بو بیت بحر کاملک ابیات زحافاتندندر تقطیعی (یاخاطب) مستفعلن مضمر

(دنیددنی) مستفعلن (یتانها) متفاعلن سالمه (شکرگردا) متفاعلن
 (وقرارتل) متفاعلن (اکداری) مفعولن مضمهر مقطوعدر (قائلی حریردر
 یکرمی اوچنجی مقامه سنده کتورمشدر (خاطب اسم فاعلدر نکاح طلب
 ایدیجی یه دیرلر (خطب المرأة خطبة کسریلهدر مرأیه نکاح طلب ایتدی
 دیمکدر اماضم ایله خطبه موعظه معناسنه فاعلنه خطیب دیرلر (الدینة الدنیانک
 نعتیدر دنیه خسیسه معناسنه (انهاده اسم ان اولان ضمیر دنیایه راجعدر
 (شرك الرذی رفع واصله انك خبریدر (شرك فتحه ایله طریق یاخود
 جباله یعنی ظیبه ایچون طوزاقدردام معناسنه (رذی وزنا رحی کبی هلاک
 معناسنه (وقرارة الاکدار شرك الرذی اوزرینه معطوفد (قرارة فتح قاف ایله
 مقرره معناسنه (اکدار کدرک جمعیدر کدر کسردال ایله صفوتک ضدیدر خفی
 بیورلیه بو بیت تشریعه مثالدر تشریع اصطلاحده بیتی ایکی قافیه اوزرینه
 بنا ایتمکدر بوکا توشیح وذوالقافیتین دخی دیرلر پس بویتک ایکی قافیه سی
 واردد بری رذادر و بری داردر قنقیسنک اوزرینه وقف ایتسک معنای
 بیت صحیح اولور محصل کلام بو بحرک طقوز ضربی واردد و بو قصیده اون
 یتدر ایکی قافیه اوزرینه انشا اولمشدر اولکیسی الفدر ایکنجیسی راه
 مکسورهدر پس راه مکسوره یه کوره بحر کاملک ضرب ثانیسندن اولور
 زیرا بو تقدیرجه قصیده نک اجراسی مسدسه و ضربی مقطوعدر قطع
 وتدک ساکنی حذف و ماقبلنی اسکاندر متفاعلن جزئسک نوننی حذف و لامنی
 اسکان کبی و الفه کوره بحر کاملک ضرب ثامنندندر زیرا بو تقدیرجه مربعه
 الاجزا سالمه الضرب اولور (معنای بیت) مرأه مانند اولان دنیای دنیه
 و خسیسه نک نکاحنی طلب ایدیجی سکاندا ایدر مکة تحقیق دنیای دنیه هلاک
 طوزاغیدر و مقرر کدوراندرد مرادی دنیای دنیه دن اعراض و نفرت ایله دیمکدر
 خفی بیورلیه استعاره بالکنایه طریق اوزره دنیایی امرایه شیه ایدوب استعاره
 تخیلیه طریق اوزره امرأه نک ملایمی اولان خطبه نی دنیایه اثبات ایلدی

(ساشکر عمران تراخت منیتی . ایادی لم تمن وان هی جلت)
 (فتی غیر محجوب الغناعن صدیقه . ولامظهر الشکوی اذ النعلزلت)
 (رای خانی من حیث یحفی مکانها . فکانت قدی عینیه حتی تجلت)
 بو ایسات ثلاثه بحر طویلک ضرب ثانیسندندر تقطیعی (ساشک) فمعل

مقبوض (ر عمر ن از) مفاعیلین (تراخت) فعولن (منیتی) مفاعلن مقبوضه
 (ایاد) فعیول مقبوض (یلتمنن) مفاعیلین (وان ه) فعیول مقبوض
 (یحالّتی) مفاعلن مقبوض (فتنی) فعولن (رحجوبل) مفاعیلین
 (غناعن) فعولن (صدیقهی) مفاعلن مقبوضه (ولامظ) فعولن
 (هرشکوا) مفاعیلین (اذنن) فعولن (لزلاتی) مفاعلن مقبوضه (ره اخل)
 فعولن (لتمنجی) مفاعیلین (خفا) فعولن (مکانها) مفاعیلین مقبوضه
 (فکانت) فعولن (قذاعینی) مفاعیلین (هجتا) فعولن (تجلّتی) مفاعیلین
 مقبوضدر (قائلی عبدالله بن زبیر اسدیدر بونکه عمرو بن عثمان بن عفان
 رضی الله عنه بی مدح ایدر (زبیر فتح زای و کسر باه موحد ایلدر امیر
 واسیر کبی و مرزوقی قائلی محمد بن سعید کاتب در دیش بو کامطرزی و حواری
 موافقت ایدوب دیدیلر که بونکه اشدق ابله ملقب عمرو بن سعید القاضی بی
 مدح ایدر بر کون اشدق محمد بن سعید ک کمنک تحتدن قیصی ممزق کوروب
 اون بیک درهم کوندردی اولدخی حقدنه بو ابیاتی سویلیدی و علامه
 شیرازی قائلی زیاد بن اعجمدر دیش و مرا کشی لامیه العجم شرحک اوالنده
 و ابن قرقاش شرح بدیعه ده بو ابیاتک قائلی ابو الاسود ظالمدر دیش
 و ابن خلکان یحیی بن هبیره نک ترجمه سنک قائلی ابراهیم صولیدر دیش
 بعضیایر قائلی عمرو بن کبیلدر دیش (عمر اساشکر نک مفعولیدر) و عمر دن
 مراد مدو حدر اساسده گلشکه (شکرت لله نعمته واشکر والی) دینوب لام ایله
 استعمال اولنور و کاهیجه (شکرت فلانا دینوب لامسز استعمال اولنوب
 فلانک نعمتی مراد ایدر لر بوراده گویا (ساشکر لعمر و دیمک مراد ایدوب جار
 حذف اولندی و سینی تأکید ایچوندر دیدیلر (منیتی تراحت فعلنک فاعلیدر
 تراخت تاخرت معناسنه (منیه موت معناسنه خفی بیورلیه (ان تراخت منیتی
 شرط مؤخردر (ساشکر عمر اجزاء مقدمدر ضرورت شعر ایچون تقدیم
 اولنشدر) (ایادی ایدینک جمعیدر بوده یدک جمعیدر نعمت ایچون استعاره
 اولنور) (ایادی عمرودن بدل اشمالدر و اگر ایادی عمروده مبالغه دن اوتوری
 بدل کل قیلنسه گویا عمر و ایادی موصوفه نک عینی اولوب لطیف اولور
 ایدی (لم تمنن ایدینک نعمتیدر (لم تمنن قطع ایتدی و منت ایله مخلوط
 اولندی دیمکدر تنصیصده مؤنث مجهول لفظی اوزردر و نائب فاعلی
 ایدیدر دیدی (ومن اصل لغتده حلی قطع ایتمکدر بو تقدیرجه منی نفینده

من اتصاله حال کبی اولوب مقدا دخی قطع اولدیغنی اشعار واردر
 (وانهی جلتده اولان ان شکره وصل ایچون اولمق احتمالدر تقدیری
)ساشکر ایادی وانهی عظیمة دیمک اولور معلومدرکه عظیم النعم اولانک
 شکری غایت مشکلدر (هی ضمیری ایادی به راجعدر)جلت نك تحتده اولان
 مستتری ینه ایادی به عائددر (فتی چونکه ایادی عمروده مبالغه ایتمدیکندن
 کویاکدر دیوسؤال وارد اولوب فتی ایله جواب ویردی فتی مبتداء محذوفک
 خبریدر تقدیری هوفتی دیمکدر فتی بوصفات کریمه ایله متصف اولان شابه
 دیرلر وبوصفاتک شباب ایله اجتماعی اغربدر یاخود سخی کریمدر زیرا فتی
 بومعنايه کلور (غیر محجوب الغنا فتی نك نعتیدر فتی نك غناسی ممنوع دکلدر
 دیمکدر)غنا کسرغین معجمه ایله فقرك ضدیدر اطولده غنانک مال ایله ترادفتی
 غنا ایله افاده ایدوب یعنی فتی نك مالی محجوب اولور دکلدر دیدی (عن صدیقه
 غیر محجوب قولنه متعلقدر یعنی غناومال فتی نك صدیقندن ممنوع اولور دکلدر
 یعنی صدیقی مانندن کمال انتفاع ایله انتفاع ایدر)ولامظهر کسرایله غیر محجوب
 اوزرینه معطوفدر مظهر مشهوره کوره اسم فاعلدر امامحجوب لفظنه
 اشبه اولان اسم مفعول قیلوب مرفوعنه یعنی (الشکوی به مضاف اولمقددر
)اذالنعل زلت شروحتک نزولندن وکشی بی امتحانندن کنایه ده زلت به القدم
 وزلت به نعل دینلور پس ولامظهر الشکوی اذالنعل زلت قولنک معناسی
 ممدوحه بلا نزولی حیننده شکوایی اظهار ایدر دکلدر بلکه صبرایددر دیمکدر
) معنای بیت)تحقیق صدیقه ممدوحک منافعیله انتفاع ایدر اصلامضارایله
 تضرر ایتمزکه حتی مضار ایله محزون اوله زیرا ممدوح مضاری اخفا ایدر
 اظهار ایتمز واذالنعل زلت قولنی حال صدیقندن عبارت قیلمقدده ممکندر
 تقدیری زلت النعل بالصدیق وابتلی الصدیق دیمک اولوب معنی دیمک
 اولور که صدیق وبالنی دفعنده تعینک ثقتنی وحالتک اصلاحیه ابتلادن
 شکوایی اظهار ایدر دکلدر ابلاغ اولان تعمیمیدر واکر ولامظهر الشکوی
 قولنی صیغه مفعول اوزرینه قیلوب زلت النعل صدیق ایچون قیلنسه معنی
 دیمک اولور که صدیق عدم احتیاجندن اوتوری ابتلاسی قتنده شکواسنی اظهار
 ایتمز زیرا ممدوح صدیقنک حالنه کمال مراعاتندن صدیق اظهار شکوایه
 محتاج اولماز خفی بیورلیه بو معنانک مابعدینه زیاده ارتباطی واردر تقدیر
 بوندن بومعنايي فهمده نوع خفا دخی وار ایسه (خفتی رأی نك مفعولیدر خله

فتح خاء معجمه ایله حاجت و فقر معناسنه در مثله (الخلة تدعو الى السلة) - سه
 سرفه معناسنه پس خله نك قتی معناسنی مراد ایدرسن اول معنایه حمل ایله
 (یخفی مكانها خفا مكان الشيء) دینلور شینك خفاسنده مبالغه در یاخود بمكانها ایله
 مراد خله نك وجودیدر یعنی ممدوح حامله كمال ترقی ایچون حاجتی
 كندندن اخفا ایتدیكم مكانده كورر دیمكدر (قذی علی وزنی اوزره كوزه
 داخل اولان شیدر كه كوز انكله متأذی اولور مطولده كوزه ملازم اولان داء
 كبی اولان شیدر دیدی احتمالدر كه كوزلرینك قذاسی عدم غفلتن كنبه اوله
 وینه احتمالدر كه كوزلری قذی ایله مشغوله اوله قذاسندن غفلت ایتدیکی
 كبی خفی بیورلیه حرف روی نادر و بو تادن اول لام مشدده مفتوحه بی التزام
 ایتدیكه شعرده لازم دكلدر بلکه زلت ومدت وغیرله تمام اولور ایدی پس
 بوراده ملتزم اوج شیدر كه انلردن برشی لازم دكلدر بری قنحه وبری لام
 وبری تشدیددر بو تقریرات ومعانی اطول صاحبكدر اما مطولده ایات
 ثلاثیه شووجهله معنی ویروب دیر كه ممدوح اولان عمرده شكر ایدرم اگر
 موتم تراخی ایدرسه یعنی اولوم بكا مهل ویرسه عمرودن بدل عطایاسنه شكر
 ایدرم او یله عطایا كه قطع اولندی ومنت ایله مختلط اولدی نقدر عطایا
 عظیمه اولورسه واول عمر و برقی وشایدركه صدیقندن غنا ومالی محبوب
 و ممنوع اولور دكلدر وینه او یله فتی كه كندویه حوادث زماندن بلایا نازله
 اولوب شدته مبتلا اولسه شكاتی اظهار ایدیچی دكلدر وینه او یله فتی كه
 بنم فقر و حاجتی كوردی شول حیثیتدن فقر و حاجتم كه مكافی خفی اولور
 یعنی اول فقر و حاجته تحمل ایله انی بن ستر ایدرم پس بنم فقر و حاجتم
 اول فتی نك كوزلرینك قذاسی اولدی تا فقرم منكشف وزائل اولنجیه دك
 یعنی فتی عطایاسیله فقریمی اصلاحیه منكشف اولنجیه دك حاصلی فتی نك
 حسن اهتمامندن امر ملازم كبی قیلوب اصلاحیه فقریمی دفع ایلدی خفی
 بیورلیه حرف روی نادر و ایاتده تادن اول لام مشدده مفتوحه كتوردی
 و بو صحیح تحقق ایتدیكندن اوتوری مذهب مجعده لازم دكلدر جلت
 ومدت ومنت وانسقت كبی

(اذا انت لم تنصف اخاك وجدته . علی طرف الهجران ان كان يعقل)

(ويركب حد السيف من ان تضيمه . اذا لم يكن عن شفرة السيف مزجل)

بو ایلكی بیت بحر طویلك ضرب نایسندندر تقطیعی (اذا ان) فعولن

(تلم تنصف) مفاعیلن (اخاك) فعول مقبوض (وجدتهو) مفاعلن مقبوضه
 (علاط) فعول مقبوض (رفلهجرا) مفاعیلن (نانكا) فعولن (نیعقلو) مفاعلن
 مقبوض (ويرك) فعول مقبوض (بحدد سسى) مفاعیلن (فنان) فعولن
 (تضمیهو) مفاعلن مقبوضه (اذالم) فعولن (يكن عن شف) مفاعیلن
 (رتسى) فعولن (فزحلو) مفاعلن مقبوضدر (قائلی معن بن اوس مزنیدر
) لم تنصف انصافدن مأخوذ نهی مخاطبدر انصاف وعدل معناسنهدر
 (اخاك الف ایله منصوب) لم تنصف كله سنك مفعولیدر اخدن مراد اخوت
 صداقه یاخود اخوت نسبدر (وجدته فعل مخاطبدر واذا شرطنك جزاسیدر
 ضمیر مفعولی اخاك لفظنه راجعدر (على طرف الهجران وجدته كله سنه
 متعلق وجدتك مفعول به غیر صریحیدر وبوراده طرفدن مراد طرف
 معنویدر صوری دكلدر (ان كان یعقل قولی اخاك قولنك قیدیدر (یعقل
 ضرب بایندندر اگر ظلمكده نسكره برادریكك عقلی باقی اولورسه دیمكدر
 بونده سنك ظلمكده مجنون اولورلغه ومجران ایله عقلی باقی اولورلغه اشارت
 واردر (یركب حدالسيف ایله قتل اولمقلغه راضی اولور دیمكدر یاخود قتل
 منزلهسنده اولان شیئی ارتكاب ایدر دیمكدر مطولده حد سیفه ركوب ایله
 مراد تقطیع سیف ایله تقطع وتأثیریه مؤثر اولان اموره تحمل ایتمكدر وبونكده
 مرادی حرب وموته صبردر (من ان تضمیه سنك برادریكده ظلمك اجلندن
 دیمكدر بوتقدیرجه من اجلیه اولور بعضیلمن لام معناسنه تعلیل یاخود تسبب
 ایچون دیوب حدسیفه ركوب ایدر ظلمنك سببیه دیمكدر دیمش (مطولده من
 ان تضمیه قولنی یركب حد السیفدن بدل قیلوب من كله سنی بدل ایچون
 قیلمش (عن شفرة السيف لم يكن كله سنه متعلقدر (شفره فتح شین معجمه
 وسكون فاو فتح را ایله سیفك حدینه دیرلر (مزحل لم يكن كله سنك اسمیدر
 (مزحل فتح میم وسكون زای وفتح حاء مهمله ایله مبعده معناسنهدر منع
 بایندن زحل زحولا دینلور بعد معناسنه (معنای بیتین) نه زمان سن برادریكده
 عدل وانصاف ایتمك یعنی اعطای نصفه ایتمیوب حقوقنی توفیه ایتمك
 اگر برادرك عاقل ایسه انی طرف هجران یعنی افتراق طرفنده بولورسن
 یعنی سنك ایچون هجرت ایدیچی وسنكده اولان مواخاتی متبدل بولورسین
 و برادریكده ظلم ایتمكده اجلندن سیف ایله قتل اولمقلغه راضی اولور یاخود
 قتل منزلهسنده اولان شیئی ارتكاب ایدر اگر حد سیفدن ظلمی قبولك غیری

مبعد اولماز ايسه بيت تانينك مطولده و مختصرده و يريلان معناسي سنك برادرک شدانده تحمل ايدر تاثير سيوف کندنده تاثير ايدن و تقطيع سيوف کندوبی تقطع ايدن کي شدانده تحمل ايدر سنك اکا ظلمکن بدل اگر حد سيفه رکوبدن و مشافه تحملدن مبعده اولماز ايسه خفي بيورليه شعر اخوان ايله مداراته حث و انار ايله غلظندن تجنبد روالا صديق و ظهير قالمز بونده زياده مبالغه ايله . ولو کنت فظا غليظ القلب لانفضوا من حولک . آيت کریمه سنه تلميح واردر نقل اولنور که عبدالله بن الزبير معاويه به کلدی بو ايکي بيتي انشاد و قرأت ایلدی معاويه عبدالله بن الزبيره . لقد شعرت بعدی یا بابکر . دیدی یعنی معاويه عبدالله بن الزبيره بندن صکره و بی کورمه یلی شعری اخذ ایتمشسن و شاعر اولمشسن ای ابو بکر دیدی بوند نصکره عبدالله بن الزبير معاويه نك مجلسندن مفارقت ایتمز اولدی حتی برکون معن ابن اوس مزنی کلدی و معاويه نك مجلسنه دخول ایدوب اولی . لعمرک ما ادری وانی لا و حل . علی اینا تغدو المنیه اول . قصیده سنی تمام اولنجیه دک معاويه نك حضورنده قرأت و انشاد ایلدی مکر بو ايکي بیت معن بن اوسک قصیده سنده وار ایش معاويه عبدالله بن الزبيره دونوب بو ايکي بیت بنمدر دیو بکا خبر و برمدگی دیدی عبدالله بن الزبير دخی بی مهابا لفظا و معنی معن بن اوسکدر دیدکد نصکره معن بنم سود قرنداشمدر بن انک شعرینه اندن احقم دیدی مقصودی کمال اتحاد لری اولدیغی بیان اولسه کر کدر خفی بیورلیه اصطلاح بدیعه غیرک شعرینک جمیع لفظ و معناسی من غیر تغییر اخذه نسخ و اتحال تسمیه ایدر لر و بوغایت ايله مذمومدر زیرا عوام و خواصک بیلدیکی سرقه محضه در نسخ لغته ابطال معناسنه در و اتحال شاعر غیرک شعرینی کندوبه نسبت و بنمدر دیو ادعا ایتمکه دیر لر وینه خفی بیورلیه مطلقا اخذ و سرقه ايله مسمی اولان ايکي نوعدر بری ظاهر در که انجق نسخ و اتحاله و اغاره مسخه مخصوصدر و بری غیر ظاهر در که انجق ذکر ی آتی المام و سلخه مخصوصدر

(دع المکارم لا ترحل لبعیثها . واقعد فانک انت الطاعم الکاسی)

(ذر المسائر لا تذهب لمطلبها . واجلس فانک انت الآکل اللابس)

بيت اول و بيت ثانی بحر بسیطک ضرب تانیسننددر تقطیعی (دعلمکا)
مفاعلن مخبون (رملا) فعلن مخبون (ترحلیغ) مستفعلن (یثا) فعلن
مخبونه (وقعد فان) مستفعلن (نکان) فعلن مخبون (تططاع عمل)

(مستفعلن)

مستفعلن (کاسی) فعلن مقطوع (ذرلثا) مفاعلن مخبون (ثرا) فعلن
 مخبون (تذهلمط) مستفعلن (لها) فعلن مخبونه (وجلس فان) مستفعلن
 (نکان) فعلن مخبون (تلاکل) مستفعلن (لابس) فعلن مقطوع در بیت اول
 خطیته نام شاعر کدر زرقانی هجو ابتدکی قصیده سندندر و میانرنده اولان
 اولدی برکون حضرت عمر رضی الله عنه بویتی کوردی زرقانه تلطیف ایدوب
 سنی هجو ایدنه کی کوریم سنی مدح ایدنه کی کوریم دیدی در عقب حضرت
 حساندن سؤال ایتدیلر آتی هجو ایتدی دیدکده حضرت عمر دخی حبس اوزرینه
 صالح ایدوب حبس ایتدی بوقصه اغانیده مذکور در بیت ثانی اولک من
 جهة المعنی عیندر کویا خطیته نك قولک جمیع معناسنی جمیع لفظیله نظمینی
 تغییر اتمکسزین اخذ ایدوب همان اکثر کله سنی مراد فنه ابدال ایله تغییر ایلمش
 بودخی قسم اول کبی مذمومدر خفی بیورلیه (دع کله سنک یرینه مراد فی
 اولان (ذکر کله سنی) مکارم یرینه (مأثر) لاترحل یرینه (لاتذهب لبعیثها یرینه
 (المطلبها) اقعدر یرینه (اجلس) فانک انت تغییر اولنما مشدر (طاعم یرینه) اکل
 کله سنی یرینه (لابس کله سنی کتور مشدر معولده دیر که (دع اترك معناسنه ودع
 یدع دن امر در ماضیسی امانه اولنمشدر ودعه دنیلمز ترکه دنیلور وادع
 دخی دنیلمز لکن تارك دنیلور ضرورتده ودعه کلدی (المکارم دع کله سنک
 مفعولیدر مکارم مکرمه نك جمیدر (لاترحل رحل فلان وارتحل و تحل
 دنیلور اوچیده بر معنایه در ارتحال فارسیده از منزل برداشتن ایله تفسیر
 اولنمشدر بعضیلر زای معجمه ایله در دیش (زحل عن مکانه زحولا و تحل
 دنیلور مکانندن تحی و تباعد ایلدی دیمکدر (لبغیثها لاترحل کله سنه
 متعلقدر (بقیه کسر ایله ابتغا اولنان شیدر ضم ایله نفس حاجتدر جوهری
 و بیقی معناسی لطلبها دیمکدر دیشدر (طاعم اکل معناسنه (طعم یطعم
 طعما فهو طاعم) دنیلور یدی و طانیدی دیمکدر (کاسی مکسور معناسنه
 عاصم معصوم معناسنه اولدینی کبی اطولده دیر که (رجل طاعم و طعم)
 دنیلور مطعمده حسن حالی اولان کیمسه دیمکدر (رجل کاس دنیلور کسا
 صاحبی اولان کیمسه دیمکدر پس معنی دیمک اولور که سن دنی الهمه سین
 همان همتک نهایی طعام و کسادر حال بوکه طلب مکارم ایچون همت
 عالیهدن لازمدر مبذل اولان طاعم سمعه کبی طعمه دن مأخوذ اسم فاعلدر
 (کاسی راضی کبی کسودن مأخوذ اسم فاعلدر لبسه معناسنه بوقتدیرجه

معنی دیمک اولورکه سن طالبی ایچون حاصل اولمیان تنعم و ثروت و مکارم طالبی سن بوتقریر اطولکدر اما ایبات شرخنده شویله معنی ویرلمشدرکه سن مکارم و مآثری ترک ایله و مکارمی طلب ایچون دخی کتمه هان سن اوتور زیراسن یحیی و کییجیسن حاصلی ییوب ایچمدن و کیوب قوشانم دن غیر ی برشی بیلمز سین دون همت سین دیمک اولور

(وقوفابها صحبی علی مطیهم . یقولون لاتهلک اسی و تجمل)

بویت بحر طویلک ضرب نانیسندندر تقطیعی (وقوفن) فعولن (بها صحبی)
مفاعیلن (عالی) فعول مقبوض (مطیهم) مفاعلن مقبوضه (یقولو)
فعولن (نلا تهلک) مفاعیلن (اسنو) فعول مقبوض (تجملی) مفاعلن
مقبوضدر (قائل امرء القیسدر طرفه بویتی قصیده دایه سننده ایراد
ایدوب فقط تجمل برینه تجملد لفظی ایراد ایتمشدر تجملد جلادنده تکلف
ایتمکدر جلادت صبر معناسندر بودخی بیت سابق کبی سرقه محضه اولمغه
مذمومدر (بهاده اولان ضمیر منازله راجعدر) زوزنی دیرکه (وقوفا حالت
اوزره منصوبدر وقوف واقفک جمیدر رکوع را کک و شهود شاهدک و بخود
ساجدک جمعی اولدینی کبی (مطی مراکب معناسنه واحده سی مطیهدر
(اسی فرط حزنه دیرلر و اسی مفعولله اولمق اوزره منصوبدر تجمل ایله
مراد صبر ایله تجملدر (معنای بیت) اول منازله اسحایم بنم ایچون
مطیهدرینی واقف اولدقاری حالده بکا فرط حزندن هلاک اولمه و صبر ایله
متجمل اول دیرلر ایدی

(من راقب الناس لم یظفر بحاجته . وفاز بالظیبات الفاتک اللهج)

(من راقب الناس مات هما . وفاز باللذة الجسور)

بیت اول بحر بسیطک ضرب اولندندر تقطیعی (من راقبن) مستغفلن (ناسلم)
فاعلن (یظفر بحا) مستغفلن (جتبی) فاعلن مخبونه (وفاز بظ) مفاعیلن
(طییب) فاعلن (تلفاتکل) مستغفلن (لهجو) فاعلن مخبونددر بیت ثانی
بحر بسیطک مجزو مقطوع عروض و ضربنده خبن واقع اولان ایباتدندر
تقطیعی (من راقبن) مستغفلن (ناسما) فاعلن (تهما) فعولن مقطوع
مخبون (وفاز بل) مفاعلن مخبون (لذتکل) فاعلن (جسورو) فعولن مقطوع
مخبونددر بیت اول بشارک قولیددر و بیت ثانی سلم خاسر کدر سلم فتح
سین و سکون لام ایله در (خاسر خاء ممجمه ایله در) خاسر ایله تسمیه اولندیغنه

درد وجه تحریر اولمشدر اولکیسی تجار تنده خسرانندن اوتوری خاسر
تسمیه اولندی ایکنجیسی اساسده نقل اولنور که سلمک ارنا بر مصحفی و ارایدی
انی بیع ایدوب ثمنه ضرب ایچون بر عود المغله خاسر تسمیه اولندی
اوچنجیسی بر مصحفی و ارایدی انی بیع ایدوب ثمنه دیوان شعر الدیغندن
خاسر تسمیه اولندی دردنجیسی اموال کثیره و اشیاء و قیره سی و ارایدی ازمنه
قلیله ده مجموعنی تبذیر و اتلاف ایتدیکندن خاسر تسمیه اولندی بوییت اول
وییت ثانی اغاره و مسخه مثالدر اغاره و مسخ اصطلاح بدیعیده نظم
لفظی تغییر ایله بیله جمیع لفظی یا خود بعض لفظی اخذ ایتمکدر بو دخی اوج
قسمدر زیرا ثانی یا اولدن ابلغ یا خود اولدن دون یا خود اولک مثلی اولور اگر ثانی
اولده بولنمیان حسن سبک یا اختصار یا ایضاح یا زیاده معنی کبی بر فضیلته
اختصاصندن اوتوری اولدن ابلغ اولور سه ثانی ممدوح مقبولدر بشار
وسلمک قوللری کی بشارک یتتی اول و سلمک یتتی نایدیز انشاء الله تعالی بیت
تاینک ممدوح و مقبول اولسنک وجهی بیت تاینک معناسندن صکره بیان
اولنور (راقب فاعل مستتری من موصوله عائددر مطولده اساسدن نقل
ایدوب دیرکه رقبه و راقبه دینلور اندن حذر و خوف ایتدی دیمکدر زیرا
خائف عقابه ترقب و توقع ایدر اطولده دیرکه راقب خاف معناسنه) (راقب الله
فی امره) دینلور فلان کیمسه کندی امرنده الله دن قورقدی دیمکدر مآلده
ایکیسنک کلامری بردر (الناس نزع خافضیت اوزره منصوب راقب نک
مفعولیدر تقدیری راقب عن الناس دیمکدر) (لم یظفر من موصولک جوابیدر
و مستتری موصوله عائددر) (بحاجته لم یظفر کله سنه متعلقدر بحاجته ده اولان
ضمیر من موصوله عائددر) (وفازده اولان و اوستینافیه در) (فاز فوزدن مأخوذ
ماضیدر) (بالطیبات فایزه متعلقدر اطولده دیرکه بالطیبات ده اولان الف لام
مضاف الیه دن عوضدر تقدیری بطیبات الرزق دیمکدر کویابو . یا ایها الناس
کلومن طیبات مارزقنا کم . آیت کریمه سنده اولانه اشارتدر) (الفاتک رفع ایله
فازنک فاعلیدر) (فانک فا و کسرتاء مشاء فوقیه ایله اسم فاعلدر شجاع و قتاله
دیرلر اطولده جری اولان شجاعه دیرلر دیدی) (اللهج رفع ایله الفاتک نک
نعتیدر) (لهج فتح لام و کسرها ایله صفت مشبهه در قتله ولوع و حرصی اولان
کسنه یه دیرلر اطولده اغرا ایتدیکی امره مواظب اولان کسنه یه دیرلر دیدی
(مات ها من موصولک جوابیدر ها کله سنک نصبی یا مفعول له یا تمیزیت

اوزره در (هم حزن معناسنه) بالذمة فازیه متعلقدر لذت عند المدرك کمال
 خیر اولان شیئه نیل و ادراکدر (الجسور رفع ایله فأنک فاعلیدر (جسور
 فتح جیم و ضم سین ایله شدید الجراء اولانه دیرلر بعضیار جری اولانه دیرلر
 دیش (معنای بیت اول) ناسدن خوف ایدن کسه حاجت و مطلبنه ظفر
 بولماز محروم اولور اماطیات رزقه و مستلذاته ظفر یاب اولان شجاع
 و قتال اولان کسینه در حاصلی ناس اوزرینه تجاسر ایدن کسینه طیات
 و مستلذاته ظفر یاب اولور (معنای بیت ثانی) ناسدن خوف ایدن کسینه
 هم و حزن یونندن هلاک اولور و شدید الجراء اولان لذته ظفر یاب اولور
 خفی بیورلیه بیت ثانی بیت اولدن سبک یونندن اجوددر زیرا حزنندن
 اولمک حاجته عدم ظفرندن ابلغدر و لفظ یونندن اخصردر بو ظاهردر

(هیهات لا یأتی الزمان بمثله • ان الزمان بمثله لبخیل •)

(اعد الزمان سخاؤه فسخائه • ولقد یكون به الزمان بخيلا)

بیت اول و بیت ثانی بحر کمالک ضرب نایسندندر تقطیع لری (هیهای لا)
 مستفعلن مضممر (یا تزما) مستفعلن مضممر (بخیله) متفاعلن سالمه
 (ان تزما) مستفعلن (بخیله) متفاعلن (لبخیلو) فعلا تین مقطوعدر
 (اعدزما) مستفعلن مضممر (نسخاء هو) متفاعلن (فسخاهی) متفاعلن
 سالمه (ولقد یکو) متفاعلن (نیهزما) متفاعلن (بخیلا) فعلا تین مقطوعدر
 بیت اول ابوقامکدر محمد بن حمید بعض غزواتده شهید اولدوقده مرثیه سنده
 دیشدر بیت ثانی ابو طیبکدر صاحب طرابلس شام اولان بدر بن عمار
 مدح ایتدیکی قصیده سندندر و بیت اول و بیت ثانی اغاره و مسخک
 فسم ثانی سنه مثالدر یعنی بیت ثانی اولده بولنان فضیلتک فواتندن اوتوری
 بلاغتمده اولک دونی اولدیغنه مثالدر و بویله اولان ثانی مذموم و مردوددر
 انشاء الله تعالی بیت ثانیکن تقدیری اثناسنده مذمومیتی نهوجهله اولدینی
 بیان اولتور (هیهای بعد معناسنه اسم فعلدر و مستتری ممدوحه راجعدر
 (لا یأتی الزمان بمثله قولی ممدوحک تعیدر الزمان لا یأتی نک فاعلیدر و اسنادی
 مجاز عقلیدر بمثله اولان باء تعدیه لا یأتی به متعلقدر و ممدوحه عاتدر
 (ان الزمان الی آخره عدم ایتانک علتیدر الزمان ان نک اسمیدر (لبخیل ان نک
 خبریدر بمثله لبخیله متعلقدر ضمیری ممدوحه عاتدر (معناییت اول) ممدوح
 بعید اولدی زما یله انک میاننده مسافه اوزادی زیر امدوح جتته واصل اولدی

و جنت ایله دنیای دنیا را سنده چوق مقدار وارد لفظ خبر معنی تحسره میندیر
 و بوند نصکره بزم ایچون کندیله تسلی مأمول ایده جک بر شی یوقدر
 دیو تحسره زیاده ایدوب زمان ممدوح مثلی بی کتور مزکه کندو ایله تسلی
 اولنه دیدی بعده زمانک منک اولدیغی علت طبیعی سی ایچون زمان
 مثلک عدم اثباتی تعلیل ایدوب زیرا تحقیق زمان ممدوح مثلی به بخیلدر
 دیدی و بونده غایت تا کیده بالغ اولوب ان و لام و جمله اسمیه ایله ذکر ایلدی
 و بونکله بطریق الاولی بخلی افاده ایلدی زیرا ممدوح مثلی بی زمان بخیل
 اولسه ممدوحی بطریق الاولی بخیل اولور و افاده استمرار بخل زمان ایله زمان
 ممدوح دن اول مثلی اتیان ایتدیکنسه و بونی اتیان خارق عاده اولدیغنه
 اشارت ایلدی بومعنی و تقریر صاحب اطول کدر اما مطول صاحبی
 هیهات نک ضمیرنی بیت سابقه ذکر اولنان سیانه ارجاع ایتشد بیت سابق
 . انسی ایانصر نسبت اذن دیدی . من حیث ینتصر الفتی وینیل . در بوکا کوره
 معنی دیمک اولورکه ممدوحی بنم نسیانم بعید اولدی او ایله ممدوح که زمان
 مثلی اتیان ایتمز زیرا تحقیق زمان مثلی اتیانده بخیلدر عبدالقاهر مسائل
 مشکله ده دیرکه شیخ ابوعلی فارسی دیمشکه بویتده تقصیر واردد زیرا
 بومثلیده غرض مثلی نفیدر یعنی ممدوح مثلی عزیزدر یا خود ممدوح مثلی
 اولماز پس مثلک فقدینک سببی مثلی زمانک بخلی قیلنسه تحقیق غرضه
 خلل و یروب مثلک وجودنی تجویز ایتمش اولور و بونی من حیث هو منع
 ایدر یوقدر بلکه زمانک بخلی حیثیدن مثلی زمان جودت ایدر (اعدی
 الامر دینلور) الزمان نصب ایله اعدی نک مفعولیدر (سخاوه رفع ایله اعدی نک
 فاعلیدر و ضمیری ممدوحه عائددر فسخاوه اولان فاعل مستتری زمانه عائددر
 (الزمان یكون نک اسمیدر بخلیلا خبریدر خفی بیورلیه ابوطیبک مصرع ثانسی
 ابوتامک مصرع ثانسیندن مأخوذدر نقدر میانلرنده فرق اولورسه که
 ابوتام صراحة بخلی ممدوح مثلی به متعلق قیلدی ابوطیب بخلی ممدوحک
 نفسنه متعلق قیلدی زیرا تفاوتدن بومقدار اخذه منافی دکلدر و بعضک
 توهم ایتدیکی کبی من کل وجه مأخوذ ایله مأخوذ منهک معناده اتحاد لری
 دخی شرط قیلنمدی و ابوطیبک مصرعی ابوتامک مصرعندن دوندروان
 جنی نک ذکر ایتدیکی اوزره بیتک معناسی دیمکدرکه زمان ممدوحک سخاسندن
 سخایی تعلم ایدوب ممدوحی سخا و عدمدن وجوده اخراج ایلدی اگر زمانک

ممدوحدن استفاده و تعلم ایتدیکی سخاسی اولمیدی ممدوحی دنیا به اخراجده
 بخل اولوب کندی نفسی ایچون بقاسین طلب ایدردی و بو ابن جنی نك
 معناسنی ابن فورجه ترتیف ایدوب بو معنی تاویل فاسد و غرض بعیددر
 زیرا غیر موجودك سخاسی عدوی ایله و صفتلنمز دیوب شوپله معنی ویردیكه
 ممدوحك بعد وجوده سخاسی زمانه تجاوز ایدوب زمان دخی ممدوح ایله
 اوزریمه سخا و وصالیه بزى اسعاد ایلدی و علی التقدیرین بونده مقام
 ماضیه مضارعی وضعی و ضمهسی وارددر زیرا ابو الطیبك قصدی زمان
 ممدوحی بخیل اولدی دیمك اولوب ضرورت وزن ایچون مضارعه عدول
 ایلدی ایضاحده تقریر اولنان بودر صاحب اطول دیدیکه بن دیرمه
 اظهار اولان (معنای بیت) بودرکه ممدوحك سخاسی زمانه تجاوز ایلدی
 و ممدوحك سخاسنك عدوی و تجاوزی سببیه زمان دخی سخا ایتدی
 بو تقدیرجه (به نك ضمیری عدوی به عائد اولوب با سببیت معناسنه در
 سخانك صلهسی دکلدر بوکا کوره معنی دیمك اولورکه ممدوح کندی ایله
 اولنان شیء عدوی و تجاوز سببیه زمانه سخا ایلدی و تحقیق زمان ممدوحك
 سخاسندن صکره سخایی بخیل اولدی زیرا ممدوحك کندندن صکره سخاسی
 زمانه ساری اولمق ایچون زمانی سخنی قیلدیكه ممدوح مثلی بی سخا ایده
 صکره صاحب ایضاح دیدیکه معنی ماضی اوزره اولمی مسلم دکلدر بلکه معنی
 دیمکدرکه زمان ابدًا ممدوحك هلاکنی بخیل اولوب وجه دهر اوزره باقی قبه
 و بو معنایی زمان ممدوحی سخا ایتدی دیو دفع ایلدی و سخا غیره بذل ایتمکدرکه
 کندینك تحت تصرفدن بیرون اوله بو تقدیرجه زمان ممدوحك هلاکنی
 سماحت ایتمز اختیارینك معناسی بو قدر زیرا بو اخبار انحق ممدوحك هلاکنه
 قادر اولان کسسنده مفیددر و بودفعه اعتراض اولنوب دینلدیكه تحقیق
 زمان ممدوحی سخا ایتدیكه ایجابیه تحت تصرفدن چیقه زیرا حاصلی
 تحصیلدر اما زمانك اهلاک ایله تصرفی باقیدر و زمان ایچون اهلاکی سماحت
 و بخل ایتمك وارددر صاحب مطول صاحب ایضاحك بو اعتراضدن جواب
 و یروپ دیرکه بو معنی اوزرینه حملك احتمالی ضرر ویرمز زیرا بو حمل
 ایله بیله ینه ابوتامك مصراعدن ادون و ابوتامك مصراعی سبک یونندن
 اجوددر زیرا اوزرینه قرینه داله ظاهره اولمان مضافك تقدیرندن
 استغناسی وارددر بوکا بناء بیتی تفسیر ایدنلردن برکسنه بو معنایه ذاهب اولمدی

(او حار مر تاد المنية لم يجده الا الفراق على النفوس دليلا)

(لولا مفارقة الاحباب ما وجدت ه لها المنايا الى ارواحنا سبلا)

بيت اول بحر كاملك ضرب تانيسندندر تقطبي (لو حار مر) مستغفلن
 مضممر (تادلني) مستغفلن مضممر (يتلمجده) متفاعلن سالمه (اللفرا) مستغفلن
 (قعائنفو) متفاعلن (سدليلا) فعلا تئن مقطوعدر (بيت ثاني بحر بسيطك
 ضرب اولندندر تقطبي (لولامفا) مستغفلن (رقتل) فعلا تئن (احبابما)
 مستغفلن (وجدت) فعلا تئن (لهلمنا) مفاعلن (بالالا) فاعلا تئن (ارواحنا)
 مستغفلن (سبلا) فعلا تئن (بيت اول ابوتاممكدر نوح بن عمرو
 مدح ايلديكي قصيده سندنندر (وبيت ثاني ابو الطيكدگر سعيد بن عبد الله
 انطساكي بي مدح ايلديكي قصيده سندنندر (حار صيفه ماضيدير بر شيئه
 نظر ايدوب در عقب غمئي اولسه وسيلنه هدايت بولماسه جار دينلور
) مر تاد ضم ميم وسكون را ايله طلب معناسنه اولان ارتياددن مأخوذ اسم
 فاعلدر ومنيه اضافتي من معناسنه در يعني اضافت بيانيه در (لم يجده
 الا الفراق قولي دليلا قولندن مستثادر (على النفوس دليلا قوله متعلقدر
) لهاده اولان ضمير منايابه تائدر و منايادن حالدر بو (سبلادن حال قيلنسه
 اقربد و) (وجدت كله سنك فاعلدر) (وجدت يا علمت معناسنه در مفعول ثاني
) (الى ارواحنا قوليدر كه مفعول اولك اوزرينه تقديم اولندي يا خود اصابت
 معناسنه) (الى ارواحنا قولي حالدر نكارتندن اوتوري صاحبي اوزرينه تقديم
 اولندي بعضيلر) (لها لهاته كله سنك جمعيدر منايابه مضاف قيلندي ديمش
) (لهاته حلق اوزرينه مشرفه اولان لخميه ديرلر و بوني يد المنايا روايتي
 تايب ايدر پس ابو الطيب جميع معنابي بعض الفاظ ايله بيله اخذ ايتدي
 مرادف منه اولان (فراق و مرادف) (نفوس اولان) (ارواح كهي و صاحب
 مطول مرادفي اخذ امر واحددر غيري يوقدر اما فراق ومنيه و وجدان
 بعض الفاضي بعينه اخذ قيانندن اولديني محل نظر در خفي بيورليه
 ابو الطيب بيتي افضلدر شول حيثي دنكه منايانك اهتداسني ارواحه حقير
 ايتدي اما ابوتامم فراق منيه حيرتي اوزرينه دليل قيلدي و افاده ايتديكه
 وصال ايله بيله موت اولماز زيراموته طريق يوقدر الاحال فراقده واردر
) (معنای بيت اول) نفوسى طالبه اولان منه اكر نفوسك اهلاكنه طرفده
 تحير ايدوب نفوسه منه ايچون توصل ممكنده اولماسه منه ايچون نفوس

اوزرینه دلیل اولماز الافراق اولور (معنای بیت ثانی) اگر احبابك مفارقتی اولیدی یدمنایا ارواحمه طریق بولامزدی خفی بیورلیسه ابو الطیك
بیتی تانیدر و ابوتمامك بیتی اولدر ثانی اولك مثلی اولدیغنه مثالدر و بوذمدن
ابعددر لکن فضل اولکدر

(هوالصنع ان يعجل فخيرون يرث . فللرث في بعض المواضع انفع)

(ومن الخیر بطؤ سبيك عنى . اسرع السجت في المسير جهام)

بیت اول بحر طویلک ضرب تانیسنند ندر تقطیعی (هو صصن) فعولن
(عان یعجل) مفاعیلن (فخیون) فعولن (وان یرث) مفاعلن (فلری) فعولن
(ثقیعضل) مفاعیلن (مواضعن) مفاعلن مقبوضدر (انفع) فاعلن (بیت ثانی بحر
خفیك ایات زحافاتند ندر تقطیعی (ومنلخی) فعلاتن مخبون (ربطاوسی) مفاعلن
مخبون (بگفتی) فعلاتن مخبونه (اسر عسسخ) فاعلاتن (فلمسی) مفاعلن
(رجهامو) فعلاتن مخبوتدر بیت اول ابو تمامکدر و بیت ثانی ابو الطیكدر
علی بن احمد خراسانی بی مدح ایله یکی قصیده سننددر و بیت اول و ثانی
المام و سلخه مثالدر المام و سلخ اصطلاح بدیعیسه یالکتر معنایی اخذدر
و بوسرفه و اخذك نوع تانیسننددر یعنی غیر ظاهر ننددر و بوده اغاره و مسخ
کبی اوج قسمدر یعنی بیت ثانی اولدن ابلغ یادون یا مثیلدر اولکنه مثال بوایکی
یتلدر (هوضمیر شاندر) الصنع مبتدادر (صنع ضم صاد مهمله و سکون نون ایله
فعل جمیل و احسان معنالیسه در (ان یعجل فخیر جمله شرطیه سی مبتداتک
خبریدر و احسن اولان هوذهنده حاضره عائددر و مبتدا و الصنع خبری
و جمله شرطیه ابتداء کلام اولمقدر و بو ابو العلاء معرینک قولی ککیدر
• هو الهجر حتی ما لم یلم خیال • و بعض صدور الزایرین وصال • و بو انواع
اعرابدن بر نوع لطیفدر که بوکا ائمه اعرابدن اذهان راضیه آگاه و واصل
اولمادی (رث کله سنک مستری الصنعیه راجعدر یرث یبطؤ معناسنه (فللرث ده
اولان لام ابتدایسه در رث یبطؤ معناسنه (انفع فللرث نک خبریدر (معنای
بیت اول) شان صنع و فعل جمیل یعنی بمدوحک احسانی اکر عجله
اوزرینه واصل اولورسه اول عجله خیردر و اکر بطیء اولورسه بطوء بعض
مواضعده عجله دن انفعدر (ومن الخیر مقدم خیر (بطؤ سبيك مؤخر مبتدادر
(بطؤ ضم باء موحده و سکون طاء مهمله ایله ابطاءدن اسمدر تاخر معناسنه
(سبب فتح ایله عطا معناسنه (اسرع السجت مبتدادر) سجت ضم سین مهمله

و ضرورت سکون جاء مهمله ایله سخابک یاخود سخابه نك جمیدر (جهام
 مبتدانك خبریدر (جهام فتح جیم ایله کنبنده ماء اولیان سخابه دیرلر (معنا
 بیت ثانی) ای ممدوح سنك عطا واحسانك بدنن بطؤ و تأخیری خیردندر
 مثالی مسیره سخابلك اسرعی شول سخابدرکه انده ماء یوقدر حاصلی عطا
 واحسانك بدنن تأخیری ترجی ایدر مکه سخاب کبی کثرته دلالت ایدر
 سخابدن بعض جهام در یعنی ایچنده صو اولیاندر اما ایچنده صو اولان
 ثقیل اولمشدر حال عطا ده بویله در پس ابوالطیک بیتی ایچون سخاب ایله
 ضرب مثل اولندی بی حیثیدن مقصودی زیاده بیانه شامل اولغله ابوتامك
 بیتدن ابلغدر

(واذا تألق فی الندی کلامه . المصقول خلت لسانه من عضبه)

(کأن السهم فی النطق قد جعلت . علی رماحهم فی الطین خرصانا)

بیت اول مدور بحر کاملندر تقطیعی (واذ تأل) متفاعلن (لقفنندی)
 متفاعلن (یکلا مهل) متفاعلن سالمه (مصقول خل) مستفعلن (تلساهو)
 متفاعلن (من عضبه) مستفعلن مضمردر (بیت ثانی بحر بسیطك
 ضرب ثانی مقطوعندندر تقطیعی (کأن ال) مفاعلن مخبون (سهم) فعلن
 مخبون (فنتطقد) مستفعلن (جعلت) فعلن مخبونه (علا رما) مفاعلن
 مخبون (جهمی) فعلن (فططنخر) مستفعلن (صانا) فعلن مقطوعدر
 بیت اول بحرینکدر حسن بن وهی بی مدح ایله یکی قصیده سندندر بیت ثانی
 ابوالطیکدر سعید بن عبدالله انطاک کی مدح ایله یکی قصیده سندندر
 حقی بیورلیه بیت اول وثانی المام وسلخك قسم ثانیسه مثالدر یعنی ثانی
 اولدن دون ومذموم اولدیغه مثالدر بوده غیر ظاهردر (تألق تفعلدن
 صیغه ماضیدر لمعان ایتدی و ظاهر اولدی دیمکدر (فی الندی تألقیه متعلقدر
 (ندی فعل و زنی اوزره اشراف ناسه خاص اولان مجلسه دیرلر (قاموسده
 قومك مجلسیدر که قوم انده اولر دیدی (کلامه رفع ایله تألق نك فاعلیدر
 و ضمیری ممدوحه راجعدر (المصقول رفع ایله کلامه نك نعتیدر (مصقول محلو
 معنانه جلالتمش دیمکدر و کلام مصقولدن مراد کنبندن التباس اولیان
 وضع و منقح کلامدر و بوسداسی ازاله اولنان سیف مصقولدن مستعاردر
 (خلت فعل خطابدر حسب معنانه (لسانه نصب ایله خلت نك مفعولیدر
 و ضمیری ممدوحه ایدر (من عضبه خلتیه متعلقدر و من بوراده زائده اولوب

عضبه خلتك مفعول ثانیهی اولور و ضمیری ممدوحه عائددر (عضب
 فتح عین مهمله و سکون ضاد معجمه ایله سیف قاطع معنایه در مطولده دیرکه
 بونده استعاره بالکنایه وارددر شول حیثیتدکه کلامی سیفه تشبیه ایدوب
 اکاتاق و صقاله بی اثبات ایلدی اظفاری منیه بی اثبات کی وینه بونده اکا لمعان
 و صقاله بی اثبات تخیل و آخری ترشیح در زیر تخیل اولماز الابراولور اوجه
 اولان دیمکدرکه کلامی کدردن صافی اولان ریفه تشبیه ایدوب اول کلامک
 مصقول اولمقلغیه کدردن خلوصی اراده ایلدی واکا لمعانی و شائبه کدردن
 خلوصی اثبات ایلدی و سیف قاطع مصقول کی اولان لساندن ریقی ظاهر
 قیلدی و لسانی سیفدن بعض قیلدی زیرا لسان سیفک اوجه مشابه در
 و لسانک وصفی کمال فصاحت ایله تضمین ایلدی و کلامک ماضی اولمی
 سیفک قاطع اولمقلغیدر و شجاعت ایله و صفیدر پس حنی بیورلیه بخترینک
 بیتک فضلی مجرد استعاره تخیلیه به شمولی دکدر بلکه بیتده تشبیهات دقیقه
 و استنباع لطیف دخی وارددر (السنهم کآنک اسمیدر السن فتح همزه و سکون
 لام و ضم سین مهمله ایله لسانک جمعیدر (فی النطق ده اولان فی عند معنایه در
 دیمشدر (طعن رخ ایله ضرب ایتمکدر بینارنده مناسبت فقط ظرفیتدر (جعلت
 مستتری السنهم کلهسنه راجعدر (علی رماحهم جعلت کلهسنه متعلقدر
 (فی الطعن ده اولان فی یینه عند معنایه در (خرصانا جعلت کلهسنک مفعولیدر
 خرصان الشجر شجرک قضبان و اغصانه دیرلر خرصان الرماح رماحک اسنهسنه
 دیرلر خرصانک مفردی ضم و کسر خاء معجمه ایله خرصان حلقه صغیره به
 دیرلر دیمشدر (معنای بیت اول) نه زمان اشراف ناسه حاصل اولان مجلسده
 ممدوحک واضح و منقح کلامی لمعان ایسه لسانی نفاذ و مضانده کندینک
 سیف قاطعی ظن ایدرسین (معنای بیت ثانی) انلرک رماح لرینک فرط ماضی
 و نفاذدن کویا نطق عندنده انلرک لسانلری طعن عندنده رماحلری اوزره
 اسنه قیلدی بویله اولنجه نفاذده اسنه لسانلری کی اولدی مرادی ممدوحک
 لسانی و طلاقتی و صفیدر حنی بیورلیه ابوالطیبک بی بی بخترینک بیتدن
 دوندر زیرا ابوالطیب تالق و مصقول لفظ لرینک افاده ایتمدیکی استعاره
 تخیلیه بی فوت ایتمدی ابوالطیب تشبیهده شکه دلالت ایدن کآن بی
 استعمال ایلدی اما بختری رجانه دلالت ایدن خلت لفظی استعمال ایلدی
 اطولده دیرکه ابوالطیبک بیتده مزید مبالغه وارددرکه بیت بختریده یوقدر

شول حیثیتله که تشبیه مقلوب طریقله اسنه لرخی السنه لرینه شبیه
قیلدی لکن بونکله بیله که بیت بختری کندنده اولان کثرت مزایا سببیه
ابوالطیك بیتدن ابغددر

(ولمیک اکثر الفیان مالا . ولكن کان ارحبهم ذراعا)

(و لیس باوسعهم فی الغنی . ولكن معروفه اوسع)

بیت اول بحر و افرك ضرب اول مقطوفندندر تقطیعی (ولمیک اك) مفاعلتن
(ثرلفتیا) مفاعیلن معصوب (ثمان) فعولن مقطوفه در (ولا ككنا)
مفاعلن معصوب (نارحبهم) مفاعلتن (ذراعا) فعولن مقطوفدر
(بیت ثانی بحر متقاربك ضرب ثالث محذوفندندر تقطیعی (و لیس) فعول
مقبوض (باوس) فعول مقبوض (عهمفل) فعولن (غنا) فعل محذوفه (ولكن)
فعولن (تمعرو) فعولن (فهاوو) فعولن (سعو) فعل محذوفدر (بیت اول
ابوزیاد اعرابینکدر بیت ثانی اشجع نام شاعر کدر جعفر بن یحیی برمکی
مدح ایله یکی قصیده سندندر خفی بیورلمیه بیت اول و بیت ثانی المام و سلخك
قسم ثالثه مثالدر یعنی ثانی اولك مثلی اولدیغنه مثالدر بوده غیر ظاهر در
(ولمیک اصلی یکن ایدی کثرت استعمالندن جزمی حالتده نون دخی حذف
اولمشدر (فقیان کسر فا و سکون تاء مشاة فوقه ایله فی نك جمعیدر سخی
معناسنه (مالا اکثر الفیانندن تمیزدر ایضاحده مصراع اولك یزینه . وما
ان کان اکثرهم سواما . روایت اولمشدر سواما تمیزیت اوزره منصوبدر
(سائمه و سوام و سواثم ابل راعیه یه دیرلر (ارحبهم نصب ایله کانك
خبریدر اساس البلاغده فلان رجب البساع والذراع و رجب البساع
والذراع دینلور سخی دیمکدر (ذراع کسر ذال معجمه ایله اصبع وسطی و ساعدك
طرفه و ارنجه مرفقك طرفه دیرلر (باع یدینك مدی مقدارینه دیرلر
اوسعهمده اولان ضمیر . یروم الملوک مدی جعفر . و لایصنعون کما یصنع .
بیتده اولان ملوکه عائددر (معروفه نصب ایله لکن نك اسمیدر (اوسع خبریدر
معروفه احسان معناسنه ضمیری ممدوحه عائددر (معنای بیت اول) ممدوح
مال جهتندن سخیلرك اکثری اولمادی ولكن سخیلرك اسخی و اجودیدر
(معنای بیت ثانی) ممدوح غناده ملوکه اوسعی دکلدر ولكن احسانی اوسعدر

(قلا یمنعك من ارب لحاهم . سواء ذوالعمامة و الخمار)

(و من فی کفه منهم قناسة . کمن فی کفه منهم خضاب)

بیت اول و بیت ثانی بحر و افرك ضرب اولندندر تقطیعلمری (فلا یمنع) مفاعیلن
 معصوب (کناربن) مفاعیلن (لحاهم) فعولن مقطوفه (سواء ذل)
 مفاعیلن معصوب (عما متول) مفاعلتن (خاری) فعولن مقطوفدر
 (ومنفیکف) مفاعیلن معصوب (فهیمهم) مفاعیلن معصوب (قانتن)
 فعولن مقطوفه (کنفیکف) مفاعیلن معصوب (فهیمهم) مفاعیلن
 معصوب (خضا بو) فعولن مقطوفدر بیت اول جریر کدر بیت ثانی
 ابو الطیب کدر سیف الدوله بی مدح ایله دیک قصیده سنندندر قبائل عربک
 و بنو کلابک سیف الدوله بی استدکاری خضوعلمری ذکر ایدر (فلا یمنع
 عینک سکونیه لفظ نهیدر) من ارب فلا یمنع کلمه سنه متعلقدر (ارب
 فرس وزنی اوزره حاجت معناسه در) لحاهم ضم و کسر لام ایله اولان لویه نک
 جمیدر (سواء مقدم خبردر) ذوالعمامة مؤخر مبتدادر (عمامه کسر عین
 مهمله ایله مغفر و بیضه و باشه صاریلان صارغه دیر لر دستار معناسه
 معنای اول و ثانی به حمل ابغدر و معنای ثالثه حمل اوفقدر) و الحمار العمامة
 اوزرینه معطوفدر (خمار کسر خاء معجمه ایله نسانک باشلرینه اورتدکاری
 شیشه دیر لر خفی بیورلیسه بیت ثانیسه مصراع اولک جمله سی ابتدایه در
 مصراع ثانیکن جمله سی خبریه در جریرک رجا دن ذوالعمامة ایله تعبیری
 ابو الطیبک رجا دن (ومن فی کفه قنایه تعبیری کییدر) کف نخبه دست معناسه
 بعضیلر مع الاصابع راحیه دیر لر دیوب بدنی اذادن کف ایته دیکندن تسمیه
 اولمشدر دیمش مرور ایته دی (قنایه ریح معناسه و مرأه دن ذات الحمار ایله
 تعبیری کمن فی کفه منهم خضاب تعبیری کییدر) خضاب کسر خاء معجمه ایله
 ما یخضب به نک اسمیدر فارسیده رنگ موی معناسه در بعضیلر مطلق رنگ
 معناسه در دیمش ابو الطیبک بیتده مزید مبالغه واردر شول حیثیتدکه
 انلردن حربیه مهیئ یکنده خضاب اولان مرأه منعه کبی قیلدی زیرا بویه
 اولان مرأه عمل وسی اوزرینه متمر نه و خادمه و شدائده متحمله اولان مرأه دن
 اضعفدر و بونده صنعت توجیه واردر زیرا بیت شجاعتله مدحه متحملدر
 شول طریق ایله که انلردن النده قنایه اولان اوزرینه حمل اولنه انلردن النده
 خضاب اولان کسنه کبی دم خصمه تلطخندن اوتوری و بویته ایچون بر احتمال
 دخی واردر که بیته تشابه معنیلدن اخراج ایدر اول احتمال بودر که انلردن
 کفنده قنایه اولان کسنه نک کفنده اول قنایه انجق زینتدر زیرا اول کیمسه

کندوبی حربدن کف ایتمکه کفنده قاتده زیندن غیری بر فائده یوقدر
 عینله انلردن کفنده خضاب اولان کسنه کبی که خضاب انجق زیندر
 و یوقدر ضعفارینه دلالت ایدرسه دخی لکن نسا ایله میانلرنده تسویه به
 دلالت ایدر یوقدر (ایضاحده دیشکه بیتین متشابهین دن احدهما نسیب
 وغزل و اخری مدیح یاخود هجا یاخود افتخار یاخود غیر ذلک اولملری سنی
 مغرور قیلماسون زیرا شاعر حاذق بیتی نظم ایتمک ایچون معنای محتلمی قصد
 ایتدیه بیتی اخفاده حیله ایدوب لفظی تغییر ونوعندن یعنی نسیب یاخود
 مدیح یاخود غیر ذلک دن ووزندن وقافیه سندن صرف وعدول ایدر (معنای
 بیت اول) انلرک صقاللری سنی حاجتدن منع ایلمسون یعنی حاجت ومطلبکدن
 کیرو قاله آخردن طلب ایله انلرک صقاللری سکا مانع اولسون انلر صقاللیدر
 رجا لنددر دیوسنی آداتیسین زیرا عمامه صاحبی و حمار صاحبه سی برابر در
 یعنی انلرک رجال و نسوانی ضعفده سیاندر (معنای بیت ثانی) انلردن
 بعضیلرینک کفنده قنایه اولان کیمسه انلردن بعضیلرینک کفنده خضاب
 اولان کبی یعنی انلرک کفنده قنایه اولانیله خضاب اولانک ضعفده فرقی یوقدر
 حاصلی رجالی نسا سندن قالنر دیکدر

(سلبوا و اشرفت الدماء علیهم . محمرة فکأ تهم لم یسلبوا)

(بیس النجیع علیه وهو مجرد . عن غمده فکأ نما هو مغمده)

بیت اول و بیت ثانی بحر کاملنددر تقطیعاری (سلبوا و اش) متفاععلن
 (رقتدما) متفاععلن (علیهمو) متفاععلن سالمه (محمرون) مستفعلن مضمهر
 (فکأ تهم) متفاععلن (لم یسلبوا) مستفعلن مضمهر در (بیسنجی) متفاععلن
 (علیهموه) متفاععلن (و مجردو) متفاععلن سالمه (عن غمدهی) مستفعلن
 مضمهر (فکأ نما) متفاععلن (هو مغمدو) متفاععلن سالمدر بیت اول بحرینکدر
 اسحق بن ابراهیمی مدح ایلدیکی قصیده سندندر بیت ثانی ابو الطیبکدر
 شجاع طائی بی مدح ایلدیکی قصیده سندندر (سلبوا صیغه مجهولدر
 نائب فاعلی سلب ماده سی قرینه سیله نیابهم در) ضمیری قتلی به عائددر
 (اشرفت شروق شمسه داخل اولدی دیکدر بعضیلر جفت معناسنه در
 دیش بعضیلر حرته غایته بالغه اولدی بعضیلر حمرتی مشتده اولدی دیکدر
 دیشلر (الدماء رفع ایله اشرفت کلمه سنک فاعلیدر) علیهم کائنه کلمه سنه
 متعلقدر علیهم الدماء دن حالدر (محمرة کبی محمرة اسم مفعولدر قرمز بلنمش دیکدر

(لم یسلبوا ینه صیغه مجهولدر) بیس تعب وزنی اوزره جف معناسنه در (التجیع رفع ایله بیس نك فاعلیدر) (تجیع فتح نون و کسر جیم و سکون یا ایله سواده مائل اولان دمه دیر لر) (علیه بیس به متعلقدر و ضمیری سیفه عائددر) (وهوده و احوالیه در هو سیفه راجع مبتدادر) (مجرد خبریدر) (عن غمده مجرد کلمه سنه متعلقدر و ضمیری سیفه راجعدر) (غمد کسر ایله نیام شمشیر معناسنه) (هو سیفه راجع مبتدادر) (مغمد خبریدر) (معنای بیت اول) انلرک ثیاب لری سلب اولندی وقان اوزر لر نده غممه اولدینی حالده شروق شمسه داخله اولدی کویا انلر سلب اولمدی لر یعنی ثیاب لری سلب اولمدی. زیرا دماء مشرقه انلره ثیاب منزله سنده اولور (معنای بیت ثانی) سیفک اوزر نده دم قوریدی حال بوکه سیف غمندن مجرددر کویا سیف غمده لشمدر خفی بیور لیه بیت ثانیده معنی محل آخره نقل اولندی بویله اولتجه بیت ثانینک معناسی دم یاس سیفک غمدی منزله سنده در دیمک اولوب قتلی و جرحی دن معنی سیفه نقل اولندی و بو بیت ثانیده معنانک محل آخره نقل اولمسی غیر ظاهر در

(واذ غضبت علیک بنو تمیم • وجدت الناس کلهم غضابا)

(لیس من الله بمستکر • ان یجمع العالم فی واحد)

بیت اول بحر و افرك ضرب اول مقطوفنددر تقطیعی (واذ غضبت) مفاعلتن (علیک بنو) مفاعلتن (تمیمن) فعولن مقطوفه (وجدت ناس) مفاعلتن معصوب (سکلهم) مفاعلتن (غضابا) فعولن مقطوفندر (وبیت ثانی بحر سریع ضرب نایسننددر تقطیعی) (لیس منل) مفتعلن مطوی (لاهس) مفتعلن (تکرن) فاعلتن مطویه مکسوفه (ان یجمع) مستفعلن (عالم فی) مفتعلن مطوی (واحدی) فاعلتن مطوی مکسوفندر بیت اول جریر کدر و بیت ثانی ابونواس کدر خفی بیور لیه بیت اولک معناسی نایندن اشمل اولوب و غیر ظاهر اولدیغنه مثالدر (بنو تمیم غضبت کله سنک فاعلیدر) (الناس وجدت نك مفعول اولیدر) (کلهم نصب ایله الناس نك تا کیدیدر) (غضابا وجدت نك مفعول نایسیدر) (غضاب کسر غین معجمه ایله غضبان کله سنک جمعیدر) (عطاش عطشان کبی) (ان یجمع العالم فی واحد قولی لیس نك اسمیدر) (بمستکر من الله قولی خبریدر) (وبمستکرده بازائده در) (وعالم ایله مراد انساندر) (بوکا عالم صغیر دیر لر) (واحددن مراد عالم کبیردر که فلکدر بوکا کوره معنی

(لم يسلبوا يته صيغه مجهولدر) بس تعب وزنى اوزره جف معناسه در (النبيج
رفع ايله بيس نك فاعليدر (نجيح فتح نون وكسر جيم وسكون يا ايله سواده
مائل اولان دمه دير لر (عليه بيس به متعلقدر وضميرى سيفه عائددر) وهوده
واحواليه در هو سيفه راجع مبتدادر (مجرد خبريدر (عن غمده مجرد كله سنه
متعلقدر وضميرى سيفه راجعدر (غمد كسر ايله نيام شمشير معناسه) هو سيفه
راجع مبتدادر (مغمد خبريدر (معناى بيت اول) انارك ثيابلى سلب اولندي
وقان اوزر لر زنده محمره اولدني حالده شروق شمسه داخله اولدى كويا انار
سلب اولمدي لر يعنى ثيابلى سلب اولمدي. زيرا دماء مشرقه اناره ثياب
متزله سنده اولور (معناى بيت ثاني) سيفك اوزر زنده دم قوريدى حال بو كه
سيف غمندن مجرددر كويا سيف غمدمشدر خفي بيورليه بيت ثابنده معنى
محل آخره نقل اولندي بويه اولنجه بيت ثابنك معناسى دم يابس سيفك
غمدى متزله سنده در ديمك اولوب قتل وجرحى دن معنى سيفه نقل اولندي
و بو بيت ثابنده معنائك محل آخره نقل اولمسي غير ظاهر در

(واذ غضبت عليك بنو تميم . وجدت الناس كلهم غضابا)

(ليس من الله بمستكر . ان يجمع العالم في واحد)

بيت اول بحر و افرك ضرب اول مقطوفنددر تقطبي (واذ غضبت) مفاعلتن
(عليك بنو) مفاعلتن (تيمين) فعولن مقطوفه (وجدتنا) مفاعلتن معصوب
(سكلهم) مفاعلتن (غضابا) فعولن مقطوفدر (ويت ثاني بحر سريعك
ضرب نايستنددر تقطبي (ليس مثل) مفتعلن مطوى (لاه بس) مفتعلن
(تكرن) فاعلتن مطويه مكسوفه (ان يجعل) مستفعلن (عالم في) مفتعلن
مطوى (واحدى) فاعلتن مطوى مكسوفدر بيت اول جرير كدر و بيت ثاني
ابونواسكدر خفي بيورليه بيت اولك معناسى نايدين اشمل اولوب وغير ظاهر
اولدنيغه مثالدر (بنو تميم غضبت كله سنك فاعليدر (الناس وجدت نك
مفعول اوليدر (كلهم نصب ايله الناس نك تا كيديدر (غضابا وجدت نك
مفعول نايستيدر (غضاب كسر غين معجمه ايله غضبان كله سنك جمعيدر
(عطاش عطشان كبي) ان يجمع العالم في واحد قولى ليس نك اسميدر (بمستكر
من الله قولى خبريدر (وبمستكرده بازانده در (وعالم ايله مراد انساندر
وبوكا عالم صغير دير لر (واحدون مراد عالم كيدر در كه. فلكددر بوكا كوره معنى

لائم کلسنک جمیدر طالب و طلب کبی (احبده اولان الف استفهام انکاری ایچوندر و بوده لاجبه معناسه در ونفی قیده راجعدر یعنی قید واقع اولان (احب فيه ملامه قولنه راجعدر زیرا بوقول انا احب تقدیرنده اولدیغندن یعنی مبتدا تقدیر اولدیغندن حالدر (اتصلی وانت محدث) دینلدیکی کبی یاخود ضرورت وزن ایچون مضارع مثبتک و او ایله تصدیر اولنوب حال اولمقانی جائز اولدیغندن حالدر اما بعضک و او ایله حال مطلقا مضارع مثبت اولدقده حال جائزدر دیدیکنه تفحص بلیغ ایلدک مطلع اولامدق اما و او ی عطف ایچون قیلوب نفی مجموع ایچون قیلمقده یعنی امرینک یعنی انک محبتیه ملامت فیهک محبتی میانی جمعه راجع اولمقلقده تقصیر واردر زیرا احتمال ظاهر ایله جنک انتقائی احتمالی وارد اولور احبه قولنی لاجبه اوزرینه اختیاری لاجبه بی ذکر دن محرزدر و (فیده اولان ضمیر احبه اولان ضمیر کییدر لکن مضاف تقدیر یله در فی هوالنک طبقی اوزره تقدیری احب فی حبه دیمکدر خود ضمیر من جهة المعنی احبه ذکر اولنان حبه راجعدر (ان الملامه قولنک تقدیری لان الملامه اولوب (واحب فيه الملامه قولنک تعلیلی اولور (فيه کلمه سنک ایکی وجهه کورده تقدیری فی حبه دیمک اولوب ضمیری ممدوحه عائد اولور (من اعدائه الملامه به متعلقدر (معنای بیت اول) ای ممدوح سنک هوا و محبتکده بکا لوم ایدنلرک ملامتی لذیذده بولورم وانکله استلذاذ ایدرم سنک ذکر یکه محبتدن اوتوری واسمکه لذتدن اوتوری بوله اولنجه لائملر بکا لوم ایتسونلر واقواللرنده دخی استمرار ایتسونلر بندن قوللرینه اتباع بولامزلر و بندن رجوع و بنده ملال و فقور دخی بولامزلر (معنای بیت ثانی) بن اول ممدوحی سوم حال بوکه اول ممدوحک حقیقده ملامتی سورم زیر تحقیق ممدوح حقیقده ملامت ممدوحک اعداسندندر شول شیکه حییک عدوندن اوله البته مبعوض اولور محبوب اولماز و بو معنی ابو الشیصک معناسنک نقیضیدر لکن بونلردن هر بریسی اعتبار آخر ایله نقیضدر و بو اجلدن بو نوعده احسن اولان سبب بیان ایتمکدر دیدیلر

(وتری الطیر علی آثارنا . رای عین ثقة ان ستار)

(وقد ظلمت عقبان اعلامه فحی . بعقبان طیر فی الدماء نواهل)

(اقامت مع الرايات حتی کانهما . من الحیش الا انها لم تقاتل)

بیت اول بحر رملنددر تقطعی (وتر ططی) فعلازن مجنون (رعلاآ)

فعلائن مخبون (نارنا) فاعلان مخذوفه (رأى عين) فاعلائن (ثقتن ان)
 فعلائن مخبون (ستارو) فعلائن مخبون (وبيتان اخيران بحر طويلك ضرب
 نائيسندندر تقطيعي (وقد ظل) فعولن (لالتعقا) مفاعيلن (ناعلا)
 فعولن (مهى ضحن) مفاعيلن مقبوضه (بعقبا) فعولن (نظير نقد)
 مفاعيلن (دماه) فعول مقبوض (نواهل) مفاعيلن مقبوضدر (اقامت) فعولن
 (معررايا) مفاعيلن (تحتتا) فعولن (كاتها) مفاعيلن مقبوضه (منلجي)
 فعولن (شاللان) مفاعيلن (نهالم) فعولن (تقاتلى) مفاعيلن مقبوضدر
 بيت اول افوه ازدي نام شاعر كدر (افوه لغتده واسع الفم و طويل الاسنان
 اولانه ديرلر كه شفتينندن خروج ايمش اوله (بيتان اخيران ابو تمامكدر
 معتم باللهى مدح ايلديكي قصيده سندندر و بو بيتان اخيران بيت اولدن
 بعض معنائى اخذ ايدوب اول معنائى تحسين ايدن شيء كندويه مضاف قيلمغه
 مثالدر بودخى غير ظاهر در (الطير ترى نك مفعوليدر طير طائر ك جمعيدر واحده ده
 اطلاق اولنور جمعي طيور و اطياركلور (على آتارنا محلا منصوب حالدر تقديرى
 (كائنه على آتار ناديمكدر آتار اترك جمعيدر (علم يراق معناسنه يا خود خالف معناسنه
 (رأى رؤيت كچي ىرى نك مصدريدر رأى عين برئينى بعينه كورمكدر بوراده
 كورينن شي قريب اولورسه اما بعيد اولورسه عيني كورنمز شبحى كورينور زيرا
 غيريدن تميز اولتماز (ثقة واثقة معناسنه صفت مقامنه اقامت اولنان مصدردر
 يا خود لثقتها معناسنه مفعولدر اولكنه و ايكنجيه عامل على آتارنا قولنده
 اولان معنائى فعولدر (ان ستارده اولان ان ثقيله دن مخففه اولوب تقديرى بانها
 ستار ديمك اولور انهاده اولان ضمير طيره عائد ان نك اسميدر ستار خبريدر وثقة
 كلمه سنك مفعوليدر (ستار استطعم معناسنه صيغه مضارع مؤنث مجهولدر
 مفعول ثاني حذف اولمشدر لحوم قتلى قريبا اطعام اولنور ديمكدر اصلى
 تميز ايدى بعد الاعلان تمار اولوب اولنه زمانى تقريبا ايچون سين اتيان اولمشدر
 باع يابندن مارهم مير ادنيالور انله طعام كتوردى ديمكدر (ظلمت انك اوزرينه
 ظل القا اولندى ديمكدر (عقبان اعلامه رفع و اضافتله ظلمت كلمه سنك نائب
 فاعليدر و عقبان كلمه سنك اعلامه به اضافتى مشبه بهك مشبهه اضافتى قيلندن
 اولوب تقديرى اعلامه كالعقبان ديمك اولور يعنى خصمه وصولنك سرعته
 و خصمى اصطياونده اعلامى عقبان كييدر ديمكدر و عقبان اعلامدن مراد
 رؤس اعلام اوزره ذهب و فضه دن معموله اولان صور طيوردر و اعلامه نك
 ضميرى ممدوحه عائددر (ضحى وقت ضحاده ديمكدر (ظلمت كلمه سنك

ظرفیدر (بعقبان طیر ظلمت کلهسنه متعلقدر واضافتی بمعنی من در (عقبان
 خرمان وزنی اوزره عقاب کلهسنک جمیدر (فی الدماء نواهل کلهسنه
 متعلقدر نواهل ناهله نك جمیدر (ناهله روی معناسنه اولان نهلدن مأخوذ
 اسم فاعلدر نهل اول شربدر طیری نواهل ایله وصفی نهل اوزرینه
 مشارفه اعتباریله در (اقامت فاعل مستری عقبان طیره عائددر (مع الرایات
 اقامت کلهسنه متعلقدر (رایات رایة کلهسنک جمیدر علم بیراق معناسنه در
 (کانهاده اولان ضمیری عقبان طیره راجعدر (معنای بیت اول) قتل ایستدیکمز
 اعدامزك لحومندن تحقیق قریبا طیر اطعام اولنورلغنه واثقه اولدینی حالده
 اول طیری آثار واعلامزك اوزرنده یاخود خلفمزده اولیچی اولدینی حالده
 عینا کوررسین (معنای بیتین اخیرین) تحقیق ممدوحك عقبان کبی اولان
 اعلامی وقت ضحاده دماء قتلیده نواهل اولان یعنی اول شرب دما ایدن
 عقبان طیرایله مظلله اولدی زیرا ممدوح غزوه چیقسه عقبان قتل ایستدیکی
 لحوم قتلی بی اکل وقانلرینی ایچك ایچون اعلام ورایاتنسک فوقنده طیران
 ایدوب مظلله اولورلر اوله عقبان طیرکه رایات حیث ایله بیله اقامت ایستدیلر
 و لحوم قتلی ایله اطعام اولنورزدیو اعتمادایدوب رایات حیثه ملازمت ایلدیلر
 اول غایبه دککه گویا عقبان طیر رایات ایله بیله طول ملازمت واقامتارندن
 حیثك عدادندن کیدر اوقدر وارکه عقبان طیر مقاتله و محاربه ایستدیلر
 خفی بیورلیه بیتان اخیران بیت اولدن بعض معنایی اخذایدوب اول معنایی
 تحسین و تزین ایدن شیئی کندویه مضاف قلمشدر زیرا ابوتام افوهك
 رای عین وثقه ان ستار قوللرینك معنارندن برشیئی قصد ایلمدی یعنی
 ابوتام افوهك بیتنك جمیع معناسنی اخذ ایتمدی بلکه بعض معناسنی اخذ ایتمدی
 زیرا افوه رای عین قولیله طیرك حیثه قریبی افاده ایلدی زیرا طیر بعیده
 اولسه متخيله اولوب رای عین ایله مرثیه اولماز وطیرك قریبی فروسیت و شجاعتی
 توقع اجلسدن اولور و بو معنای مقصودی یعنی انلری شجاعت ایله وصفی
 و قتل اعادی به اقتدارلرینی افاده ایدر صکره ثقه ان ستار دیوب طیری اکل لحوم
 اعدایه واثقه قیلدی بودخی مقصودی تا کید ایدر اما ابوتام افوهك
 رای عین وان ستار قوللرینك افاده ایلدیکندن برشیئی قصد ایتمدی لکن
 ابوتام افوهك اوزرینه افوه دن اخذ ایستدیکی معنانك بعضیسنی محسنه
 و مزینسه اولان زیاداتی یعنی الا انها لم یقاتل قولنی فی الدماء نواهل قولنی

اقامت مع الزیات حتی کانهما مع الحیش قولنی زیاده ایلدی و بو انواع مذکوره مقبوله در و اگر بیت تانی اولدن اخذ اولندی بیلنسه جائزدرکه لفظ و معناده یاخودناحق معناده ایکی قائلک اتفاقاری توارد خاطر قیابندن اولوب اخذی من غیر قصد اتفاق طریق اوزره کتورمش اولننه کیم ابن میاده دن کندی نفسی ایچون انشاد ایلدیکی

(مفید و متلاف اذا ما ایتنه . تهلل و اهتر اهتر از المهند)

بیتی حقنده نقل و حکایه اولنورکه ابن میاده یه بو بیت خطیئه نام شاعر کدر بندر دیو ذاهب اولمش سن دینلده کده شمدی بیلمکه شاعر اولمشم زیرا خطیئه نک قولنه موافقت ایتمش مع هذا اشتدم دیدی بو بیت بحر طویلک ضرب نانیسندندر (مفید) بوراده مستفید معناسنه در مفید و متلاف یأس و جود ایله رجلی و صفده عربک مخلف و متلف قوللری کیدر معولده متلاف کسرمیم ایله مائی زیاده اتلاف ایدیجی دیکدر دیدی (تهلل طلاقه الوجه معناسنه اولان تهللدن ماخوژدر (مهند کسکینلنمش سیفه دیرلر یاخود هندده یا بلمش سیفه دیرلر (معنای بیت) اول ممدوح شجاعتی سببیه مالی استفاده ایدیجیدر یعنی استخراج و جمع ایدیجیدر وجود و سخاسببیه مالی اتلاف ایدیجیدر نه زمان اول ممدوحه کلم فرخندن وجهی تهلل و طلاقت ایتدی و سیف محدود یاخود هندده مطبوع و معمول اولان سیفک اهتر از و تحرکی کبی تحرک ایلدی فاضل خوارزمی و سیرامی دیدیلرکه بو بیتده ممدوحک ایتسام و طلاقت وجهی وقتنده دخی مهیب اولدیغنی اشعار واردر تهلل و اهتر کله لری صیغه ماضی ایله ایرادی تحقق و وقوعنی بیاندر

(ان کنت از معت علی هجرنا . من غیر ما جرم فصر جمیل)

(وان تبدلت بنا غیرنا . فحسبنا الله ونعم الوکیل)

بو ایکی بیت بحر سریعک ضرب اولندندر تقطیبی (ان کنت از) مستفعلن (معتلا) مقعلن مطوی (هجرنا) فاعلان مطویه مکسوفه (من غیرما) مستفعلن (جر منقصب) مستفعلن (رنجمیل) فاعلات مطوی موقوفدر (وان تبد) مفاعلن محزون (دلت بنا) مقعلن مطوی (غیرنا) فاعلان مطوی مکسوفه (فحسبنا) مفاعلن محزون (لاه و نع) مقعلن مطوی (ملوکیل) فاعلات مطوی موقوفدر (قائل ابو القاسم حسین بن کاتبینکدر) از معت فعل مخاطبدر عزیمت ایتدک دیکدر از مع علی کذا دینلور شونک کبی اوزریمه

عزیمت ایستدی دیکدر (من غیر یاده اولان مامضاف مضاف الیه میاننده
 زائده در (حجره فتح ایله ضد الوصلدر) جرم ضم جیم وسکون راء مهمله ایله
 کناه ذنب معناسه (فصبر جمیل یا مبتدادر خبری محذوفدر یا مبتداسی محذوف
 خبردر تقدیری فعلینا یاخود فامرنا صبر جمیل یاخود فصبر جمیل اجملددر
 صبر جمیل کندنده خلقه شکوی اولیان صبردر صفح جمیل کندنده عتاب
 اولیان صفحه دیدکدری کبی و حجر جمیل کندندن غیبت اولیان حجره
 دیدکدری کبی (حسبنا الله اوزرینه عزیمت ایستدیکم شیده الله تعالی بزه
 کفایت ایستدی دیکدر (ونعم الوکیلده مخصوص بالمدح محذوفدر تقدیری
 نعم هودر (معنای یتین) اگر سن بزم من غیر جرم حجر و افتراقره عزیمت
 ایدرسن بزم اوزریمزه صبر جمیل وارددر یاخود بزم امریمز صبر جمیلدر یاخود
 صبر جمیل اجملددر و اگر بزم بریمزه غیریمزی تبدیل ایدرسن الله تعالی بزه
 کفایت ایدر ووکیل اولان الله نه کوزل اولدی خفی بیورلیه بویتان اقباسه
 مثالدر اقباس لغتده ناری اخذه و علمی استفادهیه دیرلر اصطلاحده منظوم
 و منثور اولان کلام قرآن یاخود حدیثدن اولدیغنی اشعار ایتماک وجهی
 اوزره قرآن یاخود حدیثدن بر شیئی متضمن اولمغه دیرلر بوراده (فصبر
 جمیل حسبنا الله ونعم الوکیل) کبی و بو تعریف ایله اثناء کلامده الله تعالی
 شویله دیدی رسول اکرم و نبی محترم صلی الله علیه وسلم شویله دیدی و حدیث
 شریفده شویله در دینلندیدن احتراز ایدرلر و خطیب دمشقی اقباسه درت مثال
 ایراد ایلدی زیر اقباس یا قرآندن یا حدیثنددر و علی کلا التقدیرین کلام یا منظوم
 یا منثوردر کلام منثور مانحن فیه مزدن اولماغله ترک اولنوب کلام منظومدن
 ایراد ایلدیکی ایکی مثال تحریر اولندی بری قرآندن اقباس اولنانه مثالدرکه
 ذکر اولندی و بری حدیثدن اقباس اولنانه مثالدرکه ذکر آتی یتسدر
 صاحب معول . تجر دللحمام عن قشر لؤلؤ . والبس من ثوب الملاحه ملبوسا .
 . وقد جرد الموسی لتزین رأسه . فقلت فقد اوتیت سؤلک یا موسی .
 یتلرینک شر حنده دیرکه بلنمسی واجب اولندندر اقباس اوج قسمدر
 بری مقبولدرکه خطب و مواعظ و عهدده اولور و بری مباحدرکه غزل
 و رسائل و قصصده اولور و بری مردوددر بوده ایکی نوعدر بری الله تعالی
 حضرتلری ذات مقدیسنه نسبت بیوردقلری شیئی نعوذ بالله تعالی
 برکسنه کندی نفسنه نسبت ایتکدر بعض نبی مروان عمالندن شکایته

مطلع اولوب . ان الينا اياهم ثم ان علينا حسابهم . دیدیکی کبی وبری
 نعوذ بالله تعالی نظم کریمی معرض هزلده تضمین ایتمکدر بعض مخلوقک
 . اوحی الی عشاقه طرفه . هیات هیات لما توعدون . ورد فیینطق عن خلقه .
 . مثل هذا فیعمل العاملون . قوی کبی بونلر امام سیوطی قدس سره
 حضرتلری اتقاندنده ابن حجه نك شرح بدیعیه سندن نقل بیوردقلیدر
 و بدیعیه جلیده دخی بونک کیدر و بزیم مشرو و حزم مباح قیلندندر زیر اغزل
 علامه سعد شرح مفتاحنده تحقیقنه کوره تصانی و مودات نسا ایله اشتهارددر
 (قال لی ان رقیسی . سیئی الخلق فداره)

(قلت دعنی و جهک . الجنة حفت بالمکاره)

بو ایکی بیت بحر رملک ضرب خامسندندر تقطیعی (قال لی ان) فاعلاتن
 (رقیبی) فاعلاتن مجزوه مخبونه (سییألحل) فاعلاتن (فقداره) فاعلاتن مجزو
 مخبونددر (قلت دعنی) فاعلاتن (وجهکل جن) فاعلاتن مجزوه (تحففت)
 فاعلاتن مخبون (بلمکاره) فاعلاتن مجزوددر (قائلی صاحب بن عباددر بیت
 ثانی مدورددر) قال نك ضمیر مستکنی جیبه راجعددر (لی قال نك مفعولیدر) (رقیبی
 ان نك اسمیدر خبری) (سیئی الخلقدر ان نك اسمی و خبری قال نك مفعولیدر
 (وجهک الجنة حفت بالمکاره قلت نك مقولیدر (فداره مداراة دن مأخوذدر
 مداراة ناس ایله مجامله و ملاطفه و ملائمت و حسن صحبت معناسنه و ضمیر
 مفعول رقیبه راجعددر حدیث شریفده . رأس العقل بعد الايمان بالله عز
 وجل مداراة الناس . وارد اولمشدر (حفت بالمکاره قوی . الجنة بالمکاره
 و حفت النار بالشهوات . حدیث شریفندن اقتباسدر بو حدیث شریفی
 امام احمد و مسلم و ترمذی انس رضی الله تعالی عندهن تخریج ایلدیلر حفته
 انی محفوف و محاط قیلدم دیکسدر (معنای بیتین) محبوب بکا دیدیکه رقیب
 سیئی الخلقدر اکا مداراة یعنی مجامله و ملائمه و ملاطفه و حسن صحبت ایله
 بنده اکا دیدمکه بنی ترک ایله بکا نصحیت اتمه بیلورمکه بکا مکاره و قباح
 رقیبه تحمل ایتمک لازمدر زیر اسنک و جهک مکاره ایله احاطه اولمش جتندر
 و طالب جتنه مشاق تکالیفدن لازمدر یاخود بنی ترک ایله و بنی رقیبه عنفدن
 منع ایلمه زیر اسنک و جهک جتندر او ایله اولان وجه ایچون ملاقات مکاره دن
 لازمدر (خفی بیورلمیه اقتباس ایکی قسمدر بری شول شیدرکه انده مقتبس
 معنای اصلیسندن نقل اولغیه مثالان مذکورانده تقدم ایدن کبی وبری شول

شیدر که انده مقتبس معنای اصل پسندن نقل اوله ابن رومینک

(لئن اخطأت فی مدحیک . ما اخطأت فی منعی)

(لقد انزلت حاجاتی . بواد غیر ذی زرع)

بیتلری کبی بعضیلر بوایکی بیت اسمعیل قراطیسی نکدر دیش بوایکی بیت
بجرهزجک ضرب اولندندر تقطیعاری (لأن اخطأ) مفاعیلن (تفیمدحی)
مفاعیلن سالمه (کما اخطأ) مفاعیلن (تفیمعی) مفاعیلن سالمدر (لقد انزل)
مفاعیلن (تجاجتی) مفاعیلن سالمه (بوادنی) مفاعیلن (ردی زرعی) مفاعیلن
سالمدر (لئن اخطأت صیغه متکلمدر (ولئن ده اولان لام قسم محذوفی
توطئه ایچونددر (ما اخطأت صیغه مخاطبدر (انزلت صیغه متکلمدر خفی بیورلیه
(بواد ذی زرع) قولی جناب رب العالمینک حضرت ابراهیم علیه السلامدن
حکایه بیوردنی . رب انی اسکنت من ذریتی بواد غیر ذی زرع عند یتک
المحرم . قول شریفندن مقتبسدر لکن قرانده (بواد غیر ذی زرع) قولنک
معنای صوبی ونبانی اولیان مکانددر و بوی ابن رومی بو معنادن کندنده خیر
ونفع اولیان جناب مخاطبه نقل ایلدی (معنای یتین) اگر سنی مدحده خطا
اید رسم بی دفع ومنعده سن خطا ایتمز سین تحقیق حاجات و مقصودیمی کندنده
خیر ونفع اولیان جناب مخاطبه انزال ایلدم

(قد کان ما خفت ان یكونا . انا الی الله راجعون)

بو بیت بجر بسیطک ضرب مقطوعندندر تقطیبی (قد کان ما) مستفعلن
(خفت ان) فاعلن (یکونا) فاعولن (اننا الل) مستفعلن (لاهرا) فاعلن (جمعونا)
فعلولن خفی بیورلیه لفظ مقتبسده وزن یا تفتیه ایچون بعض مغاربه نیک
بعض اصحابی وفاتی قتسده دیدیکی قول مذکور کی کیکه اصلی قرآن
جلیل الشانده . انا الله وانا الیه راجعون . در (کان افعال تامه دندر وقع
معناسنه (ما خفت ده اولان ماموصوله در خفت نک تقدیری خفت منه اولوب
منه ضمیری مایه عائددر (ان یکونا راجعوناده اولان الفلرا اطلاق ایچونددر (یکون
دخی افعال تامه دندر یقع معناسنه (معنای یت) تحقیق کسندن خوف
ایستدیکم شی واقع اولمقلغه واقع اولدی یعنی بعض اصحابی فوت اولدی
تحقیق بزلر دخی انک کبی الله تعالی به رجوع ایدمچیلرز

(علی انی سانشد عند یبیبی . اضاعونی وای فنی اضاعوا)

بو بیت بجر وانترک ضرب اولندندر تقطیبی (علی انی) مفاعیلن معصوب

(سأشدعن) مفاعلتن (دیبی) فعولن مقطوفه (اضاعونی) مفاعیلن معصوب
 (وایفقتن) مفاعلتن (اضاعو) فعولن مقطوفدر بو بیتک مصراع اولی
 حریرینکدر مصراع ثانیسی عرجی نکدر و بو عرجی عبد الله بن عبد الله
 ابن عمرو بن عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنہدر (عرج فتح عین مهمله
 وسکون را ایله مکة مکرمه طریقتده بر منزلک اسمیدر و بو مصراع ثانی
 سأنشدنک مفعولیدر (سأشد افعالن مضارع متکلم لفظی اوزره در أنشد
 فارسیده شعر خواندن ایله تفسیر اولنور و سینی تأکید ایچوندر و ناشد غلامدر
 (علی انی ده اولان علی ما قبله متعلقدر (ای قتی مؤخر اضاعونک مفعولیدر
 خفی بیورلمیه مقاماتده حریری ابوزید سروچینک بیغنه تعرض و تصدی
 ایلدیکی غلامک دیدیکی سوزی نقل و حکایه ایدوب دیرکه ای ابوزید بیغنه
 تصدی و تعرض ایلدک و ایبلدیککی ایبلدک انک اوزرینه تحقیق قریبا بی
 بیع وقتنده بن بو قولی دیرم و بو قول بودرکه بی اضاعت ایستیلر و حقمه
 رعایت ایتمدیلر و قتیاندن قتی فتای کاملی بویله اضاعت ایستیلر بعضیلر بو
 مصراع ثانی امیه بن ابی الصلتکدر و تمامی

(لیوم کریمه و سداد ثغر)

در دیش (لیومده اولان لامه لام وقت دیرلر (اضاعونی به متعلقدر (کریمه
 کریمه وزنی اوزره اسماء حریریندر (سداد انحق سین مهمله نک کسر یله در
 خیل ورحال ایله اولان سده دیرلر و کفایت مقداری معاشده دیرلر ابن عباس
 رضی الله تعالی عنهما دن روایت اولنان . اذا تزوج الرجل المرأة لدينها و جمالها
 کان فيه سداد من عوز . حدیث شریف اعجاز ردیفنده اولدینی کبی اما
 فتح سین ایله استقامت و صواب و دین و راهده حدی تجاوز ایتمیوب راه راسته
 سالک و طالب اولغه دیرلر حتی نصر بن شمیل مأمون خلیفه نک حضورنده
 کله مزبورده ذکر ایلدیکمز وجه اوزره تصحیح ایدوب سکسان بیک
 درمه نائل اولدینی ابن خلکانده تفصیلا مسطوردر (ثغر فتح ثاء مثلثه
 وسکون غین معجمه ایله فروج بلداندن موضع مخافیه دیرلر (معنای بیت)
 جنک وقتنده و موضع مخافیه خیل ورحال ایله سد زماننده بی اضاعت
 ایلدیلر و حقمه رعایت ایتمدیلر و قتیاندن قتی فتای کاملی بویله اضاعت
 ایستیلر و بیتن مرادی قوم نک اضاعتاری اوزرینه تسدیم و تحطه
 و قومندن شکایتدر خفی بیورلمیه غیرک شعرندن بر بیت یا بیتن زیاده

یا بر مصراع یا مصراعین دون بر شیئی شعری مضمن او ملقغه تضمین دیر لر
 بوراده حریری عرچی نك مصراعنی تضمینی کچی خفی بیورلییه بریتک و بریتدن
 زیاده اولان تضمینه استعانت تسمیه اولنور و بر مصراعک و مصراعین
 دونک تضمینه ابداع و رفو تسمیه اولنور وینه تضمینک تعریفنده بر قید زیاده
 ایدوب دیدیلرکه اگر تضمین اولنان شی عند الباغیا مشهور دکل ایسه غیرک
 شعرندن اولدیغنه تنبیه لازمدر و اگر مشهور ایسه تنبیه احتیاج یوقدر
 و تضمین اخذ و سرفه دن تمیز ایدر پس بوراده مصراع ثانی غیر مشهور اولغله
 تضمینک تنبیه محتاج اولان قیلندندر اما تنبیه محتاج اولیان تضمینک مثالی

(قد قلت لما اطلمت وجناته . حول الشقیق الغض روضة آس)
 (اعداره الساری العجول توقفا . مافی و قوفک ساعة من باس) در
 بو ایکی بیت بحر ککاملدندر تقطیعی (قد قلت لم) مستفعلن مضمهر
 (ما اطلمت) مستفعلن مضمهر (وجناتهو) متفاعلن سالمه (حول الشقیق)
 مستفعلن (قلغضرو) مستفعلن مضمهر (ضه آسی) فعالین مقطوعدر
 (اعدارهس) متفاعلن (سارلعجو) مستفعلن مضمهر (لتوقفن) متفاعلن
 سالمه (مافی وقو) مستفعلن مضمهر (فک ساعتن) متفاعلن (من بأسی) مفعولن
 مضمهر مقطوعدر مصراع اخیر ابو تمامکدر احمد بن المعتصمه انشا ایلدیکی
 قصیده سنک مطلعندندر تمامی . نقضی ذمام الاربع الادراس . در عند
 الباغیا مشهوردر بناء علیه تنبیه اولتماشدر (لما ظرفدر حین معناسه) اطلمت
 باب افعالدن صیغه معلوم مؤنثدر اطلمت التخل دینلور طلھی خروج ایسه
 (مطرزی اطلمت اکرم بابندن لغتدر اشرف معناسه دیمش (وجناته رفع ایله
 اطلمت کله سنک فاعلیدر و جنه کله سنک جمعیدر و جنه خدیندن ارتفاع ایدن
 شیدر بویله اولنجه ظاهر اولان و جنات ایله مراد یا مافوق الواحددر یا خود
 اجزادر (حول الشقیق اطلمت کله سنک ظرفیدر شقیق ورد احمره دیر لر
 (الغض الشقیق نك نعتیدر (غض فح غین معجمه و آخرنده ضاد معجمه ایله تازه
 طری معناسه بوراده شقیق ایله مرادی حیینک خدیدر (آس ورد اخضره
 دیر لر و بونکله تازه نك وجهی اوزره ثابت اولان شعری مراد ایدر (روضة
 آس اطلمت ایله منتصبر (روضه باغچه دیمکدر بوراده مراد خطیدر
 (اعدارده اولان همزه ندا ایچونددر عذاره منادیدر تقدیری یا عذاره دیمکدر

ضمیری ملیحه عا ئددر عذار الرجل موضع عذارنده نابت اولان شعره دیرلر
 (الساری فی الاصل نصب ایله اولوب جوازا ساکن قلمشدر بعضیلر اعط
 القوس باریهاده اولدینی کبی ضروره ساکن قلمشدر دیش و بونده یاه
 سورینک وجودی تشدید ایله سار کله سنه مشابه اولسون ایچوندر دیشلر ساری
 سری دن ماخوذدر سری کیجه ایله یورو مکدر والساری اعذارک صفتیدر
 (العجول فاعل معنانه صفت بعد صفتدر یاخود تأکید ایچون صفتک صفتیدر
) ترفقا فاقاف ایله ترفقدن ماخوذ اولوب عذاره رفق ایله دیوامر اولور یاخود
 قافین ایله ترفقدن ماخوذ اولوب عذار رقیق اول دیوامر اولور ترفقت دنیلور
 قلم اکا رقیق اولدی دیمکدر اما اصل اولان نسخه توفقدن ماخوذ
) توفقا اولوب عذاره وقوف ایله دیوامر اولور بوراده مراد بودر واصلی
 نون خفیفه ایله توفقن اولوب بونی وقف ایچون الفه قلب اولنمشدر
 " لئسقا بالناسیه " آیت جلیله سی طریق اوزره و عذارک وقوفله مراد خد
 محبوبده شعره سرعتله بتمکدر و بیت اخیر اعرابدن محلا منصوب قلت نک
 مفعولیدر (معنای بیتین) وقتاکه حبیبک و جناتی نازه قرمزی کل یناقلری
 اطرافنده آس روضه سنی یعنی لطف منظر و تفریح بصر و دفع کدرده آسه
 مشابه اولان خطی اظهار ایتدیه محبوبک آی عذاری آی عذارنده سازی
 و عجله ایله نابت اولان شعر سکا ندا ایدوب دیرمه البته توقف ایله محبوبک
 عذارنده بتمه و نابت اولمه سنک بر ساعت و قوفکده بأس و حرج یوقدر
 خوارزمی بویه معنی ویردی (اما مولانا حیدر شویله معنی ویروب دیرکه محبوبک
 عذاری اوزره عجله ایله ساری و نابت اولان شعری سکا ندا ایدرم بر ساعت
 توقف ایله و بالکلیه عجله ایتمه زیرا سن متضرر اولماز سین و بن توفقی سندن
 شفاعت ورجا ایدرم و مذهب مروم و مواساتده سکا و قوف واجب اولدی

(اذا لوهم ابدی لی لماها و ثغرها . تذکرت مایین العذیب و بارق)

(و ینذکرنی من قدها و مدامعی . مجرعو لینا و مجری السوابق)

بو ایکی بیت بحر طویلک ضرب نایسننددر تقطیعی (اذلوه) فعولن
 (م ابدالی) مفاعیلن (لماها) فعولن (و ثغرها) مفاعلن مقبوضه (تذکر)
 فعولن (تمایینل) مفاعیلن (عذیب) فعولن مقبوض (و بارق) مفاعلن
 مقبوضدر (و ینذک) فعولن مقبوض (رینمقد) مفاعیلن (دهاو) فعولن مقبوض

(مدامی) مفاعلان مقبوضه (مجرر) فعول مقبوض (عوالینا) مفاعیلان
 (ومجرس) فعولن (سوابقی) مفاعلان مقبوضدر (قائلی ابو الاصبعدر خفی
 بیورلیه تضمینک احسنی اصلک اوزرینه برنکته ایله زیاده اولاندر یعنی
 شاعر نائینک شعرنده مضمن اولان بریت یارمصراع شاعر اولک شعرنده
 بولمیان نکته ولطیفه بی مشتمل اولاندر صاحب بحتک ذکر اولنان قولنده
 اولان توریه وتشبیه کبی توریه اصطلاح بدیعده معنای قریب ومعنای بعیدی
 اولان برلفظی ذکر ایدوب معنای بعیدنی اراده ایتمک دیرلر (ابدی صیغه
 ماضیدر اظهار ایتدی دیمکدر فاعل مستکلی وهمه راجعدر (لماها ابدی نک
 مفعولیدر محبوبه نک شفتینک سمره و طرفی دیمکدر لما لام مثله ایله شفه نک
 سمره سنه دیرلر و بو عند العرب مستحسنه در (ونعرها نصب ایله لماها اوزرینه
 معطوفدر (بذکرنی اذکاردن مأخوذدر (من قدها ومدامع مابعدینی بیان
 ایچوندر ضروره تقدیم اولمشدر (مدامع مدمع کله سنک جمعیدر (مجر نصب
 ایله (بذکرنی نک مفعولیدر فاعلی وهمه عائد اولان ضمیردر خفی بیورلیه
) تذکرت ما بین العذیب وبارق . مجرعو الینا ومجرری السوابق)

قولی ابو الطیبک سیف الدوله بی مدح ایلدیکی قصیده سنندندر (عذیب
) وبارق ایکی موضعک اسمایدر (مایین تذکرک یاخود مجر ومجرری نک
 ظرفیدر ظرفک مصدر اوزرینه تقدیمک جوازی دخی معلومدر و جائزدرکه
 مایین العذیب تذکرت نک مفعولی اولوب (مجرعو الینا اندن من جهة
 الاشتمال بدل اوله (عوالیناده عوال عالیه نک جمعیدر قانک اعلاسی یاخود
 رأسی یاخود سنانی ولی ایدن نصفیدر (واحدینک مخررینه کوره معنای مطلع
 بودرکه ممدوح عسکرله عذیب وبارق نام موضعلرک میانسه نزول ایدر
 اولدیلر ورماحلرینی فرسانک مطارده لری یعنی بری برلرینه جمله لری
 عندنده جر ایدر اولدیلر وخیل اوزرینه مسابقه ایدر اولدیلر و بوشاعرک
 تضمینده عذیب کله سنک تصغیری قیلوب حیبه نک شفهنی قصد ایتدی
 بارق ایله برقه مشابه اولان دیشنی مراد ایدر (مایین العذیب وبارق ایله
 ریفقی مراد ایدر ومجر قدینی تمایل رحه وعلی التابع دمعنک جریاننی خیل
 سوابقک جریانسه تشبیه ایلدی و بوتوریه وتشبیه ایله ابو الطیبک اوزرینه
 زیاده اولدی پس بوتوریه وتشبیه کوره (معنای بیتین) دیمک اولورکه

وقناكه توهم حبيبه مك ثمره شفتيني وديشارني اظهار ايتديسه بنده شفتين
عذبه سي بيني ايله برق كبي لامع اولان ديشار بيننده اولان ريقني تذكر ايلدم
يعني خاطره كتوردم وينه توهمم رما همزك جرنى و خيل سوابك جرنى
يعني حبيبه مك رماحه مشابه اولان قدينى و خيل سوابك جرينه مشابه
اولان دموعى بكا اذكار يعنى بنم خاطريره اخطار ايلدى

(اقول لمعشر غلطوا و غضوا . من الشيخ الرشيد و انكروه)

(هو ابن جلا و طلاع التنايا . متى يضع العمامة يعرفوه)

بو ايكي بيت بحر و افرك ضرب اول مقطوفنددر تقطيعارى (اقول لمع)
مفاعلتن (شرفاطلو) مفاعلتن (و غضوا) فعولن مقطوفه (منشيشخر)
مفاعيلن معصوب (رشيدوان) مفاعلتن (كروهو) فعولن مقطوفدر
(هو بن جلا) مفاعلتن (و طلاع) مفاعيلن معصوب (تنايا) فعولن مقطوفه
(متايضعل) مفاعلتن (عمامتبع) مفاعلتن (رفوهو) فعولن مقطوفدر خفي
بيورليه تضميني قصد اولنان شيك معنى كلامه دخول ايچون تضمينده
تغير يسير ضرر و يرمز داء العلي اولان يهودى حقتده بعضك قول
مذكورى كبي پس بيت سحيم بن وئيل نام شاعرك اولوب اصلى

(انا بن جلا و طلاع التنايا . متى اضع العمامة تعرفونى)

ايدى اول بعض بو بيتي مقصوده دخول ايچون طريق غيته تغير ايلدى
و بو اصلك معناسى على التفصيل مرور ايتدى (معشر ناسدن جماعت
معناسنه) غلطوا غلطه دوشديلر ديمكدر (غضوا الجاقديلر و منحط قيلديلر
غض منه دنيلور اندن ناقص اولدى و اندن منحط اولدى ديمكدر (شيوخدن
مراد يهوديدر و بونده تهكم و استهزاء واردر بوندن او توري شيخي رشيد ايله
وصفلاى و بو شيخ لفظيله على سبيل التهكم غويتى مراد ايدر (انكروه
انى جاهل اولديلر و قدريني بيلمديلر ديمكدر (هو ابن جلا الخ جمله سى مبتدا
و خبر اولوب مقول قول اولور (اساس البلاغه ده ابن جلا رجل مشهوره ديرلر
معناسى بر كسنه در كه امرى واضح و مشهور اولدى ديمكدر (تنايا ثنيه نك
جمعيدر عقبه معناسنه (طلاع التنايا صعب امورده ركاب اولانه ديرلر (متى
يضع العمامة نه زمان سرى مكشف اولورسه (يعرفوه انى حق معرفت ايله
بيلورلر ديمكدر ياخود متى يضع العمامة نك معناسى نه زمان وجهنى ستر
ايتديكى قناعى براغرسه يعرفوه انى بيلورلر ديمكدر معولده وضع عمامه دن

مراد عمایه بی رأسدن وضعدر دیدی (معنای بیتین) معشر قومہ بن دیر مکہ
 شیخ رشیدک حقدہ غلطہ دوشدیلر ورتبہسندن حظ ایلدیلر و تنقیص
 ایلدیلر و قدرنی حق معرفت ایلہ بیلمدیلر اول شیخ رشید ایسہ صعب اموری
 رکاب رجل مشهوردر نہ زمان وجهنی سترایتدیکی نقابی براغرسہ اتی بیلورلر
 بونلرک مجموعی اول یہودی بی تہکم واستہزادر ووجہنہ نقاب قومق عربک
 کیارینک عادتیدر حتی حجاج عراقہ کلوب خطبہ قرائت ایدوب اثناء
 خطبہدہ انا ابن جلا وطلاع الثنایا متی اضع العمامة تعرفونی دیدکدہ اکثر
 وجہی متکر کی عمامہ سبیلہ مستور ایدی

(مابال من اولہ نطفة . و حيفة آخرہ یفخر)

بو بیت بحر سریع ضرب ثانیسندندر تقطیعی (ما بال من) مستفعلن
 (اوولہو) مفتعلن مطوی (نطفة) فاعلن مطویہ مکسوفہ (و حیفتن)
 مفاعلن محجون (آخرہو) مفتعلن مطوی (یفخرو) فاعلن مطوی مکسوفدر
 (خفی بیوزلیہ عقد بر سبیل اقتباس اولیہرق کرک قرآن کرک حدیث کرک
 مثل کرک غیر اولان نثری نظم ایتمکہ دیرلر ابو عتاهیہ نک قول مذکور کییکہ
 حضرت علی رضی اللہ عنہک . ما لابن آدم والفخر وانما اولہ نطفة و آخرہ
 حيفة . قول شریفی عقد و نظم ایتدی (مالابن آدمدہ اولان ما استفہام
 ایچوندر (والفخر دہ اولان و او مع معناسہ پس والفخر نصب ایلہ مفعول معہ
 اولور (وانما اولہ دہ اولان و او حالیدر (مابال دہ اولان ما استفہام ایچوندر (بال حال
 و شان و سبب معناسہ (من موصولہ مضافدر (اولہ نطفة من موصولک نعتیدر
 (حيفة آخرہ اولہ نطفة اوزرینہ معطوفدر لکن عبارت مقلوبہدر اصلی و آخرہ
 حيفةدر پس آخرہ مبتدادر حيفة خبریدر (یفخر محلا منصوب حالدر و بوندہ
 عامل مابال دہ اولان معنای فعلدر (یفخر انساندن خارجہ مال و جاہ کی اشیادہ
 مباهاتدر (معنای بیت) اولی نطفہ آخری حیفہ اولان ذاتک مفتخر اولدینی
 حال و شانی ندر یعنی بویلہ اولانک افتخارینہ سبب ندر زیرا جسند انسان
 نطفہدن مخلوق اولوب موت ایلہ حیفہ اولور مرادی تفاخردن نہیدر
 بعضیار بو بیتک معناسندہ بو ایکی بیتی دیش . عجبت الانسان فی فخرہ .
 و هو غدا فی قبرہ یقبر . واصبح الامر الی غیرہ . فی کل ما یقضى و ما یقدر .
 (اذا ساء فعل المرء ساءت ظنونه . و صدق ما یعتاد من توهم)

بو بیت بحر طویلک ضرب ثانیسندندر تقطیعی (اذا سا) فاعلن (و صدق) فاعلن
 (اذا سا) فاعلن (و صدق) فاعلن (اذا سا) فاعلن (و صدق) فاعلن

(مقبوض)

مقبوض (فایعنا) مفاعیلن (دهومن) فعولن (توهمی) مفاعلن مقبوضدر
(ابو الطیب بو بیت ایله سیف الدوله دن یا خود صاحب مصر کافور
اخشیدیدن وشاة واعداسنک قولنی دینلدکندن شکایت ایدر دیرکه نه زمان
انسانک فعلی فییح اولسه ظنونی دخی قبیحه اولورده اولیاسنه ظنی قبیح
ایدر و اصاغری اوزرینه سوء ظنی توهمدن ناشی قلبنه خطور ایدن شیئی
تصدیق ایدر خفی بیورلیه ابو الطیبک بیتنی بعض مغاربه

(فانه لما قیحت فعلاته وحنظلت نخلاته)

(لم یزل سوء الظن یقتاده ویصدق توهمه الذی یعتاده)

قولیله نثروحل ایتمشدر (حل اصطلاح بدیعیده نظمی نثر ایتمکدر مقبول
اولماسنک شرطی سبکی مختار اولوب نظمک سبکندن تقاصر اتمیه وقلق
واضطر ایزر مخلنده مستقر اولدینی حالده حسن الموقع اوله و بو بعض
مغاربه نك قولنده اولدینی کبی (حنظلت نخلاته نخلاتنک ثماری مراره ده
حنظل کبی اولدی دیمکدر (یقتاده انی نخیلات فاسده وتوهمات باطله قائد
اولور وجر ایدر (یعتاده اکا معاوده ومراجعت ایدر دیمکدر (معنای نثر)
تحقیق اول کمنسه نکهک فعلاتی قبیحه ونخلاتنک ثماری مراره ده حنظل
کبی اوله یعنی اثار افکاری فاسده اوله سوء ظن انی نخیلات فاسده وتوهمات
باطله یه قائد اولمدن زائل اولماز و معاوده ومراجعت ایتمدیکی توهمی دخی
انی تصدیق ایدر وتوهمی مقتضاسی اوزره عمل ایدر

(فوالله ما ادریء احلام ناثم . المت بنا ام کان فی الركب یوشع)

بو بیت بحر طویلك ضرب نانیسندندر تقطیعی (فوللا) فعولن (هما ادری)
مفاعیلن (ءاحلا) فعولن (مناثن) مفاعلن مقبوضه (المت) فعولن
(بنا ام کا) مفاعیلن (نفرک) فعولن (بیوشعو) مفاعلن مقبوضدر (قائلی
ابو تامدر ابوسعید محمد بن یوسفک مدخنده انشاد ایلدیکی قصیده سندندر
بو بیت تلمیحه مثالدر وتلمیح اصطلاح بدیعیده خجواى کلامده بر قصه یه
یا بر شعره تلك القصه یی یا شعری ذکر ایتمکسزین اشارت ایتمکدر بو بیت
قصه یه تلمیح و اشارتدر اما شعره تلمیح و اشارت ان شاء الله تعالی ذکر اولنسه
کر کدر (معنای بیت) شاعر ارتحال ایدن احبیه لحوقتی وظلمت لیلده جانب
حذردهن حیینک شمس کبی اولان وجهنک طلوعنی وصف ایدوب صکره
بونى استعظام واستغراب وتخیر وتوله جهتندن تجاهل ایدره رک دیدیکه

والله بيلم نامک رؤیاسی میدرکه بزده می نازله اولدی یوخسه رکبده یوشع
 علیه السلامک ردوقوفنی طلب ایلدیکی شمس می اولدی خفی بیورلیه بویت
 ایله موسی علیه السلامک فنی سی اولان یوشع بن نونک قصه سنه و بونک
 شمسک وقوفنی طلبنه تلمیح و اشارت ایتدی روایت اولنورکه یوشع علیه السلام
 جمعه کونی جبارین ایله مقاتله ایلدی وقتا که شمس ادبار وانلر ایله قتالدن
 قبل الفراغ غیبوت ایدر دیو خوف و سبت داخل اولوب سبتده یوشع
 علیه السلامه انلرک قتالی حلال اولمديغندن الله تعالی به دعا و نیاز ایلیوب
 قتالردن فارغ اولنجیه دک حق تعالی شمسی رد ایلدی ایدی

(لعمر و مع الرمضاء والنار تلتظی . ارق واخفی منک فی ساعة الكرب)
 بو بیت بحر طویلک ضرب اولندندر تقطیعی (لعمرن) فعولن (معررمضا)
 مضاعیلن (عوننا) فعولن (رتلتظی) مضاعلن مقبوضه (ارقق) فعول
 مقبوض (واخفی من) مضاعیلن (کفیساً) فعولن (عتلکربی) مضاعیلن
 سالمدر (قائلی ابوقامدر لعمروده اولان لام ابتدائیه یاخود قسمیه در عمرو
 مبتدادر (مع الرمضاء ارقده اولان ضمیردن حالدر اطولده دیر که اوجه
 اولان مع الرمضاء مبتدادر حال اولمقدر (رمضاء فتح راه مهمله و سکون
 میم ایله حاره اولان ارضه دیرلر انده قدم محترق اولور (والنار کسر ایله
 الرمضاء اوزرینه معطوفدر عمرو اوزرینه معطوف دکلدر (تلتظی الناردن
 حالدر اوجه اولان النارنک نعتی اولوب تقدیری (النار المتلظئة دیمک اوله
 تلتظی محترق معناسنه در (ارق مبتداینک خبریدر (رقی له دینلور اکارحمت
 و مرحمت ایتدی دیمکدر پس ارق ارحم معناسنه اولور (واخفی ارق اوزرینه
 معطوفدر اخفی خفی علیه دن ماخوذدر انک اوزرینه تلتظی و تشفی ایتدی
 دیمکدر (هوادیده اخفی بر جهنتدن اشد دیمکدر خفی بصاحبه دن ماخوذدر
 صاحبه بر واحسانده مبالغه ایتدی دیمکدر دیدی (کرب ضرب وزنی اوزره
 غم و حزن معناسنه در (معنای بیت) عمرو ارض حاره یه و یاقن ناره مقارن
 اولدینی حالده ساعت کرب و حزنده سندن ارحم و برو احسان جهنتدن
 سندن اشددر خفی بیورلیه بو بیت شعره تلمیحه مشالدر که بونکله بحر
 بسیطده بیت مشهوره اشارت ایلدی و بیت مشهور

(المستحیر بعمر و عندکربته . کالمستحیر من الرمضاء بالنار) در

بو بیت بحر بسیطک ضرب ثانی مقطوفدندر تقطیعی (المستحی) مستغفلن

(ربعم) فعان مخبون (رن عند کر) مستفعان (بتهی) فعان مخبونه
 (گلستی) مستفعان (رمتر) فعان مخبون (رمضاء بن) مستفعان (ناری)
 فعان مقطوعدر (مستحیر مستقیث معناسنهدر) عند کربته اولان ضمیر
 اسم موصوله تأددر تقدیری الذی یتقیث عند کربته بعمر و دیکدر
 عمرودن مراد حساس بن مرهدر (معنای بیت) شول ذات که کربت
 و حزنی قنده عمرودن استغائه ایدیچیدر اوله اولان ذات ناره ملاصقه
 اولان ارض حاره دن استغائه ایدیچی کیدر بو بیتک سبب ورودی اجمالا
 شویله نقل اولنور که برکون حساس فرسنه رکوب ایدوب کلیمک اردینه
 دوشوب علی الغله باشه براوق آندی در عقب کلیمک حساسه ای عمرو بکا
 بر شربت ویر هلاک اولویورم دیدی عمرو دخی ویرمدی اول ساعت هلاک
 اولدی پس بو بیت عمروک حقهده سویلندی

(قفانک من ذکری حیب و منزل . بسقط اللوی بین الدخول فومل)
 بو بیت بحر طویلک ضرب نایسنددر تقطیبی (قفانک) فعولن (کن ذکر)
 مقاعیلن (حیین) فعولن (و منزلی) مفاعیلن مقبوضه (بسقطل) فعولن
 (لو ایند) مفاعیلن (دخول) فعول مقبوض (فوملی) مفاعیلن مقبوضدر
 (قائلی امری القیسدر قصیده معلقه سنک مطلعیدر خفی بیوریلله شاعر
 و کاتبه شایسته اولان بودر که کلامندن اوج موضعهده یعنی حسن ابتداء
 و تخلص و اتهامهده تفکر ایدوب کلامی تنافر و تقلدن غایت بعدده اولوب
 لفظا اعذب اوله و تعقید و تقدیم و تأخیردن غایت بعدده اولوب سبکا احسن
 اوله یعنی جزالت و متانت و رقت و سلاستده متقاربه و معانیسی الفاظنه
 متناسبه اوله و تناقص و امتناع و مخالفت عرف و ابتدال دن سالم اولوب
 من جهة المعنی اصح اوله (معلوم بیوریلله که مواضع ثلاثه نیک اولکیسی
 حسن ابتدادر و بوحسن ابتدا یا احبه و منازلی تذکارده اولور امر القیسک
 یتنده اولدیغی کبی یا حسن ابتدا وصف دیارده اولور و مدیحده کندو ایله
 تشام اولناندن اجتناب واجب اولور یعنی حسن ابتداده کندو ایله تقال
 اولنانی ایراد لازمدر و اگر تشام اولان ایراد اولنور سه اک قبح ابتدا دیرلر
 و حسن ابتدایک احسنی مقصوده مناده مناسب اولان شیدن و مقصوده
 مناسب ایله ابتدایه براعت استهلال تسمیه اولنور بوده یا تمهیده و یا مرثیهده در
 (قفا و قفدن مأخوذ امردر و خطاب ایکی صاحبزاده در بعضیله واحده در)

لكن كلامى ائنيك خطابى مخرجنه اخراج ايتمشدر زيرا واحد و جمع
اوزرينه ائنيك خطابى اجرا عربك عادتنددر وبونك وجهى بودر كه
كشنيك اعوانى ايكي اولور برى ابلى رعى ايدر و برى غمى رعى ايدر و بيه
رفقه سنك ادناسى اوج اولور پس ائنيك واحد اوزرينه خطابى السنه لرى
بونك اوزرينه مرورندن اوتوريدر و جائزدر كه بوتنيه ايله مراد قف قف
ديك اولوب تكرار لفظى اراده اوزرينه داله و امارت اولان الف الحاق
اولمش اوله ابو عثمان مازنى . رب ارجعونى . آيت جليله سنده مراد ارجعنى
ارجعنى ارجعنى در ديوب و اوتكرير لفظى مشعر علم و علامت قلندينى كى
بعضيلر قفا ايله تاكيد طريقى اوزره قفن مراد ايدوب وقفنه حملا حالت
وصلنده الفى ثونه قلب ايتمشدر ديمش الله تعالى نك . لنسفن . قول شريفنده
وقف اولندقد . لنسفا . ديديك كى (نيك مضارع معلوم متكلم مع غيره لفظى
اوزرينه در اصلى نيكى اولوب امره جواب واقع اولديغندن جزم اولندى
(بسقط منزل لفظنك صفتيدر) اما تبرزينك زعمنه كوره منزله تعلقى برشى
دكلدر زير اسم مكان زمان كى اصلا برشیده عمل ايتمز (سقط كسر و سكون ايله قومی
كسلمش معنانه لوى قصر ايله الى كى معوج قومدر كه بربرينه قارشمش
اوله (دخول و حومل اوللرينك فتحيله موضعلدر (معنای بيت) اى ايكي يارانم
توقف ايديكز اغلاشلم دخول و حومل مياننده واقع اولان سقط اللوى ده
حيبي و منزلى نكاردن اوتورى بسقط اللوى يا منزله متعلق اولوب منزلك
صفتى اولور يا خود قفايه متعلق اولور

(قصر عليه تحية و سلام . خلعت عليه جمالها الايام)

بو بيت بحر كاملك ابيات زحافاتنددر تقطيعى (قصرن على) مستفعلن
مضمر (هتحييتن) متفاعلن (و سلامو) فعلاتن مقطوفه (خلعت على)
متفاعلن (جمالهيل) متفاعلن (ايامو) مفعولن مقطوع مضمر در (قائل
اشجع سلمى در هارون الرشيدى مدح ايلديكى قصيده سنك مطلعيدر
و بو بيت دارك و صفنده حسن ابتدايه مثاله (قصر مبتداء محذوفك خبريدر
تقديرى هو قصر ديمكدر قصر كوشك ديدكدر) عليه تحية جمله سى
دعا ايچون اعتراضدر (تحية سلام و بقا و دعا معناليينه) الايام خلعت
كله سنك فاعليدر (جمالها مفعوليدر و جمالها نك ضميرى ضرورة ايامه تائددر
اساسده خلع عليه دينلور ثوبى چيقاردى و اعطا ايلدى وانك اوزرينه

طرح ایلدی یعنی الباس ایلدی دیمکدر (معنای بیت) برقصرکه انک اوزرینه
ایام جمالی الباس ایلدی

(موعدا احبابک بالفرقه غد)

بو بیت بحر رجزدن مشطوردر تقطیعی (موعداح) مقتعلن مطوی (بابکبل)
مقتعلن مطوی (فرقتغد) مقتعلن مطویدر بعضیلر رجزدن صدر بیت
نامدر دیشن و بو بیت قبح ابتدایه مثالدر یعنی مدیحده کندو ایله تعظیر
و تشام اولاندن اجتنابی واجب اولانه مثالدر و بونک (قائلی ابن مقاتل
ضریردر طبرستانه راهی اولان داعی علوی به انشاد ایلدیکی قصیده سنک
مطلعنندر (معناسی) سنک احبابکک و عدی یازن فرقت ایله در یعنی
فرقتی وعد ایدر بونی داعی علوی استماع ایتدکده ابن مقاتله موعدا احبابک
یا اعمی و لك المثل السؤ دیدی

(بشری فقد انجز الاقبال ماوعدا . و کوبک المجدفی افق العلی صعدا)

بو بیت بحر بسیطک ضرب اول محبوبندندر تقطیعی (بشر افقد) مستقلن
(انجزل) فاعلن (اقبال ما) مستقلن (وعدا) فعلن (و کوبکبل) مفاعلن
مخبون (مجدفی) فاعلن (افعلعلا) مستقلن (صعدا) فعلن محبوبندر (قائلی
ابو محمد خازندر صاحب عبادک قرینک ولدینه تهینه ایچون انشاد ایلدیکی
قصیده سنندندر (بشری ضم ایله معنی بشارت کییدر اقبال ادبارک ضدیدر
بو بیت براعة استهلاک تهینه ده اولدیقنه مثالدر محتملدرکه کوبک مجد ایله
مراد مولود اوله زیرا مولود سماء مجدک کو کییدر مجد سهاکی قیلنوب اکا کوبک
یعنی مولود اثبات اولنسی و افقی علاوه صعودیه مراد مولودک معالی به
ترقیسیدر جائزدرکه کوبک مجد ایله مراد مولودک طالی اوله و صعودیه
مراد قوتی اوله یعنی طالع مجد بو مولودک قدومیه قوی اولدی دیمک اولور
(وعدا و صعدا ده اولان الفلر اطلاق ایچوندر (معنای بیت) مژده اولسون
تحقیق اقبال وعد ایتدیکی شیئی انجماز ایلدی و کوبک مجد افق علاوه
صعود ایلدی

(هی الدنيا تقول بملاء فیها . حذار حذار من بطشی وفتکی)

بو بیت بحر و افراک ضرب اول مقطوفندندر تقطیعی (هید دنیا) مفاعیلن
معصوب (تقول بمل) مفاعیلن (ففیها) فعولن مقطوفه (حذار حذا)
مفاعیلن (زمنبطشی) مفاعیلن (وفتکی) فعولن مقطوفدر (قائلی ابو الفرج

ساویدر آل بویه دن رکن الدوله نک اوغلی فخر الدوله نک مرثیه سنده دیدیکی
 قصیده سندندر و بو بیت براءت استهلالک مرثیه ده اولدیغنه مثالدر (هی
 ضمیر قصه در (عتبی شرحنده نجاتی عجمی دیدیکه (هی الدنيا هذه الدنيا)
 تقدیرنده در و الاضمار قبل الذکر لازم کلور احتمالدر که دنیا هی نک
 تفسیری اولوب تقدیری دنیا تقول الخ دیمک اوله پس بوکا کوره دنیا مبتدا
 تقول خبری اولور (بله فیاده مله کسر میم ایله طو لاجق مقناده در لر
 اما فتح ایله ملاء مصدر در (تقول بله فهناک معناسی دنیا صریحا سویلر
 کرلو سویلمز دیمکدر معلومدر که دنیا ایچون سویلمک اولماز مراد تبدیل ابدال
 و تقلیب احوال ایتسیدر (بطش فتح باه موحده و سکون طاء مهمله ایله اخذ
 شدید معناسنه (حذار کسر اوزره منی اولوب اسم فعلدر احذر معناسنه
 و تکراری تهید ایچوندر (فک فتح فاو سکون تاء مثناة فوقیه ایله بغته و جفاة
 قتله در لر یعنی برکیمسه آخرک اوزرینه علی الغفله کلوب شدت ایله قتله در لر
 و مصراع اخیر اعراب دن محلا منصوب تقول نک مقولیدر (معنای بیت)
 القصة یاخود دنیا شو دنیا در که یاخود دنیا اغزی طولوسی بنم اخذ شدید من
 و بغته قتل من حذر ایله در

(يقول فی قومس صحیحی وقد اخذت . منا السری و خطی المهریة القود)

(امطلع الشمس تبغی ان تؤم بنا . فقلت کلا ولكن مطلع الجود)

بو ایکی بیت بحر بسیطک ضرب ثانی مقطوع سندندر تقطیبی (یقولفی)
 مفاعلن مخبون (قومسن) فاعلن (صحیحی وقد) مستفعلن (اخذت) فعلن
 مخبون (منسرا) مستفعلن (وخطل) فعلن مخبون (مهریتل) مستفعلن
 (قودی) فعلن مقطوعدر (امطالعش) مفاعلن مخبون (شمستب) فاعلن
 (غیانام) مستفعلن (مبنا) فعلن مخبونه (فقتلک) مستفعلن (لاولا)
 فاعلن (کنمطعلل) مستفعلن (جودی) فعلن مقطوعدر (قائلی ابو تمامدر
 عبدالله بن طاهر حقنده دیدیکی ایساتنددر و بو بیت مواضع ثلاثه نک
 ایکنجیسی تخاصه مثالدر تخلص اصطلاح بدیعیده کلام کندو ایله ابتدا
 و افتتاح اولان نسیب یعنی وصف جمال دن یاخود ادب و افتخار و شکایت دن
 مقصوده انتقال ایتمه در لر ابتدا و افتتاح اولان ایله مقصودک میاننده
 ملائمت و مناسبت رعایت اولمق شرطیله بیتان مزبورانده اولدیغی کبی
 (تقول نک مفعولی بیت ثانیدن مصراع اولدر (قومس ضم قاف و کسر میم ایله

بر موضعك اسميدر اطولده ضم قاف وفتح ميم ايله خراسان وبلاد حيسد
مياننده برصقع كيردر واندلسده براقلميدر و ظرف يقوله به متعلقدر ديدى
(قومى يرينه بررواينده (صحبي واقع اولمشدر لكن قومى رواينته كوره قومس
مياننده اولان شدت تناسب خفى بيورلمسون خصوصا سين و يانك تناسي كه
احدها آخره منقلب اولور سادس و ساديدنه اولدينى كي هواديدنه اخذت
السرئ به مستددر يعنى اخذت كله سنك فاعليدر مفعولى محذوفدر تقديرى
(اخذت السرئ منا القوى ديمكدر (القوى تقديرى منصوب اخذت كله سنك
مفعوليدر قوى قوتك جمعيدر (اخذت منه دنيلور انى ناقص قيلى ديمكدر
(سرئ هدى كي سرئتك مصدريدر كيجه ايله يوريمك معناسنه مصدر
اولدينى كي اسمده استعمال اولنور (سرئ به معناسنه و بو سويدن فعلى
مؤنث ايراد اولندى اما بنو اسد سرئ كله سنئ سرئ به كله سنك جمئ قلديلر
(هدئ كله سنئ هديه كله سنك جمئ قلدقلى كي (خطئ خطوه نك
جمعيدر (خطوه سبجه و زئ اوزره ايكي قدملك مائينه ديرلر (خطئ
المهريه السرئ اوزرينه معطوفدر (منا اوزرينه معطوف دكلدر (مهر فتح
ميم و سكون ها ايله ابو قبيله اولان مهرة بن حيدانه منسوبه اولان ايله ديرلر (القولد
المهية نك صفتيدر (قودضم قاف و سكون واو ايله مذكر ايله مؤنث مياننده
مشترك جمعدر (حروا حمر و حمرء كي (جمل اقودناقة قوداء دنيلور ارقه سئ
و بوينو اوزون اولسه (امطلع ياتبئى كله سيله منصوبدر بو تقديرجه قياس
اوزره (ان دن جار محذوف اولوب (بناده اولان يا مفعول به ده زياده اولور
علم به ده اولدينى كي پس تقديرى (امطلع الشمس تبئى بان تؤمنا اولور
يعنى بزه امام و مقتدى اولماقغله اولور ديمكدر يا خود (ان تؤم نك تفسير ايلديكى
فعل ايله منصوبدر بو تقديرجه تؤم تقصد معناسنه اولوب ايكي مفعوله
متعدى اولور برئ مطلع شمسه عائد اولان ضمير محذوفدر و برئ ياء متعديه ايله
مجرور اولان ضميردر (اطولده امطلع الشمس مبتدادر خبرئ تبئى در ديدى
(كلا صحبئ رذع و زجر و منع و تنبيه ايجوندر (مطلع الجود فعل مضمئر ايله
منصوبدر تقديرى ولكن ابئى مطلع الجود ديمكدر (معناى بيتئى) قومس نام
موضعه اولان قوم و اصحابه سويلر حال بوكه تحقيق كيجه ايله يورومكلكم
مهرة بن حيدانه منسوب ظهر و عنق طويل اولان دوه لرك خطوه لرئ بزدن

قوتلری ناقص قیلدی (احصایم دخی بکازی قصد ایتمک ایله مطلع شمسی می
 طلب ایدرسین دیدکلرنده بنده احصایمک قولنی رد ومنع ایدؤب دیدمکه
 سزک دیدیککری طلب آتم لکن مطلع جود اولان عبدالله بن طاهری
 طلب ایدرم

(لورای الله ان فی الشیب خیرا . جاورته الابرار فی الخلد شیا)

(کل یوم تبدی صروف الیالی . خلقا من ابی سعید غریبا)

بوایکی بیت بحر خفیفک ضرب اولندندر تقطیعلری (لورء للا) فاعلاتن
 (هانفش) مفاعلن (شییخین) فاعلاتن سالمه (جاورتهل) فاعلاتن (ابرارفل)
 مستفعلن (خلدشیا) فاعلاتن سالمدر (کلل یومن) فاعلاتن (تبدی صرو)
 مستفعلن (فلایالی) فاعلاتن سالمه (خالقمن) فاعلاتن مخبون (ابی سبی)
 مفاعلن مخبون (دنغریبا) فاعلاتن سالمدر (قائی ابو تمامدر و بو اقتضابه
 مثالدر) (اقتضاب لغتده اقطاع و ارتحال معناسنه در اصطلاحده کلام
 کندوایله ابتدا و افتتاح اولنان شیدن یعنی تخلصدن ملایم و مناسب اولماننه
 انتقاله دیرلر) (بو اقتضاب عرب جاهلیتک مذهیدر امری القیس و زهیر
 ابن ابی سلمی و نابغه و اعشی کبی و مخضرمینک مذهبی (مخضرم شول
 شاعر درکه جاهلیت و اسلامی درک و واصل اولمش اوله لید و حسان و کعب
 ابن زهیر و نابغه جعدی کبی) (مخضرم خضرمه دن مأخوذدر شیئی بین بین
 قیلمغه دیرلر زیرا اول شاعرك عمری محض جاهلی و محض اسلامی دکلدر
 بعضیلر دیشک طبقات شعرا درتدر جاهلیسون و مخضرمون و مقدمون
 و محدثوندر پس مقدمون مسلمیندن شول ذاتلدرکه صدر اولده نشأت
 ایتدیلر فرزدق و جریر و ذوالریمه و اخطل و بختری کبی و محدثون ینسه
 مسلمیندن صدر اولدنصرکه نشأت ایدن ذاتلدر ابو الطیب و ابو العلاء
 معری کبی و ارباب طبقاتک جمعیسنک اقوالیله استشهاد اولنور اما طبقه
 رابعه نك اقوالیله اولنماز او قدر و ارکه قوللری روایتلری منزله سنه قینه
 طریقه جاهلیه اوزره محدثیندن عد اولنان ابو تمامک قول مذکوری کبی
 لغات بیتین (شیب شعر رأسک بیاضنه دیرلر) (الابرار جاورته نك فاعلیدر
 برک جمعیدر) (برخالقه دن مأخوذ خالقنه اطاعت ایتدی دیمکدر) (خلد
 دوام و بقا معناسنه در صکره مجازا حالت علاقه سنیله جتده استعمال
 اولندی) (فی رحمة الله ده اولدینی کبی) (شیا) (الابرار دن حالدر) (شیب اشیب

کله سنک جمید (حمر واحمر کبی لکن اولنک کسری یا ایچوندر ایض
 کله سنک جمی اولان بیض کبی (کل یوم تبدی نک ظرفیدر (تبدی
 تظهر معانسه (صروف لیالیدن مراد حدثات ونوائیدر (معنای بیتین)
 الله تعالی حضرتاری تحقیق شیبده خیری کوردی اول شیبیه ابرار شیب
 اولدقاری حالده جتنده محاور اولورلردی شبان اولدقاری حالده محاور
 اولمازلر ایدی لکن شیبیه جتنده شبان اولدقاری حالده محاور اولورلر صکره
 اقتضاب طریقیه بومعاندن بوکلامدن ملایم اولمیانسه انتقال ایدوب دیرکه
 صروف حوادث لیلی هر کون ابوسعیددن خاق غریب اظهار ایدر خفی
 بیورلیه عدم خیریت شیبک اخبارندن هر کون ابوسعیدک خلق غریبینه دهرک
 صروفی ایدا و اظهار ایتدیکنی اخباره انتقال ایلدی پس اخبار ثانی اوله ملایم
 اولمادیغندن یوکاقتضاب دیدیلر خفی بیورلیه شیب خیری نقی ایتک شرعه
 شیبک مدح وفضلی حقتده وارد اولانه موافق دکلدر شاعر مسلمک
 حاله لایق اولان بومتلیدن اجتابدر

(وانی جدیر اذ بلغتک بلتی . وانت بما املت منک جدیر)

(فان تواتی منک الجمیل فاهله . والاقانی غادر وشکور)

بوایکی بیت بحر طویلک ضرب ثالثنددر تقطیعی (وانی) فعولن (جدیرن اذ)
 مفاعیلن (بلغت) فعول مقبوض (کبلمنسا) مفاعلن مقبوض (وانت) فعول
 مقبوض (بما املت) مفاعیلن (تمتک) فعول مقبوض (جدیرو) فعولن
 محذوفدر (فانتو) فعولن (لنیمتکل) مفاعیلن (جمیل) فعول مقبوض
 (فاهلهو) مفاعلن مقبوضدر (واللا) فعولن (فانتی غا) مفاعیلن (درنو)
 فعول مقبوض (شکورو) فعولن محذوفدر (قائل ابوتمامدر خصیب
 ابن الحمیدک حقتده دیدیکی قصیده سنک انتها ومقطعیدر واتها مواضع
 ثلاثه نک اوچنجیبسیدر (جدیر خلیق وحقیق معانسه (منی منیه نک جمیدر
 مطلوب معانسه (تواتی تعطنی معانسه (فاهله مبتداء محذوفک خبریدر تقدیری
 فانت اهله دیمکدر (والا ان تواتی اوزرینه معطوفدر (معنای بیتین) تحقیق
 بن حقیقم اگر سندن منی ومطالب وامانی به واصل اولسم وسندنخی بنم
 سندن امید ایتدیکم شیبیه حقیق سین پس اگر سندن اولدیفی حالده جمیلی
 اعطا ایدرسن ذلک الجمیلی اعطایه سن اهل سین وا کر اعطا ایترسن
 سندن صادر اولان ابرامدن بی شو منعه تحقیق بن سکاغدر ایدیحی م ومدیح

وقصيده مى سندن صادر اولان اصفا ايجون ياخود عطايای سابقه دن
 اوتورى سكا شكر ايديجى يم

(بقيت بقاء الدهر يا كهف اهله . وهذا دعاء للبرية شامل)

بو بيت بحر طويلك ضرب نائيسندندر (قائى معريدر بعضيلر ابو اسحق
 ابراهيم بن عثمان بن محمد الكلبي الغزيدر وزرادن ناصرالدين ابو عبدالله
 ابن مكرمى مدح ايدليكي قصيده سندندر ديمش وبويت قصيده سنك
 حسن انتها وحسن مقطعيدر كه انتهاء كلامى ايدان واعلان ايدوب حتى
 نفس ايجون كلامك ماوراسنه تشوق قالماز بو انتهاده متقدمينك عنايتلىرى
 قليه اولوب متأخرين رعائنده اجتهاد ايدرلرايدى وبوكا حسن مقطع وبراغت
 مقطع تسميه ايدرلرايدى (كهف جيلده اولان غاره ديرلر بعضيلر بيت معناسنه
 اولوب ملجا اولان كمنه ايجون استعاره اولنور (بريه خلق معناسنه فيله در
 مفعوله معناسنه ديمش (معناى بيت) اى اهلتك كهف وامانى اولان كمنه
 دهر طور دقجه طور وبو بر دعا در جميع برييه شاملدر يعنى بودعا بكا
 مخصوص دكلدر بلكه جميع برييه بونده بكا مشارك اولورلر نيجون بودعا
 برييه شامل اولدى زيرا مادامكه باقيسين برييه امن ونعمت وصلاح حالده
 اولورلر زيرا بوكا بقاءك سيددر (هذا آخر ما لقينا الى جنابكم العالى من البدائع
 من افضال الصانع من الصنابع . ولوتا ملتم فيها وجدتم سوى ما برزن دقائق
 من الودائع . فلتنظروا فيها بعين الاعتبار لتطلعوا على ما لا يحصى من الاسرار
 واجتنبوا عن التعصب والانكار . فانه يحرمكم عن مشاهدة رياض امتلائت
 من الازهار . وعن ان تجنوا الطائف الثمار . على انى ما اثبت فيه الامن كلام
 العلماء لابرار والاسلاف الاخيار . اللهم بارك لنا فيما رزقت . وتضع اشجارا
 اورقت ومتع بظلالها الطالبين واذق من حلاوة ثمارها الحاضرين والغائبين
 آمين يا واسع اللطف والكرم يارب العالمين . وتهيا لنا الفراغ من الاتمام على
 وفق المرام . فى يوم الاثنين العاشر من رجب المرجب سنة اربع وثمانين
 ومائة والف . بمدينة اسكدار . التى كان مولدى فيها صانها الله عن الافات
 والاكدار وكان الافتتاح فى يوم الاثنين الحادى عشر . من شهر ربيع الاول
 الواقع فى السنة المزبورة بحمىة اسلامبول . حفظنا الله تعالى وعصمنا فيها
 مع اولادى واموالى واهلى وعيالى واصحابى بطول العمر عن جميع الآفات
 والاعاهات والامراض والهجوم والغموم والوباء والبلاء بحق كهيعص وبحق طه

ويسّ وصّ وبحق جمعسق وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه
 اجمعين . والحمد لله رب العالمين . قاله مؤلفه الفقير ابو العصمة
 مصطفى عصام الدين عامله الله تعالى بالا لطف
 في كل حين

بلطفه تعالى ناظم مناظم انام . شارح قصيدة احسان وانعام . سلطان
 البرين خادم الحرمين الشريفين . السلطان ابن السلطان (السلطان
 عبد الحميد خان) ادام الله شوكته الى نهاية الدوران . افنديز حضر تارينك
 ساية كردون بايه ملوكانه لرنده ابو العصمة مصطفى عصام الدين افنديك
 ترجمه ايلمش اولديني شرح ابيات مختصر المعاني اسميله بنام اشنبو
 كتاب سلاست اسامك بوكره دخي طبع و تمثيلي باعون عنایت
 رب احد الحاج احمد توفيقك معرفت عاجزانه سييله بيك
 اوچيوز درت سنهسي اوائل جمادى الاولى ده
 رسیده حد ختام اولمشدر

